

גמרא סדורה

מסכת

בבא בתרא

פרק ג' "חזקת הבתים"

לימוד פרק זה לע"ן משה בן הרב מרדכי אלעזר ושרה לאה הרבסט ז"ל
איש תורה ועבודה, ממיישבי ומחדשי ישוב ארץ ישראל,
איש אשכולות, אוהב הבריות, ובעל משפחה לתפארת.

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמינ!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

אדר תשע"ז

מסכת בבא בתרא פרק ג' - "חזקת הבתים"

1. כח, א

רפ"י

מתני'

בית השלחין. מתוך שהמעין בתוכו שמשקים אותה ממנו תדיר עושה פירות תדיר וכל דבר שעושה פירות תדיר חזקתו ג' שנים מיום ליום אם החזיק בה שלש שנים שלימות אין צריך להביא שטר מכירה ואם ערערו עליה בעלים הראשונים וזה אומר מכרת לי ואבד שטרי חזקתו מועלת לו ואם לאו אין חזקתו מועלת לו לפי שכשאמרו ג' שנים לחזקה כל הראוי לצאת ממנה בג' שנים אמרו:

שדה בית הבעל. המסתפקת במי גשמים אינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה חזקתה ג' שנים ואינה צריכה מיום ליום ומה היא חזקתה רבי ישמעאל אומר שלשה חדשים אחרונים של שנה ראשונה ושלשה חדשים ראשונים של שנה אחרונה ואמצעית שלימה שיש הממהרים לזרוע לפני ראש השנה וכיון שהחזיק בה סוף שנה ראשונה ג' חדשים ויש לו עדים שזרעה באותן ג' חדשים וכן בג' חדשים ראשונים של אחרונה הרי זו חזקת שלש שנים רצופות שאין לך אדם הרואה את חברו שזרע את שדהו לאכול פרי העשוי לשנה ושנתו:

ר"ע אומר כו'. מפרש בגמרא במאי פליגי:

בד"א. שצריך י"ח חדש לשדה בית הבעל:

בשדה הלבן. שכל פירותיה נלקטין בפרק אחד לפיכך צריך ג' שנים:

אבל בשדה האילן. שפירותיה נלקטין לפרקים ענבים בפרק אחד וזיתים בפרק אחר ותאנה בפרק אחר:

כנס את תבואתו. יין של גפנים: **ומסק את זיתיו וכנס את קייצו.** תאנים ליקט וייבשן בה ועשה קציעות והכניסן לבית הרי זו חזקה כאילו הן ג' שנים:

גמ'

מהולכי אושא. שגלתה סנהדרין לאושא כדאמרין בראש השנה (דף לא.) עשר גליות גלתה סנהדרין כו' מיבנה לאושא מאושא כו':

לא מיחייב. לשלם אלא חצי נזק אף כאן עד גמר שנה רביעית לא הויא חזקה:

ואידך. כלומר ונגיחה רביעית דבעינן היינו משום דאי לא נגח לאחר שהחזק מה ישלם:

משנה

כח, א

חזקת הבתים,

והבורות,

והשיחין,

והמערות,

והשוכות,

והמרחצאות,

ובית הבדיו,

ובית השלחין,

והעבדים,

וכל שהוא עושה פירות תדיר,

חזקתו - שלש שנים,

מיום ליום.

שדה הבעל -

חזקתה - שלש שנים,

ואינן מיום ליום.

רבי ישמעאל אומר:

שלשה חדשים בראשונה, שלשה באחרונה, ושנים עשר חדש באמצע.

הרי שמונה עשר חדש.

רבי עקיבא אומר:

חדש בראשונה, וחדש באחרונה, ושנים עשר חדש באמצע.

הרי ארבעה עשר חדש.

אמר רבי ישמעאל:

במה דברים אמורים: בשדה לבן,

אבל בשדה אילן - כנס את תבואתו,

ומסק את זיתיו,

כנס את קייצו -

הרי אלו שלש שנים.

גמרא

אמר רבי יוחנן:

שמעתי מהולכי אושא שהיו אומרים:

מנין לחזקה שלש שנים?

משור המועד,

מה שור המועד, כיון שנגח שלש נגיחות - נפק ליה מחזקת תם, וקם ליה בחזקת מועד,

הכא נמי, כיון דאכלה תלת שנין - נפק לה מרשות מוכר,

וקיימא לה ברשות לוקח.

אי, מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב,

הכא נמי עד שנה רביעית לא קיימא ברשותיה?!

הכי השתא?!

התם מכי נגח שלש נגיחות, הוי מועד,

ואידך כי לא נגח מאי לשלם?

הכא, כיון דאכלה תלת שני קיימא לה ברשותיה.

אלא מעתה,

כח, ב

חזקה שאין עמה טענה, תיהוי חזקה!

אלמה תנן:

כל חזקה שאין עמה טענה, אינה חזקה (בבא בתרא מא.)!

טעמא מאי, דאמרינן: דלמא כדקאמר, השתא איהו לא טעין, אנו לטיעון ליה?!

מתקיף לה רב עירא:

אלא מעתה, מחאה שלא בפניו - לא תיהוי מחאה,

דומיא דשור מועד: מה שור המועד בפניו בעינו,

אף הכא נמי בפניו בעינו!

התם, "והועד **בבעליו**"¹⁸⁷ (שמות כא, כט) כתיב,

הכא, חברך חברא אית ליה, וחברא דחברך חברא אית ליה.

ולרבי מאיר, דאמר: ריחוק נגחותיו - חייב,

קירב נגחותיו - לא כל שכן,

אכלה תלתא פירי בחד יומא,

כגון תאנה - ליהוי חזקה!

דומיא דשור המועד:

מה שור המועד, בעידנא דאית ליה הא נגיחה, ליתא להא נגיחה,

הכא נמי, בעידנא דאיתא להאי פירא, ליתא להאי פירא.

אכלה תלתא פירי בתלתא יומי,

כגון צלף, ליהוי חזקה!

התם - פירא מיהא איתיה,

ומגמר הוא דקא גמר ואזיל.

אכלה תלתא פירי בתלתין יומי,

כגון אספסתא, ליהוי חזקה!

היכי דמי?

דקדיח ואכלה, דקדיח ואכלה,

התם משמט הוא דקא שמט ואכיל.

אכלה תלתא פירי בתלתא ירחי,

כגון אספסתא, ליהוי חזקה!

מאן "הולכי אושא"?

רבי ישמעאל.

לרבי ישמעאל הכי נמי,

דתנן:

"דבי ישמעאל אומר:

במה דברים אמורים: בשדה הלבן,

אבל בשדה אילן - כנס את תבואתו,

ונמסק את זיתיו,

וכנס את קייצו -

הרי אלו שלש שנים."

רס"י

שאינ עמה טענה. מפרש במתני' לקמן (דף מא.) אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם ולא אמר לו אתה מכרת לי:

תיהוי חזקה. דהא אמרת שלש שנים מפקי ליה מרשות מוכר:

ומשני טעמא מאי. אמרינן שלש שנים מפקי לה מחזקת מרה קמא דאמרינן דלמא כדאמר איהו זה אומר לקחתיה ממך וזה אומר גזלתיה ממני ואין אנו יודעין האמת עם מי אתיא חזקת שלש שנים ומוקי לה ברשותיה ואמרינן דלמא קושטא הוא דקאמר אבל בלא טענה מהיכן קנאה בשביל אכילת שלש שנים:

מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה. אם מיחה המערער בתוך שלש שנים לפני עדים שלא בפני המחזיק ואמר דעו שפלוני מחזיק בקרקע שלי בגזילה לא תיהוי מחאה:

דומיא דשור המועד. שמעידין ששורו נגחן ובשלש פעמים שהעידו שלא בפניו אינו נעשה מועד אף התראת עדות של מחאה לא תיהוי עדות שלא בפניו דמחאה דומיא דהעדאה היא שהיא התראה לשמור שורו ואף המחאה התראה היא להזהר בראיית זכותו ושטר מכירתו:

התם והועד בבעליו אמר רחמנא כו'. כלומר לא דמי נהי דגמרינן שלש שנים משלש נגיחות כי היכי דמפקי הני מחזקה הני נמי מפקי מחזקה אבל מחאה מהעדאה לית לן למיגמר דהתם כיון דהעדאה לחייבו ממונן על נגיחותיו היא באה ולהעמיד שורו בחזקת מועד בעינן בפני בעלים שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן אבל טעמא דמחאה להתרות בו להיות זהיר בזכותיו היא באה שזה טוען שבגזילה היא בידו הכא אפילו שלא בפניו נמי איתה:

דחברך חברא אית ליה כו'. ויאמרו זה לזה והדבר בא לאזניו ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי זהיר בראיית זכותי:

ולר' מאיר דאמר כו'. כלומר לר"י דאמר בב"ק איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים איכא למימר הכא ג' שנים דומיא דג' ימים אלא לר"מ דאמר התם דאפי' נח ג' פעמים ביום אחד הוי מועד מקי"ו הכא נמי אכלה תלת פרי בחד יומא כגון תאנה שאינה מתבשלת יחד ויש שאינה מתבשלת שחרית ולערב היא ראויה הכל נמי דהויא חזקה ומשני דומיא דשור המועד כו':

צלף. פרי שלא ניכר בו היום ונגמר לסוף ג' ימים:

אספסתא. מין זרע הוא לעשב בהמות ולסוף ל' יום הוא נגמר ועוקרין אותו וזורעין אחר במקומו ובתוך שלשים יום גוזזין אותו שלש פעמים:

דקדיח. גדל קצת:

משמט הוא דקא שמט ואכיל. ואין זו אכילת כל הפרי:

בתלתא ירחי. שעקרה בסוף כל חדש וזרע אחרת:

מאן הולכי אושא. דאמר רבי יוחנן לעיל להא מילתא משמיהו:

רבי ישמעאל. לא פירש לי מהיכן אלא הכי גמירי שהוא היה באותו הזמן:

רס"י

לרבנן מאי. רבנן דלית להו הא

דרבי ישמעאל מנא להו חזקה

דשלש שנים:

ה"ג שהרי נביא עומד בעשר

לרבנן מאי?

¹⁸⁷ ואם שור נגח הוא מתמל שלשים והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת

אָמַר רַב יוֹסֵף:

קָרָא פְּתִיב: **"שְׂדוֹת בְּסֶסֶף יִקְנוּ וְכֹתוֹב בְּסֶפֶר וְהַתּוֹם"**¹⁸⁸ (ירמיהו לב, מד).
שְׁהָרִי נְבִיא עוֹמֵד בְּעֶשֶׂר וּמִזְהִיר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה.

אָמַר לִיה אַבְי:

דְּלָמָא הֵתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

כְּט, א

דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי,

"בְּנוּ בָתִּים וְשִׁבוּ וְנִטְעוּ גִזְזוֹת וְאִכְלוּ אֶת פְּרִיָן"¹⁸⁹ (ירמיהו כט, ה) - מֵאִי קְאָמַר!?

אֶלָּא עֵצָה טוֹבָה קָא מְשַׁמְעֵ לָן,

הָכָא נְמִי, עֵצָה טוֹבָה קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

תְּדַע,

דְּכְתִיב: **"וְנִתְתָם בְּכָלִי חֲרָשׁ לְמַעַן יַעֲמִדוּ יָמִים רַבִּים"**¹⁹⁰ (ירמיהו לב, יד).

אֶלָּא,

אָמַר רַבָּא:

שְׁתָּא קַמְיִיתָא - מְחִיל אִינִישׁ,

תְּרִתִּי - מְחִיל,

תְּלַת - לֹא מְחִיל.

אָמַר לִיה אַבְי:

אֶלָּא מַעֲתָה,

כִּי הִדְרָא אַרְעָא, תִּיהִדֵּר לְכַר מִפְּרִי,

אֶלְמָה אָמַר רַב נַחֲמָן: הִדְרָא אַרְעָא וְהִדְרִי פִירִי?

אֶלָּא,

אָמַר רַבָּא:

שְׁתָּא קַמְיִיתָא - לֹא קַפִּיד אִינִישׁ,

תְּרִתִּי - לֹא קַפִּיד,

תְּלַת - קַפִּיד.

אָמַר לִיה אַבְי:

אֶלָּא מַעֲתָה,

כְּגוֹן הֵנִי דְּבִי בַר אֶלְיָשִׁיב, דְּקַפְדִּי אַמְאָן דְּחִלְיָה אַמִּיצְרָא דִּידְהוּ,

הָכִי נְמִי דְּלֹא לְתַר הוּי חֲזָקָה!?

וְכִי תִימָא הָכִי נְמִי,

אִם כּוֹ, נִתְתָּ דְּבְרִיךְ לְשִׁיעוּרִין!

אֶלָּא אָמַר רַבָּא:

שְׁתָּא קַמְיִיתָא - מִיזְדְּהַר אִינִישׁ בְּשִׁטְרִיָּה,

תְּרִתִּי וְתְלַת - מִיזְדְּהַר,

טְפִי - לֹא מִיזְדְּהַר.

אָמַר לִיה אַבְי:

אֶלָּא מַעֲתָה,

מְחָאָה שְׁלֹא בְּפָנֵיו - לֹא תִיְהוּי מְחָאָה,

דְּאָמַר לִיה: אִי מְחִית בְּאַפָּאי, הֵנֵה מִיזְדְּהַרְנָא בְּשִׁטְרָאי!

¹⁸⁸ שְׂדוֹת בְּסֶסֶף יִקְנוּ וְכֹתוֹב בְּסֶפֶר וְהַתּוֹם וְהַעֲדִי עֲדִים בְּאֶרֶץ בְּנִימִן וּבְסִמְיִי וּרְשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הַהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אֲשִׁיב אֶת שְׁבוֹתָם

זָאם ה'

¹⁸⁹ בְּנוּ בָתִּים וְשִׁבוּ וְנִטְעוּ גִזְזוֹת וְאִכְלוּ אֶת פְּרִיָן

¹⁹⁰ מַה אָמַר ה' זְכָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֶת הַחֲתוּם וְאֶת סֵפֶר הַגְּלוּי הַזֶּה וְנִתְתָם בְּכָלִי חֲרָשׁ לְמַעַן יַעֲמִדוּ יָמִים

רַבִּים

2. כּט, א

רָפ"י

שאכלן רצופות. אבל אם הניחה שנה שניה ואחר כך אכלה שתי שנים שלישיית ורביעיית מצי אמר בעל השדה האי דלא מחאי לך היינו משום דאוברת לה שנה שניה דגלית אדעתך דלאו דידך הואי והלכך לא זרעת אותה:

חזקתן שלש שנים מיום ליום. שלא יהיה הפסק בינתיים:

מהו דתימא מיום ליום. דקתני מתניתין למעוטי מקוטעות דלא תימא שלש שנים מקוטעות קאמר כי היכי דקתני סיפא שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום אלא ג' חדשים בראשונה וגי' חדשים באחרונה וי"ב באמצע:

קמ"ל. רב הונא דדוקא קתני למעוטי מפוזרות:

ומודה רב הונא. דדי לו בחזקת אכילת שנים מפוזרות:

באתרא דמוברי באגי. במקום שנוהגין לזרוע שנה ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשי ומיהו שנה שהובירה אינה עולה לחשבון שלש שני חזקה וצריך לשמור שטרו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים ואי טעין אידך אני באתי בתוך שלש ומצאתי שדה ריקם ולכך לא מחיתי מצי אי"ל מ"מ היה לך למחות שאע"פ שלא זרעתיה הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר והיה לך להבין שבשביל שלא להכחיש כחה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר:

והאי גברא מוברה. ועומדת בין שדות בורות כמותה:

חדא ארעא בכללה באגא. שדה אחת זרועה בתוך בקעה גדולה איני יכול להושיב שם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות שוכרין שומר בין כולם וגם כן אין מכניסין שם בהמות:

דעבדה טפי. בשנה הבאה:

בליליא לא ידעי. ואפילו הכי הויא חזקה דבשלמא גבי שדה וכל הנך אין דרכן לעשות מלאכה בלילה וכשמעמדין עדים על מלאכת ימי שלש שנים הרי זו חזקה אבל בתים שדרך לדור בהן בלילה והוא אין יכול להביא עדים שראוהו דר אף בלילות וכיון דלית ליה סהדי על הלילות הוו להו מפוזרות ואם איתא לדרב הונא הא מצי אידך למיטען אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכך לא חשתי למחות דגלית אדעתך דלאו דידך הואי ואמאי הויא חזקה:

שיבבי. השכנים שלו שראוהו דר בו יום ולילה היו רגילין להעיד:

שיבבי מידע ידעי. ואם יטעון ויאמר אייתי לי סהדי דדירת ביה ביממא ובליליא יוכלו להעיד לו ומיהו אן לא טענין ליה כדמפרש בסמוך:

דאי לא. שאם אין מעידין שהבית של משכיר:

דייני דשפילי. שאינן בקיאיין בדין דייני הכי לקבל עדות אלו אם כבר נתנו שכר הבית למשכיר ומעולם בכי האי גוונא לא איירי רבא:

אמר רב הונא:

"שלש שנים" שאמרו - הוא שאכלן רצופות.

מאי קא משמע לן?

תנינא!

"חזקתן שלש שנים מיום ליום!"

מהו דתימא: "מיום ליום" - לאפוקי מקוטעות, ולעולם אפילו מפוזרות,

קא משמע לן.

אמר רב חמא:

ומודי רב הונא, באתרי דמוברי באגי.

פשיטא!

לא,

צריקא דאיכא דמובר, ואיכא דלא מובר.

והאי גברא מוברה.

מהו דתימא:

אמר ליה: 'אם איתא דדידך הואי, איבעי לך למיזרעה'

קא משמע לן דאמר ליה: 'חדא ארעא בכלליה באגא לא מצינא לינטר'.

ואי נמי, בהכי ניחא לי דעבדא טפי.

תנן

"חזקת הבתים",

והא בתים דביממא ידעי, בליליא לא ידעי!

אמר אבוי:

מאן מסהיד אבתים? שיבבי.

שיבבי מידע ידעי ביממא ובליליא.

רבא אמר:

כגון דאתו בי תרי ואמרי:

אנן אגרינן מיניה, ודרנין ביה תלת שנין ביממא ובליליא.

אמר ליה רב יימר לרב אשי:

הני נוגעין בעדותן הן!

דאי לא אמרי הכי, אמרינן להו: 'זילו הבו ליה אגר ביתא להאי'.

אמר ליה:

דייני דשפילי הכי דאני,

מי לא עסקינן כגון דנקיטי אגר ביתא,

ואמרי: 'למאן ליתביה'?

3. כט, א-ב

כ"י

אמר מר זוטרא אי טעין כו'.
מילתא באנפי נפשה היא
דפשיטא ליה למר זוטרא דאע"ג
דבעו כל הנך אמוראי לעיל ג'
שנים רצופות אפ"ה אין
מחייבין את המחזיק להביא
עדים שיעידו בפירוש על כל
הימים והלילות אלא יעידו
סתם שראוהו דר ג' שנים
ומסתמא אם דר בבית אף
בלילות דר בו וקאמר מר זוטרא
דאי טעין מערער ואמר אייתי
סהדי כו' טענתו טענה וצריך
שיבואו עדים של לילות וימים
דכיון דטעין טענת ברי דקאמר
אני ראיתיו שלא דר בלילות
בביתי ולכך לא מחיתי ואין
חזקתו חזקה ולכך אני אומר
אייתי סהדי דדר ביה תלת שנין
בין ביממא בין בליליא הלכך
צריך להביא עדים להכחישו
ולומר לו שהיה לו למחות:

הכי גרסינן ומודה מר זוטרא
ברוכלין המחזירין בעיירות
דאע"ג כו'. אע"ג דסבירא למר
זוטרא דאי טעין טענתיה טענה
אבל אנו לא נטעון בשבילו מודי
הוא היכא דהוי מערער רוכל
המחזר בעיירות למכור קישוטי
נשים ואינו חוזר לעירו כי אם
לזמן ארוך דאע"ג דלא טעין
לייתי מחזיק סהדי דדר בה
רצופות יומם ולילה אנו טענין
ליה דדילמא משום דלא קביע
במתא החזיק זה בביתו וכי הוה
אתי במתא הוי נפיק האי
מחזיק מן ביתא ולא ידע ליה זה
המערער מעולם שהחזיק זה
בביתו ולכך שתק ולא מיחה
הלכך יביא המחזיק עדים שלא
יצא מן הבית כל שלש השנים
אפילו לילה אחת ולי"ג ומודי
רבא דהא לא איירי רבא לעיל
אי טענין ליה או טעין איהו
לנפשיה וכל מאי דתריץ רבא
לעיל אליבא דרב הונא תריץ ואי
גרסינן הכי הוה לן למיגרס
ומודה רב הונא:

ומודה רב הונא. אע"ג דבעי
רצופות יום ולילה בחנוונותא
דמחוזא חנויות שמוכרין בהן
לחם ויין דאי טעין אין חוששין
לטענתו דאע"ג דלא דר בו
בלילות חזקה מעלייתא היא
שאין דירתן אלא ביום:

אמר מר זוטרא:

אי¹⁹¹ טעין ואמר:

'ליתו תרי סהדי לאסהודי ליה דדר ביה תלת שנין ביממא ובלייליא -
טענתיה טענה.

כט, ב

ומודי מר זוטרא,

ברוכלין המחזירין בעיירות,
דאף על גב דלא טעין, טענין ליה אנו.

ומודה רב הונא,

בחנותא דמחוזא,

דליממא - עבידא,

ללייליא - לא עבידא.

¹⁹¹ תיקון הגירסה הוא על פי הרשב"ם, תוס' ועוד ראשונים. במהדורת דפוס: ן

4. כט, ב

כ"י

מר אישתמש ראשונה כו'.
 עובדת לזה שנה ולזה שנה שאין
 אחד מהן יכול להחזיק בה ג'
 שנים רצופות להפסיד חבירו:
עיטרא. שטר חלוקה ובעדים
 שתעבוד לזה שנה ולזה שנה י"מ
 קלא אית ליה והיה לו למחות
 מיד ולא מיחה ולא לתר הוא
 חזקה דכמי שמכרה להם בפניו
 דמי שהרי הניחם להביא עדים
 ולכתוב עליו שטר חלוקה ושתק
 אי נמי כיון דאיכא תרתי שני
 חזקה מפוזרות ועיטרא איכא
 קלא וכחזקה גמורה דמי דהיה
 לו למחות ולא מיחה ואין נראה
 לי כלל אלא משלש שנים
 ראשונות הוא חזקה כיון
 דאיכא עדים ושטר בין זה לזה
 כדאמרינן לקמן בפירקין (דף
 מא:): שלש לקוחות מצטרפות
 אמר רב וכולן בשטר אלמא
 אמר רב אע"ג דכל אחד אין
 מחזיק אלא שנה אחת
 מצטרפים שלש השנים לחזקה
 משום דמכח שטר קאתו ה"נ לא
 שנא והיינו טעמא דהויא חזקה
 שהיה לו למערער למחות בתוך
 שלש שנים ואינו יכול לומר
 בשביל שראיתי מחזיק בדילוג
 לא מחיתי שהייתי סבור לכך
 אתם עושים שאתם יראים
 להחזיק שנים רצופות שהשטר
 מוכיח שלא בשביל כן עושים
 אלא שע"מ כן חלקו שכן יהו
 משתמשין וכן עיקר:

רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא זבון ההיא אמתא בהדי הדדי,
 מר אישתמש בה - ראשונה שלישית וחמישית,
 ומר אישתמש בה - שניה רביעית וששית;
 נפק ערער עילןה.

אתו לקמיה דרבא.
 אמר להו: מאי טעמא עבדיתו הכי? כי היכי דלא תחזקו אהדדי,
 כי היכי דלדידכו לא הוי חזקה,
 לעלמא - נמי לא הוי חזקה.

ולא אמרו אלא: דלא פתוב עיטרא,
 אבל פתוב עיטרא - קלא אית ליה.

5. כט"ב

כט"י

חוץ מבית רובע. באותו שדה
 שלא נעבד בו ולא נזרע:
דבר זריעה היא. דאמר ליה אי
 דידך הואי אמאי לא זרעת
 והלכך לא מחיתי:
אלא מעתה. הלוקח מחבירו
 צונמא במאי קני לה באיזו
 אכילה של שלש שנים הואיל
 ואינה בת זריעה וכי אינו קונה
 אותה בהעמדת שם בהמותיו
 לרבוץ ולרעות או לשטיחת
 פירותיו:
הכא נמי כו'. ולא קני לה אגב
 ארעא:

אמר רבא:

אקלה כולה חוץ מבית רובע,
 קנה כולה חוץ מבית רובע.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

ולא אמרן אלא דבר זריעה היא,
 אבל לאו בר זריעה היא - קני לה אגב ארעא.

מתקיף לה רב ביבי בר אבוי:

אלא מעתה, צונמא במה יקנה?

אלא, באוקומי בה חיותא,

ומשטחא בה פירי,

הכא נמי, איבעי ליה לאוקומי בה חיותא,

אי נמי, משטחא בה פירי.

6. כַּט, ב - ל, א

רָש"י

ואכלתיה שני חזקה. ואבדתי שטר
ואתה לא מחיתי לי שאודהר בשטרי:
אמר ליה. מערער:

אנא בשכוני גוואי הואי. בחדרים
הפנימים היתה עיקר דירתי והייתי
עובר דרך עליך ומשתמש עמך בבית
החיצון שדרת בו ברשותי ולכך לא
מחיתי:

אמר ליה. למחזיק:

זיל ברור אכילתך. הבא עדים שדרת
בבית בדך ג' שנים בלא אותו שבא
עמך כדין כל חזקת ג' שנים שצריך
להביא עדים שהחזיק בה חזקה גמורה:
המוציא מחבירו. דהיינו מוכר שהרי
לוקח מוחזק:

עליו. למערער להביא ראיה שנשתמש
עמו וסבירא ליה לרבא דכיון שראו
עדים לזה המוחזק שנשתמש בו שלש
שנים אין לנו לחוש שמא גם זה היה
עמו הואיל ולא שמענו בלתי היום והאי
עובדא לא מתוקם אלא כשהיה לו עדות
למערער דבית זה שלו היה אבל בלא
עדות אפילו רב נחמן מודי דהמחזיק
נאמן בלא ראיה שהפה שאסר הוא הפה
שהתיר דאי בעי אמר שלי הוא מעולם
כי אמר נמי מינך זבינתה מהימן:

כל נכסי דבי בר סיסין. כלומר כל אותן
קרקעות שקניתי מאותו אדם ששמו בר
סיסין:

דמקריא דבי בר סיסין. כך קורין לו
ואין ידוע אם קנאה מבי בר סיסין
ולפיכך נקראת כך או כך שמה מעולם
וירושא היא לו מאבותיו:

אוקמה בידא דלוקח. כדמפרש טעמא
לקמיה דעליה דידיה רמיה לגלויי דלאו
בר סיסין היא:

אמר ליה רבא דינא הכי. להוציאה
מספק מתחת יד המוכר שהוא מוחזק:
המוציא מחבירו. דהיינו לוקח עליו
להביא ראית זכות ומאחר שאין לו
ראיה יפסיד:

קשיא דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן
אדרב נחמן. דלעיל מוקי לה רב נחמן
ביד המוכר ורבא ביד הלוקח והכא
איכא:

דרבא אדרבא לא קשיא. דבכל דוכתי
מוקי לה ביד המוחזק והתם מוכר כו':
כיון. דכולי עלמא קרו ליה דבי בר
סיסין ונראין הדברים שלפיכך נקראת
כן שקנאה מבי בר סיסין והוא אמר
לאו מבר סיסין לקחתיה עליה דידיה
רמיה לגלויי ולהביא ראיה דלאו מבר
סיסין לקחה ואם יביא עדים דאיקרואי
הוא דמיקריא הכי ולא מהני שדות
שלקח מבר סיסין היא מוקמינן לה
בידיה דהא פשיטא לן דהאי דאמר ליה
נכסי דבי בר סיסין מזבנינא לך הכי
קאמר ניכסי שקניתי ממנו ולא נכסי
שלא קניתי ממנו אף על פי שנקראין כן
כך נראית השיטה:

מי לא אמרינן ליה קיים שטרך. אחרי
שהמוכר רוצה לפסלו והחזקה של שלש
השנים במקום השטר היא באה ומאחר
שהמוכר מערער על החזקה שאינה
חזקה צריך זה להביא עדים שחזקתו
גמורה שלא דר זה עמו ובהני תרי עובדי
סבירא לן כרב נחמן דהלכתא כוותיה
בדינא וכן פוסקין פירושי ר' חנינא איש
רומי:

ההוא דאמר ליה לחבריה:
מאי בעית בהאי ביתא?
אמר ליה: מינך זבינתיה,
ואכלית שני חזקה.
אמר ליה: אנא בשכוני גוואי הואי.

אתו¹⁹² לקמיה דרב נחמן,
אמר ליה: 'זיל ברור אכילתך'.

אמר ליה רבא:
הכי דינא?!
המוציא מחבירו עליו הראיה!

ורמי דרבא אדרבא,
ורמי דרב נחמן אדרב נחמן.

ל, א דההוא דאמר ליה לחבריה: כל נכסי דבי בר סיסין מזבנינא לך.
הואי ההיא ארעא דהוה מיקרי 'דבי בר סיסין'.
אמר ליה: הא לאו דבי בר סיסין היא,
ואיקרוי הוא דמיקריא: 'דבי בר סיסין',
אתו לקמיה דרב נחמן אוקמא בידא דלוקח.

אמר ליה רבא:
דינא הכי?!
המוציא מחבירו עליו הראיה!

קשיא דרבא אדרבא,
קשיא דרב נחמן אדרב נחמן.

דרבא אדרבא לא קשיא:
התם - מוכר קאי בנכסיה,
הכא - לוקח קאי בנכסיה.

דרב נחמן אדרב נחמן נמי לא קשיא:
פיון דאמר ליה: 'דבי בר סיסין', ומיקריא 'דבי בר סיסין',
עליה דידיה רמיה לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא,
אבל הכא, לא יהא אלא דנקיש שטרך,
מי לא אמרינן ליה: קיים שטרך וקום בניכסי?

7. ל, א - לא, א

רס"י

מאי בעית בהאי ביתא. שהכל יודעין ששלי היה:

א"ל אנא בשוקי בראי הואי. בארץ מרחקים מקום שאין השיירות מצויות ולא ידעתי ולכך לא מחיתי ותנן בפרקין היה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה באותה מלכות דהו שיירות מצויות אינ איכא לאוקמה בשעת חירום ואפילו באותה מדינה כדלקמן בהאי פירקין וכן פירשו הגאונים כפי ר"ח אבל במקום שהשיירות מצויות וליכא חירום לא מצי טעין הכי דקיי"ל בפירקין (דף לח.). מחזיקין בכסוי בורח דמחאה שלא בפניו הוא מחאה ואי טעין לא ידעתי שהחזיק איש פלוני בקרקע שלי ולכך לא מחיתי אינו נאמן דכי היכי דאמרין מחאה שלא בפניו הוא מחאה דחברך חברא אית ליה ויאמרו לו למחזיק כמו כן אמרו ליה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל ושיירות מצויות וכן הלכה:

בשוקאי הוה טרידנא. למכור שחורתי ולקנות אחרת ולא ידעתי שאתה דר בביתי וכגון שיש לו בית אחר באותה העיר שהיה מתאכסן שם כל לי יום ויש מפרשים בשוקאי הוה טרידנא ולא היה לי פנאי למחות אע"פ שידעתי ואינו נראה בעיני:

אמר ליה מפלניא זבינתה דזבנה מינד. כלומר שאמר לי בשעת מכירה שהוא לקחה ממך ומאחר שלא טען ואכלתי שני חזקה שטר מכירה שלו עודנו בידו ומסקנא דמילתא מוקמינן ליה ביד המערער והיינו טעמא דכיון דמודה דשלו היה הקרקע מתחלה לא מבעיא היכא דלא החזיק בה שלש שנים אלא אפילו החזיק בה שלש שנים נמי אינה חזקה ומפקינן ליה מיניה דהא חזקה שאין עמה טענה היא שהוא אינו יודע אם היתה של אותו שמכרה לו אם לא והוה ליה כהכיר בה בשדה שאינה שלו של מוכר ויחזירנה למערער והוא יגבה מעותיו מן המוכר לו כדפסקינן בשנים אוחזין (ב"מ דף טו.). ואף על גב דליכא עדים למערער מדקאמר ולא מודית לי כו' ולא אמרינן מיגו דאי בעי אמר אנא זבינתה מינד ואכלתי שני חזקה כדאמר מפלניא זבינתה דזבנה מינד נאמן שהוא עצמו אינו יודע אם זבנה המוכר מיניה דמערער אם לאו הלכך כיון דהוא מודי למערער דשלו היתה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וגם מודה הוא שאינו יודע אם לקחה המוכרה לו מן הבעלים אם לאו דהא לא טעין דזבנה מינד קמאי דידי וגם אין לו עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד הלכך הפסיד אבל החזיק זה שלש שנים וטעין מפלניא זבינתה דזבנה מינד קמאי דידי כלומר שידעתי בברור שלקחה מינד נאמן מיגו דאי בעי אמר אנא זבינתה מינד ואכלתי שני חזקה אי נמי יש לו עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד והכי אמרינן לקמן בפירקין (דף מא.): גבי הוה דדר בקשתא בעיליתא ארבע שנין והכא בהאי עובדא אפילו אם באו עדים שהחזיק בה יום אחד אותו המוכר אבל אין יודע אם לקח אותה אם לאו אינו מועיל כלום מאחר שזה לא החזיק שלש שנים וגם הראשון אין לו שטר מכירה מן הבעלים:

ולא קא מודית לי כו'. כמו שפירשתי:

ואת מינאי לא זבינתה. שאפילו אם היית טוען דמינאי זבינתה הלא אין לך לא שטר ולא חזקה:

זיל. מקרקע שלי לאן בעל דברים דידי את ואני מוחזק בה יותר ממך שאתה לא החזקת שלש שנים:

אמר רבא דינא קאמר ליה. המערער ואפי' אם החזיק בה שלש שנים כמו שפירשתי וכן הלכה:

מפלניא זבינתה ואכלתי שני חזקה. ואין לו עדים שהחזיק בן אותו המוכר יום אחד דתו לא הוי מצי טעין פלניא גזלנא הוא דהא טוענין ללוקח והכי מפרש לקמן גבי הוה דדר בקשתא בעיליתא ארבע שנין:

פלניא גזלנא הוא. בשדה זו שממני גזלה: ואימלכי. נועצתי:

זיל זבין. לך קנה: השני נוח לי. אתה נוח לי לריב עמך ולהוציאה ממך בדין:

אמר רבא דינא קא"ל. המערער ויטול שדהו דאפילו אדמון ורבנן לא פליגי אלא בדעביד המערער מעשה לסייעו ללוקח לקנות שדהו אבל בדבורא בעלמא כולהו מודו כרבא כדמפרש ואזיל ואע"פ שהחזיק בה ג' שנים בלא מחאה יפסיד דהא חזקה שאין עמה טענה היא שמודה הוא שלא לקחה מיד הבעלים כי אם מיד איש נכרי שאין ידוע שהיה לו חלק בה אפילו יום אחד ולא מצי טעין אמאי לא מיחה מערער בתוך שלש דהיכא אמרינן דמפסיד מערער בשתיקתו היינו היכא דטעין אידך מינד זבינתה ואכלתי שני חזקה דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מיזדהר הלכך זה שלא מיחה והוא לא נזהר בשטרו הפסיד אבל הכא דמודי מחזיק דלא מיניה דמערער זבינה שהוא בעל הקרקע ובעדים זבנה לא הורע כחו של מערער בשתיקתו שהחזקה במקום שטר מכירתו עומדת וכיון דאין שטרו מועיל לו שהרי מגולן לקח אף חזקתו אינה כלום:

כמאן כאדמון. ואנן קיימא לן כרבנן בפרק אחרון דכתובות: דתנן. ראובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי ואומר ראובן כי שמעון גזלו ממנו והוא ראובן המעורר חתום עליה בעד באותו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי חתם ראובן ועד אחר עמו:

השני. לוי נוח לי ולכך חתמתי: מעשה. שחתם עד:

דמקרי ואמר. לשון ויקר מקרה (רות ב):

הוה דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ביתא?

אמר ליה: מינד זבנתיה ואכלתי שני חזקה. אומר ליה: בשוקי בראי הואי.

אמר ליה: והא אית לי סהדי דכל שתא הוה אתית תלתין יומי. אומר ליה: תלתין יומי בשוקאי הוה טרידנא.

אמר רבא:

עביד איניש דכל תלתין יומי טריד בשוקא.

הוה דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא?

אמר ליה: מפלניא זבינתה, דאמר לי דזבנה מינד.

אמר ליה: את לאו קא מודית דהאי ארעא דידי היא? ואת לא זבינתה מינאי? זיל לאו בעל דברים דידי את!

אמר רבא:

דינא קאמר ליה.

הוה דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא?

אמר ליה: מפלניא זבינא, ואכלתי שני חזקה.

אמר ליה: פלניא גזלנא הוא.

אמר ליה: והא אית לי סהדי דאתאי אימלכי כה, ואמרת לי: זיל זבין! אומר ליה: השני נוח לי, הראשון קשה הימנו.

אמר רבא:

דינא קאמר ליה.

כמאן?

כאדמון,

דתנן:

"העורר על השדה וחתום עליה בעד:

אדמון אומר:

השני נוח לי הראשון קשה הימנו.

וחכמים אומרים:

איבד את זכותו" (כתובות ט).

אפילו תימא רבנו,

התם - עבד ליה מעשה,

אבל הכא - דבורא עביד איניש דמיקרי ואמר.

הוה דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא?

אמר ליה: מפלניא זבינתה,

וְאֶכְלֶתֶיהָ שְׁנֵי חֻזְקָה.

אָמַר לִיה: פְּלַגְיָא גְזֻלָּא הוּא.

אָמַר לִיה: וְהָא אֵית לִי סְהָדֵי דְאֵתִית בְּאֹרְתָא, וְאָמַרְתָּ לִי: זְבִנְהָ נִיהֲלִי!

אָמַר לִיה: אָמִינָא אִיזְבוּן דִּינָא.

אָמַר רַבָּא:

עֲבִיד אִינִישׁ דְּזִבִּין דִּינֵיהָ.

הֵהוּא דְאָמַר לִיה לְחֻבְרֵיהָ:

מַאי בְּעִית בְּהָאִי אַרְעָא?

אָמַר לִיה: מִפְּלַגְיָא זְבִינָא וְאֶכְלֶתֶיהָ שְׁנֵי חֻזְקָה!

אָמַר לִיה: וְהָא נְקִיטָנָא שְׁטָרָא דְזִבְנִי לִיה מִינֵיהָ הָא אַרְבְּעֵי שְׁנֵי!

אָמַר לִיה: מִי סְבַרְתָּ 'שְׁנֵי חֻזְקָה' תִּלְתָּ שְׁנֵי קָא אָמִינָא, 'שְׁנֵי חֻזְקָה' טוּבָא קָא אָמִינָא.

אָמַר רַבָּא:

עֲבִידִי אִינִישֵׁי דְקָרוּ לְשְׁנֵי טוּבָא - "שְׁנֵי חֻזְקָה".

וְהָנִי מִילֵי דְאֶכְלָה שְׁבַע,

דְּקִדְדִים חֻזְקָה דְהָאִי לְשְׁטָרָא דְהָא,

לֹא, אֶבְל שִׁית, אִין לָהּ מַחְאָה גְדוּלָה מְזוּ.

רַבִּי

וְאָמַרְתָּ לִי זֵיל זְבִנְהָ נִיהֲלִי. וְאִם שֶׁלַךְ הֵייתָ הִיא לָךְ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּדִין חֲנַם וְלֹא לֵאבֵד מְעוֹתֶיךָ:

אָמִינָא לְמִיזְבוּן דִּינָא. אִמְרַתִּי בְּלָבִי טוֹב לִי לְקִנּוֹת בְּדַמִּים מוֹעֲטִים קִרְקַע הָרְאוּי לִי וְלֹא לְטֵרוּחַ וּלְבֹא בְּדִין:

עֲבִיד אִינִישׁ דְּזִבִּין דִּינֵיהָ. אָדָם תָּם שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְהִתְקוּטֵט אִפִּילוּ עַל שְׁלוּ עֲשׂוּי הוּא לְהוֹצִיא מְעוֹתֵינוּ לִיטוּל אֶת שְׁלוּ בְּלֹא דִין וּמְחֻלּוֹקֵת וּבִפְרוּשׁ ר"ח מְפֹרֵשׁ אִמִּינָא לְמִיזְבוּן דִּינָאִי לְקִנּוֹת הַמְרִיבוֹת כְּלוֹמַר אֲעִיִּיפּ שְׂהִיא שְׁלִי אִינִי מוֹצִיאָה מִיָּדוּ בְּלֹא מְרִיבוֹת וּדְיִינִין אִקְנָה אוֹתָם הַדְּיִינִין וְהַמְרִיבוֹת בְּאֵלוּ הַמְעוֹת אֲעִיִּיפּ שְׂעִיקַר הָאֲרָץ שְׁלִי:

וְאֶכְלֶתֶיהָ שְׁנֵי חֻזְקָה. וְלֹא נִזְהַרְתִּי בְּשִׁטְרֵי יוֹתֵר:

אָמַר לִיה וְהָא נְקִיטָנָא שְׁטָרָא. שְׂכַתּוֹב בְּהָ זְבִנְהָ לִי כְּלוֹמַר שְׂקוּיָה אֲצִלִּי מִן הַמוֹכֵר הַזֶּה אַרְבַּע שָׁנִים וְנִמְצָא שְׂקָדָם מִקְחֵי לְחֻזְקָה שֶׁלֶךְ שָׁנָה אַחַת וְאֵת מִינָאִי לֹא זְבִינְתָּה הַלֵּכְךָ חֻזְקָה שְׂאִין עִמָּה טַעֲנָה הִיא שְׂהַמוֹכֵר לֹא יִכּוֹל לְמוֹכְרָה לָךְ שְׂכַבֵּר מְכָרָה לִי קוֹדָם:

א"ל. מְחֻזִּיק לְמַעֲרַעַר מִי סְבַרְתָּ דְמֵאִי דְאִמִּינָא שְׁנֵי חֻזְקָה דְהֵינּוּ תִלְתָּ שְׁנֵי בְּצַמְצוּם:

שְׁנֵי חֻזְקָה טוּבָא קְאָמִינָא. שְׂקָדָמוּ לְשִׁטְרָה שֶׁלֶךְ הִרְבָּה וַיֵּשׁ לִי עֲדִים בְּכָל הַחֻזְקָה כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמְיָה אֲבָל לְפִיכְךָ אִמְרַתִּי שְׁנֵי חֻזְקָה סָתָם שְׂלֹא הֵייתִי יוֹדַע שְׂהִיָּה לָךְ שִׁטְרָה שֶׁל אַרְבַּע שָׁנִים שְׂאֲצַטְרֵךְ לְטַעוֹן וּלְפָרֵשׁ שְׁנֵי חֻזְקָה טוּבָא:

אָמַר רַבָּא עֲבִיד אִינִישׁ דְּקָרִי שְׁנֵי טוּבָא שְׁנֵי חֻזְקָה. סָתָם וְאִם בָּא לְטַעוֹן אַחֲרֵי כֵן דְּשְׁנֵי חֻזְקָה טוּבָא יוֹתֵר מִגִּי שְׁנִים אִין זֶה חוֹזֵר וְטוֹעֵן טַעֲנוֹת אַחֲרוֹת לְהַכְחִישׁ טַעֲנוֹת רֵאשׁוֹנוֹת וְאִנּוּן קִיִּיל לְקַמֵּן דְּאִין אָדָם טוֹעֵן בְּבִיד וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן טַעֲנוֹת אַחֲרוֹת לְהַכְחִישׁ הָרֵאשׁוֹנוֹת אֲלֵא אַחַר טַעֲנוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת נִפְסוּק הַדִּין הַלֵּכְךָ כִּי מֵייתִי סְהָדִי בְּהֵנִי שְׁנֵי חֻזְקָה טוּבָא מְהִימְנִין לִיה שְׂהֵרִי לֹא חוֹזֵר וְטַעֵן:

וְהָנִי מִילֵי. דְּמוֹקְמִינֵן לָהּ בִּיָּדֵיהָ דְאִייתִי סְהָדִי דְאֶכְלָה זֵי שְׁנֵין שְׂקָדָמוּ שְׁנֵי חֻזְקָה שְׁלוּ לְמַכִּירַת הַשִּׁטְרָה שֶׁל מַעֲרַעַר שְׂהַמוֹכֵר עֲצַמוּ לֹא יִכּוֹל לְמוֹכְרָה אַחַר שְׂהַחֲזִיק בָּהּ גִּי שְׁנִים בְּשׁוּפֵי אֲבָל אִי לִית לִיה סְהָדִי אֲלֵא מְשִׁית שְׁנֵי הַדִּין עִם בַּעַל הַשִּׁטְרָה דְאִין לָךְ מַחְאָה גְדוּלָה מְזוּ שְׂמִיחָה הַמוֹכֵר בּוֹה הַמְחֻזִּיק לְסוּף שְׁתֵּי שְׁנִים שְׂמַכֵּר לְאַחַר וְהִיָּה לוֹ לֹזֵה לְהַזְהַר בְּשִׁטְרוֹ לְעוֹלָם עַד שִׁיּוֹצִיא הַשִּׁטְרָה מִיָּד הַשְּׁנֵי וַיִּקְרַעְנוּ וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים דְּאִין צְרִיךְ עַד חֻזְקָת ז' שְׁנִים אֲלֵא שֶׁל ג' אַחֲרוֹנִים וְאִין מְהִימְנִין לִיה עַל הַשְּׂאֵר מְדַאֲמַר רַבָּא עֲבִיד אִינִישׁ דְּקָרִי לְשְׁנֵי טוּבָא שְׁנֵי חֻזְקָה לְמַדּוּ כֵן דְּאִי אִיכָא סְהָדִי עַל כָּל הַשְּׁבַע שְׁנִים אֲמַאִי אִיצְטְרִיךְ לְמִימַר עֲבִיד אִינִישׁ כּוֹי וְלֹא מִילְתָּא הוּא שְׂהֵרִי הַחֻזְקָה בְּמִקּוּם הַשִּׁטְרָה עוֹמְדָת וְלֹא יִהְיֶה חֻזְקָת ג' שְׁנִים אַחֲרוֹנִים שִׁישׁ לוֹ עֲדִים עֲלֵיהֶם אֲלֵא שִׁטְרָה שֶׁל ג' שְׁנִים וְהֵרִי שִׁטְרָה שֶׁל ד' שְׁנִים הַקּוֹדָם לוֹ פּוֹסְלוּ וּמְדַבְּרִי רַבָּא אִין לְלַמּוּד דְּלֹא צְרִיךְ עֲדִים לִי שְׁנִים שְׂהֵרִי רַבָּא לְהוֹדִיעֵנוּ בָּא דְאִינוּ קְרוּי חוֹזֵר וְטוֹעֵן בְּמֵאִי דְאִמַר לְבִסוּף שְׁנֵי חֻזְקָה טוּבָא קְאָמִינָא דְעֲבִיד אִינִישׁ כּוֹי שְׂאִילוּ הִיָּה חוֹזֵר וְטוֹעֵן לְהַכְחִישׁ דְּבָרִים הָרֵאשׁוֹנִים אִפִּי כִּי מֵייתִי סְהָדִי בְּהֵנִי אַחֲרוֹנִים אִינּוּן כְּלוּם דְּהוֹדָאת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים דְּמִי וְאַחַר טַעֲנוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת נִלְךְ וּבִפְנֵי ר"ח נְמִי מְצַרִּיךְ עֲדִים לְכָל הַזֵּי שְׁנִים:

8. לא, א

רש"י

זה אומר של אבותי היה הקרקע והרי היא שלי וזה אומר כו' עובדא הוה כדמוכח לקמיה: אמר רבה מה לו לשקר. לזה המחזיק במאי דטוען דשל אבותיו וירשה מהם אי בעי אמר כו' והלכך בהאי מיגו מהימנינן ליה:

אמר ליה. תלמידו אביי מה לי לשקר כו' כלומר על ידי האי מיגו דמה לי לשקר לא יזכה בקרקע שהרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים דשל אבותיו דאידיך היא וגם החזקה אינה כלום שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר והלכה כאביי שהרי רבה הודה לו כדמוכח ואזיל:

הדר א"ל אין כו'. דמשום שהיו מפסידין אותו כאביי הוצרך לחזור ולטעון כן דיקא נמי דקאמר גמרא אמר ליה אביי ולא קאמר אביי אמר:

הדר א"ל. ההוא דאייתי עדי חזקה לאידך:

דסמיך עלה כדאבהתי. הייתי סומך ומבטח על קרקע זו כאילו היא של אבותי לפי שהחזקתי בה בשופי ובעדים וקניתייה מאבותיך ובעי גמרא טוען וחוזר וטוען יכול אדם לטעון בבית דין שטוען בב"ד מה שהוא רוצה וחוזר וטוען לתקן דבריו הראשונים:

זה אומר: של אבותי, וזה אומר: של אבותי. האי אייתי סהדי דאבהתייה היא, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה.

אמר רבה:

מה לו לשקר?

אי בעי אמר ליה: מינך ובנתה ואכלתייה שני חזקה.

אמר ליה אביי:

'מה לי לשקר' במקום עדים לא אמרינן!

הדר אמר ליה:

אין, דאבהתיך היא, ובנתה מינך,

והאי דאמרי לך דאבהתי, דסמיך לי עלה כדאבהתי.

9. לא, א

רפ"י

עולא אמר טוען וחוזר וטוען. טוען בבית דין מה שהוא רוצה וחוזר אחרי כן לטעון דברים אחרים לתוך דברים הראשונים אע"פ שמכחישם קצת בזה שחזר וטען האי דאמר דאבהתי דסמיך עלה כדאבהתי:

ומודי עולא. אף על גב דמהימנין ליה להאי דטעין אין דאבהתך היא כו' שאם טען מתחילה ופירש של אבותי ולא של אבותיך דאינו חוזר וטוען טענה זו דסמיך עלה כדאבהתי שהרי עוקר לגמרי דברים הראשונים וכן הלכה דפסקין לקמן כעולא: ומודי נמי עולא כל היכא דהוה קאי בי דינא ולא טען תיקון דברים הראשונים אלא אחר שיצא מבית דין חזר לבי"ד ותיקן דבריו הראשונים שאינו חוזר וטוען היכא דמכחישן קצת:

טענתיה אגמריה. אוהביו וקרוביו:

ומודו נהרדעי. בזה שטען מתחילה של אבותי וחוזר וטען של אבותי שלקחה מאבותיך דחוזר וטוען ומהימן דאינו עוקר דבריו הראשונים כלל אלא מוסיף עליהן וכיון דהחזיק בה שלש שנים מוקמינן לה בידיה דחזקה שיש עמה טענה היא דמה לו לשקר דאי בעי אמר מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה כי אמר נמי של אבותי שלקחה מאבותיך מהימן ואע"ג דגבי יורש קיימא לן לקמן בפירקין דאין צריך טענה מאחר שהחזיק בה שלש שנים היאך היתה של אביו אבל ראייה בעי שהחזיק בה אביו יום אחד הכא אין צריך להביא עדים שהחזיק בה אביו כלל שהרי זה טען טענה גמורה וחזקה שיש עמה טענה היא:

ומודו נמי נהרדעי. כל היכא דאישתעי מילי מאבראי לבי דינא קודם שטען כלום בבי"ד ולא טען מה שהוא טוען עכשיו בבי"ד ואתא לבי דינא לטעון טענות שעוקרות לגמרי את הראשונות דחוזר וטוען:

דלא מגלי טענתיה. שלא ילמד מהן מי שכנגדו ויתן לבו מתחלה קודם שיבאו לבית דין להשיב עליהם וכן הלכה וה"מ טענות בעלמא אבל טען בפירוש בפני עדים חוץ לבי"ד חייב אני מנה לפלוני הרי הודה לו ושוב אינו יכול לכפור בבי"ד:

וסבירא לי דחוזר וטוען. כלומר אנא נמי נהרדעי אנא ופליגנא עליהו דנהרדעי:

והלכתא חוזר וטוען. תיקון לשון הראשון אע"פ שמכחישם קצת הואיל ואינו עוקרן לגמרי כדלעיל:

'טוען וחוזר וטוען',
או 'אין טוען וחוזר וטוען'?

עולא אמר:
'טוען וחוזר וטוען'.

נהרדעי אמר:
'אינו טוען וחוזר וטוען'.

ומודי עולא,
היכא דאמר ליה: "של אבותי ולא של אבותיך" -
'אינו טוען וחוזר וטוען',
והיכא דהוה קאי בי דינא, ולא טען ואתא מאבראי וטען -
'אינו חוזר וטוען'.
מאי טעמא?
טענתיה אגמריה.

ומודו נהרדעי,
היכא דאמר ליה של אבותי שלקחה מאבותיך -
'חוזר וטוען',
והיכא דאישתעי מילי אבראי ולא טען, ואתא לבי דינא וטען -
'חוזר וטוען'.
מאי טעמא? עביד איניש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא.

אמר אמיקר:
אנא נהרדעא אנא,
וסבירא לי 'טוען וחוזר וטוען'.

והלכתא:
'טוען וחוזר וטוען'.

10. לא, א - לב, א

רפ"י

זה אומר: של אבותי, וזה אומר: של אבותי. ואכלתיה שני חזקה אותן שלש שנים שאתה טוען אני אכלתיה ולא אתה: והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה. אותן שלש שנים עצמן שהעידו אלו הראשונים עליהם ובאו אלו והכחישום:

אמר רב נחמן. עדות דאכילה בטלה דאוקי עדות של אכילה כנגד עדות שניה של אכילה והרי מכחישים זה את זה אבל בעדות דאבהתא דלא אתכחשת עדותן קיימת ומוקמי בדיה:

הא עדות מוכחשת היא. כיון דהני ב' כתות מכחישות זו את זו אחת מהן פסולה לכל עדיות שבעולם ואחרי שאין לברר איזו הפסולה תיבטל עדותן לגמרי:

בדאבהתא מי איתכחש. עדות של אבהתא קיים הוא והכל מודים בו:

המכחישות זו את זו. בעדות אחת כגון שנים אומרים פלוני ליה מפלוני מנה ושנים אחרים הכחישום ואמרו לא ליה ממנו כלום שהרי באותו היום שאתם אומרים שלוח ממנו היה עמנו הלוח כל אותו היום ולא ליה משום אדם כלום ובעדות כזה לא האמינה תורה האחרונים יותר מן הראשונים אלא בעדות הזמה כגון שמעידים על העדים עצמם עמנו הייתם במקום פלוני ולא ראיתם שלוח:

זו באה בפני עצמה ומעידה. כשאר עדיות שבעולם דלא נחזיקנה בפסולה מספק:

וזה באה כו'. בעדות אחרת אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין מצטרפין לעדות אחת דהא אחד מהם פסול בודאי ואין כאן אלא חצי עדות וטעם דרב הונא משום דאוקי גברא אחזקיה ולא תפסלינהו מספק:

(א"ר חסדא) בהדי סהדי שקרי למה לי. ולא יעידו בשום עדות בעולם דאוקי ממונא אחזקיה ולא תוציאנו מספק שמא העדים פסולים:

לימא רב נחמן. שמכשיר עדות דאבהתא שהעידו עדים מוכחשים דהיינו עדות אחרת שלא הוכחשו בה כדרב הונא שהכשירם בעדות אחרת שלא הוכחשו בה:

אליבא דרב חסדא כ"ע לא פליגי. לומר כל אחד אנא סבירא כרב חסדא דודאי רב נחמן לא סבירא ליה כרב חסדא דהא רב חסדא אפילו בעדות אחרת בעלמא פוסל כל שכן בעדות דאבהתא שהוכחשו העדים מאכילה באותו עדות של אותו קרקע:

אבל באותו עדות. דאותו קרקע עצמו לא [והלכתא כר"י שהרי נפסק הדין על פיו כדמוכח לקמן אפן אחתינן]:

הדר אייתי סהדי. אותו שהפסידו רב נחמן: דאבהתיה היא. והרי לשניהם עדי חזקה ועדי אבות ואין כח לזה מזה וכל דאלים גבר כדאמר רב נחמן לקמן בשמעתין:

אנן מסקינן ליה. כלומר לא נחזיק את זה יותר מזה הואיל ועדות שניהם שוה:

לזילותא דבי דינא. שמא ילגלו הבריות על ב"ד על שסותרין את דיניהם ודמי לחוכא ואיטלולא:

שנים אומרים מת. אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו לה מת בעלך ושנים אומרים לא מת א"י שנים אומרים נתגרשה בחיי בעלה ואינה זקוקה ליבם ושנים אומרים לא נתגרשה וזקוקה ליבם א"י כגון שהיה בעלה קיים ובאין להתירה לאחר הרי זו לא תנשא דאוקי תרי להדי תרי ואיתתא בחזקת איסור אשת איש קיימא:

ואם ניסת לא תצא. דיעבד אין לכתחלה לא ובפרק האשה שנתארמלה פרכינן מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי ומשני אמר רב ששת כגון שניסת לאחד מעדיה ותו פרכינן היא גופה באשם תלוי קיימא ומשני באומרת ברי לי שמת בעלי:

בזמן שבאו עדים. האחרונים שאמרו לא מת ולאח"כ ניסת לפיכך תצא שהרי באיסור נשאת שאילו שאלה מבי"ד היו אוסרין לה לינשא:

אבל אם נשאת. על פי עדי מיתה שהתירוה בית דין לינשא ואחר כך באו עדים שהוא קיים לא תצא דחיישנן לזילותא דבי דינא וקשה לרב נחמן:

למעבד עובדא. דמחתינן ליה ומסקינן ליה ולא ניחוש לזילותא דבי דינא:

זה אומר: של אבותי, וזה אומר: של אבותי. והאי אייתי סהדי דאבהתיה, ואכלה שני חזקה, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה.

אמר רב נחמן:

אוקי אכילה לבהדי אכילה, ואוקי ארעא בחזקת אבהתא.

אמר ליה רבא:

הא עדות מוכחשת היא!

אמר ליה:

לא, נהי דאיתפחש באכילתה אפאכהתא מי אתפחש!?

לימא רבא ורב נחמן בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא קמיפלגי, דאיתמר:

שתי פתי עדים המכחישות זו את זו:

אמר רב הונא:

זו באה בפני עצמה ומעידה,

וזו באה בפני עצמה ומעידה.

ורב חסדא אומר:

בהדי סהדי שקרי למה לי?

לימא רב נחמן דאמר פרב הונא,

ורבא פרב חסדא?

אליבא דרב חסדא כולי עלמא לא פליגי,

כי פליגי אליבא דרב הונא.

רב נחמן פרב הונא,

ורבא עד כאן לא קאמר רב הונא אלא לעדות אחרת,

אבל לאותה עדות לא.

הדר, אייתי סהדי דאבהתיה היא.

אמר רב נחמן:

אנן אחתיניה,

אנן מסקינן ליה.

לזילותא דבי דינא - לא חיישינן.

מתרב רבא ואיתימא רבי זעירא:

"שנים אומרים: מת,

ושנים אומרים: לא מת.

שנים אומרים: נתגרשה,

ושנים אומרים: לא נתגרשה,

הרי זו - לא תנשא,

ואם נשאת - לא תצא.

רבי מנחם ברבי יוסי אומר: תצא.

אמר רבי מנחם ברבי יוסי:

אימתי אני אומר תצא?

בזמן שבאו עדים ואחר כך נשאת,

אבל נשאת ואחר כך באו עדים - הרי זו לא תצא."

אמר ליה:

אנא סברי למעבד עובדא,

השתא דאותיבתן את,

ואותבתן רב המנונא בסוריא - לא עבדינן בה עובדא.

נפק עבד עובדא,

מאן דחזא, סבר טעותא היא בידיה,

ולא היא, אלא משום דתליא באשלי רברבי.

דתנן:

"דבי יהודה אומר:

אין מעלין לכהונה על פי עד אחד.

אמר רבי אלעזר:

אימתי במקום שיש עוררין,

אבל במקום שאין עוררין - מעלין לכהונה על פי עד אחד.

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הספן:

מעלין לכהונה על פי עד אחד" (כתובות כג:).

רבן שמעון בן גמליאל היינו רבי אלעזר!

וכי תימא: ערער חד איכא בינייהו,

רבי אלעזר סבר: ערער חד

ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ערער תרי,

והאמר רבי יוחנן: דברי הכל אין ערער פחות משנים!

אלא,

ערער תרי,

והכא במאי עסקינן:

כגון דמחזקינן ליה באבוח דהאי כהן הוא,

ונפק עליה קלא. דבן גרושה וכן חלוצה הוא - ואחתיניה,

ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא - ואסקיניה.

ואתו בי תרי ואמרי: דבן גרושה וחלוצה הוא - ואחתיניה.

ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא.

ודכולי עלמא, מצטרפין עדות,

והכא במיחש לזילותא דבי דינא קא מיפלגי:

רבי אלעזר סבר: כיון דאחתיניה - לא מסקינן ליה,

חיישינן - לזילותא דבי דינא.

ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אגן אחתיניה,

ואגן מסקינן ליה,

ולזילותא דבי דינא - לא חיישינן.

מתקיף לה רב אשי:

אי הכי, מאי איריא חד אפילו בתרי נמי!

אלא אמר רב אשי:

דכולי עלמא: לא חיישינן לזילותא דבי דינא,

והכא - בלצרף עדות קא מיפלגי,

ובפלוגתא דהני תנאי,

דתניא:

"לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד.

רבי יהושע בן קרחה אומר:

אפילו בזה אחר זה, אין עדותן מתקיימת בבית דין,

עד שיעידו שניהם כאחד.

רבי נתן אומר:

שומעין דבריו של זה - היום,

ולבשיבא חבירו למחר - שומעין דבריו."

רש"י

דאותיבתן. השיבותני מברייתא זו:

ואותבתן רב המנונא. השיב לו כמו כן מהא ברייתא דר' מנחם ורבנן:

נפק עבד. רב נחמן עובדא ולא חש לזילותא דבי דינא:

טעותא היא בידיה. שלא נזכר מהך ברייתא דלעיל ועוד דאמר לא עבדינן בה עובדא:

דתליא באשלי רברבי. רבי יהודה ור' אלעזר ור' שמעון ב"ג כולחו סברי להו דלא חיישינן לזילותא דבי דינא כדמפרש רב אשי במסקנא: אין מעלין לכהונה. להחזיק אדם בכהן לאכול בתרומה ולעבוד עבודה ולישא את כפיו על פי עד אחד המעידו שהוא כהן כדמפרש ר' אלעזר לקמיה [בשמעתין]:

א"ר אלעזר אימתי. אין מעלין ע"פ עד אחד בזמן שיש על הכהן עוררין עדים הפוסלים אותו כדמפרש בסמוך ולפרש דברי ר' יהודה בא ולא לחלוק עליו:

אבל אין עליו עוררים. אלא קול פסול בעלמא כדמפרש לקמיה מעלין ע"פ עד אחד שמכחיש את הקול:

רשב"ג היינו ר' אלעזר. דהא ודאי במקום שיש עוררין עליו לא אמר רשב"ג דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר:

ערער חד איכא בינייהו. והא דקתני בזמן שיש עליו עוררין היינו עד אחד הפוסלו ומכחיש עד אחד המכשירו:

דרבי אלעזר סבר ערער חד. הוי ערער ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו:

ורשב"ג סבר ערער תרי. בעינן אבל במקום ערער אחד הוי עד אחד נאמן להכשירו:

והא אמר ר' יוחנן. לא איתפרש היכא קאי:

ונפק עליה קלא. קול בעלמא ולא עדות:

ואחתיניה. מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר שמעלה היא בכהונה וכל זה יתור לשון הוא בלא צורך דבלא קול נמי מיתוקמא שמענתא שפיר בעד אחד מכשיר מעיקרא ועד אחד בסוף ושנים עדים עוררים בינתים כדמפרש ואזיל אלא משום הכי נקט ליה דבעי למימר ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה דלמאי אתא עד אחד להכשירו אלא אם כן יצא עליו פסלות קודם לכן:

ואסקיניה. דבמקום קול הוי עד אחד מהימן:

ואחתיניה. דאחד במקום שנים אין דבריו כלום:

ואתא עד אחד. לבסוף ואמר דכהן גמור הוא והווי להו שנים מכשירין: ודכולי עלמא. בין רבי אלעזר בין דשב"ג מצרפין עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות וה"י יש לנו לצרף מן הדין עד ראשון ועד אחרון המכשירין ונכשירו לזה אם לא מפני זילותא דבי דינא כדמפרש ואזיל:

דרבי אלעזר סבר כיון דאחתיניה. על פי ב' עוררין ובדין הורדנהו דבכל מקום האמינה תורה שנים תו לא ליסקי ליה על פי עד אחד זה השני אף על פי שיש לצרפו עם הראשון ולהכשירו לזה דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דכשרות קמייא דהוה מוחזק לן באבוח דכהן הוי וגם הכשרונהו תחלה על פי עד אחד קודם שבאו עוררין:

דחיישינן לזילותא דבי דינא. שהורידוהו על פי עוררין ועכשיו יעלו ויבטלו דברייהם והכי קאמר ר' אלעזר אימתי אין מעלין ע"פ עד אחד הבא לבסוף בזמן שיש עליו עוררין שנים הפוסלין אותו הלכך לא מהני עד שני הבא לבסוף להכשירו להצטרף עם הראשון המכשיר דאע"ג דאיכא למימר אוקי תרי מכשירין לבהדי תרי פוסלין ואוקי גברא אחזקיה ויהיה כשר אפי' הכי נא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא והאי דאסקוהו מעיקרא על פי עד אחד הבא להשביט הקול לאו זילותא דבי דינא הוא דמאי דאחתיניה בשביל קול בעלמא הוא וכדי לחזור ולהעלותו אחר שיבדקו הדבר הורדנהו הלכך כי הדר מסקי ליה ליכא זילותא אבל כשהורדנהו על פי עדים מן הדין הורדנהו וכי הדר מסקי איכא זילותא:

ואגן מסקינן ליה. ואי קשיא תרי ותרי נינהו ואמאי מסקינן ליה והא הוי ספק תריץ אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמיה אחזקיה קמייא דאסקוהו על פי עד ראשון שהיה נאמן דהא אכתי אין עוררין דקול לאו עוררין הוא:

אי הכי. דר' אלעזר חייש לזילותא דבי דינא:

מאי איריא. עד הבא לבסוף דהתם אין מעלין משום זילותא כדקתני מתני' אין מעלין על פי עד אחד בזמן שיש עליו עוררין הא על פי שנים מעלין אפילו תרי אתו בהדי הדדי נמי בפעם שניה לרבי אלעזר לא מסקינן ליה:

אלא אמר רב אשי דכולי עלמא כו'. והיינו אשלי רברבי דלעיל:

והכא בלצרף עדותן קא מיפלגי. לר' אלעזר אין מצרפין עד אחרון עם הראשון הואיל ולא העידו שניהם כאחד כרבנן דפליגי אדרבי נתן אבל אם באו שניהם ביחד הוה מסקינן ליה ומוקמינן ליה אחזקיה קמייא דמוחזק לן באבוח דכהן הוי ולזילותא לא חיישינן ורשב"ג כו' נתן:

דהני תנאי. ר' נתן ורבנן:

דתניא אין עדותן מצטרפת. אין צריך כאן בהאי מחלוקת דרבי יהושע בן קרחה ורבנן אלא כך היא ברייתא שלימה בשילהי זה בורר ומשום גררא דסיפא נקט רישא:

עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו עליו:

אפי' בזה אחר זה. אחד אומר ביום ראשון לזה פלוני מפלוני מנה ואחד אומר ביום שני ראיתי גם אני שלוח ממנו דמי' אמנה קא מסהדי ות"ק סבר אמנה דקא מסהדי האי לא קא מסהדי האי וה"ל לבני מנה חצי עדות וטעמייהו מפרש שפיר בסנהדרין מקרא ומסברא: אין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפי' ראו שניהם כאחד עד שיעידו שניהם כאחד בפני ב"ד ופלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה ר' אלעזר ורשב"ג בפלוגתא דר"ג ורבנן פלגי: ר' נתן אומר כו'. וטעמייהו מפרש התם שפיר מקרא ומסברא:

11. לב, א

כ"י

אמר ליה שטרא זייפא הוא.
השטר מזויף וגם שני חזקה לא
החזקת:

גחין. בעל השטר:

לחיש לרבה. בנחת שלא שמע
המערער:

אין שטרא זייפא הוא. פי ר"ח
לאו שטרא זייפא ממש אלא
כמו שטרא זייפא שלא נכתב על
מכירה זו ומאי ניהו שטר אמנה
דהוא בטל מיהו אי לאו דאודי
בטענתיה דתובע דשטרא זייפא
הוא לאו כל כמיניה שהרי
העדים מכירים חתימת ידיהם
ומשום הכי אמר רבה מה לו
לשקר ולומר שטרא מעליא הוה
לי ואירכס לימא האי שטרא
לאו זייפא הוא דאי הוה בעי
לקיומיה מקיים ליה אי"נ איכא
לפרושי זייפא שטר מזויף ממש
שזיף חתימת העדים יפה
וטועים העדים כסבורים
חתימת ידיהם היא ומקיימים
את השטר והלכך מצי לקיים
את השטר ולומר שטרא מעליא
הוא אי"נ מצי לקיימו בעדים
שקרים שחתמו לו וראשון
עיקר:

לחיש ליה לרבה. גרסינן דרבה
מלך מקמי דרב יוסף כדאמרין
בשלהי דברכות (דף סד.) והיה
רב יוסף חבירו מקשה לו:

אמאי קא סמכת אהאי שטרא.
דהא שני חזקה ליכא והאי
שטרא חספא בעלמא הוא וכיון
דאודי אודי ולא דמי לשאר מה
לו לשקר שבגמרא ששתי טענות
יכולות להיות אמת אותה שהוא
טוען ואותה שהוא היה יכול
לטעון ולא טען דאמר' מיגו
אבל הכא דמי למה לו לשקר
במקום עדים שהרי כל כחו
וחזקתו בקרקע זו על ידי האי
שטר הוא והיאך נאמר מה לו
לשקר בשטר זה אי בעי אמר
שטרא מעליא הוא והלא מודה
שהשטר פסול והודאת בעל דין
כמאה עדים ואילו באו שני
עדים שאמרו שהוא פסול ליכא
תו מה לו לשקר:

ההוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא?
אמר ליה: מינד זבינתה והא שטרא.
אמר ליה: שטרא זייפא הוא!

לב, ב

גחין לחיש ליה לרבה:

אין, שטרא זייפא הוא,

מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס,
ואמינא: אינקיט האי בידאי כל דהו.

אמר רבה:

מה לו לשקר?

אי בעי אמר ליה: שטרא מעליא הוא.

אמר ליה רב יוסף:

אמאי סמכת אהאי שטרא?!

האי שטרא חספא בעלמא הוא!

ההוא דאמר לחבריה: הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך, והא שטרא.
אמר ליה: שטרא זייפא הוא!

גחין לחיש ליה לרבה:

אין, שטרא זייפא, מיהו שטרא מעליא הוה לי, ואירכס,
ואמינא: אינקיט האי בידאי כל דהו.

אמר רבה:

מה לו לשקר?

אי בעי אמר ליה שטרא מעליא.

אמר ליה רב יוסף:

אמאי קא סמכת אהאי שטרא?!

האי שטרא חספא בעלמא הוא!

אמר רב אידי בר אבין:

הלכתא כוותיה דרבה בארעא.

והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי.

"הלכתא כרבה בארעא".

דהיכא דקיימא ארעא - תיקום.

"והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי".

דהיכא דקיימי זוזי - לוקמי.

11. לב, ב

רס"י

הב לי מאה זוזי כו'. כפלוגתא דלעיל
ובאותם הטעמים:

הלכתא כוותיה דרבה בארעא. באותו
דין ראשון דלעיל מספקא ליה לרב אידי
בר אבין טעם של מי משניהם נראה
יותר הלכך פוסק בראשון כרבה
דאמרינן מה לו לשקר ויעמוד על מקחו
דכיון דלא אתברירו טעמיהם של רבה
ורב יוסף המוציא מחבירו עליו הראיה
וגבי זוזי שהלוה מוחזק ולא בעל השטר
אמרינן יביא בעל השטר ראה ויטול
דהיכא דקיימא ארעא תיקום ולא נוציא
מספק וכן זוזי היכא דקיימי ליקום וכן
הלכה ואע"ג דפסקינן הלכה כרב יוסף
בשדה ענין ומחצה (לקמן דף קיד:)
מכלל דבכולי גמרא הלכה כרבה ולא
כרב יוסף והכא פסקינן הלכה כרב יוסף
לא קשיא דהא בהך פלוגתא נמי פסקינן
כרבה:

דפרעתי למלוה עילוך. כגון ערב קבלן
א"י כגון שאמר המלוה בשעת ההלוואה
ממי שארצה אפרע:
והא שטרא. שטר שהיה לו למלוה עליד
והחזירו לי לפי שפרעתי חובו והרי אתה
משועבד לי בשטר זה כמו שהיית
משועבד לו:

אמור. לזה לערב וכי לא פרעתיך בתמיה:
לאו הדרת ושקלתינהו מינאי. וכמי
שלא פרעת דמי ולזה לא הודה לו בכך:
כה"ג מאי. דלא דמי כל כך לשטר מלוה
דלעיל דפסקינן כרב יוסף דהתם מודה
היה בעל השטר ששטר אחר היה לו
ונאבד ולקח את זה להיות בידו לזכות
ואותו מזויף הוא ממש דלא נכתב על
מלוה זה הלכך הפסיד דהיכא דקיימי
זוזי תיקום אבל הכא לא היה לערב
שטר אחר מעולם כי אם זה והלכך אע"ג
דפרעינהו כיון דהדר שקלינהו כאילו לא
פרעינהו דמי וחייב לפרעו או דלמא מ"מ
מודה הוא שפרעו וקיימא לן שטר שלוח
בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל
שעבודו והאי שטרא חספא בעלמא
הוא:

שלח ליה אביי והא את הוא דאמרת
הלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי. שמעינן
מהכא דשטרא זייפא דאיירי בה רבה
ורב יוסף לאו זייפא ממש דהוא שקר
וכי זייף וכתב ככה"ג לדברי הכל ואפי'
לרבה פסול הוא אלא כה"ג כגון שטר
פרוע שנמחל שעבודו או כגון שטר אמנה
שלא ניתן לכתב וכיוצא בהן פליגי רבה
ורב יוסף ואביי משוה ליה להאי שטרא
כשטרא דאיירי ביה רבה ורב יוסף ואמר
כיון דמודה הערב דפרע אלא הדר
ושקלינהו להנהו זוזי אע"פ שהשטר ביד
הערב לא מחייבין ללוה לשלומי כן פי'
ר"ח ולי נראה דה"ה לזייפא ממש
וקפסיק גמרא ואזיל:

וה"מ. דאמרינן היכא דקיימי זוזי
תיקום ולא מיחייב לזה לפרוע לערב
היכא דטעין ערב כדאמר לעיל דאמר
פרעתינהו אבל הדר יזפתינהו מנאי
דערב גופיה מודה שהשטר שבידו נמחל
שעבודו:

אבל. אי טעין ערב אני החזרתי לך
אותם מעות עצמן משום דהוה שיפי
נישוף צורתן ולא היו יוצאין בהוצאה
כמו השף מטבע של חבירו (בי"ק דף
צח.).

וסומקי. האדים נחשתן יותר מדאי
נמצא שעדיין לא פרעו:

אכתי איתיה לשעבודא דשטרא. וכאילו
טעין לא פרעתי דמי:

ההוא ערבא דאמר ליה ללוה: "הב לי מאה זוזי דפרעתי למלוה עילוך, והא שטרא".

אמר ליה: לאו, פרעתיך!

אמר ליה: לאו, הדרת שקלתינהו מינאי!

שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי:

כי האי גוונא מאי?

שלח ליה אביי:

מאי תיבעי ליה?

הא איהו דאמר:

'הלכתא כוותיה דרבה בארעא,

והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי.

דהיכא דאוקמו זוזי - לוקמו.

והני מילי דאמר ליה: הדרת אוזפתינהו מינאי.

אבל אמר ליה: הדרתינהו ניהלך מחמת דהוה שייפי וסומקי,

אפתי איתיה לשעבודא דשטרא.

13. לב, ב - לג, א

רבא בר שרשום נפק עליה קלא דקא אכיל ארעא דיתמי.

אמר ליה אביי:

אימא לי איזי,

גופא דעובדא היכי הוה?

אמר ליה:

ארעא במשכונתא הוה נקיטנא מאבוהון דיתמי,

והוה לי זוזי אחריני גביה, ואכלתה שני משכנתא, **לג,א**

אמינא: אי מהדרנא לה ארעא ליתמי,

ואמינא: דאית לי זוזי אחריני גבי דאבוהון,

אמור רבנן: "הבא ליפרע מנכסי תומים - לא יפרע אלא בשבועה",

אלא, אכבשיה לשטר משכנתא, ואוכלה שיעור זוזי,

דמיגו דאי בעינא אמינא: לקוחה היא בידי, מהימנא,

כי אמינא: דאית לי זוזי גביכו מהימנא.

אמר ליה: לקוחה בידי - לא מצית אמרת.

דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא,

אלא זיל אהדרה ניהליהו,

וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו.

רפ"י

שרשום נפיק עליה קלא דקאכיל ארעא דיתמי. כדמפרש לקמיה דבמשכון היתה אצלו עד עכשיו שכלו שני משכנתא והלכך נפק עליה קול של עדות אמת דמהשתא אכיל ארעא דיתמי:

משכנתא. גבאי מאבוהון הוה במשכנתא דסורא דכתבי הכי במשלם שניא אליו תיפוק ארעא דא בלא כסף ובימי אביהם אכלתיה שני חזקה:

זוזי אחריני גביה. שנתחייב לי שאין משכון עליהן ואמרי לאחר שכלו שני משכנתא אם אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם צריך אני לישבע דאמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחוייבני שבועה:

אכבשה. אעלים אותה:

לקוחה היא בידי. דהא אכלתיה שני חזקה בחיי אבוהון:

מהימנא. בלא שבועה דאין נשבעין על הקרקעות ועוד דחזקת שלש שנים במקום שטר קיימא:

אמר ליה. אביי הא דחשבת בדעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא בידי כיון דידיעא מילתא דבמשכנתא איתנחית בה לא מצית למיטען לקוחה היא בידי דהא איכא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא שלימו שני משכנתא וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדר ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מצוה דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך דהוי חייב במצות אשתעי דינא בהדיהו על שטר חובך שיש לך על אביהם תשבע ותיטול כדון הבא ליפרע מנכסי היתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדאמרינן בערכין בפרק שום היתומים (דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן וכדפסיק התם רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נותנין הלכך ממתנין להם עד דגדלי דהיינו מבן י"ג שנים ואילך כדמוכח התם והא דאמרינן בפי מי שמת (לקמן דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ"ה"מ שמוכר לצורך הוצאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכרים מבן י"ג ואילך ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי לישתעי דינא בהדיהו וישבע ויטול כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין הלכתא מלוה על פה גובה מן הירושין והני מילי שיש עדים שהלוהו וישבע שלא פרעו ויטול:

14. לג, א-ב

רש"י

אתא ההוא גברא אמר אנא קריביה טפי. ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אלם יותר כדאמר רב נחמן לקמיה גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאלים גבר:

לסוף. שנה או שנתיים:
אודי ליה. ההוא מחזיק לרב אידי בר אבין:

אוקמה רב חסדא בידיה. דרב אידי:

א"ל. רב אידי לרב חסדא:
להדר לי. ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלם שלא כדין:

אמאן קסמכת. לזכות באילן:
אהאי. אהודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר והא איהו דאמר עד השתא אנא קריבנא טפי ואכל פירות בדין כל דאלים גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך את האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין:

כיון דאודי. דשלא כדין החזיק עד עתה:

אודי. וישלם פירות שאכל וכן הלכה: ויש ספרים שכתוב בהם אייתי רב אידי בר אבין סהדי דהוה קריב אוקמה רב חסדא בידיה וגם ר"ח פ"י כן א"ל רב חסדא אמאי קסמכת דאכלינהו לפירי אהודאת פיו הא עד השתא הוא טעין דאנא קריבנא טפי והני סהדי דאייתת לא מסהדי דאנת קרוב וראוי לירשה והוא אינו ראוי לירשה אלא אסהדי דאנת קרוב והאי לא ידעי ליה ומתוך שהוא יכול לומר לא אכלתי יכול לומר אין אכלי ודידי אכלי דאנא קריבנא טפי שאין עדים מכחישים אותו בכך הלכך לא מפקינן מיניה:

קריביה דרב אידי בר אבין שכיב, ושבק דיקלא.
רב אידי בר אבין אמר: אנא קריבנא טפי,
וההוא גברא אמר: אנא קריבנא טפי.
לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי.

אוקמה רב חסדא בידיה.

אמר ליה: ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא!

אמר: זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא?!
אמאן קא סמיד מר? אהאי! הא קאמר דאנא מקרבנא טפי!

אבני ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא,
פיון דאודי אודי. לגב,

15. לג, ב

רפ"י

(הג'ה. לא היא (אלא) שהודה שאכל הפירות אלא כדמפרש הרב לבסוף דלא נהירא ליה שהודה על אכילת הפירות אלא עדים היו שאכלו ולא היה יכול לכפור ושרא ליה מריה דמי זה שאמר שהודה על אכילת פירות הלא לא הודה אלא על הקרקע ומכל מקום מאי דאכל עד השתא לא מפקינן מיניה כיון דליכא עדים בדבר שרב אידי היה קרוב יותר אלא על פיו של זה ואביי ורבא סברי דכיון דאודי אודי שהרי הודאת בעל דין כמאה עדים ופיו מחייבו ממון ואי הוה גרסינן הא אמאי לית ליה לרב חסדא הא סברא ויש לפרש בענין אחר ובדוחק ולכן לא כתבתי. ע"כ) ולא נהירא לי דהא לא מוכח הא סוגיא דשמעתא שהודה על אכילת הפירות אלא עדים היו בדבר ולא היה יכול לכפור:

האי אייתי סהדי דאבהתיה היא. עד יום מותם ומעולם לא מכרו לאבותיו של זה השני:

אמר רב חסדא מה לו לשקר. לזה שיש לו עדי חזקה במאי דטעין דשל אבותיו היא אי בעי הוה א"ל להאי שיש לו עדות זכות אבות מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה הלכך מיגו דמצאי טעין הכי ויזכה בטענה זו והוא לא חשש לטעון כי טעין נמי של אבותיו אע"ג דמכחיש להו לעדים מהימן:

מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. כלומר כל טענה שאדם טוען כגון זה שאמר של אבותי ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר וטענה זו מכחשת עדים כי הכא לא מהימנינן ליה שהרי העדים מעידים שטענתו שקר והיאך תקיימנה על ידי מה לי לשקר הלא ודאי משקר הוא וחזקת השלש שנים אינה כלום דהויא לה חזקה שאין עמה טענה והכי הלכתא:

זה אומר: של אבותי,
וזה אומר: של אבותי.
האי - אייתי סהדי דאבהתיה הוא,
והאי - אייתי סהדי דאכל שני חזקה.

אמר רב חסדא:
מה לו לשקר,
אי בעי, אמר ליה: מינך זבינתה,
ואכלתיה שני חזקה.

אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא,
'מה לי לשקר' במקום עדים - לא אמרינן!

16. לג, ב

כ"ט

אזיל ואייתי סהדי דאכלה תרתין שנין. ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית ולא מצא:

אמר רב נחמן הדרא ארעא. דבתרתין שנין לא הויה חזקה:

והדרי פירי. של בי השנים שאכל שלא כדן דהא לא טעין מעיקרא אריס הייתי ולפירות ירדתי דמהימנין ליה כדלקמן דשטרא לפירי לא עבדי אינשי והני מילי בדאיכא סהדי דאכלינהו לפירי אבל אי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי אלא בהודאת פיו והוא טעין דזבנתיה מינך ואכלתינהו לפירי דארעא ופירי דידי נינהו ארעא כיון דלית ליה ראייה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרה וחייב שבועת היסת על הפירות דזבנינהו מיניה דמיגו דמצי אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן כי אמר אכלי טובא ודידי אכלי מהימן דאין כאן מה לי לשקר במקום עדים שאין ידוע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרו בתוך ג' שנים מפסיד ולא דמי להא דאבוי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל דהתם כיון דאיתברירא מילתא דרב אידי קרוב טפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדן אכל ואפי' בהודאת פיו ליחייב:

אמר רב זביד אי טעין כו'. מילתא באפי נפשה היא והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אילו לא השיב לו מינך זבינתה אלא לפירות ירדתי כדן אריס למחצה שליש ולרביע או שמכרת לי פירות עד עשר שנים:

נאמן. במה שאכל למפרע ובשבועת היסת דזבינהו מיניה ואע"ג דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי ושאין הקרקע קנוי לו דלא חציף איניש למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירי דחבריה בחנם כדמפרש ואזיל ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה הפירות דא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו ויאמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחוש לערעורו של בעל הקרקע:

מגלא ותובילא. כלי גודרי תמרים המגל לגדור ותובילא חבל לעלות לקבל מרוב גובהו וי"מ תובילא סל לקבל פירות:

ואמר. בפנינו:

איזיל ואיגדריה לדיקלא דפלניא. כלומר אלקוט הפירות:

מהימן. ושבקין ליה ב"ד ללקט הפירות בלא עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה ואם אתא חבריה וטען להדי"מ אחר שליפט האילן לית עליה אלא שבועת היסת אבל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להדי"מ לא מהימן מלקט עד דמייתי ראייה ודוקא בשטען מתחילה לפירות ירדתי נאמן במה שאכל כבר אבל אם מתחלה טען מינך זבינתה ואח"כ טען לפירות ירדתי שמכחיש דבריו הראשונים אינו טוען וחוזר וטוען:

אי הכי אפי' ארעא נמי. כי טעין דזבינתה מינך ליהמנוהו בלא עדי חזקה דלא חציף איניש למיחת בארעא דלא דידיה היא ולמיכל פירותיה:

פירי נמי. נימא אחוי שטרך:

ההוא דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא? אומר ליה: מינך זבני,

ואכלתי שני חזקה.

אזל, אייתי סהדי דאכלה תרתין שני.

אמר רב נחמן:

הדרא ארעא,

והדרי פירי.

אמר רב זביד:

אם טען ואמר: לפירות ירדתי - נאמן.

לאו מי אומר רב יהודה: האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר:

איזיל איגדריה לדיקלא דפלניא דזבניה ניהלי - מהימן.

אלמא: לא חציף איניש דגזר דיקלא דלאו דיליה,

הכא נמי, לא חציף איניש למיכל פירי דלאו דיליה.

אי הכי, ארעא נמי!

ארעא, אמרינן ליה אחוי שטרך.

אי הכי,

פירי נמי!

שטרא לפירי לא עבדי אינשי.

17. לג, ב - לד, א

רפ"ז

היינו נסכא דר' אבא. דין זה דומה לאותו דין של נסכא דר' אבא ולא ללמוד מדר' אבא היו צריכין דמילתא דפשיטא היא שישלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו אי נמי לכך היו מדמין האי דינא לנסכא דר' אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות דבלא עדים לא מהדרי פירות כדלעיל דרב נחמן אלא קרקע לחוד:

היכי לדיינונה דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף היינו מחייבין אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חברו ולומר שלי אני חוטף אפי"כ יש לו עדים דהעמד ממון על חזקתו וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוציא ממנו בלא ראייה והחוטף ממנו גזלן גמור ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף כי אמר נמי חטפי ודידי חטפי מהימין מיגו דאי הוה בעי הוה אמר לא חטפי שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון אי נמי כי איכא חד שחטף אילו היה זה מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע שלא חטף להכחיש העד דעד אחד קם הוא לשבועה ובגו דרכים הללו היה הדין פשוט אבל הכא דאיכא עד אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא מודה שודאי חטף ודידיה חטף היכי לדיינו דייני להאי דינא: **לישלם.** דהא מודי שחטף ולא כל הימנו של חוטף לומר שלי חטפתי דהעמד ממון על חזקתו:

ליכא תרי סהדי. דחטף ובמיגו דאי בעי למימר לא חטפתי מהימין נמי למימר דדי חטפי:

ליפטריה. משום האי מיגו איכא חד סהדא ואי אמר לא חטפי הוה בעי אישטובעי להכחיש את העד:

לישתבע. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודי דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף להכחיש את העד דהכי משמע קרא (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו' לשלם ממון שהוא כופר והעד מחייבו לא יקום אבל קם הוא לשבועה להכחיש את העד שלא חטף בממון זה ובגו הך שבועה פסול כגזלן אצל כל שבועות דהא לית ליה למימר לישתבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו ולמפטריה בלא כלום אי אפשר שהרי חורע כחו של מיגו:

א"ל רבי אבא הוה ליה. האי חוטף כו' והי"נ איכא למימר כי האי גוונא כי הוה תרי סהדי דאכלה שני חזקה מוקמינן לה בידא דלוקח ליכא סהדי דאכלה שני חזקה מפקינן לה מיניה ומהדרין למרה איכא חד סהדא דאכלה שלש שנים לישתבע דעד אחד לשבועה קם אפי"כ לא הוה קרקע לא משבעין ליה על מאי דאסהיד סהדא דלא כפר ליה אלא מודי ליה דאכל וטוען אין אכלי ודידי אכלי:

א"ל אביי מי דמי. לדרבי אבא:

התם. בדר' אבא הוה חד סהדא לאורועי לחוטף קאתי דהא מסהיד ביה שחטף והורע כחו של מיגו דחוטף ומחייבו שבועה ומתוך שלא יכול לישבע משלם דאילו אתא חד סהדא שמעיד כמותו שראוהו שחטף מפקינן לה מיניה דחוטף ולא תועיל לו שבועה אפי"כ אם יוכל לישבע:

הכא. בדין קרקע זה ההוא סהדא לסיועי ביה קאתי שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה דאי איכא חד סהדא אחרינא עם זה מוקמינן ליה בידא דמתחיק והיאך תאמר שעל ידי עד זה יתייבב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם והרי לא בא להורע כחו ומי"מ זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה:

אלא אי דמיא לנסכא דרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי. כגון ראובן דתבעיה לשמעון וא"ל גזלתה לארעאי ואכלת פירותיה שנתים ואי"ל שמעון זבתנה ניהיל ולית לשמעון עדי חזקה דדינא הוה לאהדורי ארעא למרה מכיון דלית ליה עדי חזקה ולפירי משתבע דבזבנייה אכלתיו דק"ל חפה שאסר הוא שהתיר ואעי"ג דמהדר לה לארעא פירי לא מהדר דהא ליכא סהדי דאכלי הפירות ומיגו דיכול למימר לא אכלי כלל יכול למימר נמי אכלי בזבני ולית ליה עלה אלא שבועה אבל אי איכא סהדי דאכל פירי תרתין שנין מחייבין ליה להדורי אפי"כ פירי כרב נחמן דאמר הדרא ארעא והדרי פירי ואייתו ראובן חד סהדא דאכל פירי תרתין שנין וכגון שמעיד שלא אכל כי אם ב' שנים דלאו לסיועי לשמעון קאתי אמר שמעון אין אכלי ודידי אכלי שקנתי הקרקע והפירות אפס לא נזהרתי בשטרי הא הוא דאיכא לדמויי לדרבי אבא דאמרין היכי לדיינו דייני להאי דינא נתייבבה להדורי פירי ליכא תרי סהדי דאכלתו ואי משום דאודי הא טעין ואמר דידי אכלי וכה"ג ליכא הודאה לחיוביה ניפטריה במיגו הא איכא חד סהדא דאמר דאכלתו לפירי תרתין שנין ואינו יכול לכפור בדברי העד לישבע לשקר נתייבבה שבועה בעד אחד דאי הוה תרוייהו מחייבי ליה ממונא וכי"מ ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייב אותו שבועה כי אמרי' עד אחד לשבועה אתי היכא דקא כפר במאי דמסהיד סהדא חד הוא דמשתבע דלא היו דברים מעולם אבל הכא הא קא מודי דאכל אלא טוען דידי אכלי הוי"ל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם. כך נראה שיטה זו בעיני ושוב מצאתיה כן בפ"י ר"ח ויש לשונות אחרים ואין בהם ממש וק"ל בהא כרבי אבא מדיליף אביי מינה ואף על גב דפליגי עליה רב ושמואל בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז.) דאמרין חזרה שבועה לסיני והמוציא מחבירו עליו הראייה ותנן נמי התם וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ורב ושמואל דאמרין תרוייהו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי הלוח אכל מת לוח בחיי מלוה כבר נתייבב מלוה לבני לוח שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה אלמא הואיל ומחויב שבועה שלא התקבלתי חוב זה ויתומין אין יכולין לישבע כן אלא שלא פקדנו אבא ואין זו שבועה המוטלת על אביהם וגם יתומים של לוח אין יכולין לישבע שפרעו אביהם קא אמרי' רב ושמואל שלא יפרע אלמא המחויב שבועה ואינו יכול לישבע לא זה ולא זה סבירא לרב ושמואל חזרה שבועה לסיני ואין כאן לא שבועה ולא פרעון ורי"א פליג עלייהו ואמר יורשין נשבעין שבועת יורשים ונוטלין דלא ס"ל לדרב ושמואל ואמרין התם האי דינא דעבד כר"א עבד דעבד כרב ושמואל עבד אפי"ה הלכתא כר' אבא ולא כרב ושמואל דאמרין התם הבו דלא להוסיף עלה עשו תקנה שלא להוסיף על דברי רב ושמואל ללמוד מדין זה דיתומים מן היתומים לשאר דינין ולומר חזרה שבועה לסיני דבדין זה לבדו דיתומים מן היתומים הוא דק"ל כרב ושמואל בדיעבד משום תקנת יתומים בני לוח דחסינן עלייהו שלא לפרע מהן בלא שבועה מעלייתא אבל בשאר דינין ק"ל כר' אבא דהמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם וגם ר"ח פסק דהלכתא כרבי אבא:

ההוא דאמר לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא?
אמר ליה: מינך זבנית,
ואכלתיה שני חזקה.
אייתי חד סהדא דאכלה תלת שני.

סבור רבנן קמיה דאביי למימר:
היינו נסכא דרבי אבא.

דההוא גברא דחטף נסכא מחבריה,
אתא לקמיה דרבי אמי.

הוה יתיב רבי אבא קמיה,
אייתי חד סהדא דמיחטף חטפא מיניה,
אמר ליה: אין, חטפי ודידי חטפי.

אמר רבי אמי:

היכי נדיינונה דייני להאי דינא?

לישלם? - ליכא תרי סהדי!

ליפטריה? - איכא חד סהדא!

לישתבע? - הא אמר מיחטף חטפיה, וכיון דאמר חטפיה הוה ליה כגזלן!

אמר להו רבי אבא:

הוי מחויב שבועה - שאינו יכול לישבע,

וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע - משלם.

אמר להו אביי:

מי דמי?

התם - סהדא לאורועי קאתי, כי אתי אחרינא בהדיה מפקינן לה מיניה.

הכא - לסיועי קא אתי, כי אתא אחרינא מוקמינן לה בידיה!

א"ל, אי דמיא הא דרבי אבא,

לחד סהדא ולתרתין שני, ולפירי.

18. לַד, ב

רַפ"י

ארבא. ספינה שבנהר: **האי אמר דידי הוא כו'.** ולא זה ולא זה מוחזקין בה מדלא רמי עלה ממתניתין דשנים אוחזין בטלית שזה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת ולא אמרינן כל דאלימ גבר כן פיר"ח:

תיפסוה. פן ימכרנה אבל חזקה שהחזיק בה אחר שערער זה עליה אינה כלום דאנן סהדי שבתורת חטיפה באה לידו:

תפסינן או לא תפסינן. מי לימא דתפסי לה ב"ד דהא אי לא משכח סהדי הדינן ומפקינן לה כדמעיקרא ולא הפסיד בעל הספינה בתפיסת ב"ד כלום או דלמא לא תפסינן דלמא לא משכח סהדי ולא הדינן ומפקינן לה כדלקמן ונמצא שהפסיד בעל הספינה על ידינו דאי הוה שבקינן לה דלמא הוי אלימ וגבר בעל הספינה ונמצא זוכה בשלו כן נ"ל טעם השאלה:

רב הונא אומר תפסינן. ס"ל כרב פפא דאמר מפקינן רב יהודה אומר לא תפסינן משום דס"ל לא מפקינן כדלקמיה והלכך לא תפסינן דשמה זה אין לו עדים ושקרן הוא ומכל וכל רוצה להפסיד את חבירו דמאחר דתפסי יודע הוא דתו לא מפקינן:

א"ל אפקוה. וכגון דאיתרמי מילתא דתפסינן לה כרב הונא אי נמי שאמרו שניהם לב"ד לתפסה ודברי הכל:

וכל דאלימ גבר. בין בראיות בין בכח כמו שפוסק רב נחמן לפנינו כל דאלימ גבר:

לא מפקינן. דמאחר שבא ממון ישראל ביד ב"ד אינן רשאי להפקירו אלא מעכבין אותו ממון עד שידעו למי ישיבו:

מפקינן. כעין שמצאוהו מתחלה שלדעת כן תפסוהו שאם לא יביא עדים יחזירוהו וכל דאלימ גבר:

והלכתא לא תפסינן והיכא דתפסינן לא מפקינן. כרב יהודה:

ההוא ארבא דהווי מינצו עליה בי תרי,
האי אמר: דידי היא,
והאי אמר: דידי היא,
אָתָא חַד מִיַּנְיָהוּ לְבִי דִינָא, וְאָמַר: תִּיפְסוּהָ אֲדַמְיִיתִינָא סְהָדֵי דְדִידֵי הִיא.

תפסינן, או לא תפסינן?

רב הונא אמר:

תפסינן.

רב יהודה אמר:

לא תפסינן.

אָזַל, וְלֹא אִשְׁכַּח סְהָדֵי,
אָמַר לְהוּ: אִפְקוּהָ, וְכָל דְאֵלִים גְּבַר.

מפקינן או לא מפקינן?

רב יהודה אמר:

לא מפקינן.

רב פפא אמר:

מפקינן.

והלכתא:

לא תפסינן.

והיכא דתפס - לא מפקינן.

19. לד, ב

רש"י

זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי. בין בספינה בין בקרקע ואין עדות וחזקה לזה יותר מזה:
ומ"ש משני שטרות היוצאין. לפנינו על שדה אחת של ראובר שכתב שטר מתנה לשמעון ושטר מתנה ללוי ושניהם ביום אחד ונמצא שאין זה מוחזק יותר מזה כלל ואפי' נתברר ששמעון בשטר ולוי אחריו בערב אין הקדמה בשעות אלא בירושלים כדאמרי' בכתובות גבי ההוא עובדא דאימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסי לרמי בר חמא וברמשא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא ואוקמיה ביד רב עוקבא אע"פ שהוא אחרון ומשום האי טעמא אטו בירושלים יתבי דכותבין שעות וכיון שלא פירש לו ראובר לשמעון השעה נמצא שלא זיכהו בכתב זה עד הערב הואיל ולא נתפרש בו שעת שחרית ונמצאו שניהם שוין:

יחלוקו. דספיקא הוא וליכא למימר הכא המוציא מחבירו דאין א' מוחזק מחבירו:

שודא דדייני. לאותו שיהא נוטה לב הדיינים שהיה הנותן אוהבו או קרובו יותר דודאי להחזיק גמר ואקני לו יתנו את הקרקע ושמה זכה בעל הקרקע בשלו אבל כשאתה אומר יחלוקו בודאי אחד נטל החצי שלא כדון:

שודא. לשון השלכה ירה בים (שמות טו) [מתרגמין] שדי בימא ולעיל נמי נימא רב נחמן חלוקה או שודא ואמאי אמר כל דאלים גבר:

התם. בבי שטרות ליכא למיקם עלה דמילתא היום או למחר שיבא האחד עדים ויטול שהרי השטרות שוין בזמן ואפילו אם יבאו עדים ויעידו זה נכתב ונמסר בבקר וזה בערב הלא אין הקדמה בשעות כמו שפירשנו למעלה וליכא למימר שמה זה נמסר תחלה יום או יומים או חדש ואחר כך נמסר השני לשני דמאחר ' שכתבו ביום אחד מסתמא גם ביום אחד נמסרו כמו שמוכיח לשון הכתוב בשטר הלכך רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני דהואיל ואין לברר לעולם הדין עם מי משתדלין ב"ד בדין ודין אותו אבל הכא בהאי קרקע דליכא לא שטר ולא עדים ואיכא למיקם עלה דמילתא אם יבאו ויעידו של מי הוא הלכך אין כאן לומר חלוקה ושודא דשמה יבאו עדים ויסתרו את הדין שדנו ב"ד הלכך אין ב"ד נוקקין להם לדון דין שסופו לבא לידי עיוות אלא מניחים אותו וכל דאלים גבר עד שיבאו עדים ויבררו הדבר:

ומ"ש. הא דרב נחמן ממחליף פרה בחמור וכיון שמשך בעל הפרה את החמור נקנית הפרה לבעל החמור בכל מקום שהיא דמטלטלין נקנין בתליפין כדתנן בקדושין (דף כח.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נחתיב זה בחליפין ולכך אין הדבר ידוע הולד של מי הוא שהרי לא ראה עדיין את פרתו אבל במכירה בדמים לא מצי למינקט דאין מעות קונות ויחזרו בהן ואילו משכה לביתו אחר מתן מעות תו לא מצי מוכר למימר ברשותי ילדה דהא בביתא דלוקח קיימא הלכך נקט חליפין בחמור ופרה ולא דמים ובפי השואל פריך ונחוי ברשות דמאן קיימא ולהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה ומשני דקיימא באגם ומכירה נקט גבי שפחה דעבד נקנה בכסף בלא משיכה ומשנתן מעות נקנית לו השפחה בכ"מ שהיא והלכך אין ידוע ברשות מי ילדה שהרי לא ראה אותה הלוקח בשעת מתן מעות:

יחלוקו. והא הכא דאיכא למיקם עלה דמילתא אם יבאו עדים ויעידו ברשות מי ילדה ואפילו הכי לא אמרינן כל דאלים גבר וקשיא לרב נחמן:

התם. גבי המחליף פרה בחמור לתרוייהו אית להו דררא דמונא שהפרה והשפחה של שניהם היתה בזה אחר זה וכל אחד ואחד טוען פרתי ושפחתי ילדה בהיותה ברשותי אי נמי בשעת חליפין ילדה ואין לברר של מי הוא הולד הלכך יחלוקו ושודא דדייני ליכא למימר הכא אפי' לשמואל דלא שייך למימר אלא גבי מתנה לשנים שיראו ב"ד למי אוהב יותר דלדידיה גמר ומקני אבל הכא בדבר נחמן שזה אומר של אבותי כו':

אי דמר לא דמר. לא היתה הקרקע של אידך מעולם וי"מ האי ומאי שנה מהמחליף כו' דאדשמואל פריך דקאמר שודא והכא חזינן יחלוקו ואינה שיטת הגמרא דהא בכתובות בפרק מי שהיה נשוי איתא עיקר מילתייהו דרב ושמואל ופריך התם פירכי אחרוני ומהכא לא פריך כל שכן הכא דלמרמי אדרב נחמן נקט לה הכא למילתייהו:

אם בא אחד מן השוק והחזיק בה. בהך קרקע דאמר רב נחמן כל דאלים גבר ובה זה השלישי וחספה מהשנים אלו הטוענים של אבותי:

אין מוציאין אותה. בב"ד מידו של זה השלישי ואע"ג דלא טעין מידי דשמה גם לבי הראשונים אין להם חלק בה:
דתי רבי חייא גזלן של רבים כו'. וסברי נהרדעי דבגזלן כי האי מיירי שגזל משנים החלוקים בדבר זה אומר שלי הוא וזה אומר שלי:

לאו שמיה גזלן. לכופו בדיינים להוציא מידו מה שגזל:
רב אשי אמר לעולם גזלן של רבים שמיה גזלן. הואיל ולא טעין מידי ומוציאים מידו ומעמידין אותה בפני שנים הראשונים שיש להם טענת אבות:

ומאי לא שמיה גזלן. דקאמר רבי חייא לא להקל עליו בא לפטרו מלשולם אלא להחמיר עליו ולומר דלא ניתן להשבון לא מיכפר בהשבה דאינו יודע למי ישיב דמאחר שבא לידו צריך להשיב לבעלים ולא להוציאה מתחת ידו ולהפקירה לשנים הראשונים וכל מאן דאלים גבר כדפסקינן לעיל ואי תפסינן לא מפיקין כל שכן זה שבתורת גזל בא לידו והוא צריך להוציאה מתחת ידו ואינו יודע למי ישיב והכי נמי אמרינן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פח.): אי"ר לוי קשה עונשן של מדות מעונשן של עריות ומפרש התם אפשר בתשובה והכא לא אפשר בתשובה דהמוכר במדה וגזל לרבים שאינו יודע למי ישיב ואליבא דרב אשי איירי נמי ר' חייא במוכר במדה שאינה ישרה לרבים כן נראה בעיני שיטה זו:

זה אומר: של אבותי,
 וזה אומר: של אבותי.

אמר רב נחמן:
 כל דאלים גבר.

ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד?

לה, א דרב אמר: יחלוקו
 ושמואל אמר: שודא דדייני?

התם - ליכא למיקם עלה דמילתא,
 הכא - איכא למיקם עלה דמילתא.

ומאי שנא מהא דתנן:
**"המחליף פרה בחמור וילדה,
 וכן המוכר שפחתו וילדה,
 זה אומר: עד שלא מכרתי ילדה,
 וזה אומר: משלקחתי ילדה -
 יחלוקו"** (בבא מציעא ק.)?

לה, ב התם: להאי - אית ליה דררא דמונא,
 ולההוא - אית ליה דררא דמונא
 הקא: אי דמר - לא דמר,
 ואי דמר - לא דמר.

אמרי נהרדעי:
 אם בא אחד מן השוק והחזיק בה - אין מוציאין אותה מידו.

דתני רבי חייא:
"גזלן של רבים - לאו שמיה גזלן".

רב אשי אמר:
 לעולם שמיה גזלן.
 ומאי "לא שמיה גזלן"?
 שלא ניתן להשבון.

20. לה, ב

רָט"י

אם בא אחד מן השוק והחזיק בה. בהך קרקע דאמר רב נחמן כל דאליים גבר ובא זה השלישי וחטפה מהשנים אלו הטוענין של אבותי:

אין מוציאין אותה. בב"ד מידו של זה השלישי ואע"ג דלא טעין מידי דשמא גם לבי הראשונים אין להם חלק בה: **דתני רבי חייא גזלן של רבים כו'.** וסברי נהרדעי דבגזלן כי האי מיירי שגזל משנים החלוקים בדבר זה אומר שלי הוא וזה אומר שלי:

לאו שמיה גזלן. לכופו בדיינים להוציא מידו מה שגזל: **רב אשי אמר לעולם גזלן של רבים שמיה גזלן.** הואיל ולא טעין מידי ומוציאים מידו ומעמידין אותה בפני שנים הראשונים שיש להם טענת אבות:

ומאי לא שמיה גזלן. דקאמר רבי חייא לא להקל עליו בא לפטרו מלשלם אלא להחמיר עליו ולומר דלא ניתן להשבון לא מיכפר בהשבה דאינו יודע למי ישיב דמאחר שבא לידו צריך להשיב לבעלים ולא להוציאה מתחת ידו ולהפקירה לשנים הראשונים וכל מאן דאליים גבר כדפסקינן לעיל ואי תפסינן לא מפקינן כל שכן זה שבתורת גזל בא לידו והוא צריך להוציאה מתחת ידו ואינו יודע למי ישיב והכי נמי אמרינן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פח:): אייר לוי קשה עונשן של מדות מעונשן של עריות ומפרש התם אפשר בתשובה והכא לא אפשר בתשובה דהמוכר במדה וגזל לרבים שאינו יודע למי ישיב ואליבא דרב אשי איירי נמי ר' חייא במוכר במדה שאינה ישרה לרבים כן נראה בעיני שיטה זו:

אי דלי ליה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה. אם יש עדים שהגביה המערער צנא דפירי מקרקע זו על כתפיו של זה המחזיק שטוען לקוחה היא בידי מאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו שוב אין יכול לטעון ולומר לא מכרתיה לו שלא היה לו לסייעו בלקיטת הפירות אלא היה לו למחות ומדסייע לו הפסיד וכמודה שמכר לו דמי. ור' חננאל פירש אי איכא סהדי דיהב ליה לוקח למריה ארעא צנא דפירי דורון להוליכה לביתו נתברר שאכילת הפירות של לוקח ומדידה יהב ליה למוכר ואין נראה בעיני:

אמר רב זביד אי טעין. המערער בטר דדלי ליה ללוקח צנא דפירי לפירות הורדתיו כדן אריס למחצה ושליש ולרביע וחלקו הוא דדלי ליה נאמן כלומר לא הפסיד במאי דדלי ליה:

והני מילי. דנאמן:

בתוך שלש. דאם איתא דזבנה מיניה אמאי לא מיזדהר בשטריה:

אבל לאחר שלש. אי טעין לפירות הורדתיו אינו נאמן ואע"ג דלא דלי ליה צנא דפירי דעד תלת שנין מיזדהר אינש בשטריה טפי לא מיזדהר והוה ליה לזה למחות בתוך שלש כדמפרש ואזיל:

אי לפירא אחתיה. כי משכנתא דסורא לעשר שנים או לעשרים:

מאי הוה ליה. לבעל השדה למעבד נמצא שכל המוריד את חבירו לפירות של שלש שנים או יותר יפסיד קרקע שלו הואיל ולא יהא נאמן לאחר שלש לטעון לפירות הורדתיו:

א"ל איבעי [ליה] למחויי. בתוך שלש ולומר לעדים דעו לכם שלפירות הורדתיו לכך וכך שנים וגוף הקרקע קנוי לי שאם אין לו שטר מכירה לזה המחזיק לא יוכל לטעון שטר היה לי ואבד כי לא נזהרתי בו אחר שלש דכיון דמיחה בו בעל השדה היה לו להזהר בשטרו:

דאי לא תימא הכי. דמחאה לחצאין שמוחה על הקרקע ומודי בפירות לאו מחאה היא אלא כדאמרינן לקמן פלניא גולנא הוא דקאכיל ארעא דידי בגולנותא למחר תבענא ליה בדינא: **אם כן האי משכנתא דסורא כו'.** ותקנתא דרבנן הויא דה משכנתא משום דהמלוה לחבירו על שדה אסור לאכול הפירות משום רבית אבל בנכיתא מותר כעין משכנתא דסורא שמלוה עשרה מנה על שדה ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבעלים בחנם ונמצא קונה פירות של כל שנה במנה ואין כאן צד רבית ואע"פ ששוין הפירות כפלים שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד שמקבל פירות של כל שנה במנה ואפילו בשנת שדפון שלא יהו שוין פירות השנה דינר:

אי כביש. טומן המלוה ואמר לאחר שלש לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן ולא יוכל זה לטעון לפירות הורדתיו ומחאה נמי לא תועיל לו:

דאתי ביה. לוח לדי הפסד בתמיה:

אלא איבעי ליה למחויי. בתוך כל שלש ומהניא ליה מחאה ומדלא מיחה הפסיד:

הכא נמי. אם איתא דלפירא אחתיה איבעי ליה למחויי בתוך שלש קודם שיחזיק:

"חֲזַקְתָּן שְׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם" וכו'.

אמר רבי אבא:

אי דלי ליה איהו גופיה צנא דפירי - לאלתר הוי חזקה.

אמר רב זביד:

ואם טעין ואמר: הורדתיו - נאמן.

והני מילי:

בתוך שלש,

אבל לאחר שלש - לא.

אמר ליה רב אשי לרב כהנא:

אי לפירא אחתיה, מאי הוה ליה למעבד?!

אמר ליה:

איבעי ליה למחויי!

דאי לא תימא הכי,

הני משכנתא דסורא,

דכתב בהו: "במשלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף",

אי כביש ליה לשטר משכנתא גביה, ואמר: לקוחה היא בידי,

הכי נמי דמהימן?!

מתקני רבנן מידי דאתי ביה לידי פסידא?!

אלא,

איבעי ליה למחויי,

הכא נמי - איבעי ליה למחויי.

21. לה, ב - לו, א

רפ"י

ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם. שדה שהכל יודעין שהיתה של ישראל ואכלה עכו"ם שלש שנים או יותר וטוען שלקחה מישראל ואזיל ישראל וקנה מההוא עכו"ם ואכלה גם הוא אחר העכו"ם שני חזקה או יותר לא הוי חזקה אלא אתי מריה דארעא ומפיק ליה מידיה דישאל וישאל לזיל וליתבע לעכו"ם דזבן מיניה דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה דלא הוה ליה למזבן ארעא דישאל מעכו"ם עד דלימא ליה הב לי שטר דזביני דזבנת לה מישראל דדין חזקה לית ליה לעכו"ם ולא כל מאן דאתי מחמתיה דסתם עכו"ם גזלנים הם וישאל ירא למחות והלכך לא תקנו בהם חזקה כדאמרין לקמן בשמעתין הני דבי ריש גלותא לא מחזקי משום האי טעמא גופיה שיראים אנו למחות וישאל זה הבא מחמת עכו"ם אע"פ שהחזיק אין חזקתו כלום וחזקה שאין עמה טענה היא שהרי הוא טוען העכו"ם מכרה לי אבל איני יודע היאך באה לידי העכו"ם שיוכל למכרה אבל אי טען ישראל ואמר יהב לי ההוא עכו"ם שטר זביני דזבנה מינך וראיתי בו שלקחה ממך מהימן דדמי למאן דא"ל קמי דידי זבנה ההוא עכו"ם מינך דמסקי לקמן דמהימן מינו דאי בעי א"ל מינך זבנתה ואכלתה שני חזקה ודוקא בא מחמת עכו"ם דאילו בא מחמת ישראל אע"פ שלא דר בה אלא יום אחד אותו שמכרה לזה וזה החזיק שלש שנים חזקתו חזקה כדאמרין לקמן (דף מא:) גבי ההוא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שנין:

לדידי אמר לי עכו"ם דמינך זבנה מהימן. דמאסיק אדעתיה למיטען הכי הי"נ הוה מצי למיטען אנא זבינתה מינך ואכלתי שני חזקה דמהימן הלכך מה לו לשקר וקושטא קאמר:

מי איכא מידי דאילו אמר עכו"ם לא מהימן כו'. השתא נמי חזקה שאין עמה טענה היא דאפי' אם טענתו אמת היא דאמר ליה עכו"ם דמישראל זבנה הלא אין בדבריו של עכו"ם כלום בלא שטר:

קמאי דידי. כלומר שאני יודע בבירור היינו חזקה שיש עמה טענה:

האי מאן דנקיט כו'. כבר פרישית לה לעיל:

האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה. חיות השדה שבאות ואוכלות הזרעים שבקצות השדה ויש שעושין קירות וגודרין השדה ומניחין קרקע חוץ לקיר מעט בשדות הסמוכות ליער ומשליכים שם זרע ומה שצומח באות החיות ואוכלות אותו ואינן נכנסות בשדה עכשיו ואם בא אדם והחזיק באותו הקרקע חוץ לגדר אינה חזקה דיכול לומר דכיון דכל מה דזרע בהווא קרקע ערודי אכלי ליה לא איכפת ליה למחות דלא אחזיק כדמחזקי אינשי לפיכך לא הויא חזקה:

אכלה ערלה. אחת מן השלש שנים הויא שנת ערלה אינה חזקה דלא איכפת ליה לבעל השדה בשנת ערלה ולכך לא מיחה וכ"ש אם שלשתן שני ערלה ערלה וכלאים אכילתן באיסור שביעית הפקר לכל לכך לא מיחה ולא הויא חזקה ובפירוש ר"ח גרסינן הכי אכלה ערלה ושביעית וכלאים הרי זו חזקה ולא נהירא:

אמר רב יהודה אמר רב:

ישראל הבא מחמת גוי - הרי הוא כגוי,

מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר,

אף ישראל הבא מחמת גוי - אין לו חזקה אלא בשטר.

אמר רבא:

ואי אמר ישראל: א' לדידי אמר לי גוי דמינך זבנה - מהימן. לו, א

מי איכא מידי דאילו גוי אמר - לא מהימן,

ואילו אמר ישראל משמיה דגוי - מהימן?!

אלא,

אמר רבא:

אי אמר ישראל:

קמי דידי זבנה גוי מינך, וזבנה ניהלי - מהימן,

מיגו דאי בעי אמר ליה: אנא זבינתה מינך.

ואמר רב יהודה:

האי מאן דנקיט מגלא ותובליא,

ואמר: איזיל איגורה דלקלא דפלגיא דזבנתיה מיניה - מהימן.

לא חציף איניש למיגדר¹⁹³ דקלא דלאו דיליה.

ואמר רב יהודה:

האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר - לא הוי חזקה.

מאי טעמא?

מימר אמר: כל דזרע נמי ערודי אכלי ליה.

ואמר רב יהודה:

אכלה ערלה - אינה חזקה.

תנא נמי הכי:

"אכלה: ערלה,

שביעית,

כלאים - אינה חזקה".

22. לו, א

רס"י

אכלה שחת. שלא המתין עד שתגדל התבואה אלא ג' שנים קצרה כשהיא שחת ומאכיל לבהמתו אינה חזקה דשמיט ואכיל ולא היה אוכל כשאר בני אדם ולפיכך לא חשש זה למחות בו שיש רגלים לדבר שירא הוא להחזיק כשאר בני אדם לפי שבגזל ירד בה:

ואמר רבא ואי קאי האי שחת: **בצואר מחווא.** בבקעת מחווא הוא חזקה לפי שעשירים הם ובהמות להם הרבה ודרכם להאכיל השדות לבהמות כשהן שחת:

תפתיחא. קרקע פתוחה ומלאה בקעים ואינה מוציאה פירותיה לא היא חזקה דמפני רעתה לא הקפיד למחות ורבי חננאל פירש תפתיחא שדה שלא חרש אותה אלא הוגשמה ונשבה הרוח וזרחה השמש ונתבקעה כגון פתחי חרישה וזרע בה כגון זה אינה חזקה:

אפיק כורא. זרע כור: **ועייל כורא.** וליקט בו כור והכניס לביתו דכיון דליכא הרווחה לא הוי חזקה דלא תשש זה למחות:

לא מחזקי בן. אם החזיק אחד מהן בשדותינו אינה חזקה וצריך להזהר בשטרו דמחמת יראתן לא מיחו בהן:

ולא מחזקינן בהו. שמתוך שהם עשירים ויש להם בתים ושדות הרבה מניחין בני אדם לדור בבתיהם ושותקים ושמחים כדי להשיב קרקע שלהם וימצאום מתוקנים וגם למחות אינן חוששים לפי שבזרוע יטלו את שלהם כל זמן שירצו וי"מ לפי שעסוקין בצרכי צבור אין יודעין מי מחזיק בשלהן ולא נהירא:

אמר רב יוסף:

אכלה שחת - לא הוי חזקה.

אמר רבא:

ואי בצואר מחווא קיימא - הוי חזקה.

אמר רב נחמן:

תפתיחא - לא הוי חזקה.

אפיק כורא ועייל כורא - לא הוי חזקה.

והני דבי ריש גלותא - לא מחזקי בן, ולא מחזקינן בהו.

23. לו, א

כ"י

הגודרות אין להן חזקה. גודרות צאן וכל דבר המהלך בדרכים ובשווקים שיכול לומר מעצמו נכנס או אתה הכנסתו לביתך והחזקת בו אינה חזקה ואין יכול לומר לקוח הוא בידי והעבדים מהלכים הם בכל מקום ותנן דיש להם חזקה:

ומשני הא דאמר ר"ל אין להן חזקה ה"מ לאלתר. שהמחזיק בהן בביתו אין יכול לטעון לקוח הוא בידי בלא עדים ובלא ראיה כשאר מטלטלין שאין יכולין להלך ואין עשויין להשאיל ולהשכיר דנאמן בהן לומר לקוח הוא [בידי] הואיל וישנו בביתו דבשאר מטלטלין הוי חזקה לאלתר דהמוחזק בהן יכול לטעון שלי הוא שלקחתיו אבל יש להן לעבדים ולגודרות חזקה לאחר ג' שנים שהיה לו לזה המערער למחות ולא מיחה:

אמר יבא. עבד כנעני קטן המוטל בעריסה:

יש לו חזקה לאלתר. אם החזיק בו אחד ואמר לקוח הוא בידי נאמן הואיל ואין יכול להלך ולא דמי לגודרות וגם אין עשוי להשאיל ולהשכיר:

פשיטא. דודאי מעצמו לא הלך: **דעיילא אימיה.** דעבד בבית אותו המחזיק תדיר:

אימיה עיילתיה. ושכחתיה שם דהשתא היינו גודרות:

"העבדים,

וכל שהוא עושה פירות תדיר, חזקתו - שלש שנים, מיום ליום."

"עבדים" - יש להם חזקה!?

והאמר ריש לקיש:

הגודרות - אין להן חזקה!

אמר רבא:

אין להן חזקה לאלתר,

אבל יש להן חזקה לאחר שלש שנים.

אמר רבא:

אם היה קטן מוטל בעריסה,

יש לו חזקה לאלתר.

פשיטא!

לא,

צריכא דאית ליה אימא,

מהו דתימא: גיחוש דלמא אימיה עיילתיה להתם,

קא משמע לן.

אימא לא מנשיא ברא.

24. לו, א

רש"י

עִיזֵי דְאֶכְלוּ חוּשְׁלָא. שעורים קלופים שנכנסו בשדה [וראו] אותה תבואה השטוחה שם לשמש וקיימא לן שן מועדת היא לעולם וכי הויה ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו מעט או הרבה וטוען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו:

יְכוּל לְטַעוֹן עַד כְּדֵי דְמִיָּהֵן. של עזים מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן בידי דהא תפיס בהו ומהימן כי קאמר נמי כך וכך אכלו מהימן וקיימא לן האי מהימן בשבועה אבל בטפי מכדי דמיהן דליכא מיגו לא מהימן אלא בעדים:

וְהָאֵמֵר ר"ל כו'. ואמאי יכול לטעון עד כדי דמיהן הא ליכא מיגו דלא מצוי למימר לקוחין הן בידי:

שְׂאֵנֵי עִיזֵי. דאע"ג דגודרות נינהו כיון דמסירי לרועה מתוך שמשונות הן יותר מאילים וכבשים ואין אדם יכול להחזיק בהן בדרך לפיכך יש להן חזקה: **וְהָאֵיכָא צְפָרָא.** שהולכים יחידות מבית הבעלים עד בית הרועה:

וּפְנִיָא. שהרועה מביאן מן השדה עד תוך העיר וכל אחת הולכת מעצמה לבית הבעלים:

טִייעֵי. ישמעאלים גנבים: **מִידָא לִידָא מְשַׁלְמִי.** מיד הבעלים ליד הרועה שחרית ומיד הרועה ליד הבעלים ערבית ואין הולכות יחידות כלל:

הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעא.
אתא מרי חושלא תפסינהו, והוה קא טעין טובא.

אמר אבוה דשמואל:
יכול לטעון עד כדי דמיהן,
דאי בעי אמר לקוחות הן בידי.

והאמר ריש לקיש:
הגודרות - אין להן חזקה!

שאני עיזי דמסירה לרועה.

והא איכא צפרא ופניא!

בנהרדעא טייעי שכיחי,
ומידא לידא משלמי.

25. לו, א-ב

כ"ט

נִיר. חֲרִישָׁה כְּדַכְתִּיב נִירוּ לַכֶּסֶם
נִיר (הוֹשַׁע י):

**רַבִּי יִשְׁמַעֵאל סָבַר נִיר לֹא הוּא
חֲזָקָה.** אֵלֶּא גָמַר פִּירֵי הַלֶּכֶךְ
צָרִיךְ גִּי חֲדָשִׁים בְּרֵאשׁוֹנָה וְגִי
בְּאַחֲרוֹנָה דְּבַהֲכִי גַדְל פְּרִי כֹל
צָרְכוֹ וְיִיב חֲדָשִׁים בְּאַמְצָע
דְּבַעֲיָן רְצוּפִין:

וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר נִיר הוּא חֲזָקָה.
הַלֶּכֶךְ בְּחֲדָשׁ אֶחָד סָגִי כְּדִי
לַעֲשׂוֹת נִיר:

אַפִּי יוֹם אֶחָד נָמִי. יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת
בּוֹ נִיר:

**פִּירָא רַבָּא וּפִירָא זוּטָא אִיכָא
בִּינֵיהוּ.** רִי יִשְׁמַעֵאל סִיֵּל דְּלֹא
הוּא חֲזָקָה עַד שִׁלְקַט פִּירָא רַבָּא
דְּהֵיִינוּ כְּשֶׁנִּגְמְרָה כֹּל הַתְּבוּאָה
לְפִיכֶךְ צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים כְּגוֹן
שְׁעוּרִים וְשְׁבוּלַת שׁוּעַל וְעֲדָשִׁים
שְׁגַדְלִים בְּגִי חֲדָשִׁים וְרִיעַ סָבַר
פִּירָא זוּטָא דְּהֵיִינוּ כְּגוֹן שַׁחַת
שְׁגַדְל בְּשִׁלְשִׁים יוֹם הוּא חֲזָקָה
אֲעִי"פ שְׁלֹא נִגְמְרָה הַתְּבוּאָה אִי
נָמִי כְּגוֹן יֶרֶק דְּגַדְלִין הִירְקוֹת
בְּחֲדָשׁ אֶחָד:

"רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר:

שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁלֹשָׁה בְּאַחֲרוֹנָה, וּשְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ בְּאַמְצָע.
הָרִי שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר חֲדָשׁ.

רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר:

חֲדָשׁ בְּרֵאשׁוֹנָה, וְחֲדָשׁ בְּאַחֲרוֹנָה, וּשְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ בְּאַמְצָע.
הָרִי אַרְבַּעַת עֶשֶׂר חֲדָשׁ."

לִימָא נִיר אִיכָא בִּינֵיהוּ,

דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל סָבַר: נִיר - לֹא הוּא חֲזָקָה,

וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: נִיר - הוּא חֲזָקָה.

וְתַסְבְּרָא!?

לְרַבִּי עֲקִיבָא מָאי אִירָא "חֲדָשׁ"?

לֹב, אֲפִילוּ יוֹם אֶחָד נָמִי!

אֵלֶּא דְּכוּלֵי עֲלָמָא: נִיר - לֹא הוּא חֲזָקָה,

וְהָכָא פִּירָא רַבָּא וּפִירָא זוּטָא אִיכָא בִּינֵיהוּ.

26. לו, ב

רפ"י

נרה שנה. בלא זריעה :
 ושתיק. ולא מיחה ומדלא מיחה
 הפסיד :

כל שיבא ושיבא דכרבו ליעול
 בה. כל קיסמים שבמחרישה
 יכניס בה כלומר הלואי ויחרוש
 הרבה עד שתכלה מחרשתו
 ותתרפה הקרקע ואח"כ אטלנה
 ואזרענה אני :

ילמדנו רבינו ניר הוי חזקה.
 בשדה הבעל ודי בחזקת י"ב
 חדש ושני ימים :

רבי ישמעאל ור' עקיבא
 דמתניתינן. כדאוקמינן דכ"ע ניר
 לא הוי חזקה כלומר יום א'
 בשנה שני בו שדהו אינה חזקה
 להחשב כשנה שלמה לחשבון ג'
 שנים :

זו דברי רבי ישמעאל ור"ע.
 דאמרי במתני' שדה הבעל
 חזקתו ג' שנים ואינה מיום
 ליום אלא י"ח חדשים לר'
 ישמעאל וי"ד לר"ע אבל חכמים
 אומרים חזקתן שלש שנים בכל
 דבר מיום ליום ואלבייהו דהני
 רבנן פרישנן בריש פירקין טעמא
 דחזקת ג' שנים דעד שלש שנים
 מיזדהר איניש בשטריה טפי לא
 מיזדהר וכוותיהו דהני רבנן
 אליבא דרב קיימי כדמוכח
 סוגיא דמכילתין דלא אזיל בתר
 לקיטת ג' פירות של ג' שנים
 אלא ג' שנים שלמות בעינן בכל
 דבר ומשום דאין אדם נוהר
 בשטרו יותר מג' שנים :

לאו למעוטי ניר. דהא אפי'
 פירא רבא ופירא זוטא קא
 ממעט וכ"ש ניר דהא מיום ליום
 קתני למעוטי אפי' שנים
 מקוטעות אלמא ניר לא חשיב
 חזקת יום אחד דידיה כשנה
 שלמה דאם כן די בייב' חדש
 ושני ימים ואנן שלש שנים מיום
 ליום בעינן :

תנו רבנן:

"ניר - אינו חזקה.

ויש אומרים:

הרי זה חזקה".

מאן "יש אומרים"?

אמר רב הסדא:

רבי אחא היא,

דתניא:

"נרה שנה, וזרעה שתיים,

נרה שתיים וזרעה שנה - אינה חזקה.

דבי אחא אומר:

הרי זו חזקה".

אמר רב אשי,

שאילת כל גדולי הדור ואמרו לי:

ניר - הרי זה חזקה.

אמר ליה רב ביבי לרב נחמן:

מאי טעמא דמאן דאמר: "ניר הוי חזקה"?

לא עביד איניש דכריבו ליה לארעיה ושתיק.

ומאי טעמא דמאן דאמר: "ניר לא הוי חזקה"?

מימר אמר: כל שיבא ושיבא דכרבו, לעייל ביה.

שלחו ליה בני פום נהרא לרב נחמן בר רב הסדא:

ילמדנו רבינו. נירא הוי חזקה, או לא הוי חזקה?

אמר להו:

רבי אחא וכל גדולי הדור אמרי:

ניר - הרי זה חזקה.

אמר רב נחמן בר יצחק:

רבנותא למיחשב גברי!?

הא רב ושמואל בבבב,

ורבי ישמעאל ורבי עקיבא בארץ ישראל,

אמרי: ניר - לא הוי חזקה!

"רבי ישמעאל ורבי עקיבא"?

מתניתין היא.

רב - מאי היא?

דאמר רב יהודה אמר רב:

זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא,

אבל חכמים אומרים: חזקתה שלש שנים מיום ליום.

"מיום ליום" למעוטי מאי?

לאו למעוטי ניר דלא.

רפ"י

דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' שמעאל ור"ע. דאמרי במתני' אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייצו הרי אלו ג' שנים אלמא משליקט ג' פירות בשדה אחת בשנה אחת בג' זמנים זה אחר זה תשיב לה חזקה:
אבל חכמים אומרים. פירות ג' שנים צריך עד שיגדור בתמרים ג' גדירות כו':
מסיקות. בזיתים:

מאי בינייהו. בין רב ושמואל בין למר ובין למר ג' שנים בעינן:

דקל נערה איכא בינייהו. דקל ילדה ובחורה דפחות מג' שנים שלמות טוענת ג' פעמים דלשמואל הויא חזקה בג' גדירות אע"ג דליכא ג' שנים שלמות ולרב בעינן ג' שנים מיום ליום ורבינו חננאל פי' דקל נערה דקל המשיר פירותיו קודם גמרן מלשון גם חצני נערת (נחמיה ה) לדברי שמואל דאמר בעינן ג' גדירות לא הוי חזקה דהא לא גדר לדברי רב דאמר בעינן ג' שנים והרי הוא מחזיק בו ג' שנים והויא חזקה ולפי הלשון הזה אפי' שמואל לא בא לגרוע מג' שנים והכי קי"ל ל"א פירש עוד דקל נערה דקל דיופרין שעושה פעמיים בשנה לשמואל בשנה ומחצה הויא חזקה דהא איכא ג' גדירות ולרב לא הויא חזקה דליכא ג' שנים:

דאמר רב יהודה אמר שמואל:
זו, דברי רבי שמעאל ורבי עקיבא,
אבל חכמים אומרים:
עד שיגדור שלש גדירות,
ויבצור שלש בצירות,
וימסוק שלש מסיקות.

מאי בינייהו?

אמר אפי':
דקל נערה איכא בינייהו¹⁹⁴.

¹⁹⁴ תיקון על פי מסורת הש"ס. גירסת הדפוס: (שעושה שלש פעמים בשנה)

27. לו, ב - לז, א

רפ"י

אמר אביי מדברי ר' ישמעאל נשמע להו לרבנן היו לו שלשים כו'. ה"ג לה והכי פירושא דר' ישמעאל דבשנה אחת הוי חזקה בשדה אחת בשלש לקיטות בשלשה מקומות בשדה כדקתני כנס את תבואתו ומסק את זיתיו כו' מדבריו נשמע להו לרבנן דפליגי עליה כדאמר רב יהודה אמר שמואל לעיל ובעו ג' שנים דליכא פלוגתא בין ר' ישמעאל ובין רבנן אלא בשנה אחת וגי שנים אבל כל מאי דאמר ר' ישמעאל בשנה אחת אמרי רבנן בג' שנים:

ממטע עשרה לבית סאה. דבית סאה צריך לעשר נטיעות כדאמר בלא יחפור (לעיל דף כו): אבל אם פחות מבית סאה לוי אילנות הרי סמוכין ביותר והוי כיער ולא הוי חזקה דלא אחזיק כדמחזקי אינשי וביותר מבית סאה לוי נמי לא הויא חזקה בכל הקרקע אלא כנגד מה שצריך לאילנות:

אכל י' בשנה זו כו' הרי זו חזקה. דכמי שהחזיק ג' שנים בכל השדה דמי שהיה אוכל בכל השנה מה שגדל בו:

לאו מי אמר רבי ישמעאל חדא פירא הוי חזקה לכולהו פירי. דבמקום הזיתים מהני למקום התבואה והקיץ וכאילו החזיק בשלשתן דמי וכן כשכנס את תבואתו כמי שהחזיק בשלשתן דמי שמן הטעם הזה הוי חזקת שלש שנים בכל השדה אע"פ שלא החזיק בו בכולהו פעם אחת הכי נמי חזקת מקום י' אילנות של שנה ראשונה זו חשובין כאילו החזיק נמי במקום העשרים וכן בשניה וכן בשלישית כאילו החזיק בכל שנה בג' אילנות:

וה"מ. דהוי חזקה באכילת שלשים אילנות בג' שנים כה"ג היכא דלא אפיק אחרני כי העשרים לא עשו פירות כי אם עשרה לבד בכל שנה דומיא דרבי ישמעאל שמלקט כל מה שגדל בשדה ופירש ר"ח כגון בנות שוח שאין פירותיהם נגמרים עד ג' שנים:

אבל אי אפיק. הני אילנות כולהו פירות בכל שנה ולא אכל אלא י' מינייהו לא הוי הני י' חזקה לבי דכיון דלא אכל כל הפירות גילה על עצמו שהשדה אינה שלו וירא להחזיק חזקה גמורה ולפיכך לא חשש זה המערער למחות ולא הויא חזקה:

והוא דבזאי בזויי. לשון בזיעה כלומר וה"מ דהוי חזקה כשאכל עשרה בכל שנה היינו ע"י פיזור שאכל ג' בכל בית סאה דנמצא מחזיק כל השדה אבל אכל י' אילנות ביחד בבית סאה זה ובשנה שניה כמו כן בבית סאה שני וכן בשלישית אינה חזקה דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את תבואתו ומסק את זיתיו כו' שבכל השדה הוא אוכל דסתם שדה האילן על פני כולו מפזרין הזיתים והדקלים:

"אמר רבי ישמעאל:

**במה דברים אמורים: בשדה הלבן.
[אבל בשדה אילן - כנס את תבואתו,
ומסק את זיתיו,
וכנס את קייצו -
הרי אלו שלש שנים]."**

אמר אביי:

**מדברי ישמעאל נשמע לרבנן,
היו לו שלשים אילנות מטע עשרה לבית סאה,
אכל עשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו - הרי זו חזקה.**

**לז, א לאו מי אמר רבי ישמעאל: חד פירא הוי חזקה לכולהו פירי,
הכא נמי, הני הוו חזקה להני, והני הוו חזקה להני.
והני מילי: היכא דלא אפיקו,
אבל אפיקו ולא אכל - לא הויא חזקה.**

והוא דבזאי בזויי.

28. לז, א

רס"י

זה - החזיק באילנות, וזה - החזיק בקרקע.

זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע. שני לקוחות שלקחו שדה האילן מאדם אחד ביחד וכל הקרקע היה צריך לאילנות שהיו נטועים כדין שדה אילן והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק בה פורתא או עשה שום עבודת הקרקע כל אחד בשלו דקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה ולא בחזקת ג' שנים מיירי ובהדיא מפרש לקמיה דבשני לקוחות מיירי:

אמר רב זביד:

זה - קנה אילנות, וזה - קנה קרקע.

מתקיף לה רב פפא:

אם כן, אין לו לבעל אילנות בקרקע כלום, לימא ליה בעל קרקע לבעל אילנות: עקור אילנך, שקול וזיל!

אלא אמר רב פפא:

זה - קנה אילנות וחצי קרקע, וזה - קנה חצי קרקע.

אמר רב זביד זה קנה אילנות. לפירותיהן בלא קרקע שאם יבשו האילנות לא יטע אחרים במקומן וזה קנה כל הקרקע אפי' אם יש שם ג' אילנות דתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) דקנה קרקע תחתיהם וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו ה"מ בלוקח אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו דקנה קרקע אבל הכא בשני לקוחות שלוקחין ביחד זה אילנות וזה קרקע מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע והכי מפרש לקמיה:

לימא ליה. כשייבש האילן עקור אילנך שקול וזיל ולא תטע אחר במקומו אבל כל זמן שהוא טוען פירות אינו יכול לומר כן ואע"י דקרקע אין לו האילן כמות שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו והכי נמי מוכח לקמן בשמעתא מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אי כורכמא רישקא זבין ליה כו' ובהמוכר את הספינה (שם) נמי תנן הקונה ב' אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע כו' ואם מתו אין לו קרקע אלמא אע"י דאין לו קרקע קתני ולא יעקרנו עד שימות וה"ה להא דרב זביד:

זה קנה אילנות וחצי קרקע. לאו דוקא חצי קרקע אלא הצריך לאילנות תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו אי נמי דוקא קאמר חצי וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות אם לא מפני שמכר הקרקע לחבירו ואפילו לא הוו אלא ב' אילנות דקיימא לן בהמוכר את הספינה דאין להן קרקע הכא יש להן דכיון דשני לקוחות הן שקונין ביחד מצי אמר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה זבין לדידי נמי כו' והכי מפרש לקמיה:

פשיטא מכר קרקע ושייר אילנות לפניו - יש לו קרקע.

ואפילו לרבי עקיבא דאמר: מוכר בעין יפה מוכר, הני מילי: גבי בור ודוה לא מכחשו בארעא, אבל אילנות דקמחכשי בארעא - שיירי שייר, דאי לא שייר - לימא ליה: עקור אילנא וזיל!

מכר קרקע ושייר אילנות לפניו. אפי' אין אלא ב' יש לו קרקע כדי מחיית האילנות וצורכין וגם אם יבשו יטע אחרים במקומן דודאי מוכר לעצמו שייר קרקע והכי אמרינן בהדיא בהמוכר את הבית (לקמן דף עא.) אמר רב הונא אע"י דאמור רבנן הקונה ב' אילנות בתוך של חבירו הרי זה לא קנה קרקע מכר קרקע ושייר ב' אילנות לפניו יש לו קרקע:

מכר אילנות ושייר קרקע לפניו - פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן.

לרבי עקיבא דאמר: מוכר בעין יפה מוכר - אית ליה, לרבנן - לית ליה.

ואפי' לרבי עקיבא דאמר כו'. פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן בהמוכר את הבית (דף סד.) בשני מקומות גבי מוכר את הבית תנן לא מכר את היצע כו' ולא את הבור ולא את הדות אע"י דכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר במכירתו כלום וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך דמוכר בעין יפה מוכר וגבי מוכר את השדה תנן ל: נמי הכי דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר ולא שייר אל עצמו דרך ללכת אל בורו:

לרבי עקיבא אית ליה,

ואפילו לרב זביד, דאמר: אין לו - הני מילי: גבי שני לקוחות,

דאמר ליה: פי היכי דלדידי - לית לי באילנות. לדידך - נמי לית לך בקרקע, אבל הקא - מוכר בעין יפה מוכר.

לרבנן - לית ליה,

ואפילו לרב פפא, דאמר: יש לו - הני מילי: גבי שני לקוחות,

דאמר ליה: פי היכי דלדידך - זבין בעין יפה, לדידי - נמי זבין בעין יפה, אבל הקא - מוכר בעין יפה מוכר.

דקא מכחשי. השרשים בקרקע וגם מעכבין את המחרשה ודאי אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות כדי שלא יוכל הלוקח לערער עליו ולומר כשיבשו אילנותיו עקור אילנותיך שקול וזיל דהא מזקי לארעאי:

לימא ליה. כשייבש האילן:

מכר אילנות ושייר קרקע לפניו. שפירש לו כן האילנות אני מוכר לך והקרקע אני מעכב לעצמי:

פלוגתא דר"ע ורבנן. בין לרב זביד בין לרב פפא ובשני אילנות מיירי דבשלשה אילנות הכל מודים דקנה קרקע כדתנן סתמא בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) ומוקמינן לה בגמ' כר"ע ומיהו רישא דקתני גבי שנים אין לו קרקע לאו ר"ע היא כדמוכח בשילהי המוכר את הבית (לקמן דף עב.) והתם פרישין לה:

לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית לי. ללוקח מקום האילנות על הקרקע ליטע אחרים במקומן כשימותו:

לרבנן אין לו. קרקע ואם ימותו לא יטע אחרים במקומן כדתנן סתמא הקונה שני אילנות לא קנה קרקע:

אפי' לרב זביד כו'. כלומר דרב זביד נמי מצי למימר אליבא דר"ע ולא היא מילתיה כתנאי אלא כדברי הכל:

ה"מ. דקאמר רב זביד אין לו קרקע גבי ב' לקוחות כדפרישית לעיל:

לית לי באילנות. לא בעצים ולא בפירות:

לית לך בקרקעות. אפי' במקום האילן וכשייבש תעקרנו ותלך:

ה"מ. דיש לו קרקעות:

גבי שני לקוחות דאמר. בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך זבין בעין יפה מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית היא ופירותיה:

אף לדידי זבין בעין יפה. שאוכל פירות אילנותי לעולם שאם ימותו אטע אחרים תחתיהן דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין יפה:

אבל הכא. שעיכב לעצמו כל לגבי עצמו בעין יפה מוכר כדי לשייר לעצמו:

29. לז, ב

רש"י

אכלו רצופין. להני שלשים אילנות כגון שנטועין ט"ו בבית סאה אינה חזקה ואפילו אכלו כולן כל שלש שנים דלא אחזיק כדמחזקי אינשי דאין ראויין לקיים אלא לעקור ולשרש:

מתקיף לה רבא אלא מעתה. כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הויא חזקה:

האי מישרא. ערוגה דאספסתא במאי קני לה הרי זרועה רצופה ואפי"ה אמרי' בריש פירקין דהוי חזקה ומיהו לאו אתקפתא מעליתא היא דהאי אורחיה והאי לאו אורחיה האי מכחיש בארעא טפי והאי לא מכחיש טפי אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא ובמילתא בעלמא הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש אכלו רצופין אינה חזקה שסופן לשרש אותן ולפור נטיעתן שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד ואחר שגדלו מפזרים אותן הלכך לא הוי חזקה הואיל ולשרש קיימי ואין זו עיקר גידולן וראיה לדבר דגבי נטיעות אשכחן י' לבית סאה ובאילנות אמרו ג' לבית סאה ועל כרחך נטיעות היו מתחלה והיו י' לבית סאה ואח"כ מיעטום לגי בבית סאה וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רצופין כמו שעושין לכרישין וכרוב ואח"כ עוקרין אותן וממלא מהן ערוגה גדולה והיינו דפריך רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא כו' כן נראה בעיני:

אלא אמר רבא. אי אית לן למימר מידי ברצופין הכי אמרינן: **מכרו רצופין אין לו קרקע.** כגון שנטועין יותר מ' בבית סאה דהכא לא אמרי' הקונה שלשה אילנות קנה קרקע דאין זה שדה האילן דלעקור ולשרש קיימא:

על פחות מד' אמות. שאין בין שורה לשורה אלא ג' אמות אינו כרם והמביא זרע לשם אינו לוקח משום לא תזרע כרמך כלאים (דברים כב) ומותרין באכילה:

האמצעיים. שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והווי להו שש אמות בין שורה לשורה ולעיל נמי גבי מכרן רצופין לרבנן רואין את האמצעיים כאילו אינו ודינן כמפוזרין וגבי מכרן רצופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ודלא כרבנן ובהמוכר את הספינה (לקמן פב): מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מד' אמות ואכתי הוי כרם:

קני ליה. הלוקח לקרקע:

משיפולא עד תהומא. שוליו (שמות כח) מתרגמינן שיפולוהי כלומר כל הקרקע בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע שאע"פ שדקל יחידי הוא ותנן דאפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לגי ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו אבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה:

מתקיף לה רבא. אמאי קנה קרקע דכנגד האילן מאחר דתנן לא קנה קרקע כלל לא קנה ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו נמצא שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שיישב או יקצץ:

לימא ליה. מוכר:

כורכמא דרישקא זביני לך. קרוג אוריניטי"ל ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פרוי ועוקרו אף האילן שמכרתי לך לפירותיו הקרקע לא מכרתי לך אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שצריך לקרקע עד שיישב היינו דומיא דכרכום ומאחר שישב לא תהני לו הקרקע עוד:

עקור כורכמא דרישקא זיל. כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו גם אתה לא תטע אילן אחר במקומו:

אלא אמר רבא. הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן בבא מחמת הטענה שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלתיה שני חזקה ולא נהרתני בשטרי יותר משלש שנים דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא:

א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי. מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו ויטע אחר במקומו אי כורכמא דרישקא זבין ליה אם מכר לו סתם דקל לפירותיו ולא פירש לו קרקע דקיימא לן אין לו קרקע דאם יבש או נעקר לא יטע אחר במקומו:

מאי הוה ליה. למוכר למעבד שלא יהא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו דכל אדם יטעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע מאחר שהוא נאמן בטענתו:

איבעי ליה למחויי. בתוך כל שלש להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא ושוב לא יכול לטעון אחר שלש שטר היה לי ואבד דכיון דמיחה בו זה היה לו להזהר בשטרו:

דאי לא תימא הכי. דמחאה כי האי גוונא לא הויא מחאה מאחר שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויא מחאה אלא בטוען פלגיא גזלנא הוא כדלקמן: מתני אמרינן בגמרת ארץ ישראל א"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון שלומי ונבורו והירדן מפסיק בינתים ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חזקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות דאפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר ולא ראהו מכניס פירות אינה חזקה עד שיראהו מכניס פירות:

אמרי נהרדעי:
אכלו רצופין - אין לו חזקה.

מתקיף לה רבא:
אלא מעתה, האי מישרא דאספסתא כמאי קני לה!

אלא אמר רבא: מכרו רצופין - אין לו קרקע.

אמר רבי זירא:

תנאי,

"כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות,

רבי שמעון אומר:

אינו כרם.

וחכמים אומרים:

הרי זו כרם.

ורואין את האמצעיים - כאילו אינו."

אמרי נהרדעי:

האי מאן דזבין דקלא לחבריה - קני ליה משפוליה עד תהומא.

לה, א מתקיף לה רבא:

ולמא ליה: כורכמא דרישקא זביני לך,
עקור כורכמא דרישקא זיל!

אלא אמר רבא:

בבא מחמת טענה.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי:
ואי כורכמא דרישקא זבין ליה, מאי הוה ליה למעבד?!

איבעי ליה למחויי.

דאי לא תימא הכי,

הני משפנתא סורא,

דכתב בה הכי: "במישלם שניא אליו תיפוק ארעא דא בלא כסף",
אי פבייש ליה שטר משפנתא, ואמר: "לקוחה היא בידי", הכי נמי דמהימן,
מיתקני רבנו מילתא דאתי בה לידי פסידא?!

אלא, איבעי ליה למחויי,

הכא נמי איבעי ליה למחויי.

30. לח, א-ב

רפ"י

משנה

שֶׁלֶשׁ אַרְצוֹת לְחֻזְקָה: יְהוּדָה,

וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן,

וְהַגְּלִיל.

הִיא בִיהוּדָה וְהַחֲזִיק בְּגִלְלִיל,

בְּגִלְלִיל וְהַחֲזִיק בִּיהוּדָה - אֵינָה חֻזְקָה,

עַד שֶׁיְהֵא עֲמוּ בְּמִדְיָנָה אַחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים אֶלָּא כְּדִי: שֶׁיְהֵא בְּאַסְפְּמִיָּא וְיַחֲזִיק שָׁנָה,

יִלְכוּ וְיִודִיעוּהוּ שָׁנָה,

וַיָּבֵא לְשָׁנָה אַחֶרֶת.

גְּמָרָא

מַאי קִסְבֵּר תְּנָא קָמָא?

אִי קִסְבֵּר: מַחָאָה שְׁלֹא בְּפִנְיֵי הוּיָא מַחָאָה - אֶפִּילוּ יְהוּדָה וְגִלְלִיל נְמִי!

אִי קִסְבֵּר: מַחָאָה שְׁלֹא בְּפִנְיֵי לֹא הוּיָא מַחָאָה - אֶפִּילוּ יְהוּדָה וְיְהוּדָה נְמִי לֹא!

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַר מִמְּלֵ אָמַר רַב:

לְעוֹלָם קִסְבֵּר: מַחָאָה שְׁלֹא בְּפִנְיֵי הוּיָא מַחָאָה,

וּמְשַׁנְתֵּינוּ בְּשַׁעַת חִירוּם שָׁנֹו.

וּמַאי שָׁנָא יְהוּדָה וְגִלְלִיל דְּנִקְיָט?

הָא קָא מְשַׁמַּע לָן:

לח, ב סתם יהודה וגליל - בשעת חירום דמו.

מתני'

שֶׁלֶשׁ אַרְצוֹת. בארץ ישראל:

לְחֻזְקָה. חֻלּוּקוֹת זֹו מִזֹּו לַעֲנִין חֻזְקַת שְׁלֹשׁ שָׁנִים כַּדְמַפְרֵשׁ וְאִזְלִיל:

הִיא. בעל הקרקע ביהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חזקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הוא מחאת בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ויזהר בשטרו דהא אין שיירות מצויות הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק לזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות:

עַד שֶׁיְהֵא עֲמוּ בְּמִדְיָנָה. כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והחזיק ביהודה בעיר אחרת דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד:

א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'. לחלוק בא ולומר דאינן חלוקות לחזקה דהיה בגליל והחזיק ביהודה הויה חזקה ואפילו היה באספמיא שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והחזיק בארץ ישראל הויה חזקה שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובתוך שנה ראשונה יצא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ולשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא מפרש אי בעי ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממחלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה דלא שביק איניש דאכלה לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוה המערער בעיר הוה חזקה מיד כדאמרי' לקמן בפירקין:

גמ'

מַאי קִסְבֵּר תְּנָא קָמָא. דר' יהודה:

אִי קִסְבֵּר מַחָאָה. שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון ששניהם דרין בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הויה מחאה דחברך חבא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלא נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון ששניהם במדינה אחת הויה מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת:

אֶפִּילוּ יְהוּדָה וְגִלְלִיל נְמִי. היה ביהודה והחזיק בגליל תיהוי מחאה:

וְאִי קִסְבֵּר לֹא הוּיָא מַחָאָה. כדקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה:

אֶפִּילוּ הִיא בִּיהוּדָה וְהַחֲזִיק בִּיהוּדָה. בעיר אחרת נמי לא תיהוי מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה:

לְעוֹלָם קִסְבֵּר מַחָאָה שְׁלֹא בְּפִנְיֵי הוּיָא מַחָאָה. ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי תיהוי מחאה מתני' בשעת חירום תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויה מחאה וכיון דלא הויה מחאתו של מערער מחאה חזקתו של זה נמי לא הוה חזקה דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמצי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה:

וּמ"ש יְהוּדָה וְגִלְלִיל דְּנִקְיָט. דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויה חזקה אפילו יהודה ויהודה לא תיהוי חזקה ואין נראה בעיני דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי מתרץ ר' אבא בשעת חירום שנו שיש תגרה בין המלכיות אבל עיירות של מדינה ומדינה אין בינותם תגרה:

הָא קָמ"ל. ר' אבא:

דַּסְתָּם יְהוּדָה וְגִלְלִיל. אפי' בשעת שלום:

כְּשַׁעַת חִירוּם דְּמִי. שאין שיירות מצויות מזו לזו אבל בשאר מלכיות אי איכא חירום לא הויה חזקה אבל בשעת שלום הויה חזקה דהא שיירות מצויות והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו הכי קאמר יהודה וגליל הרי הן כשעת חירום של שאר מלכיות:

31. לח, ב

רפ"י

אין מחזיקין בנכסי בורח. כלומר אם החזיק אינה חזקה כדמפרש ואזיל דקסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה וכיון דלא יכול למחות גם זה לא יכול להחזיק וכרי יהודה סבירא ליה דאמר במתניתין ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת דמשמע דצריך למחות בפניו:

כי אמריתה. להא דרב קמיה דשמואל אחר פטירתו של רב שבא ללמוד לפני שמואל. רב מת מקמי שמואל כדאיתא בשחיטת חולין (דף צה:): דכל זמן שהיה רב קיים הוה שלח ליה ר' יוחנן לקדם רבינן שבבבל כי נח נפשיה דרב שלח ליה לשמואל לקדם חבירונו כו':

א"ל. שמואל:

וכי למחות בפניו הוא צריך. בתמיה אלא לא צריך למחות בפניו דמחאה שלא בפניו הויא מחאה והלכך מחזיקים נמי שלא בפניו דאיבעי ליה למחוי:

ומקשה גמר' והאמר רב מחאה שלא בפניו הויא מחאה. כדאמר ר' אבא אמר רב לעיל לעולם קסבר מחאה שלא בפניו כו' (ומדפריך) למילתיה דתי"ק איכא למימר דסבירא ליה הכי: **לטעמא.** דתנא קמא פירש רב משום דקשיא רישא לסיפא וליכא לתרצה אלא בכי האי גוונא:

וליה לא סבירא ליה. אלא כרבי יהודה סבירא ליה:

מחזיקין בנכסי בורח. דמחאה שלא בפניו הויא מחאה ואיבעי ליה למחוי ומדלא מיחה הפסיד דכיון דשיירות מצויות און סהדי שנודע לו שאחרים החזיקו בקרקע שלו ולא מצי טעין לא ידעתי ולפיכך לא מחיתי דכי היכי דמחאה שלא בפניו הויא מחאה משום דחברך חבירא אית ליה ושמע המחזיק מחאתו של זה המערער הכי נמי נודע לו שהחזיק זה בקרקע שלו והוא לא מיחה ולפיכך הפסיד והאי דנקט בורח לאו דוקא דהוא הדין לכל מרחיקי ארצם אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים בגזל אלא בקרקע בורח:

א"ל פשיטא. דמחזיקין דהא ממתניתין דקתני שלש ארצות לחזקה שמעינן דמחאה שלא בפניו הויא מחאה ואיבעי ליה למחוי ומדלא מיחה הפסיד. בגמרת ירושלמי רב אמר אין חזקה לבורח ולא מארץ לארץ ושמואל אמר יש להן חזקה אמר רב נחמן קרא מסייע ליה למר ויתן לה המלך סריס אחד לאמר השב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד עתה (מלכים ב ח):

ורב מאי קמ"ל. דקאמר מחזיקים בנכסי בורח הא ודאי קמ"ל מחאה שלא בפניו הויא מחאה והיה לו למחות הלכך חזקה נמי שלא בפניו בלא מחאה הויא חזקה:

והא אמרה רב חזא זימנא. דאמר ר' אבא בר ממל אמר רב לעיל לעולם מחאה שלא בפניו הויא מחאה כו' ומסתמא הוה שמעינן דכסתם מתני' סבירא ליה מדמפרש לה הכי:

אפי' מיחה בפני ב' שאין יכולין לומר לו. כגון חירגין או שהולכין למדינת הים ומרחיקין מאותו המלכות שדר בה המחזיק (אפי') הכי מחזיקין בנכסי בורח דתיהני ליה מחאה כי הך ואע"ג דהנך לא יאמרו לו למחזיק דחברך חבירא אית ליה והלכך כיון דהויא מחאה חזקה נמי הויא חזקה ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמעינן:

אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי כו'. אשינוייה דשנינן אליבא דרב אתא לאשמעינן ולמימר דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל כדמפרש ואזיל והוה מתמה פשיטא:

הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח. דמחאה שלא בפניו לא הויא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחוי מחזיק נמי לא מצי אחזיק:

ומחאה שלא בפניו הויא מחאה. והלכך חזקה שלא בפניו הויא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורח דהא מצי למחוי ומדלא מיחה הפסיד והיינו דפריך גמרא תרתי בתמיה משום דקשיא רישא לסיפא ומשני לא קשיא כאן בבורח מחמת ממון פסיק רבא הלכתא שלא בפניו הויא מחאה משום דמצי למחוי וכל מקום שזה יכול למחות חזקתו של חבירו בנכסיו הויא חזקה הואיל ולא מיחה דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורח אין זה בורח אלא לאישתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו ירא למחות דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שברח שם אינו חושש:

כאן בבורח מחמת מרדין. מחמת רציחת נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבבו והשיגו והרגו ובדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורח והכי הלכתא:

מרדין. לשון רציחה בלשון פרס כדאמרינן בהגזל ומאכיל (בי"ק דף קיז.) השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדין מרדין:

אמר רב יהודה אמר רב:

אין מחזיקין בנכסי בורח.

כי אמריתה קמיה דשמואל,

אמר לי: וכי למחות בפניו הוא צריך?!

ורב, מאי קא משמע לן: מחאה שלא בפניו - לא הויא מחאה?!

והאמר רב: מחאה שלא בפניו - הויא מחאה!

רב טעמא דתנא דידן קמפרש,

וליה לא סבירא ליה.

ואיכא דאמרי:

אמר רב יהודה אמר רב:

מחזיקים בנכסי בורח.

כי אמריתה קמיה דשמואל,

אמר לי: פשיטא! וכי למחות בפניו הוא צריך?!

ורב, מאי קא משמע לן: מחאה שלא בפניו הויא מחאה?!

והא אמרה רב חדא זימנא!

אלא, הא קא משמע לן:

דאפילו מיחה בפני שנים, שאין יכולין לומר לו - הויא מחאה.

¹⁹⁵ דאמר רב ענן:

לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל:

מיחה בפני שני בני אדם שיכולים לומר לו - הויא מחאה,

מיחה בפני שני בני אדם שאין יכולין לומר לו - לא הויא מחאה.

ורב - חברך חבירא אית ליה, וחברך דחברך חבירא אית ליה.

אמר רבא:

הלכתא: אין מחזיקין בנכסי בורח.

ומחאה שלא בפניו - הויא מחאה.

תרתי?!

לא קשיא:

כאן - בורח מחמת ממון,

כאן - בורח מחמת מרדין.

32. לח, ב - לט, א

רפ"י

היכי דמי מחאה. אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהויא מחאה:

אמר רב זביד. אמר לשהדי פלניא גזלנא הוא לא הויא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אתי לאזדהורי בשטריה דהא לא ידע אמאי קרי ליה גזלן שיהר בשטרו:

אבל אמר לו פלניא גזלנא הוא דקאכיל לארעאי בגזלנותא. שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאיזדהורי בשטר מכירת שדה זה מאחר שערער זה עליו והלכך הויא מחאה:

ולמחר תבענא ליה בדינא הרי זה מחאה. ואי לא אמר למחר תבענא ליה בדינא ומפיקנא מיניה אלא פלוני גזלן דקאכיל לארעאי בגזלנותא בלבד הרי הוא כנותן פגם בחבירו ולא כמוסר עדות ואינה מחאה כן פרי"ח ל"א שמעתי משמועת רבי יעקב בר יקר ועיקר פלניא גזלנא הוא ואפי' הזכיר על קרקע זה שמחזיק לאו מחאה היא שהרי לא מיחה מחמת עצמו והרי הוא כמי שאמר פלוני מחזיק בקרקעות של אחרים ולפוגמו מתכוין ולא לערער שהרי אינו מזכיר שהוא שלו אבל אם פירש דקאכיל לארעאי בגזלנותא הרי מיחה מחמת עצמו והודיע שהקרקע שלו מחזיק בעולה והויא מחאה ואע"ג דלא סיים למחר תבענא ליה בדינא ופירוש הוא למאי דקאמר דקאכיל לארעאי בגזלנותא:

אמר. לעדים לא תימרו ליה מחאה זו:

אמר רב זביד הא קאמר כו'. ולא הויא מחאה

דהא לא אמרו ליה עדים תו:

רב פפא אמר. לעולם מחאה הויא דהכי קאמר להו לעדים לדידיה לא תימרו אבל לאחרים תימרו וכיון שיאמרו לאחרים יחזרו אותן אחרים ויאמרו לו דחברך תברא אית ליה כו':

אמרו ליה לא אמרינן ליה. לא קאי אהיכא דאמר להו לא תימרו ליה דהא לרב זביד אפי' שתקו לא הויא מחאה וכל שכן הכא היכא שהשיבו כדבריו אלא מילתא באפי נפשיה היא וקאי אהיכא דאמר להו מחאה גמורה וציום לומר לו והם ענוהו לא אמרי' ליה ולא חזר ומיחה אחרי כן בפני עדים אחרים:

אמר רב זביד הא קאמרי ליה לא אמרינן ליה. וכיון שלא יאמרו לו היה לו לזה למחות עוד בפני אחרים שיאמרו לו ואם לא מיחה אחרי כן הפסיד:

רב פפא אמר. אין צריך למחות עוד בפני אחרים דמחאה מעלייתא היא דהכי קאמרו ליה לדידי לא אמרינן שלא נלך עד מקומו:

לאחריני אמרינן כו'. רב פפא קא דייק לא תימרו ליה לא אמרינן ליה דמשמע לא אמרי' ליה אבל לאחריני אמרי' מדלא אמר לא תימרו:

לא תיפוק לכו שותא. לא יצא דבר מפיכם דמשמע לא לו ולא לאחרים:

שותא. דיבור כמו שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאמא (סוכה דף נו.):

אמר רב זביד הא קאמר כו'. ואינה מחאה:

אמרו ליה לא מפקי' שותא. לא קאי אהיכא דאמר להו לא תפיק לכו שותא דהתם כ"ע לא פליגי דלא הויא מחאה בין אהדרו ליה בין לא אהדרו ליה שום דיבור ומילתא באפי נפשיה הוא וכגון שצוה אותם לאמר לו והם אמרו לא מפקינן שותא אמר רב פפא הכא ודאי מודינא דלא הויא מחאה דהא קאמרי כו' דמשמע לא לו ולא לאחרים:

אמר רב הונא בריה דרב יהושע. האי נמי מחאה הויא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש שאינה מוטלת עליו לברר וגם אינו מפסיד אם אומר אם לא אומרה אמר לה לבני אדם ולא אדעתיה כלומר אינו נותן אל לבו שקיבל הדבר עליו לכסותו והלכך אינו צריך למחות בפני אחרים שהרי מיחה בפני בני אדם שיכולין לומר לו והלכתא בין אמר הממחה לא תימרו ליה מידי מהני מילי למחזיק ובין אמרו לא מפקינן שותא בכולהו הויא מחאה בר מדאמר להו הממחה דלא תיפוק לכו שותא דלא הויא מחאה וכן פסק ר"ח:

היכי דמי מחאה?

אמר רב זביד:

"פלניא גזלנא הוא" - לא הויא מחאה.

לט, א "פלניא גזלנא הוא, דנקיט לה לארעאי בגזלנותא" וקאמר, תבענא ליה בדינא - הויא מחאה.

אמר: "לא תימרו ליה" מאי?

אמר רב זביד:

הא קאמר: "לא תימרו ליה".

רב פפא אמר:

לדידיה - לא תימרו ליה,

לאחריני - אימרו להו.

חברך חברא אית ליה, חברך דחברך חברא אית ליה.

אמרו ליה: "לא אמרינן ליה"?

אמר רב זביד:

הא קא אמרו ליה 'לא אמרינן ליה'.

רב פפא אמר:

לדידיה 'לא אמרינן ליה', לאחריני אמרי להו.

חברך חברא אית ליה, וחברך דחברך חברא אית ליה.

אמר להו: "לא תיפוק לכו שותא"?

אמר רב זביד:

הא קאמר: "לא תיפוק לכו שותא".

אמרו ליה: "לא מפקינן שותא"?

אמר רב פפא:

הא קאמרי ליה: "לא מפקינן שותא".

רב הונא בריה דרב יהושע אמר:

כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר לה וקאו אדעתיה.

33. לט, א

רפ"י

ה"ג אמר רבא אמר רב נחמן מחאה כו'. ואע"ג דאותביה רבא לרב נחמן שיטת גמרא היא בהרבה מקומות כן והכי פי' כי שמעה רבא מרב נחמן להך מילתא דאמרינן בה אמר רבא אמר רב נחמן איתביה הך תיובתא ורב אשי שסידר גמרא הוא דקאמר אמר רבא אמר רב נחמן וגם מפרש הקושיא אחרי כן שהקשהו:

מחאה שלא בפניו היא מחאה. ולא בעינן שישלח שלוחו למחות בפניו אלא מכיון שמיחה שלא בפניו היא מחאה שהרי יכול הדבר לבא לאזניו ואפי' לא ידע המחזיק מחאתו של מערער לא חיישינן מאחר שמיחה זה כהוגן:

איתביה רבא לר"נ אמר רבי יהודה כו'. ואי קשיא אדפריך מסיפא לסייע מרישא דהא אוקימנא מחאה שלא בפניו היא מחאה איכא למימר דרבא מוקי לה לרישא במילי אחרים:

אלא כדו שיהא כו'. טעמא דרבי יהודה לאו משום דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדו שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה משום דלא שביק איניש דאכלי ארעיה בלא רשות אפי' שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים שהמערער רחוק מהלך שנה ולא יבא ערעור שלו לאזניו עד ג' שנים ולא יפלוגי את"ק אתא דלא חיישינן לשעת חירום וחזקה בפניו מיד היא חזקה הואיל ולא מיחה מיד מדתלי טעמא באספמיא לקמן בפרקין:

ויבא לשנה אחרת. קס"ד דרבא דוקא קאמר שיבא המערער עצמו וימחה בסוף ג' בפניו של מחזיק אלמא מחאה שלא בפניו לא היא מחאה והלכך חזקה שלא בפניו לא תיהוי חזקה ואע"ג דלרבי יהודה היא חזקה בהכי לא סבירא ליה כרבי יהודה דר' יהודה מצריכו לילך ולערער ולרבא לא נצריכנו אלא מתוך שאינו יכול למחות באספמיא גם המחזיק לא יכול להחזיק:

ואי ס"ד. דאין צריך לשלוח שליח ולמחות בפניו בעדים אלא ימחה במקום שהוא שם ואם יבא הדבר לאזניו יבא למה ליה למייתי עד מקום המחזיק או לשלח שלוחו למחות בפניו:

ליתבי אדוכתייה. באספמיא ולימחי בפני עדים שהרי יכולין לבא ולומר לו בסוף ג' אם ירצו:

ומשני עצה טובה קמ"ל. דנייתי הוא עצמו ונשקול קרקע ופירותיו מיד המחזיק שאם ימחה במקומו ולא ילך ויוציא עכשיו מידי הפירות שאכל המחזיק יוציא ממנו בטורח דקשה גזל הנאכל ומיהו לאו דוקא מצריך ליה רבי יהודה לבא אלא הכי קאמר לא אמרו דצריך ג' שנים אלא כדי שאם יהיה המערער באספמיא ומשהחזיק זה יצא הקול ויודיעוהו בשנה שניה וימחה בתחלת שלש ויוכל הדבר לבא לאזניו של מחזיק בסוף שנה שלישית ואז יש הנאה למערער שאם ירצה הוא עצמו לבא בסוף שלש ויקח קרקע ופירות מעכשיו בלא דין ודברים:

והא אמר רבא מחאה שלא בפניו היא מחאה. לעיל פסק רבא הלכתא הכי:

ומשני בתר דשמעיה מרב נחמן. ותירץ לו תשובה שהשיבהו פסק רבא הכי:

אמר רבא אמר רב נחמן:
מחאה שלא בפניו - הו"א מחאה.

איתביה רבא לרב נחמן:

"אמר רבי יהודה:

לא אמרו שלש שנים, אלא כדו: שיהא באספמיא ויחזיק שנה,
וילכו ויודיעוהו שנה,
ויבא לשנה אחרת.

ואי סלקא דעתך מחאה שלא בפניו - הו"א מחאה,
למה לי למייתי? ליתבי התם אדוכתייה ולימחי!

התם, עצה טובה קא משמע לן.
דניתי ונשקול ארעא ופירי.

מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן,
מכלל דלא סבירא ליה: דמחאה שלא בפניו - הו"א מחאה,
והאמר רבא: מחאה שלא בפניו - הו"א מחאה!

בתר דשמעיה מרב נחמן סברה.

34. לט, א-ב

רפ"י

ה"ג מי שמיע לכו מרבי יוחנן מחאה בכמה. בפני כמה בני אדם: כל מילתא. של גנאי:

דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא. אם יחזרו ויאמרו לזה כך אמר פלוני עליך וטעמא כדמפרש בערכין ביש בערכין מ"ט חברך חברא אית ליה ואמר אביי התם דכל מילתא דעבידא לאיגלווי לית בה משום לישנא בישא והלכך גבי מחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלווי בעינן כדי שיזהר המחזיק בשטרו ולהכי פליגי מ"ד בפני שנים לית ליה דרבה בר רב הונא דבעי תלתא דהא אפי' בתרי עבידא לאיגלווי והויא מחאה בפני שנים ולענין לשון הרע לית בה משום לישנא בישא היכא דמתאמרא קמי תרי:

ומ"ד בפני ג' אית ליה דרבה בר רב הונא. דגבי הוי גלווי מילתא ולא בתרי הלכך בפני ב' לא הויא מחאה דלא עבידא לאיגלווי כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר. (הגה"ה. תמיה לי אמאי לא אמר נמי לימא בדאביי קמיפלגי ושמא משום דלא מצו גמרא לאוקמי כדברי הכל כדמוקי דרבה בר רב הונא כדמסיק למילתיה לא דכ"ע אית להו דרבה בר רב הונא כו'. ע"כ) ולקמן נמי מוכח דמאן דבעי גלווי מילתא במחאה בעי שלשה והכי הויא מסקנא דשמעתא וכל רבותינו מפרשים דגבי מחאה נמי לשון הרע איכא דקאמר פלניא גזלנא הוא והלכך לרבה בר רב הונא אי מתאמרא קמי תרי לא הוי מחאה משום דאית בה משום לישנא בישא ולא יאמרו לו למחזיק ולא מילתא היא דלא דמי ללשון הרע כלל דעיקר מחאה היינו משום דבעינן שיבא הדבר לאזניו של מחזיק ומצוה היא לומר לו כדי שיזהר בשטרו ולכך תקנו למערער שימחה בפני עדים כדי שיוציאו את הקול תדע דהיכא דאמר להו לא תפיק לכו שותא לא הויא מחאה:

לא דכ"ע אית להו דרבה בר רב הונא. דכל גלווי מילתא לא הוי בפחות מג' ואי הוה בעינא גלווי מילתא במחאה היה צריך למחות בפני שלשה אבל בהכי פליגי דמ"ד בפני שנים קסבר שלא בפניו לא הויא מחאה דכיון דאין מחאה אלא בפניו די לו בשני עדים שיעידו שמיחה בו וכיון דמיחה בפניו אין לך גלווי מילתא גדול מזה שהרי ודאי ידע המחזיק שמיחה בו זה ויזהר בשטרו ומ"ד בפני ג' קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה והלכך היכא דמיחה שלא בפניו צריך ג' משום גלווי מילתא דכיון דידעי ג' כאילו כל העולם יודעין:

איבעית אימא דכ"ע מחאה שלא בפניו הויא מחאה. כדאוקי מתני' וכדפסק הלכתא וכ"ע כרבה בר רב הונא סבירא להו דאין גלווי מילתא במחאה שלא בפניו אלא בג':

והכא בהא קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר סהדותא בעינן. ודי לנו בשני עדים שיעידו שמיחה זה בתוך ג' ואם יבא הדבר לאזניו יבא דמאחר שיוכל לבא לאזניו של מחזיק בשום ענין בעולם הויא מחאה דלא חייש אלא שלא יתרה בהם לכסות הדבר דכיון דלישנא בישא ליכא במחאה שמא אלו עצמן ילכו ויגידו למחזיק או יאמרו לאחרים שיאמרו לו:

גלווי מילתא בעינן. שידע כל העולם וכיון דנודע לג' כאילו נודע כבר למחזיק דמי דמסתמא ידע במחאה זו אבל בשנים מסתמא לא ידע:

אשכחיהו רבי יוסי ברבי חנינא לתלמידיו דרבי יוחנן, אמר להו: מי אמר רבי יוחנן מחאה בכמה?

רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מחאה - בפני שנים.

רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מחאה - בפני שלשה.

לימא בדרבה בר רב הונא קא מיפלגי,

דאמר רבה בר רב הונא:

ב, ט, ב, כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא - א לית בה משום לישנא בישא.

מאן דאמר בפני שנים - לית ליה דרבה בר רב הונא,

ומאן דאמר בפני שלשה - אית ליה דרבה בר רב הונא.

לא,

דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא,

והכא בהא קא מיפלגי:

מאן דאמר בפני שנים, קסבר: מחאה שלא בפניו - לא הויא מחאה.

ומאן דאמר בפני שלשה, קסבר: מחאה שלא בפניו - הויא מחאה.

אי בעית אימא:

דכולי עלמא מחאה שלא בפניו - הויא מחאה,

והכא בהא קמיפלגי:

מאן דאמר בפני שנים, סבר: סהדותא בעינן.

ומאן דאמר בפני שלשה, קסבר: גלווי מילתא בעינן.

35. לט, ב

רפ"י

מחויאתה למחויי. שהיה אחד מחזיק בכסיו והיה רוצה למחות ומיחה קמיהו בפני שלשתן וה"ה לפני שנים כדאמר רבא לקמן מחאה בפני ב' ואין צריך לומר כתובו אלא הכי הוה עובדא וכן פסק ר"ח דמחאה בפני שנים:

לשנה אחרת אתא. פעם שניה ומיחה קמיהו ס"ל דכל שנה ושנה צריך למחות ואם מיחה פעם ראשונה ושניה ולא מיחה בשנה שלישית איגלאי מילתא דשלא כדין מיחה ראשונה ושניה ולסוף שנה שלישית זו הויה חזקה ולא צריך להזהר בשטרו:

לא צריכת. למחות כל שנה ושנה אבל פעם אחת מיהא צריך למחות בכל ג' וגי כדלקמן שלא יהו ג' שנים רצופים בלא מחאה ומיהו אינהו לא איירי בהכי מידי אלא למעוטי ג' מחאות בתוך ג' שנים באו דדי בשנה ראשונה ושוב אין צריך למחות בכל הג' שנים:

ה"ג אמר ר"ל משום בר קפרא וצריך למחות בסוף כל ג' וגי. דאע"ג דמשמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות ה"מ בהנהו ג' אבל בסוף ג' צריך למחות עדיין דלא נהוי תלת שנין בלא מחאה דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אחר המחאה טפי לא מיזדהר והכי הלכתא ואע"ג דתהי בה רבי יוחנן תמיה היה אבל ירא היה לחלוק על בר קפרא וגם ר"ח פסק כן וי"מ טעמא דצריך למחות בסוף ג' כדי שלא יטעון לאחר המחאה מכרת לי ולא נהירא דכיון דעל כרחו מודי דמעיקרא לאו בתורת מכירה נחת בה אינו נאמן לומר אחרי כן החזקתי בה בתורת מכירה:

תהי. מחשב ומקשה בה:

וכי גזלן יש לו חזקה. כלומר אמאי צריך למחות בסוף כל ג' והלא משמיחה המערער שנה ראשונה והוציא קול על זה שהוא גזלן היה לו להזהר בשטרו כל הימים עד שירד עם זה לדין או עד שיראה את שטרו אחר המחאה לבי"ד ומדלא נזהר בשטרו יפסיד דאיכא למימר גזלן הוא והיינו דקפריך גזלן ס"ד הא קטעין שטר היה לי קודם המחאה ואבד ומספיקא הוא דאנן מפסידין אותו את הקרקע לפי שלא נזהר בשטרו אלא אימא כגזלן וכדפרישית:

גידל בר מניומי הוה ליה מחויאתה למחויי
אשכחינהו לרב הונא ולחייא בר רב ולרב הללקיה בר טובי דהווי יתבי,
ומקה קמיהו.

לשנה, הדר אתא למחויי.

אמרו ליה: לא צריכת.

הכי אמר רב: כיון שמיחה שנה ראשונה, שוב אינו צריך למחות.

ואיכא דאמרי:

אמר ליה חייא בר רב:

כיון שמיחה שנה ראשונה - שוב אין צריך למחות.

אמר ריש לקיש משום בר קפרא:

וצריך למחות בסוף כל שלש ושלש.

תהי בה רבי יוחנן:

וכי גזלן יש לו חזקה?

גזלן סלקא דעתך?

אלא, כגזלן יש לו חזקה!?

אמר רבא:

הלכתא:

צריך למחות בסוף כל שלש ושלש.

36. לט, ב

רס"י

ערער וחזר וערער. בסוף כל ג' וגי בר קפרא לטעמיה דאמר צריך למחות בסוף כל ג' וגי היילך מנהג הוא לערער הרבה פעמים:

ערער. מיחה בפני עדים:

אם מחמת טענה ראשונה **ערער.** דבכולהו מחאות טעין קאכיל לארעאי בגזלותא הרי זו מחאה והלכך אין לו חזקה למחזיק אבל אם במחאה ראשונה הזכיר שבגזלות ירד אל שדה זו ובמחאה שניה הזכיר כי משכנתא בידו ואני מוסר לכם עדות זו כדי שלא יחזיק בה ויאמר מכורה היא בידי כיון ששינה בטענתו אינה מחאה ונתקיימה החזקה ביד המחזיק וה"ה למוחה ג' מחאות בתוך שלש שנים משני טענות המכחישות זו את זו דאין כאן מחאה כלל לא ראשונה ולא אחרונה והויא חזקה לסוף ג' דכיון דמיחה מחאה אחרת בשנה שניה שמכחשת מחאה של שנה ראשונה מודה הוא דההיא מחאה שלא כדין הוה והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ובטלה לה לההיא מחאה קמייתא וכ"ש זו שניה דהוחזק כפרן וכמי שלא מיחה בתוך ג' כלל דמי:

תני בר קפרא:

"ערער,

חזר וערער,

חזר וערער,

אם מחמת טענה ראשונה ערער - אין לו חזקה,

ואם לאו - יש לו חזקה."

37. לט, ב - מ, א

רָשׁ"י

ה"ג בפי' ר"ח מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו. אלא כותבים לו העדים שטר מחאה למערער להיות בידו לעדות שמיחה בתוך ג' ואע"פ שלא צוה אותם דזכין לו לאדם שלא בפניו ושלא ברשותו דמסתמא ניחא ליה:

וכן מודעא בפני שנים. מי שאנסוהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים צריך להודיע קודם לכן לשני עדים ולומר דעו לכם שמכירה זו או מתנה של שדה זו שאני רוצה לעשות לפלוני שלא ברצון נפשי אעשה כי אונסני ומכריחני בעל כרחי ולא יהיה ממש באותו שטר שאעשה והיום או למחר תבענא ליה בדינא ומרענא לשטרא אפומיכו שמסרתי מודעא לפניכם קודם שנעשה השטר ודוקא קודם כתיבת השטר אבל אחרי כן אין המודעא שוה כלום דאם כן כל השטרות שבעולם כשיתחרט אחר שנעשו ונמסרו בכשרות יבא לפוסלן:

ואין צריך לומר כתובו. שטר מודעא כללא דמילתא כל מידי דזכות הוא לו אין העדים צריכין ליטול הימנו רשות והא דלא כילל ותני להו ולימא מחאה ומודעא וקנין בפני ב' ואין צריך לומר כתובו היינו משום דרבא קאמר להו משמיה דר"י ולא בחד יומא שמעינהו אלא כל מילתא שמעה באפי נפשה והדר חברינהו רבא כחדא כסדר כמו ששמען והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטרי מכירה ומתנה דמעתה לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין בפרק האומר בסופו (דף כא:) גבי גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות:

הודאה בפני ב'. אדם שמודה לחבירו בפני ב' שחייב לו מנה צ"ל כתובו שיצוים הלוח לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שירצה לגבות חובו יוציא שטרו על הלוח אבל שלא ברשות לוח אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלוח לכתוב והוא לא צוה איכא למימר דלא ניחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוא מלוה על פה ואע"ג דהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שירצה פרעתי דקיי"ל (לקמן קע.) המלוה לחבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים ועכשיו כשיש בידו שטר אין הלוח נאמן לומר פרעתי אלא א"כ יביא עדים שפרע בפניהם אפילו הוציא המלוה על הלוח כתב ידו של לוח שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואינו נאמן לומר פרעתי כ"ש בשטר שיש בו עדים:

קנין. סודר על כל דבר בפני ב' ולא בעי תלתא ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג' הוצרך לפרש בכל הני דדי בשנים:

ואין צ"ל כתובו. כדמפרש טעמא לקמן:

קיום שטרות בג'. מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלוח כי פרוע הוא או מזויף הוא ויצטרך לקיים שטרו בעדים המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימצא כיצד יעשה הולך לב"ד ומביא העדים עצמן ומעידין על חתימת ידיהן בפני ב"ד והם כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים במוטב תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא דא קדמנא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידיהו ואישרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחותמים בו ג' הדיינים והוא הנפק וגם אשרתא דדייני ולכך צריך ג' דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין ב"ד חצוף בסנהדרין (דף ג.) והכא אפי' דיעבד נמי לא דא"כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לבי' עדים שמעידים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהו ג' והן ב"ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ב"ד והכשירו ב"ד את השטר ועכשיו חותמין ב"ד ששטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין:

אמר רבא אי קשיא לי. בכל הנך דינים דאמר לי רב נחמן גבי קנין לחוד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה ב"ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע"י עדותן שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה ב"ד קאמר ר"י אין צ"ל כתובו אלמא אע"ג דחוב הוא למקנה לכתוב שטר ולפית זכותו של קונה אפי"ה כותבים העדים בלא רשותו כדין כל מעשה ב"ד שכן ב"ד יפה והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה בפניהן וא"כ ליבעי ג' כקיום שטרות:

ואי לאו כמעשה ב"ד דמי. ומשום הכי קאמר דסגי בב' אמאי אינו צ"ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשותו:

לעולם לאו כמעשה ב"ד. דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי בב':

דסתם קנין לכתובה עומד. משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממהר להקנותו מיד ואינו מדחה עד שילך וימושך במטלטלין או ילך ויחזיק בקרקעות מתכוין הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות בפי' אע"פ (דף נה.) אמר לעדים כתובו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו לכתוב השטר שמא חזר דסתם קנין לכתובה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ"ד התם צריך לאימלוכי ביה ואע"ג דציום בהדיא לכתוב לו:

אמר רבא אמר רב נחמן:

מחאה - בפני שנים,

ואין צריך לומר: "כתובו".

מודעא - בפני שנים,

ואין צריך לומר: "כתובו",

הודאה - בפני שנים,

וצריך לומר: "כתובו".

קנין - בפני שנים,

ואינו צריך לומר: "כתובו".

וקיום שטרות - בשלשה.

(סימן ממה"ק)

אמר רבא:

אי קשיא לי, הא קשיא לי:

האי "קנין" היכי דמי?

אי כמעשה בית דין דמי - ליבעי תלתא!

אי לא כמעשה בית דין דמי - אמאי אינו צריך לומר: "כתובו"?

בתר דבעי, הדר פשטא,

לעולם, לאו כמעשה בית דין דמי,

והכא טעמא מאי דאינו צריך לומר: "כתובו"?

משום סתם קנין לכתובה עומד.

מא

38. מ, א-ב

רש"י

אמאן דלא ציית דינא. סרבן בדין דאי ציית דינא לימא ליה לא אניסת דאי קאניס לך אמאי לא תבעת ליה בדינא:

אפי' עלי ועליך. דצייתתן דינא ראוי לכתוב עלינו מודעא דזימנין דאין ב"ד מזומן מיד:

דלא כתיב בה אנו עדים ידעינן באונסא דפלניא. שאונס גמור יש לו ומכירין אנו איזה אונס אי לא כתב בה הכי אלא סתמא כתבו פלוני אמר לנו שנאנס:

מודעא דמאי אי. במודעא דמסר אגיטא ואמתנה לא צריך כולי האי אלא כיון דמודע לשהדי דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אונס אני בו ולא ברצון נפשי עשיתי לפיכך דעו שאני מבטלו בפניכם וכן המתנה שאני מקנה לפלוני אונס אני ואיני מקנה אותה ברצוני תהא מבוטלת אע"ג דלא ידעי שהדי אונסא דיליה הרי גט והמתנה בטל:

גלוי מילתא בעלמא היא. כלומר הרבה בני אדם יוכלו לידע אונסו דכיון דאינו מקבל ממון במתנה ובגט זה שנותן אם איתא דניחא ליה ליתנה מדעתו למה לו למסור מודעא ואי לא ניחא לו ליתן למה לו ליתן גט ומתנה אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו הלכך אין צריך לפרש אונסו דלא דמי לזביני דהתם צריך לפרש דאיכא למימר סתם מוכר לא ברצונו מוכר אלא משום חסרון מעות והלכך איכא למימר דמסר מודעא דקסבר היום ולמחר כשיהיו לי מעות מפיקנא מודעא ותבענא ליה לדינא ויחזור קרקע שלי ואני אשלם מעותי אבל הכא אם ברצון נפשו נותן גט ומתנה בלא אונס למה כותב מודעא בתנא לא יתן גט ולא איצטרך לכתוב מודעא אלא ודאי אונס הוא ומשום הכי תקינו בגיטין דלא למיכתב גיטא עד שיבטל הבעל כל מודעות שמשר וכך הוא מפורש בערכין בפרק האומר ומשקלי עלי (דף כא:). אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא דעשייה וארציה מהו דתימא כיון דארציה בטולי בטליה למודעיה קמ"ל עד דאמר בטליה ואימא כיון דארצי בטליה ולא צריך לפרושי דבטליה ואמרינן א"כ נתני וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיתן אמאי קתני עד שיאמר רוצה אני אלא קמ"ל עד דמפרש דבטליה ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה ביטול דכיון דלא נאנס כלל אנו שהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור ולא מהני ביה ביטול דקודם כתיבה אלא א"כ ביטול אחר כתיבה: **דגלויי מילתא בעלמא היא.** כלומר די לנו בגלויי מילתא בעלמא דלא חיישינן אם תתגלה מילתא או לא דסברא היא דאניס כדפרישית:

ואי דזביני. שמוסר מודעא שנאנס ולפיכך לא הויה מודעא עד שיעידו העדים שמכירין באונסו משום דאיכא למימר דלא אניס אלא השתא למעות צריך והיום ולמחר ליבעי למיחרט בההיא מכירה כשיזדמנו לו מעות ולפיכך מסר השתא מודעא לבטל מכירתו:

לא כתבינן מודעא אזביני. נראה לי טעמא דרבא משום דאמרינן לקמן בפירקין (דף מח.) הלכתא תליוה וזביני זביניה זביני ולא אמרן אלא בשדה סתם שכפאוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו אחת מתן ומכרה דלא הוי אונס אבל בשדה זו לא כ"ו והלכך לא כתבינן מודעא דאי בשדה זו הא לא הוי זביניה זביני ולא צריך מודעא אלא יביא עדים שאנסוהו ותיבטל שטר מכירה בלא שום מודעא ואי בשדה סתם הא הוי זביניה זביני ואין אונס בזה השדה שהרי מדעתיה בירר ומכר את זה השדה ומודעא זו שיכתוב פסולה היא דמודעא בלא אונס לאו כלום היא ומיהו רב הונא דאמר לקמן תליוה וזביני זביניה זביני חזינן דאכשר מודעא אזביני דלית ליה הך סברא דרבא:

ומשני מודי רבא דכתבינן מודעא היכא דאניס. כה"ג דמעשה דפרדס דלקמן דמתוך פחד שמפחידין אותו להפסיד הפרדס לגמרי בלא דמים קמזבין ליה אין בלבו למכור לגמרי אלא עד שינצל מן הפחד והכא ודאי כתבי' מודעא דהא אונס גמור הוא דאי לא מזבין ליה מערער למחזיק יפסיד אותו המחזיק למערער בטענותיו דהכא הוא דאמרי נהרדעי דצריך למיכתב אנו יודעים ביה כ"ו: האי עובדא דפרדסא פרי"ח היאך ידעו העדים באונס של בעל הפרדס דאם בפני עדים אמר לו המחזיק טענות דלקמן אין צריך מודעא אלא יעידו ששמעו לזה המחזיק שבא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול בעל הפרדס את שלו וכך פירש אתא מריה דפרדיסא גבי שהדי ואודעינהו הני מילי שרוצה זה לגוזלו פרדס בטענותיו ואמר להו אנה תבענא ליה קמייכו ושמעו מיניה דטעין זבינתא ניהלי ולית לך עלי ולא מידי ובתר הכי א"ל בחשאי אנה מזביננא לך ואמר ליה כתוב לי שטר מכירה שלא בפני כדתן כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו והביאהו לי ואתן לך הדמים והלך זה וסיפר לעדים מה שאמר לו זה לכתוב לו שטר מכירה וכן עשה וקודם שכתב ומסר השטר מכירה אמר לעדים אתם שמעתם שטען לקוחה היא בידי זה ג' שנים ואנא כתבנא ליה שטר מכירה כמו שאמר שלא בפניו ואקבל הדמים השתא מסר אנה מודעא קמייכו דלאו ברעות נפשי מזביננא להאי פרדיסא אלא משום דכפר במשכנתא ובתר הכי תבענא ליה לדינא ומפיקנא לה מיניה על ידי שיראה שטר מכירה זה שמהיום ואני אוציא המודעא לפניו המבטלתו והוא לא יתן לבו לטעון ולומר שג' שנים היתה לקוחה לו הקודמין לשטר זה:

כה"ג. שמפסיד הכל אם לא ימכור מודי רבא דכתבי מודעא:

רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו:

לא כתבינן מודעא' אלא אמאן דלא ציית דינא.

אפי' ורבא דאמרי תרוניהו:

אפילו עלי ועליך.

אמרי נהרדעי:

כל מודעא דלא כתבי בה:

"אנו ידעינן ביה באונסא דפלניא" - לאו מודעא היא.

'מודעא' דמאי?

אי דגיטא ודמתנתא - גלויי מילתא בעלמא היא!

ואי דזביני - והאמר רבא:

לא כתבינן מודעא אזביני!

לעולם,

דזביני,

מודי רבא היכא דאניס,

וכמעשה דפרדיסא.

דההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לתלת שניו,

בתר דאכלה תלת שני חזקה,

אמר: אי מזבנת לי - מוטב,

ואי לא - כבישנא שטר משכנתא ואמינא: "לקוחה היא בידי".

פהאי גוונא - כתבינן מודעא.

מב

39. מ, ב - מא, א

רָש"י

מתנתא טמירתא. מתנה טמונה לקמיה מפרש:

לא מגבינן בה. דשמא נתנה לאחר כבר או לעשותה מודעא לחברתה נתכונן כדלקמן:

איטמורי. הטמינו עצמכם: הי"ג ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקי ובבריתא. לא ציוס לכתוב בשווקים וברחובות אלא סתם אמר להו כתובו:

איכא בינייהו סתמא. שאמר להו כתובו סתם ולא אמר להם איטמורו וגם לא ציוס לכתוב בשוקי ובבריתא ללישנא קמא דרב יוסף כשרה וללישנא בתרא פסולה דצריך לומר להם כתובו בשוקא וחתמוה בברא ובפירוש ר"ח גרסינן דאמר להו לא תיתבו בשוקא ובבריתא ואי אפשר לומר כן דלשני לשונות דרב יוסף משמע סתמא כשרה:

בשוקא ובבריתא. לעין כל כתובו לו:

אמר רבא והויא. הך מתנתא טמירתא מודעא לבטל חברתה שטר מתנה או מכירה גלויה וכשרה שנכתבה אחרי כן על שדה זו לאדם אחר דלכך כתבה להך טמירתא דלא לחזיק בהאי שדה האיך בתרא:

אלא מכללא איתמר. וטעות הוא:

אתא בריה קשישא. קודם כתיבת השטר לאשה:

אמר להו לסהדי. קודם שנכתב שטר האשה:

זילו איטמורו בעבר ימינא. באותו מקום:

וכתבו ליה. לבני ויקדם שטרו ויגבה הכל:

לא מר קנה. הבן משום דהויא טמירתא:

ולא מר קנה. האשה משום דטמירתא הויא לה מודעא לבטלה:

ולא היא. דמתנה טמירתא כמאן דליתיה היא ולא הויא מודעא:

דמחמת אונסא. שאינה חפיצה בו א"כ יכתוב לה הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אלא עד שישאנה ויחזור בו והלכך התם הוא דהויא במקום מודעא:

אבל הכא. דליכא טענת אונס בבתרייתא לא הויא מתנה טמירתא קמיינתא מודעא לבתרייתא שהיא עשויה כתקנה לבטלה דבקמיינתא לא ניחא ליה דליקני הואיל ועבדה טמירתא אבל אחרון שנעשה לו שטר ראוי ניחא ליה דליקני שמעינן מהכא דמתנתא טמירתא לא הויא מודעא לחברתה אלא היכא דאיכא אונס בבתרייתא אונס דמוכח אבל בלא אונס ניחא ליה דליקני:

סתמא מאי. משום דתרי לישני אמר רב יוסף לעיל ואיכא בינייהו סתמא חד פסל וחד מכשר הלכך קבעי הכא אמאי סמכינן אי אמר להן סתמא כתובו ולא אמר להו תיתבו בשוקא ובבריתא ולא אמר להן נמי איטמרו מי הוי מתנתא טמירתא או לא ויש מפרשין דאמודעא קאי דאוקימנא דלא הויא מתנתא טמירתא מודעא לחברתה אבל סתמא מי הויא מודעא ולא נהירא כלל דלהווא לישנא דאמרי' סתמא פסולה ודאי לא הויא מודעא דהיינו טמירתא:

לא חיישינן. דאינה טמירתא אלא כשרה: **חיישינן.** לטמירתא ולא מגבינן בה ואי מגבינן לא מהדרין עובדא והיינו דלא קאמר רב אשי דלא מגבינן אלא חיישינן דספק הוא והיכא דקיימא ארעא תיקום: **והלכתא חיישינן.** דלא מגבינן בה והלכך צריך לכתוב בתוך השטר וכך אמר לנו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא ואע"ג דלא אמר אלא כתבוה לו סתם שטר מתנה כמו שתקנו חכמים קאמר:

אמר רב יהודה:

האי מתנתא טמירתא - לא מגבינן בה.

היכי דמי "מתנתא טמירתא"?

אמר רב יוסף:

דאמר להו לסהדי: זילו אטמורו, וכתבו ליה.

ואיכא דאמרי:

אמר רב יוסף:

דלא אמר להו: תיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו,

סתמא.

אמר רבא:

והויא מודעא לחברתה.

אמר רב פפא:

הא דרבא - לאו בפירוש איתמר, אלא מקללא איתמר!

דהווא גברא דאזל לקדושי אתתא,

אמרה ליה: אי כתבת לי: כולוה נכסיה - הוינא לך,

ואי לא - לא הוינא לך.

אזל כתביה לה לכולהו נכסי,

אתא בריה, קשישא, אמר ליה: והווא גברא מה תהוי עליה!?

אמר להו לסהדי: זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו ליה.

אתו לקמיה דרבא,

אמר להו: לא מר קנה,

ולא מר קנה.

מאן דחזא סבר, משום דהויא 'מודעא' לחברתה.

ולא היא!

התם - מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דפתב לה.

אבל הכא - מר ניחא ליה דליקני,

ומר לא ניחא ליה דליקני.

איבעיא להו

מא, א סתמא מאי?

רבינא אמר:

לא חיישינן.

רב אשי אמר:

חיישינן.

והלכתא:

חיישינן.

40. מא, א

רש"י

משנה

כל חזקה שאין עמה טענה - אינה חזקה.

כיצד?

אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי?

והוא אמר לו: שלא אמר לי אדם דבר מעולם - אינה חזקה.

שמכרת לי,

שנתת לי במתנה,

אביד מכרה לי,

אביד נתנה לי במתנה - הרי זו חזקה.

והבא משום ירושה - אינו צריך טענה.

גמרא

פשיטא!

מהו דתימא:

האי גברא מיזבן זבנה ליה האי ארעא,

ושטרך הוה ליה ואירכס,

והאי דקאמר הכי סבר: אי אמינא מיזבן זבנה לי האי ארעא,

אמרי לי: אחוי שטרך.

הלך לימא ליה אגן: 'דלמא שטרך הוה לך ואירכס'?

כגון זה "פתח פיר לאלם"¹⁹⁶ (משלי לא, ח) הוא.

קא משמע לן.

מתני'

כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. בין בחזקת ג' שנים דקרקעות ובתים ואילנות בין בחזקת יום אחד כגון הנד דאמרינן לעיל (דף ו.) אחזיק להורדי כו' מיירי וקאמר דצריך לטעון מאיזה כח החזיק בה והלכך כיון דטעין טענתא מעליא שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים וזה שתק ולא מיחה הויה חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא רשותי דאם כן למה הניחו להחזיק:

שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה. בגמרא פריך פשיטא:

משום ירושה. שאומר אכלתיה שני חזקה מכח ירושת אבי שהיה מוחזק בה ביום מותו: אינו צריך טענה. לומר היאך בא ליד אביו דאין אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו ומיהו ראייה בעדים בעי שראו את אביו החזיק בה יום אחד והכי מפרש בגמרא:

גמ'

פשיטא. דכיון דאין לו טענה אינה חזקה:

מיזבן זבנה ליה. האי ארעא מזה המערער לקחה ואבד שטרו:

אמרי לי אחוי שטרך. שאינו בקי בדינין לידע שחזקה במקום שטר עומדת:

קמ"ל. דאי טעין טענינן ליה ואי לא טעין אנו לא ילפינן ליה למיטען שמעינן מהכא דאי הוה טעין הכי מהמנינן ליה דכה"ג אינו קרוי חוזר וטוען דאין זה מכחיש טענות ראשונות:

41. מא, א-ב

כ"י

שקל בידקא בארעיה. שטף מים נכנס בשדהו ונטל את המחיצות ולא נודע מקומן:

הדר גודא כו'. עשה כותל חדש בינו לבין שכנו והרחיב קרקע שלו ועשה הכותל בשדה חברו:

והא אחזקי. שבנתי כותל על פיו ובצואתו כדאמר לקמיה דאתא וסייע גודא בהדאי וכמאן דאמר לי חזוק וקני דמי וכיון שעל פיו עשיתי וגם החזקתי יום או יומים שהיה כותל שלי בקרקע שלו והוא ידע ולא מיחה אלא שתק הרי חזקתי חזקה שיש עמה טענה ואידך הוה טעין לא נתתיה ושני חזקה לא החזיק:

א"ל כמאן. טענת והא אחזקי דסבירא לך חזקת יום אחד הויא חזקה היכא דידע מערער ולא מיחה: **כר"י.** דמתני' דתלי טעם דגי' שנים כדי שיחא באספמיה שנה כו' הא אם קרוב בתוך מהלך יום שיוכל לידע מיד כשידע ולא ימחה תהיה חזקה וכר' ישמעאל ברי' יוסי נמי בשלהי פרקין (דף נט:) תייר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל א"ל החזקת משום דס"ל בפניו לאלתר הויא חזקה:

אין הלכה כו'. אלא כרבנן דאמרי דכל דבר חזקה גי' שנים מיום ליום בעינן: **והא אחיל כו'.** והא יש לי טענה ודאית שהקנה לי קרקע דיש לי עדים שראו שהיה מסייע לי לבנות הכותל וכמאן דאמר לך חזק וקני דמי:

מחילה בטעות היא. שלא היה יודע שאתה בונה בתוך שלו:

מי הוה עבדת. בתמי' אלא גם אתה טעית וכסבור היית שאתה בונה בתוך שלך:

חד אמר. רב כהנא עייל כותלו בתוך של חברו:

תרתני אוצייתא. שתי שורות קרקע על פני השדה כדגרסינן בהשותפין (לעיל דף יב.) תלת אוצייתא בי"ב גופני:

תרתני מגו תלת. תרתני אוצייתא מן השלש שמעיד האחד דתרוייהו מיהא מודו דתרתני אוצייתא עייל דבכלל תלת איכא תרי:

א"ל. רב כהנא לרב יהודה:

כמאן. דיינת לי דהא תרוייהו מכחשי האי להאי ותבטל עדותן:

א"ל כר"ש בן אלעזר. שהלכה כמותו ואליבא דב"ה:

ואחת אומרת מאתים. היו באותו היום באותה שעה באותו מקום:

שיש בכלל מאתים מנה. דהיינו מאה זוז ואין כת שניה מכחשת על מנה שכת ראשונה מעידה אלא מוסיפין הן מנה אחת אבל כת ראשונה מכחשת לשניה על אותו מנה שמוסיפין ובאותו מנה שני אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ולא ישלם:

נחלקה עדותן. דמאי דקמסהיד מר לא קמסהיד מר:

ב"ה אומרים יש בכלל מאתים מנה. ונוטל מנה הכא נמי יש בכלל תלת אוצייתא תרתני ומיהדר ליה: **א"ל.** רב כהנא לרב יהודה:

והא מייטינא איגרתא כו'. דאפי' ב"ה מודו דנחלקה עדותן:

א"ל אהדר מיז עד דמייטית איגרתא. וכרב יהודה קיימא לן שכן נעשה הדין:

(ענ"ב סימן)

רב ענן שקל בידקא בארעיה,
אזל הדר גודא בארעיה דחבריה.

אתא לקמיה דרב נחמן,
אמר ליה: זיל הדר.

והא אחזקי לי!

אמר ליה:

כמאן?

כרבי יהודה ורבי ישמעאל דאמרי: כל בפניו, לאלתר הוי חזקה! לית הלכתא כוותיהו!

אמר ליה:

והא אחיל, דאתא וסייע בגודא בהדאי!

אמר ליה:

מחילה בטעות היא,

את גופך אי הוה ידעת לא עבדת,

פי היכי דאת לא הוה ידעת, הוא נמי לא הוה ידע.

רב כהנא שקל בידקא בארעיה.

אזל הדר גודא בארעא דלא דידיה.

מא, ב

אתא לקמיה דרב יהודה,

אזיל אייתי תרי סהדי, חד אמר: תרתני אוצייתא עאל,

וחד אמר: תלת אוצייתא עאל,

אמר ליה: זיל שלים תרתני מגו תלת.

אמר ליה: כמאן?

כרבי שמעון בן אלעזר.

דתנא:

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי בתי עדים, שאחת אומרת: מנה, ואחת אומרת: מאתים,

שיש בכלל מאתים מנה.

על מה נחלקו?

על בת אחת, שאחד אומר: מנה,

ואחד אומר: מאתים,

שבית שמאי אומרים: נחלקה עדותן,

ובית הלל אומרים: יש בכלל מאתים מנה."

אמר ליה:

והא מייטינא לך איגרתא ממערבא,

דאין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר!

אמר ליה:

לכי תיתי.

42. מא, ב

רס"י

בקשתא. מקום:

בעליתא. בעליה:

דזבנה מינך. בחזקת שהייתי סבור

דזבנה מינך לקחתיה ממנו:

דדר בה. ההוא דאמרת דזבנה לך:

אפי' חד יומא. כדי לאמת דבריך

ואוקמה בידך הואיל והחזקת שני

חזקה ושוב לא תצטרך להביא

עדים שלקחה מבעליו אותו

שמכרה לך משום דטוענין ליורש

וטוענין ללוקח דהבא משום

ירושה ומשום מקח אינו צריך

טענה אלא ראייה שדר בה המוכרה

לו יום אחד בעי:

חביבי. ר' חייא דודו של רב

כדאמרינן בסנהדרין (דף ה.) דרב

בר אחוה דר"ח ובר אחתיה דר"ח:

ואמרי ליה. לחביבי אמאי צריך

להביא עדים שראוהו בבית יום

אחד:

וכי אין אדם עשוי ליקח בלילה.

ולמכור לאחר שיתן לו ריוח באותו

לילה עצמו והוה לך לאוקומי

להאי אנכסיה בטענה זו דהא

טוענין ללוקח ומיהו כר"ח קיי"ל

כדמוכח מסקנא:

וחזיתיה לדעתיה. דרבי חייא:

דאי טעין ליה. האי מחזיק קמאי

דידי זבנה מינך ההוא דזבנה ניהלי

מהימן:

מיגו דאי בעי אמר כו'.¹ הלכך כיון

דטעין נמי טענה מעלייתא אני

יודע שממך לקחה מהימן דהשתא

הויה ליה חזקה שיש עמה טענה

אבל כי טעין מפלגיא זבנתה

בחזקת דאמר לי דזבנה מינך אבל

איני יודע אם לקחה ממך אם לאו

היינו חזקה שאין עמה טענה

הואיל ואפי' יום אחד לא נראה

דדר בה:

כוותיה דר' חייא. דצריך להביא

עדים שדר בה המוכרה לו יום

אחד:

הבא משום ירושה. והוא הדין

משום לקיחה:

אין צריך טענה. הך טענה דלעיל

דקתני מתניתין אתה מכרת לי

אתה נתת לי במתנה אין צריך

יורש לטעון ולומר אתה מכרת

לאבי:

אבל ראייה. בעדים שדר בה יום

אחד מיהא בעי מדלא קתני הבא

משום ירושה אינו צריך כלום

דייקינן הכי:

ודילמא לא ראייה כו'.² והכי קאמר

הבא משום ירושה אין צריך שום

טענה בעולם אלא זו בלבד מאבי

אני יורשה אבל לא עדי דירת יום

אחד ולא טענת מכירה ומתנה

שניתנה לאביו בעי:

ה"ג ואי בעית אימא שאני לוקח

כו'.³ אפילו אם תאמר כי היורש

צריך ראייה דדר ביה מורישו יום

אחד לוקח עדיף טפי מירש

דלוקח אילו לא ברירא ליה

מילתא דודאי זבנה המוכרה לו

מבעל הקרקע לא הוי שדי זוזי

בכדי הלכך ודאי קם אמילתא

שפיר כשלקחה ואין צריך לא

ראיה ולא טענה:

איבעיא להו נראה בו. המוכרה

ללוקח זה באותו קרקע למוד כמה

ארכו וכמה רחבו מאי מי חשיבא

עדות ראייה כעדות דירה ומשום

דכרי' חייא קיימא לן קבעי לה:

ההוא גברא דדר בקשתא בעליתא ארבע שני,
אתא מארי דביתא, אשכחיה, אמר ליה: מאי בעית בהאי ביתא?
אמר ליה: מפלגיא זבינתה, דזבנה מינך.

אתא לקמיה דרבי חייא,

אמר ליה: אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה, ואפילו חד יומא - אוקימנא לה בידך,
ואי לא - לא.

אמר רב:

הוה יתיבנא קמיה דחביבי,

ואמרי ליה: וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה?!

וחזיתיה לדעתיה,

אי אמר ליה: קמאי דידי זבנה מינך - מהימן,

מיגו דאי בעי אמר ליה: אנא זבנתה מינך.

אמר רבא:

כוותיה דרבי חייא מסתברא,

דקתני:

"הבא משום ירושה - אינו צריך טענה",

טענה - הוא דלא בעי,

הא ראיה - בעי.

ודלמא: לא ראיה בעי,

ולא טענה בעי.

ואיבעית אימא:

שאני לוקח דלא שדי זוזי בכדי.

איבעיא להו:

'נראה בו' - מאי?

אמר אבוי:

היא היא.

רבא אמר:

עביד איניש דספאר ארעיה ולא זבין.

43. מא, ב - מב, א

כ"י

שלשה לקוחות מצטרפין. שדה שיש עדים שהיתה של ראובן כל הימים והחזיק בה שמעון שנה כי טוען שקנאה מראובן ואח"כ מכרה שמעון ללוי בשטר והחזיק לוי שנה ואח"כ מכרה לוי ליהודה וכתב לו שטר מכירה כדלקמן והחזיק בה שנה הרי שלש שנים ואתא ראובן וקמערער ואומר כי לא מכרה לשמעון ויהודה טוען הרי החזקנו בין שלשתינו שלש שנים ולא מחית ושמעון שלקחה ממך שאנו באין מכחו לא היה לו ליהרר בשטרו יותר מגי שנים וראובן משיב לפי שכל אחד מכם לא החזיק שלש שנים אלא שנה לא חשתי למחות שהייתי רואה שאתם יראים להחזיק כדמחזקי אינשי ולא הייתי יודע שבשביל שהייתם מוכרין זה לזה לסוף שנה לפיכך לא החזקתם כל אחד כי אם שנה:

מצטרפין. הלקוחות ויפסיד ראובן דכיון דבשטר לקחו זה מזה כדמפרש רב בסמוך עדים שבשטר אפקו לקלא וידע ראובן ומדלא מיחה הפסיד אבל בלא שטר מצי טעין האי דלא מחאי שלא החזיק אחד מכם שלש שנים ולא אחזקיתו כדמחזקי אינשי כדאמרינן לעיל (דף כט:): באמתא:

וכולן בשטר. אשני לקוחות אחרונים קאי אבל לוקח ראשון שלקח מן המערער מה לנו ולשטרו [דאם יש לו שטר פשיטא דאין יכול לערער]:

שטר אית ליה קלא. שמתאספין לכותבו ולחותמו והכל שומעין:

ועדים לית להו קלא. מכירה בעדים בלא שטר:

שלשה לקוחות - מצטרפין.

אמר רב:
וכולם בשטר.

למימרא: דסבר רב: שטר - אית ליה קלא,
ועדים - לית להו קלא.
והאמר רב: המוכר שדה בעדים - גובה מנכסים משועבדים!

מב, א התם - לקוחות איהו אפסידו אנפשייהו.

ומי אמר רב הכי?!

והתנן:

"המלוה את חבירו בשטר - גובה מנכסים משועבדים,
על ידי עדים - גובה מנכסים בני חורין" (בבא בתרא קעה.)!

וכי תימא:

רב תנא הוא ופליג - והא רב ושמואל דאמרי תרנוייהו: מלוה על פה - אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות!

מלוה אזביני קא רמית?!

מלוה, כי קא זיף בענעא קא זיף,

כי היכי דלא ליתולו נכסיה עליה.

זביני, מאן דזבין ארעא בפרהסיא זבין,

כי היכי דליפוק לה קלא.

תנו רבנן:

"אכלה האב שנה, והבן שנים,

האב שנים והבן שנה,

האב שנה והבן שנה והלוקח שנה - הרי זו חזקה".

למימרא: דלוקח - אית ליה קלא.

ורמינהי:

"אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנים,

בפני האב שנים ובפני הבן שנה,

בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה - הרי זו חזקה".

ואי סלקא דעתך: לוקח אית ליה קלא - אין לך מחאה גדולה מזו!

אמר רב פפא:

כי תניא ההיא - במוכר שדותיו סתם.

44. מב, א-ב

רש"י

משנה

האומנין, והשותפין, והאריסין, והאפוטרופין - אין להם חזקה. לא לאיש חזקה בנכסי אשתו, ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה, ולא לאב בנכסי הבן, ולא לבן בנכסי האב. במה דברים אמורים: במחזיק, אבל בנותן מתנה, והאחין שחלקו, והמחזיק בנכסי הגר - נעל גדר, ופרץ כל שהוא - הרי זו חזקה.

גמרא

אבנה דשמואל ולי תנו: "שותף - אין לו חזקה, וכל שפן אומון". שמואל תני: "אומון - אין לו חזקה, אבל שותף - יש לו חזקה."

ואודא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: השותפין: מחזיקין זה על זה, ומעידין זה על זה, ונעשים שומרי שכן זה לזה. רמי ליה רבי אבא לרב יהודה במערתא דבי רב זפאי: מי אמר שמואל: שותף יש לו חזקה?! והאמר שמואל: שותף פוירד ברישות דמי. לאו למימרא: שותף אין לו חזקה!

לא קשיא: הא - דנחית לכולה, הא - דנחית לפלגא.

אמרי לה להאי גיסא, ואמרי לה להאי גיסא.

רבינא אמר: הא והא דנחית לכולה, ולא קשיא: הא - דאית בה דין חלוקה, הא - דלית בה דין חלוקה,

מתגי'
האומנין. בעלי אומנות שמוליכין להם בביתם לתקן כלים כגון צבעין או כובסין או חייטין או סורקי בגדים שטוענין לקוח הוא בידי:
אין להם חזקה. ולא בחזקת שלש שנים מייירי דסתם אומן לא שייך אלא במטלטלין וחזקת שלש שנים לא נאמרה אלא במקרקעי אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיוצאים מתחת ידו או ע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא בידי דסתם לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה ובלא שטר חוץ מדברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי דאינו נאמן כדקיי"ל במסכת שבועות (דף מו:). וה"נ גבי אומנין אפילו דבר שאינו עשוי להשאל ולהשכיר ועשוי לשלחו לאומן כדי לתקנו אין לו חזקה לטעון לקוח בידי מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוען שלחתי לך לתקנו:
שותפין. שלקחו קרקע בשותפות והחזיק אחד בחלק חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים אינה חזקה שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים ואח"כ יאכל זה כמו כן ובסדר משנת רבינו גרשום הכי גרסי' השותפין והאפוטרופין והאריסין אבל אומנין לא קתני והכי הוה מסקנא בגמרא דכולי עלמא יש שותף שאין לו חזקה וכיון דשותף אין לו חזקה כל שכן אומן כדמפרש בגמ':
והאריסין. שיוודין לתקן הקרקע למחצה לשליש ולרביע אם טוען שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי הפירות אינה חזקה שיכול לומר המערער לאריסות הורדתי ודמי הפירות היה משלם לי או זקפתים עליו במלוה אי נמי מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים וחמש שנים אוכלין הבעלים כל הפירות של כל השדה ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן:
לא לאיש. שאוכל פירות נכסי מלוג של אשתו חזקה בנכסי אשתו דאורחיה דבעל למיכל פיירי ואם יגרשנה תטול נכסי מלוג שלה ובגמרא פריך פשיטא:
בנכסי בעלה. אם אכלה פירות של שדה בעלה ג' שנים אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי דכיון דמזונות אשה על בעלה שביק לה למיכל פיירי ובגמ' פריך פשיטא:
ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן כו'. דומיא דאפוטרופין ניהו זה בנכסיו של זה:
בד"א. כל החזקות הללו דאינו חזקה וגם יש מהן דהויין חזקה וצריך ג' שנים:
במחזיק. כדמפרש בגמ' בחזקה שיש עמה טענה ומחלוקת שחבירו מערער עליו:
אבל בנותן מתנה. בפנינו ומודה לו שילך ויחזיק בה וקיי"ל דקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובהיא חזקה שהיא במקום קנין לקנות קרקע כיון דנעל וגדר כו' היא חזקה לקנות:
שחלקו. ורוצה כל אחד לזכות בשלו שלא יוכלו לחזור זה בזה:
בנכסי גר. שאין לו יורשין וכל הקודם להחזיק בנכסיו זכה:
נעל. עשה דלת:
וגדר. או גדר חומה:
ופרץ. פירצה כדי שיכנס בה:
כל שהוא. בגמ' מפרש:
הרי זו חזקה. לבלתי חזור זה בזה כיון דברשות חבירו החזיק:

גמ'
אבנה דשמואל. וגם לוי חבירו:
תנו. במתני':
שותף. השותפים והאפוטרופין כו' אבל אומן לא תנו דכ"ש דאין לו חזקה דהא אין לו חלק כלל דנימא מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחבירו את חלקו אלא ודאי לתקן ניתן לו:
אבל שותף יש לו חזקה. דאם איתא דלא מכר לו חלקו היה לו לעבוד את האדמה ולאכול הפירות בשותפות:
מחזיקין זה לזה. אם האחד מחזיק בחלקו ובחלק חבירו ג' שנים היא חזקה:
ומעידין. זה על חלקו של זה להעמידה בידו אם בא אחד מן השוק לערער עליו ולא הוי נוגע בעדות כדמפרש לקמן:
ונעשין כשומרי שכר זה לזה. שאם מבית אחד מהן נגב דבר של שותפות חייב לשלם כשומר שכר וזהו שכרו שגם חבירו ישמור הכל כשיעור זמן שממנו זה עכשיו:
והא אמר שמואל שותף. שמחזיק בכל השדה גם בחלקו של חבירו:
כיווד ברשות דמי. כלומר כאילו נתן לו חבירו רשות וצוהו להיות במקומו כדין אריס דמי:
לא למימרא דשותף אין לו חזקה. דהוי כאריס שיווד ברשות ולכן לא היא חזקתו חזקה ולקמן מפרש דאכתי לשאר דברים קאמר שמואל כיווד ברשות דמי מדלא קאמר בהדיא שותף אין לו חזקה:
דנחית לכולה. שדה שקנו שניהם:
דנחית לפלגא. בחלק המובחר החזיק ואמר חלקנו והגיע זה לחלקי והחזקתי בו שלש שנים ואידך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך התנינו בינינו שתאכל אותו חלק ג' שנים ואני אחר כך כמו כן ג' שנים:
אמרי לה להאי גיסא. יש מתרצים בענין זה הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה דנחית לכולה דמנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי ולשנה הבאה למפרע מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו וזה שהניח להחזיק לחבירו ג' שנים בכל השדה ודאי מכר לו את חלקו והלכך היא חזקה:
והא דאמר שמואל אין לו חזקה דנחית לפלגא. שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חבירה פלגא שלש שנים או ארבע ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות:
ואמרי לה להאי גיסא. היכא דנחית לכולה לא היא חזקה שכן הוא מנהג השותפין לאכול שדה שלש שנים והלכך לא מצי טעין לקוח חלקך בידי והיכא דנחית לפלגא היא חזקה דסברא הוא דחלקו דאם איתא דנחית ליה ליהנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין שלש שנים או ארבע שנים אחר חבירו כמנהג שותפין לא היה לו לברר חלק אחר לבדו אלא יעשו בשותפות ויחלקו הפירות: הכי גרסי' רבינא אמר הא והא דנחית לכולה הא דאית בה דין חלוקה. ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה היא חזקה דכיון דיש כדי ליה וכדי לזה אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חבירו ג' שנים אלא אם כן מכר לו חלקו:
דלית בה דין חלוקה. אינה חזקה דהתם מנהג הוא לאכול זה שלש או ארבע שנים שלימות כל השדה ואתר כך זה משום דבשניהם ביחד אינו כדאי והכי קיימא לן והך עובדא דרמי בר חמא רב עוקבא בר חמא דזבון אמהתא בשותפות מר משתמש ראשונה שלישי כו' בריש פרקין (דף כט:). ופרשין טעמא כי היכי דלא ליחזקו אהדדי הי"ה דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רצופין לא תהוי חזקה דהא לית בחדא אמות דין חלוקה והלכך לא תהוי חזקה ואינהו דאחזקו בסירוגין משום דלמא לא ידעי העדים לסוף ג' שנים שלקחו בשותפות ויטעון המחזיק בה שאינו שותף ותהוי חזקתו חזקה:

45. מב, ב

רפ"י

לומר שנוטל. כדין אריס שיוֹרד ברשות אפי' בשבח המגיע לכתפים גמר פירי כגון קמה לקצור וענבים לבצור נוטל כל החצי כדין אריסי העיר ואפילו הוא שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה ונטעה הוא נוטל כל דינו כאילו עשוי ליטע כדין היוֹרד ברשות דאילו יורד שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה דאם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה ואם היציאה יתר על השבח נוטל יציאה שיעור שבח כדאמר בב"מ בהשואל (דף קא.) היוֹרד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה ושמואל אומר אומדין כמה אדם רוצה ליתן על שדה זו ליטע וא"ר פפא לא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע והכא חשיב להאי שותף כיורד ברשות והלכך שקיל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע ואי הוה אמר שמואל שותף אין לו חזקה הוה אמינא דידו על התחתונה הואיל ובלא רשות חברו ירד:

גופא:

אמר שמואל:

שותף - כיורד ברשות דמי.

מאי קא משמע לן - שותפות אין לו חזקה!?

לימא: שותף - אין לו חזקה!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון:

לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים,

בשדה שאינה עשויה ליטע בשדה העשויה ליטע.

46. מב, ב

רש"י

[אמר שמואל:

השותפין: מחזיקין זה על זה,
ומעידין זה על זה,
ונגעים שומרי שְׂכָר זה לזה].

"ומעידין זה לזה".

מג, א

אמאי? נוגעין בעדותן הן!

הכא במאי עסקינן:

דכתב ליה: "דין ודברים אין לי על שדה זו".

וכי פתב לו מאי הוי?!

והתניא:

"האומר לחבירו: 'דין ודברים אין לי על שדה זו',

ו'אין לי עסק בה',

ו'די מסולקות הימנה' - לא אמר בלום!"

הכא במאי עסקינן:

כשקנו מידו.

וכי קנו מידו? מאי הוי?

הרי מעמידה בפני בעל חובו!

דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל:

המוכר שדה לחבירו שלא באחריות - אין מעיד לו עליה,

מפני שמעמידה בפני בעל חובו!

הכא במאי עסקינן:

דקביל עליה אחריות.

"אחריות" דמאי?

אי נימא: אחריות דעלמא - כל שכן דניחא ליה!

אלא, אחריות דאתיא ליה מחמתיה.

וכי מסלק נפשיה מיניה - מי מסתלק?!

והתניא:

"בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן:

אין דנין בדיני אותה העיר,

ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר,"

ואם איתא - ליסלקו בי תרי מינייהו ולידיינו!

שאני ספר תורה דלשמיעה קאי.

תא שמע:

"האומר: 'תנו מנה לבני עירי':"

אין דנין בדיני אותה העיר,

ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר."

אמאי? ליסלקו בי תרי נפשיהו ולידיינו!

הכא נמי, בספר תורה.

אמאי. מעידין זה על זה:

נוגעין בעדותן הן. דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן ונמצא דלעצמו מעיד:

דכתב ליה. האי מעיד להאי מחזיק דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי שהכל שלך והכי משמע דין ודברים לא יהא לי על שדה זו ולשון חכמים הוא לומר אין לי במקום לא יהא לי והלכך כיון דנתן לו חלקו מעיד עליה דלא נוגע בעדות הוא והכי נמי הוה מצי לתרוצי כשהקנה לו חלקו אלא רבותא נקט לאשמועינן דבכי האי גוונא הוי לשון מתנה:

מאי הוי. הרי אינו לשון מתנה ואכתי נוגע בעדות הוא:

האומר לחבירו. שותף:

ואין לי עסק בה. כלומר לא יהא לי עסק בה ומכלל אתה שומע אלא הכל יהא שלך אלא שלא הוציא הדבר בפירוש מפיו:

וידי יהו מסולקות לא אמר כלום. דכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יהא לי חלק בו אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא הלואי שלא יהא לי חלק בשדה זו וכל זמן שלא אמר יהי נתון לך שדה זו לא יצא עדיין מרשותו ואין תופס לשון זה אלא בדבר שעדיין לא זכה בו והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיבוא הזמן שעתיד לזכות באותו דבר דאין אדם זוכה בדבר בעל כרחו כדלקמן בפירקין (דף מט.) ובכתובי (דף פג.) דנחלה הבאה לו לאדם לאחר מכן מתנה עליה שלא יירשנה אבל מכיון שכבר הדבר שלו והוא אומר לא יהא שלי לא אמר כלום דבעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתננה לאחרים כן נראה בעיני ועיקר והכי מוכח לקמן בפירקין וי"מ דמשום הכי לא אמר כלום דקאמר אין לי דין ודברים ולא קאמר לא יהא ונמצא שהוא שולב שהרי יש לו חלק בו והוא אומר אין לי ושבוש הוא דאין זה לשון הגמי לומר בשום מקום לא יהא והכי מוכח לקמן דקמשני הכא במאי עסקינן בשקנו מידו ולא קא מתרץ באומר לא יהא:

כשקנו מידו. שותף חבירו קנה מידו בקנין סודר והשתא דאיכא קנין מועיל התנאי:

ובי קנו מידו מאי הוי. אכתי אמאי מעיד להעמיד השדה בידו הרי נוגע הוא בעדות זו דניחא ליה שיהיה השדה ביד השותף מפני שמעמידו האי נתון לפני בעל תובו שאם יש לו שום בעי"ח שהלוחו מעות קודם להקנה לחבירו חלקו שהיה לו בשדה יבא בעל חוב ויטרוף אותה שהרי חצייה משועבדת לו ויפטר זה הנותן מבעל חובו ולא יהיה לוח רשע ולא ישלם כדלקמן בשמעתין שאילו יטרפה מזה בעדים שיאמרו שלא היה לאלו שותפין חלק בה לא יוכל בעל חוב שלו לגבות הימנה והוי"ל לוח רשע ולא ישלם:

שלא באחריות. וכל שכן באחריות:

אין מעיד לו עליה. אין מצטרף עם עד אחר להעמידה בידו ואע"ג דאי הוה מפסיד לוקח לא הדר עליה דמוכר:

מפני שמעמידה כו'. ובדלית ליה ארעא אחריתי מוקמינן לה לקמן בשמעתין דלא ניחא למיהוי לוח רשע ולא ישלם:

דקביל עליה אחריות. האי שותף לחבירו ממה שהקנה לו וכדמפרש ואזיל דהשתא אינו מעמידה לפני בעל חובו והלכך מעיד:

אחריות דעלמא. שלא בשביל חוב חבירו אלא מערער לומר שדה זו של אבותי או שלי היא:

כל שכן דאינו מעיד. דנוגע בעדות הוא כשמעיד להעמידו ביד זה דניחא ליה דתיהוי בידו משום דאי מפיק מיניה עליה הדר:

אלא אחריות דאתא ליה מחמתיה. אם יטרפוהו בשביל חובו שחייב לאחרים יחזיר לו הדמים הלכך מעיד עליה גבי ערער דעלמא להעמידה בידו שאינו מעמידו בפני בעל חובו דמה הנאה יש לו אם יטרפנה בעל חוב מיד זה ולא יהא כנגדו לוח רשע סוף סוף לוח רשע ולא ישלם הוא גבי חבירו שקיבל עליו אחריות וחייב לשלם ואין לו ונכנס בעי"ח זה במקום בעל חוב ראשון וגם אם לא יעיד לו מה מפסיד הרי אחריות דעלמא לא קיבל וממ"י בין יעיד בין לא יעיד בעי"ח אחד הוא דיש לו דהוי כנגדו לוח רשע ולא ישלם ולקמן בשמעתין מוכח דמיקרי לוח רשע מוכר באחריות וטרפוהו מן הלוקח ואינו משלם לו:

וכי מסלק. שום שותף נפשיה מחלקו:

מי מסתלק. בתמיה מי הוי סילוק גמור אפילו לגבי עדות דלא הוי נוגע בעדות כלל ויכול להעיד דאוקמת ליה בשקנו מידו:

והתניא כו'. וטעמא משום דאיכא למימר קונויאה דעבוד כדי שיעיד לו עליה ויעמידנה בידו ואחר כך יחזור לשותפותו:

אין דנין. הגנב והוא טוען לקחתיו בדמים או שום טענה:

ראיה. עדים שראוהו שנגנב או שמעידין שזהו ס"ת של אותה העיר דכולן שותפין ונוגעין בעדותן:

ליסתלקו. יכתבו דין ודברים אין לי על ספר תורה זה ויקנו מידם:

דלשמיעה קאי. ואין יכול לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות שהרי נהנה בו ויוצא בשמיעתו אלא אם כן ילך לו לדור בעיר אחרת שלא יהנה בקריאתו:

לבני עירי. לצרכי בני העיר לחומות העיר ולכל צרכי רבים:

וליסלקו בי תרי מינייהו. שלא יהנו בו כלל ויתנו מכיסם כנגד המנה של צבור:

הכא נמי בס"ת. שפירש תנו מנה לבני עירי לקנות בו ס"ת:

תא שמע:

"האומר: 'תנו מנה לעני עיר' - אין דניו בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מעני אותה העיר".

ותסברא!? עניים שקלי, דיני מיפסלי?

אלא אימא: אין דניו בדיני עני אותה העיר, ואין מביאים ראיה מעני אותה העיר.

ואמאי לסתלקו בי תרי נפשיהו ולידינו!

הכא נמי, בספר תורה.

ואמאי קרי להו "עניים"?

דהפל אצל ספר תורה עניים הן.

ואיבעית אימא:

לעולם כדקתני עניים ממש, ובעני דראמו עליהו.

והיכי דמי?

אי דקיץ להו - ליתבו בי תרי מינייהו מאי דקיץ להו ולידינו!

הכא במאי עסקינן:

לא קיץ להו.

ואיבעית אימא:

לעולם דקיץ להו, וניחא להו, דכיון דרווח רווח.

רפ"י

ותסברא עניים שקלי כו'. גמרא קא פריך עלה ומתריך לה והדר מקשי מינה ושיטת הגמרא היא זו ועדיין לא סיים קושיא שלו למיפריך מינה עד לבסוף כלומר ותסברא דהכי קאמר דוקא שהדיינין יפסלו בשביל העניים והלא אין נוגעין בעדותן כלל:

דהכל אצל ספר תורה עניים הם. שכולן צריכים לו ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ס'ית דעניות גדול הוא זה:

ואי בעית אימא לעולם. כל הברייתא כדקתני דבעניים ממש מיירי ובדיני העיר שאינן עניים קאמר דמפסלי ודקא קשיא לך דינין אמאי מפסלי הרי אין נוגעין בעדות:

בעני דרמו עליהו. על דיני העיר פירוש עשירי העיר וכדמפרש ואזיל דהשתא נוגעין בעדות הן:

אי דקיץ להו. דבר קצוב לבני העיר לכל אחד כמה יתן לעני העיר משלו בכל שנה ושנה:

ומשני דלא קיץ להו. אלא הכל לפי הצורך ולפי מחסורן של עניים נותנין דכל זמן שיש מן המנה בעין לא יתנו הדיינין כלום:

לעולם דקיץ להו. ואפי"ה ניחא להו לדיינין שינתן המנה לעניים:

דכיון דרווח. שיש להם מעות רווח כלומר הרי יש להם מעות ולמה יתנו כלום כל זמן שאין צריכין:

47. מג, א-ב

רס"י

שמירה בבעלים היא. שכל אחד משמר קצת מן השותפות בביתו וקיי"ל בבי"מ בהשואל (דף צה.) שמירה בבעלים פטור ואע"ג דבשואל כתיב פטור דבעלים הא יליף שומר שכר התם מיניה מדכתיב וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון וכיון שהיה ראובן משמר מחלק שמעון בשעה שנגנבה או אבד מחלקו בבית שמעון הרי שמעון פטור מחלק ראובן שהרי ראובן עמו במלאכתו:

אמר רב פפא. כגון שהתנו ביניהן כך שמור לי היום כל השדה חלקי וחלקך ואשמור לך למחר דכיון דלא שמרו ביחד כלל אלא בזה אחר זה ליכא שמירה בבעלים הלכך נעשו שומרי שכר זה לזה להתחייב באונסין ולאשמועינן אתא דהיינו שמירה בשכר כשמשמר כל השדה וחלק חבירו בכלל כדי שישמור לו חבירו למחר כמו כן דס"ד אמינא דשומר חנם הוא דבלאו חלק חבירו היה צריך לשמור את שלו ושמירה אחת היא בין הכל ולא ליהוי שומר שכר קמ"ל:

(זה שייך לעיל. בתוספתא בהגוזל האומר תנו מאה דינר לכנסת תנו ספר תורה לכנסת ינתן לכנסת הרגיל בה ואם היה רגיל בשנים יתנו לשניהם האומר תנו לעניים יתנו לעניים אותה העיר ר' אחא אומר לעניים כל ישראל בן האוכל משל אביו ועבד האוכל משל רבו קוצה ונותן פרוסה לעניים או לבנו של אוהבו ואינו חושש משום גזל שכך נהגו בעלי בתים. ע"כ):

[אמר שמואל:

השותפין מחזיקין זה על זה,
ומעידין זה על זה,
ונעשים שומרי שכר זה לזה].

"ונעשין שומרי שכר זה לזה".

מגב, אמאי? שמירה בבעלים היא!

אמר רב פפא:

דאמר ליה: שמור לי היום ואני אשמור לך למחר.

48. מג, ב - מד, א

רס"י

מכר לו בית. אדם לחבירו: **אין מעיד לו.** מוכר ללוקח להעמידה בידו שאם יבא להצטרף עם אחר ולהעיד שהוא שלו נוגע בעדות הוא:

מפני שאחריותו. של בית עליו דמוכר שאם יטרפוה מן הלוקח יחזור על המוכר והלכך ניחא ליה למוכר שתעמוד ביד הלוקח ולא יצטרך לפרעו כלום הכי שמעינן ליה השתא:

מכר לו פרה. לקמיה מפרש ליה ואזיל: **שאין אחריותו.** דלוקח עליה דמוכר אם יטלוהו הימנו מחמת המוכר שגולה והיינו דקפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא מ"ש מטלטלי דלא הוי אחריות עליו ממקרקעי אם שתי מכירות הללו באחריות הוי תרוייהו אחריותו עליו ואי שלא באחריות הא תרוייהו אין אחריותו עליו:

רישא בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה. כלומר אינש מעלמא ומערער על שדה זו שביד לוי ואומר שלי היא ומביא עדים או שטר שלא יבא שמעון הנגזל ויצטרף עם אחר ויעיד שזה השדה אינו ליהודה כגון שיועד שום עדות לפסול עדות של יהודה בגזלנות וכן שטרו מפני שרוצה שמעון שיהיה השדה ביד לוי הקונה ואחרי כן היום ולמחר יביא שמעון ראיה שזו השדה שלו היה וראובן גזלו ממנו ויוציאו מיד לוי ויטלנו לעצמו דקרקע אינה נגזלת ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות והלכך נוגע בעדות הוא דלא ניחא ליה שיטלנו יהודה דתו לא מצי שמעון לאפוקי מיניה כדמפרש לקמן דנוח לו לוי ויהודה קשה לו והלכך אין מעיד לו שמעון הנגזל ללוי עליה והכי קאמר ברייתא מכר לו בית מכר לו שדה ראובן הנגזל ללוי אין מעיד לו שמעון הנגזל ללוי לוקח עליה כנגד יהודה המערער מפני שאחריותו וסופו של נגזל עליו דלוקח להוציא הקרקע מידו והלכך נוגע הוא בעדות זו ולקמן מפרש אמאי מוקי לה בנגזל ומכר הוה שפיר מצי לאוקומה בגזלן גופיה ואתא יהודה וקמערער דלא יבא שמעון הנגזל להעיד לראובן הנגזל להעמידה בידו משום האי טעמא גופיה דניחא ליה דהדרא ליה וסיפא מפרש לקמן: ומקשינן ואכתי אמאי אינו מעיד לו עליה הא כיון דאסהיד דלוי היא. דקס"ד השתא הכי דמפקינן לה מיהודה ומוקים לה ביד לוי דקמסהיד הוא בשדה דלוי הוא ולא דיהודה וכיון דהודה בפני בית דין דשל לוי הוא היכי מצי מפיק לה מלוי אחרי כן והלא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ונמצא שאינו מרויח כלום בעדות זו ואינו נוגע בעדות זו כלל ואמאי קתני דאין מעיד:

ומשני דאמר ידענא דההוא ארעא לאו דיהודה היא. דפסיל לעדי יהודה בגזלנותא או דמכחיש לטענותיו בשום ענין בעולם כגון שמעיד בפני הודה לו וממילא מתוקמא השדה ביד לוי ואע"ג דלא קאמר דלוי הוא:

ומקשינן אכתי אמאי אינו מעיד לו עליה. מה מפסיד שמעון אם תהיה בחזקת יהודה והא בההוא זכותא דקמפיק לה מלוי היום ולמחר דקמייתי עדים ששדה שלו היא ונגזלה ראובן ממנו ה"נ ליפקה מיהודה בהנהו עדים עצמן ונמצא שאין מרויח במה שמעיד ללוי כלל: ומשני משום הכי אינו מעיד דקסבר שמעון לוי נוח לי ויהודה גברא אלמא הוא וקשה ממנו ולא אוכל לדון עמו אם יבא בידו ומש"ה פסלינן ליה להאי עדות דאיכא למימר שזהו מחשבתו של שמעון ואין לנו להכשיר אלא עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל הכא הוה לן למימר איפכא לוי הראשון נוח לי ויהודה השני קשה הימנו אבל לשון המשנה כך היא בכתובות (דף קט.):

המשד בעמוד הבא

תנו רבנן:

"מכר לו בית,

מכר לו שדה - אין מעיד לו עליה,
מפני שאחריותו עליו.

מכר לו פרה,

מכר לו טלית - מעיד לו עליה,
מפני שאין אחריותו עליו."

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

אמר רב ששת:

רישא - בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי, ואתא יהודה, וקא מערער -
דלא ליזיל שמעון לאסהיד ליה ללוי,
דניחא ליה דהדרא.

וכיון דאסהיד ליה דלוי הוא,

היכי מצי מפיק לה מיניה?

אמר ידענא דהאי ארעא דלאו דיהודה היא.

ובההוא זכותא דקא מפיק לה מלוי - ליפקה מיהודה!

דאמר: השני - נוח לי,

הראשון - קשה הימנו.

ואי בעית אימא:

כגון דאית ליה סהדי למר, ואית ליה סהדי למר,
ואמור רבנן: ארעא היכא דקיימא תיקום.

מד, א, ולוקמה בגזלן!

משום דקא בעי למיתנא סיפא: **"מכר לו פרה, מכר לו טלית",**

דוקא "מכר", דהוה ליה: יאוש,

ושינוי רשות,

אבל לא מכר, דהדרא ליה - לא,

תנא רישא נמי "מכר".

וסיפא נמי, נהי דמייאש מגופייה, מדמיה מי מייאש?

לא צריכא דמית גזלן,

דתנן:

"הגזל ומאכיל את בניו, הניח לפניהם - פטורים מלשלם" (בבא קמא קיא.).

ולוקמה בירוש!

הניחא למאן דאמר: **"רשות יורש - לאו כרשות לוקח דמי" - שפיר,**

אלא למאן דאמר: "רשות יורש - כרשות לוקח דמי" - מאי איכא למימר?

ועוד קשיא ליה לאביי:

מפני שאחריותו עליו, ואין אחריותו עליו?

מפני שהיא חוזרת לו, ואינה חוזרת לו' מיבעי ליה!

אלא, כדרבין בר שמואל,

רס"ז

ואי בעית אימא. להכי לא מצי שמעון לאפוקה מיהודה כגון דאית ליה סהדי לשמעון שהשדה שלו ואית ליה סהדי ליהודה שמכחישין לאלו ואומרים שהשדה של יהודה ואמור רבנן בכל ספק דין קרקע היכא דקיימא ארעא תיקום שלא יוציאנה ב"ד מיד המחזיק בה כדאמר גבי פלוגתא דרבה ורב יוסף (לעיל לב.) היכא דקיימא ארעא תיקום לפי שסתפק לנו הדין וכן (לעיל לב.) גבי זה אומר של אבותי אר"י כל דאלים גבר (ס"א וכגון שאין לו עדות וחלוקה לזה יותר מזה ע"כ) ומשום דמספקא לן מי שרצה להחזיק יחזיק ולא נוציא מידו וגבי נכסי דבר שטיא (כתובות דף כ.ב.) אמר נמי אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא והכא נמי אי מטיא לידיה דיהודה לא מצי שמעון לאפוקי מיניה בהני סהדי דמפיק לה מלוי דכיון דמן הדין אוקימנה ביד יהודה שהרי ממ"נ אין ללוי חלק בה הרי יהודה מוחזקת ולא תצא עוד מידו ולא דמי להאי דאמרן לעיל בפרקין (דף לא.) הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא א"ר נחמן און אסתתין ליה ואון אסקי' ליה דאע"ג דהתם נמי איכא סהדי למר ואיכא סהדי למר ואפ"ה אחזיקניה לאחד ע"פ עדיו והדר מסלקין ליה כשמביא חבירו עדים שלו היינו טעמא משום דכיון דשניהם באין יחד לדין ושני בעלי דינין יש להן עדים לא היה לבי"ד להחזיק לאחד יותר מחבירו אלא כל דאלים גבר הלכך הדר מסלקין ליה ויהו כבתחילה וכל דאלים גבר דשלא כדון הורידוהו לאחד מהן בקרקע אבל הכא שמעון ויהודה אינן באין לדון זה עם זה אלא לוי ויהודה ומלוי הוא דמפיק לה יהודה מן הדין דהא ודאי לוי מגזלן קנאה וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה כשיא שמעון לריב עמו דיינינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת יהודה והלכך אין מעיד לו שמעון ללוי אם יודע שום עדות שפוסל עדיו של יהודה או שמעיד הוא ואחד בפנינו הודה לו דניחא ליה דתייהו ביד לוי דהדר ומפיק לה מלוי ע"י עדיו שראו שגזלה ראובן ממנו ובתרי הכי אפילו מעיד יתיהו סהדי דהא ארעא תרי ודידה היא לא מצי מפיק לה משמעון שכבר פסל שמעון עצמו ועד אחר עמו עדיו של יהודה ועוד כיון דאית ליה נמי לשמעון סהדי דהא ארעא דידיה היא אמר רבנן היכא דקיימא ארעא תיקום: ומקשינן לרב ששת דאוקמה בלוקח מן הגזלן שלא יעיד הנגזל ללוקח וליתני גזלן אם איתא להך ברייתא כדמפרש לה רב ששת למה ליה לתנא לדחוק עצמו למיתני מכר לו בית גזלן ללוקח והלא היה יכול למפיק דין זה בגזלן עצמו בלא מכירה דאי אתא יהודה לקמעער ע"ה גזלן ראובן אין מעיד לו שמעון הנגזל עליה משום דהוי נוגע בעדות כדפירש והכי הוה ליה למיתני בברייתא ת"ר גזלן לו בית גזלן לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו של גזלן עליה דגזלן:

ופרקין משום דבעי למיתני סיפא מכר לו פרה מכר לו טלית. מעיד לו עליה דלא משכחת לה דמעיד לו עליה אלא בגזל ומכר כגון שמכר לו ראובן הגזלן ללוי הלוקח שלא באחריות ואתא יהודה וקאמר שלי היא מעיד לו שמעון הנגזל ללוי הלוקח דלאו דיהודה היא דהא לא הדר שמעון ומפיק לה מיניה דלוי ואינו נוגע בעדות וכגון דשמעניה לשמעון דאייאש בעודה בבית ראובן קודם שמכרה ללוי דהוי יאוש ביד גזלן ושינוי רשות ביד לוקח דאפילו למאן דאמר בפרק הגוזל בתרא יאוש כדי לא קני יאוש ושינוי רשות קונה וקנה הלוקח שאין בו זכות כלל לבעלים הראשונים ולפיכך מעיד לו עליה דאפילו אי מייתי נגזל סהדי שגזלה ראובן ממנו לא מפיק מלוי דקנה ביאוש ושינוי רשות ואילו היה נוטלה יהודה מלוי לא מפסיד נגזל בהכי מידי דבלאו הכי לא מצי מפיק לה מלוי וכה"ג לא משכחת לה אלא בגזל ראובן ומכרה ללוי אבל אם לא מכרה ללוי אין מעיד לו לראובן שכל זמן שהן ביד ראובן הגזלן מצי מפיק להו גזלן מיניה ואע"ג דאייאש והלכך אין מעיד שמעון לראובן שאינו של יהודה כי נוגע בעדות הוא דמיד ראובן מצי מפיק להו אבל מיד יהודה לא מצי מפיק להו מאחר שיזכרהו בית דין ע"פ עדיו ומשום דלא משכחת לה לסיפא אלא בגזל ומכר תנא נמי רישא בגזל ומכר ולאשמועינן אתא דבגזל ומכר יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי דבמקרקעי אינו מעיד דהוי נוגע בעדות דהדרא ליה דאין יאוש ושינוי רשות מועיל בקרקע דקרקע אינה נגזלת ובמטלטלין מעיד דקנה לה לוקח ביאוש ושינוי רשות ולא תהדר ליה להאי מעיד דאיכא למי"ד בהגזל דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קניא אבל ביאוש ושינוי רשות הכל מודים דקנה הלוקח ולא הדרא גזילה למרה אלא מן הגזלן יטול הנגזל דמיה:

ופרכין וסיפא נמי. אמאי מעיד לו נגזל ללוקח ומפיק לה מיהודה ומוקי לה ביד לוי נהי דמייאש מגופה דפרה וטלית ולא יוציאנה מיד לוי דהא קנייה בשינוי רשות שאחר יאוש:

מדמי מי מייאש. בתמיה וכי מוחל הוא לגזלן דמי גזילתו והלא נתחייב לו הגזלן דמיה והלכך ניחא ליה דתיקו ביד לוי שיחזור ויטול מדמים מראובן שאילו היה נוטלה יהודה בעדים נמצא שלא היה לו לשמעון חלק בהך פרה וטלית ולא היה גובה מראובן כלום והלכך נוגע בעדותו הוא ואמאי מעיד:

לא צריכא דמית גזלן. דהשתא אפילו מדמיה מייאש דירושין פטורין מלשלם וכ"ש הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות דבהיתרא אתו לדידה:

דתנן הגוזל כו'. והלכך מעיד דלא נוגע בעדותו הוא:

ומאכיל את בניו. אע"פ שנהנו בניו עצמן מן הגזילה פטורין דאינהו לא גזול מידי:

והניח לפנייהם. כלומר או שהניח לפנייהם גזילה קיימת לאחר מותו פטורין דקנייה ביאוש ושינוי רשות אי נמי כשאכלום כדמוקי לה התם: ומקשינן לרב ששת דאוקמה לרישא בגזל ומכר משום סיפא ולוקמה בירוש אם איתא בגזל ומכר מיירי ובדמית גזלן א"כ מה ראה התנא לדחוק עצמו ולשנות שיטתו בגזלן שמכר אפילו לא מכר הגזלן נמי אלא גזל ומת וכיון דמת הוריש לבניו היה יכול למצוא חילוק בין רישא לסיפא כגון ראובן שגזל שדה משמעון ומית גזלן וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמעערע לא לזיל שמעון ומסהיד ללוי בן ראובן דלאו דיהודה היא דקרקע אינה נגזלת והדרא ליה מן הירוש משום הכי נוגע בעדותו הוא דאי מפיק לה יהודה מיניה דירוש לא הדרא לשמעון דהיכא דקיימא ארעא תיקום אבל בסיפא שגזל ראובן טלית או פרה משמעון ומת וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמעערע מעיד לו שמעון עליה דאיכא יאוש ביד ראובן ושינוי רשות ביד לוי יורש דרשותו יורש כרשות לוקח דמי ולא תיהדר לא נגזל לא פרה ולא דמיה ולא הוי נוגע בעדות והכי הו"ל לתנא למיתני גזלן לו בית והוריש לבנו אין מעיד כו' גזלן לו פרה והוריש כו' והאי דקאמר ולוקמה בירוש לאו דוקא אלא ליתני יורש ואגב שיטפא דמקשי ליה לרב ששת דמפרש ומוקי לה בגזלן קאמר ולוקמה בירוש ומיהו בירוש לא מצי לאוקמה דהא קתני מכר א"כ מתרץ לה למיתני הוריש:

הניחא למי"ד. בהגזל בתרא עלה דהך משנה רשות יורש גזלן לאו כרשות לוקח מגזלן דמי דאילו גבי לוקח איכא יאוש ושינוי רשות וקני דלוקח רשותא אחריתי היא ואילן יורש כרעיה דאבהו וכברשות גזלן מורישו דמי ולא קניה ביאוש גרידא דהא שינוי רשות ליכא גבי יורש וכל היכא דאיתא הדרא בעין לנגזל והך משנה דקתני והניח לפנייה פטורין מוקי לה התם כשאכלום דלא הויה גזילה קיימת והלכך פטורין והלכך לא מיתוקמה הך סיפא בירוש דלא מצי למיתני ומעיד לו נגזל לירוש עליה משום דהדרא ליה פרה וטלית לנגזל אם תעמוד ביד יורש ונוגע בעדות הוא:

כרשות לוקח. דקנייה יורש ואע"פ שגזילה קיימת כדקתני והניח לפנייהם פטורין דמשמע אפילו גזילה קיימת:

מאי איכא למימר. ליתני גזל והוריש אמאי תני גזל ומכר בלא מכר נמי מתוקמה שפיר כיון דבמית גזלן מוקי לה רב ששת:

ועוד קשיא ליה לאב"י. במאי דמוקי לה רב ששת בגזל ומכר והוצרך לפרש מפני שאחריותו עליו מפני שאחריות וזכות יש למעיד עליו דאיך שהוא מעיד לו דהיינו לוקח ולא מצינו בגמרא שום אחריותו עליו מפורש כן עליו דלוקח אלא עליו דמוכר מפני שאחריותו של אידך עליו דמוכר והכי הוה ליה למיתני מכר לו בית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שחוזרת לו מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד עליה מפני שאינה חוזרת לו:

אלא כדבין בר שמואל. אתא לאשמועינן רישא דהך ברייתא ולא בגזל ומכר מיירי ואע"ג דדינא הכי כדלעיל מיהו ברייתא לאו בהכי איירי אלא במוכר קרקע שלו שהיתה משועבדת לבעל חוב ומכרה ללוקח זה ואתא איניש מעלמא וקמעערע דלא יעיד לו המוכר ללוקח מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה והלכך ניחא ליה דתיקו ביד הלוקח דהדר עלה בעל חוב ללוי מוכר לוח רשע ולא ישלם וכנגד לוקח לא ליהוי לוח רשע שהרי לא באחריות מכר לו והלכך אין מעיד דנוגע בעדות הוא אבל בסיפא מכר לו פרה וטלית ללוקח ואתא איניש מעלמא וקמעערע מעיד לו מוכר ללוקח עליה וכגון שמכרה לו שלא באחריות מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו דלוח המוכר לגבות מטלטלין ששעבד ומכר לאחרים אפילו עשאן אפותיקי לבעל חוב ואח"כ מכרן לאחרים כדברא ואישתכח דלא נוגע בעדות הוא:

דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל:

המוכר שדה לחבירו, שלא באחריות - אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני בעל חובו.

ודוקא: בית או שדה,

אבל פרה וטלית - לא מיבעיא אבסתמא דלא משתעבדא ליה, מאי טעמא? מטלטלי ניהו, ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי.

ואף על גב דכתב ליה מגלימא דעל פתפיה, הני מילי דאיתנהו בעינייהו, אבל ליתנהו בעינייהו - לא,

אלא אפילו עשא אפותיקי - נמי לא,

מאי טעמא? כדרבא,

דאמר רבא:

עשה עבדו אפותיקי ומכרו,

בעל חוב גובה ממנו שורו וחסורו אפותיקי, ומכרו, אין בעל חוב גובה הימנו, מאי טעמא?

האי - אית ליה קלא,

והא - לית ליה קלא.

וליהוש דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי,

דאמר רבה:

אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי - קני מקרקעי, קני מטלטלי.

ואמר רב הסדא:

הוא דכתב ליה: "דלא כאסמכתא, ודלא כטופסא דשטרין".

הכא במאי עסקינן:

כגון שלקח ומכר לאלתר.

וליהוש דילמא דאיקני הוא!

שמעת מינה: דאיקני קנה ומכר,

קנה והוריש - לא משתעבד.

לא צריכא דקאמרי עדים: ידעין ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם.

והאמר רב פפא:

אף על גב דאמור רבנן:

המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, ובא בעל חוב וטרפה - אינו חוזר עליו, נמצאת שאינה שלו - חוזר עליו!

הכא במאי עסקינן:

במכיר בה שהיא בת חמורו.

ורב זביד אמר:

אפילו נמצאת שאינה שלו - אינו חוזר עליו,

דאמר ליה: להכי זביני לך שלא באחריות.

רפ"י

בסתמא. שלא ייחד לו פרה וטלית בפירושו דלא משתעבדא ליה

לבעי"ח הך פרה וטלית:

לא משתעבדי. דלית להו קלא ולא יזהרו לקוחות דאי משתעבדי אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו דלמא טרפי להו מיניה:

אלא אפילו עשא אפותיקי. להך פרה וטלית שיחדן לו לגבות חובו משם אם לא יפרענו עד זמן פלוני:

אפותיקי. פה תהא קאי:

עשה. לוח עבדו אפותיקי לבעל חובו ומכרו אחרי כן הלוה לאיש אחר:

אית ליה קלא. אפסידו לקוחות אנפשיהו:

והא לית ליה קלא. פרה וטלית ולא ידעו הלוקחות להזהר והלכך מעיד לו עליה דאין מעמידה בפני בעל חובו: ומקשינן ואכתי בפרה וטלית אמאי מעיד וניחוש דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מקרקעי לבעל חובו להשתעבד לו לגבות חובו מהן אם לא יפרענו בזמנו וחזר ומכרם וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמידן בפני בעל חובו והכי אשכחנא דכה"ג משתעבדי מטלטלי לבעל חוב דאמר רבה כו' וגבי מטלטלי מן הלוקחות דנכסים שאין להם אחריות כגון מטלטלין נקניו עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בסוף בשטר ובחזקה והוא הדין לענין שעבוד דמינו דחייל שעבוד אמקרקעי חייל נמי אמטלטלי אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו אם לא יפרענו יגבה מהם לא קני ואפילו בלשון מתנה דכל דאי לא קני דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא בפרק איזהו נשך (בי"מ דף טו:):

ומר רב חסדא והוא דכתב ליה. בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי:

דלא כאסמכתא כו'. דכיון דאין זו מכירה גמורה ולא מתנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא דומי לאסמכתא דקאמר ליה אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן הלכך צריך לכתוב בו לאלומי שטריה דלא כאסמכתא דאסמכתא לא קניא:

טופסי דשטרי. הוא שטר העשוי להעתיק ממנו שטרות ולא נכתב לגבות בו ואין בו ממש:

הכא במאי עסקינן. דמצוי מעיד כגון שקנה הך פרה וטלית ומיד מכרה בפניו דודאי לא לוח בינתים ולא שעבדס למלוה:

וניחוש דלמא דאיקני אמר ליה. כלומר אכתי איכא למוחש דאקני ליה הך פרה וטלית למלוה אגב מקרקעי והיכי דמי כגון דמקמי הכי כשלוה כתב למלוה בשטר משעבדנא לך אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למיקני וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן נשתעבדו לו מיד ואכתי אמאי מעיד אלא מדלא חיישת להכי איכא למשמע דמי שכותב כן דאקני האומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך ואחר כך קנה ומכר לאחרים או כתב לו דאיקני והוא קנה אחרי כן ומת והוריש לבניו לא משתעבד להאי שכתב לו דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבא ובעיה היא לקמן בפרק מי שמת ולא איפשיטא ומשמע מהכא דלא משתעבד:

לא צריכא. הא דקאמרי מעיד ולא חיישינן לדלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי כגון דקאמרי עדים ידענא ביה כו' והלכך לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי שהרי לא היו לו מקרקעי והלכך מעיד דכיון שמכר לו הך פרה וטלית בלא אחריות וגם אין מעמידה בפני בעל חובו לאו נוגע בעדותו הוא כלל והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר והא דלא קאמר אלא לא צריכא משום דאמורא לא תירץ הכי לעיל אלא סתם הגמרא תירץ כן ושיטה זו נהוגת ברוב המקומות ופירש ר"ח ידעין ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם צריכי לאסהודי הכי זה האיש לא נתפרש ממנו מעודו ועד היום וברי לנו במה שקנה וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה כגון הא דגרסינן בהאשה רבה ביבמות (דף פח.) נשאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומוה אמר רב לא שנו אלא שנשאת כו' ומסקינן בה לא צריכא דאתו תרי ואמרי אן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון לא ידעתון ליה כו':

נמצאת שאינה שלו. שהעידו עדים שגולה המוכר ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר לוקח על המוכר ולא הויא מכירה כלל דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה בשביל פירות יום אחד כדאמרינן בבבא מציעא (דף יד.) ופירות שאכל שלו הן כדאמר שמואל בפרק שנים או חזון בטלית (שם דף טו.) בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא אבל לוקח מוגולן אמר התם (דף יד.) המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו ללוקח אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח והלכך כיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל והכא נמי גבי פרה וטלית אמאי מעיד הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא דניחא ליה למוכר דתיקון ביד לוקח דאי מפיק ליה מיניה מערער בעדים שמעידין שהיא של מערער הרי נמצא שאינה שלו של מוכר אלא גולה מהאי מערער ומכרה לזה ויחזור לוקח עליו דמוכר ואף על גב דשלאל באחריות מכר:

ומשני במכיר בה. הלוקח ומודה בפני עדים שהפרה זו בת פרתו של מוכר היא ולא גולה מעולם וכן הטלית נארג בביתו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואידך מערער בעי לאפקה מיניה בעדי שקרים או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר דהשתא לא הדר לוקח עליה דמוכר כיון דמודה דשלו היתה והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער דלאו נוגע בעדותו הוא והא דנקט חמורו ולא בת פרתו משום דלקמן אמרינן הכי:

ורב זביד אמר. אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו מעיד לו עליה דאפילו ודאי גולה אינו חוזר עליו דאמר ליה להכי זביני לך כו':

49. מד, ב - מה, א

רפ"י

אי דאית ליה. למוכר ארעא אחריתי בת חורין שיוכל בע"ח לגבות הימנה עליה הדר בעל חוב דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זבורית ואמאי אינו מעיד הרי אין מעמידה בפני בעל חובו ואין לו למוכר לא ריוח ולא הפסד אם תעמוד ביד הלוקח ואינו נוגע בעדות זו:

מאי נפקא ליה מינה. אם תשאיר ביד הלוקח הא אפילו אי מפיק לה מערער לא מצי גבי בעל חובו מיניה דמוכר מידי דהא לית ליה:

לא ניחא ליה. ללוה דתיפוק ארעא מיד לוקח ולא ימצא בעל חוב ממה לגבות וקם ליה ליה ליה בלוה רשע ולא ישלם והלכך נוגע בעדותו הוא:

סוף סוף. מה הנאה יש לו בעדות זו דמוקי לה ביד לוקח והדר בעל חוב וגבי לה מיניה לגבי לוקח נמי הוה ליה ליה ליה רשע שהרי הפסידו ולא הוי נוגע בעדות זו:

ומשני. דאמר ליה להכי זבני לך שלא באחריות להפטר מכל אחריות שבעולם והלכך אינו מעיד שרוצה להעמידה בפני בעל חובו דלגביה הוא דהוה ליה ליה רשע אי לא פרע ליה:

גופא:

אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל: המוכר שדה לחבירו שלא באחריות - אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני בעל חובו.

היכי דמי?

מה, א אי דאית ליה ארעא אחריתי - עליה דידיה הדר. אי דלית ליה ארעא אחריתי - מאי נפקא ליה מינה?

לעולם דלית ליה ארעא אחריתי, דאמר: לא ניחא דליהוי: "לזה רשע ולא ישלם"¹⁹⁷ (תהלים לז, כא).

סוף סוף לגבי איך נמי, "לזה רשע ולא ישלם" הוא!

דאמר: "להכי זבני לך שלא באחריות".

.50 מה, א

רפ"י

מכריז רבא דריש לרבים:
דסלקין לעילא. העולין מבבל
 לארץ ישראל:
ודנחתי לתתא. מא"י לבבל
 כולכם תדעו דין זה האי בר
 ישראל כו':
חמרא. חמור:

ואניס ליה. מיניה דלוקח
 דקטעין עכו"ם חמור זה נגנב
 ממני או מי שמכרו לך גזלו
 ממני ובלא עדים מאנסו הימנו
 וכדמפרש לקמן דלא אניס ליה
 לאוכפא אלא החמור לבדו
 דמוכח מילתא דדידיה הוא
 דקא שקיל דלאו דידיה לא בעי
 ליה למישקל והלכך דינא הוא
 דמפצי ליה כמו הפוצה את דוד
 עבדו מחרב רעה (תהלים קמד)
 ויביא עדים וידון עם העכו"ם
 אולי יוציאנו מידו דעכו"ם
 צייתי דינא הם ודוקא עכו"ם
 אבל קאניס ליה ישראל לא
 מפצי ליה אלא יתבענו בדין
 דאין כח לישראל לגזול חמור
 מחבירו בלא עדים ובלא ראייה:
ולא אמרו. דצריך מוכר לפצות
 לוקח אלא שאין מכיר בה לוקח
 שהיא בת חמורו של מוכר
 דאיכא למימר הדין עם
 העכו"ם:

אבל הכיר בה כו'. לא מבעי ליה
 לפצותו כיון דדבר ידוע הוא
 שגדלה בביתו של מוכר וסתם
 עובד כוכבים אנס הוא
 מסתברא דשלא כדין אנסו
 העכו"ם:

ולא אמרו. דמפצי ליה היכא
 דאין מכיר בה אלא דלא אניס
 את החמור ואת האוכף דכיון
 דהניח את האוכף מסתברא
 דשלו הוא נוטל והלכך נקט
 חמור אבל פרה וטלית ליכא
 למימר האי חילוק דאוכף:
לא. מפצי ליה דסתם עובד
 כוכבים אנס הוא:

אפילו ליכא כל הני. אינו מכיר
 בה שהיא בת חמורו ולא אניס
 לאוכפא אפילו הכי לא מפצי
 ליה דסתם עובד כוכבים אנס
 הוא [והכי קי"ל משום דאמימר
 בתראה הוא]:

מכריז רבא ואיתימא רב פפא:
דסלקין לעילא ודנחתי לתתא,
 האי בר ישראל דזבין ליה חמרא לישראל חבריה,
 וקא אתי גוי ואניס ליה מיניה,
 דינא הוא דמפצי ליה מיניה.

ולא אמרו אלא שאינו מכיר בה שהיא בת חמורו,
 אבל מכיר בה שהיא בת חמורו - לא.

ולא אמרו אלא דלא אניס ליה לדידיה ולאוכפא,
 אבל אניס ליה לדידיה ולאוכפא - לא.

אמימר אמר:
ליכא כל הני - לא.

מאי טעמא?

מידע ידע דסתם גוי - אנס הוא,
 שנאמר: **"אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר"** (תהלים קמד, ח).

51. מה, א - מו, א

ר"ק

יאומן אין לו חזקה. מתני' היא דקתני האומנן והארסיין כל חדא חדא בבא מפרש להו ואזיל:

אמר רבה לא שנו. דאין לו חזקה לטעון לקוח הוא בידי וצריך לשלם האומן לבעל הבית את בגדיו או את כליו:

אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טליתו בפני עדים לתקנו והלכך אפילו אין אנו רואים עכשיו הטלית ביד האומן ובעל הבית תובעו טליתו אין האומן יכול לטעון החזרתו לך דסבירא ליה לרבה המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים כדמפרש לקמיה והיה לו להחזירו בעדים וכל שכן שאנו רואין אותו בבית האומן שאין יכול לטעון לקוח הוא בידי שהרי מעידין עדים שבתורת פקדון בא לידו שהרי בפניהם מסר לו ומיהו אי טעין החזרתו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן דהכי אמרינן בשבועות (דף מא.) דאפי' למי' המלוה את חבירו בערים צריך לפרועו בעדים אי טעין ואמר פרעתין בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן ומיהו כל זמן דלא טעין אלא החזרתו לך שלא בערים אינו נאמן והא דלא אמרינן מתוך שיכול לומר פרעתין בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים כי אמר נמי החזרתו בני ובינך נאמן כי האי גוונא לא אמרינן מיגו דכיון דלא פרעו בפני עדים לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקר אינש פן יעשה בדאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרו לא היו דברים מעולם:

אבל מסר לו שלא בעדים. לא מיבעיא היכא דאין אנו רואין הטלית בידו דמתוך שיכול לומר אמת אתה מסרת לי אבל החזרתו לך ונאמן דהא אלא צריך עכשיו להחזיר לו בעדים אי נמי יכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרת לי ויהיה נאמן בשבועת היסת כי אמר לו נמי ישנו בידי ולקוח הוא שמכרתו לי דיש לו חזקה ונאמן ע"י האי מגו אלא אפילו אם ראו עכשיו עדים הטלית ביד האומן או שתפס בו בפנינו מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרת לי אבל אחר מסרו לי שמכרתו לי והוא מכרה לי כי אמר ליה נמי אתה מסרת לי ומכרתו לי נאמן בהאי מיגו דסבירא ליה לרבה השתא דהיכא דלא מסר לו בעדים ליש ראה הטלית בידו עכשיו ליש לא ראה יש חזקה דלא מדמי ליה לין של דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמו אידך לקוחין הן בידי דאינו נאמן הוואיל ויש למערער עדים שהיה שלו ואע"ג דליכא עד מסירת שאלה או שכירות משום דשאלה ושכירות לכל שכנו אדם משאיל ומשכיר אבל הכא מצי אמר אומן איך גריל לתקן בגדיך אצלי והכי מוכח לקמיה דלרבה ליש ראה ליש לא ראה יש לו לאומן חזקה היכא דליכא מסירה בעדים:

אמר ליה אביי. לרבה אמאי לא מושיית שום חילוק היכא דמסר לו בעדים בין ראה עכשיו הטלית בידו בעדים ללא ראה אפילו מסר בעדים נמי היכא דלא ראה יש לו חזקה מתוך שיכול לומר לו החזרתו לך דסבירא ליה לאביי המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים כי א"ל נמי לקוח הוא בידי מהימן ולא משכחת מתני' דקתני אומן אין לו חזקה אלא היכא דראה לא שנה מסר בעדים לא שנה לא מסר דלמסירה לא חייש אביי דעכשיו אינו יכול לטעון החזרתו לך דהא קא חזינן ליה בידו וגם אינו יכול לטעון לא מסרת לי דדמי לדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחה היא בידי דא. נו נאמן אע"ג דליכא עדי מסירה ובהאי' לחוד הוא דסייל לאביי דאומן אין לו חזקה והכי הואי מסקנא דשמעתין כאביי:

ראה עבדו ביד אומן. שמלמדו ואומנתו והך ראה בעדים היא שאינו יכול לטעון לא ראית וכגון שהחזיק בו שלש שנים דאי בפחות מגי שנים למה לי דנקט אומן דמשמע אבל באדם אחר הואי חזקתו חזקה והאמר ר"ל (לעיל דף לו.) הגדרות אין להן חזקה ואוקימנן אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים:

וטליתו כיד כובס. ואפילו שעה אחת: לא אמר כלום: אומן אין לו חזקה: **בפני אמרת.** לפלוני למוכרו וליתנו לו במתנה: **דבריו של.** גזלן קיימין הכי קס"ד השתא והיינו דקפריך מאי שנה רישא כו': **אמר רבא כו'. ברישא** מפרש לה והדר מפרש תיובתא: **ביוצא.** הטלית מתחת ידי אחר שטען שלקחו מן האומן וקאמר ליה אחר לבעל הבית התובעו ואמר לו מה טיבו אצלך והלא מסרתני לאומן לתקנו והוא משיב מן האומן קנייתו ובמעותך מכרו לי שבפני אמרת לו למוכרו הרי הוא כמי שטען ממך לקחתי דמינו דאי א"ל האי מחזיק לבעה"ב מנך זבנתו ומיהו הוא דהא לאו אומן הוא כי א"ל נמי יודע אני דזבינתה ניהליה לאומן וזבנה אומן ניהלי מהימן דהיינו כדאמרן לעיל דאי א"ל זבנתה מינך קמאי דידד מהימן:

אי דאיכא עדים. שמסר לו למה לי ראה הא אתה הוא דאמרת ליש אלא שמסר לו בעדים ליש ראה ליש לא ראה אמרת דאין אומן מהימן משום דכיון דהתפקידוהו בעדים צריך להחזירו. בעדים ואמאי קתני דכי ראה אינו נאמן אבל אם לא ראה מהימן דמשמע דאין צריך להחזיר לו בעדים: **וכי ראה אותו ביד האומן מיהא תפיס ליה.** בעה"ב ומוציאו מידו אלמא היכא דראה אפילו לא מסר בעדים לא מהימן אומן וקשיא לרבה דאמר דהיכא דמסר שלא בעדים ליש ראה לא שנה לא ראה מהימן אומן: ומשני רבה לא לעולם היכא דלא מסר בעדים אומן מהימן ואפילו ראה כדאמרין והכא מיירי כגון דאיכא עדים שמסר לו וגם ראה הטלית בידו דכיון דאיכא תרתי עדים וראה לא מצי לאחזוקי ביה ולמימר לקוח הוא בידי שהרי בתורת פקדון בא לידו ומיגו ליכא למימר דהא לא מצי למימר החזרתו לך שהרי רואין אותו עכשיו בידו ועכשיו חזר בו רבה בעל כרחו ממאי דאוקי לכתני' במסירת עדים אע"ג דלא ראה אין לו חזקה אלא מיהו אומן והשתא ס"ל דהיכא דאיכא תרתי עדים וראה אין לו חזקה אבל עדים ולא ראה או ראה ולא עדים יש לו חזקה שיכול לטעון החזרתו לך היכא דלא ראה ואע"ג דמסר בעדים דהדר ביה ממאי דאמר לעיל צריך להחזיר לו בעדים וכיש היכא דליכא לא עדים ולא ראה דיש לו חזקה ולאביי בראה לחוד תליא מילתא אם ראה ביד אומן אין לו חזקה ואם לא ראה יש חזקה ולמסירה לא חיישינן בין בעדים בין בלא עדים:

והאמרת כו'. וכיון דאיכא עדים למה לי ראי: **מתניב רבא.** לאביי: **לסויעי לרבה.** נראה בעיני דבלשון הזה אמר רבא בבית המדרש תניא כוותיה דרבה ותיובתא דאביי: **על בעה"ב להביא ראיה.** עדים משום דאומן מהימן מיגו דמצי למימר לקוח הוא בידי יכול לטעון עד כרי דמיו כדאמרין גבי הנהו עיזי דאכלי חושלי בנהרדעא (לעיל דף לו.): **בזמנו נשבע ונוטל.** כלומר אם בזמנו תובעו בדין נשבע ונוטל דהיינו מן השבעין ונוטלין שכיר בזמנו נשבעו ונוטל וטעמא בשבועות משום דבעל הבית טרוד בפועלו הימנוהו לשכיר: **עבר זמנו.** אחר ששקעה החמה: **המוציא מחבירו.** שכיר: **אי דאיכא עדים.** שמסר לאומן בפניהם ומסתמא גם בפניהם קצץ השכירות: **ליחזי.** דינין נעדים מאי קאמרין:

"אומן - אין לו חזקה" וכו'.

אמר רבה:

לא שנו אלא שמסר לו בעדים, אבל מסר לו שלא בעדים, מתוך שיכול לומר לו: "לא היו דברים מעולם", כי אמר ליה נמי: "לקוחה היא בידי" - מהימן.

אמר ליה אביי:

אי הכי, אפילו בעדים נמי, מתוך שיכול לומר לו: החזרתו לך, כי אמר ליה: "לקוחה היא בידי" - מהימן!

אמר ליה רבה:

מי סברת: המפקיד אצל חבירו בעדים - אינו צריך להחזיר לו בעדים? לא סלקא דעתך! אלא, המפקיד אצל חבירו בעדים - צריך להחזיר לו בעדים.

מיתיבי אביי:

"רָאָה עַבְדּוֹ בְּיַד אוֹמְן, טְלִיתוֹ בְּיַד נוֹבֵס, אוֹמֵר לוֹ: מָה טִיבוֹ אֶצְלְךָ? אֶתְּהַ מְכַרְתּוֹ לִי, אֶתְּהַ נִתְּנוֹ לִי בְּמִתְנָה - לא אֵמֵר בְּלוֹם. בְּפְנֵי אֶמְרַתְּ לּוֹ לְמוֹכְרוֹ, וְלִיתְנּוֹ לּוֹ בְּמִתְנָה" - דְּבָרֵי קַיִּמִּין.

מאי שְׁנָא רִישָׁא, ומאי שְׁנָא סִיפָא?

אמר רבה:

סיפא - ביוצא מתחת ידי אחר, וקאמר ליה אחר: בפני אמרת לו: "למוכרו וליתנו במתנה" - מיגו דאי בעי אמר ליה: "מינך זבנתיה", כי אמר ליה נמי: "בפני אמרת לו למוכרו" - דבריו קיימין.

קתני מיהת רישא: "רָאָה",

היכי דמי?

אי דאיכא עדים - למה לי רָאָה? ניתי עדים ונשקול! אלא לאו דליכא עדים - וכי רָאָה מיהא תפיס ליה!

לא, לעולם דאיכא עדים, והוא דרָאָה.

והא אתה הוא דאמרת: המפקיד אצל חבירו בעדים - צריך לפורעו בעדים!

אמר ליה: הדר בי.

מתניב רבא לסויעי לרבה:

"הנחתו טליתו לאומן, אומן אומר: שתים קצצתי לך, והלה אומר: לא קצצתי לך אלא אחת. כל זמן שהטלית ביד אומן - על בעל הבית להביא ראיה. נתנה לו בזמנו - נשבע ונוטל. עבר זמנו - המוציא מחבירו עליו הראיה." היכי דמי? אי דאיכא עדים - ליחזי עדים מאי קאמרין,

אָלָא לָאו דְּלִיכָא עֵדִים, וְקַתְנִי: אוּמָן מְהִימָן.
מִיגוּ דְאִי בְעֵי אָמַר לִיה: "לְקוּחָהּ הִיא בְיַדִּי", מְהִימָן נְמִי אַאֲגְרִיהּ.

לָא, לְעוּלָם דְּלִיכָא עֵדִים,
וְהוּא דְלֵא רָאָה.

מְתִיב רַב נַחְמָן בְּרַ יֶאֱחָק:
"אוּמָן אִין לוּ חֲזָקָה".

אוּמָן הוּא דְאִין לוּ חֲזָקָה - הָא אַחַר יֵשׁ לוּ חֲזָקָה.
הִיכִי דְמִי?

אִי דְאִיכָא עֵדִים - "אַחַר" אָמַאי יֵשׁ לוּ חֲזָקָה?
אָלָא לָאו דְּלִיכָא עֵדִים, וְקַתְנִי: "אוּמָן אִין לוּ חֲזָקָה",
תִּיבְתָא דְרַבָּה!

תִּיבְתָא.

רַבִּי

אלא לאו דליכא עדים. עדי מסירה ואע"ג
דראה:

וקתני אומן מהימן. דקתני על בעה"ב
להביא ראיה כרבה ותיובתא דאבוי
דאמר לא מהימן היכא דראה:

דליכא עדים ולא ראה. ודברי הכל מהימן
דמצי אמר לא היו דברים מעולם:

הא אחר. איניש בעלמא דלאו אומן:
היכי דמי. דבאומן אין לו חזקה ואחר יש
לו חזקה:

אי דאיכא עדים. שמסר בעה"ב לאומן
בפניהם והוא דראה הטלית עכשיו בידו
א"כ היאך דייקינן אחר יש לו חזקה הא
כיון דאיכא עדים דבתורת פקדון בא
לידו וגם רואין אותו עכשיו בידו דלא
מצי למימר החזרתיו לך הא ודאי לא
מהימן לומר לקוח הוא בידי דמאי שנא
מאריס ואפוטרופוס שאין יכולין לומר
לקוח הוא בידי והא ליכא למימר
דבדאיכא עדים ולא ראה מיירי והלכך
אחר מהימן דהא אפילו אומן נמי מהימן
לדברי הכל דהא אוקמינן לעיל המפקיד
אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו
בעדים ומיגו דמצי אמר החזרתיו לך כי
אמר נמי לקוח הוא בידי מהימן:

אלא לאו דליכא עדים. בשעת מסירה
והלכך אע"ג דרואין אנו בידו דאחר יש
לו חזקה דכיון דלאו אומן יכול לומר
לקוח הוא בידי כדין כל הקונין מטלטלין
מחבריהן שאין צריכין עדים אלא מכיון
שהוא מוחזק בו יכול לומר שלי הוא
שלקחתיו ממך:

וקתני אומן אין לו חזקה. היכא דליכא
עדים ואיכא ראה כאבוי:

תיובתא דרבה. דאמר לעולם מהימן
אומן עד דאיכא תרתני. והשתא שמעינן
מהכא דהמפקיד אצל חבירו בעדים אין
צריך להחזיר לו בעדים דהא הדר ביה
רבה לגבי דאבוי ובהמוכר את הבית
לקמן (דף ע.ו.) פסקינן שאפילו המפקיד
אצל חבירו בשטר אין צריך להחזיר לו
בעדים ומדקאמר גמרא אי דאיכא עדים
אחר אמאי מהימן מיניה שמעינן
שהמפקיד אצל חבירו בעדים ועדיין ישנו
לפקדון בידו לפנינו שאינו יכול לטעון
החזרתיו לך ולטעון שמכרו לי אח"כ
אינו נאמן וה"מ בשראה ותפס אבל אם
לא ראה (ותפס) מהימן מיגו דאי בעי
אמר החזרתיו לך כי אמר מכרת אותם
לי נאמן ובשבועה וה"מ שהפקיד אצלו
בעדים אבל אם ראה טליתו ביד חבירו
ומכירין בו עדים שהיה של זה הטוען לזה
מה טיבו אצלך ואמר לו לקוח הוא בידי
הוא נאמן דאין זה נאמן לומר הפקדתו
אצלך מאחר שאין לו עדים וה"מ שמצא
טליתו ביד חבירו שאינו אומן אבל ראה
טליתו ביד אומן ואמר אומן לקוח הוא
בידי אינו נאמן א"כ יש לו עדים שלקחו
מזה בפניהם (ובא הלה ונטל את שלו)
ואע"פ שלא מסר לו בעדים אבל אם לא
ראהו בידו נאמן האומן לומר לקוח הוא
בידי ואע"פ שמסר לו בעדים דמיגו דמצי
טעין החזרתיו לך כי אמר נמי לקוח הוא
בידי נאמן וה"מ דאומן אין לו חזקה
בכלים שאותו אומן ראוי לתקן כגון
לצבע בגד לצבוע וטלית לכובס וכן חלוק
וכל בגדים בני כיבוס ולעבדן עורות וה"מ
שיש חילוק בין אומן לבעל הבית בדברים
שארין עשוין להשאל ולהשכיר אבל
דברים העשוין להשאל ולהשכיר ל"ש
אומן ול"ש כל אדם אם אמר לקוחין הן
בידי אינו נאמן במש" שבועות (דף מו.):

52. מו, א-ב

ר"י

בבית האומן. שנתן לו האומן טלית של אדם אחר:
ה"ז ישתמש בהן. עד שיבא הלה אותו שנטל טליתו של זה האומן ולא הוא שואל שלא מדעת כדמפרש לקמיה דאיכא למימר האומן נתן לו זה מדעת:
אמר רב חייא. טעם דרישא בא לפרש מאי שנא מסיפא וכי אין אדם עשוי כן והלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחת שהוא מתקן במצות בעל הבית שצוה לו למוכרו וטעה האומן ומכר טליתו של זה ונתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו וכיון דמדעתו נתן לו מותר להשתמש בה מה שאין כן בבית האבל ובבית המשתה:
ל"ש. דמותר להשתמש אלא שנתן לו האומן עצמו דאיכא למימר מדעת עשה:
אבל. אם נתנו לו ליה אשתו ובניו של אומן לא ישתמש דאיכא למימר מיטעא טעו:
והוא נמי. אומן:
לא אמרן. דאם נתן הוא מותר להשתמש בו אלא דאמר ליה הילך טלית זו דאיכא למימר דלחכי לא אמר ליה טליתך שאין זו שלו ומדעת נתן לו חליפי טליתו שלו:
אבל אם אמר לו הילך טליתך. כסבור הוא שזו היא שלו וטעות הוא ואסור להשתמש שלא מדעת וכן הלכה:
רמאי דפומבדיתא. האומנין שמביאין להן בגדים לתקן כדאמרינן התם (חולין דף קכז.) פומבדיתא לויך אשני אושפיזך:
אמר ליה. בעל הבית:
הב לי סרבלאי. טליתי שמסרתי לך לתקן:
דחזינהו גבך. בגד אחד ראו והוא שלי ומיהו העדים אין מכירין בו יפה אם זה הוא:
אפקיניהו ונחזינהו. הוצא אותו שיראו עדים שאתה אומר אחריתא הוא ואמת דבריק והוציא עצמך מן החשד:
איברא לא מפיקנא ליה. באמת לא אוציאנו בשביל טענותיך של הבל אראה לך ממון אחרים וזהו הרמאות דלא לשם שמים מתכוין אלא לגנוב את טלית חבירו מתכוין:
שפיר קאמר ליה. האומן כך השיב רבא לאבבי שאע"פ שרמאים הן הדין עמם דאפי' כשרים שבישראל יכולין לטעון כן:
ראה תניא. ראה טליתו ביד האומן שרואה עכשיו ובעדים אבל זה אינו רואה טליתו ביד זה האומן וגם העדים כשראוהו לא הכירוהו אם זה הוא:
ואי חכים. התובע מצי משוי ליה ראה יכול לישתדל לאומן בדברים עד שיראהו לו בפני עדים וכיון שיראהו יוכל להוציאו ממנו דאומן אין לו חזקה היכא דראה:
דא"ל. דרך ערמה בחשאי:
אמאי תפסת. טלית דידך:
לאו משום דאית לך. זווי גבאי ואתה ירא שלא אכפור בך איני כופר בך ואף אתה אל תכפור לי ולעכבה בהיתר כנגד מה שאני חייב לך אפקה בפני בני אדם שבקיאין בשומא ונשיימיה ושקול דידך והחזר לי המותר אם יש יותר:
מצי א"ל כו'. כלומר גם האומן כ"ש שיהא ערום ומכיר בערמתו ויאמר לא צריכנא לשומא דידך כבר שיימוה ראשוניים לפני בואך ואין שוה כלום יותר מן החוב שאתה חייב לי:

תנו רבנן:

"נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן - הרי זה ישתמש בהן, עד שיבא הלה ויטול את שלו. בבית האבל או בבית המשתה - הרי זה לא ישתמש בהן, עד שיבא הלה ויטול את שלו."

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

אמר רב:

הוה יתיבנא קמיה דחביבי, ואמר לי: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן: "מכור לי טליתי"!!

אמר רב חייא בריה דרב נחמן:

לא שנו אלא הוא,

אבל אשתו ובניו - לא,

והוא נמי לא אמרן אלא דאמר ליה: "טלית" סתם,

"טליתך" - לא,

האי לאו טלית דידה הוא.

אמר ליה אבבי לרבא:

תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא מאי עבדי,

אמר ליה: הב לי סרבלאי,

לא היו דברים מעולם.

הא אית לי סהדי דחזינהו גבך!

אמר ליה:

ההוא אחריתא הוה,

אפקיניהו ונחזינהו.

אמר ליה: איברא לא מפיקנא ליה!

אמר רבא:

שפיר קאמר ליה - ^א "דאה" תניא.

מוב,

אמר רב אשי:

ואי חכים - משוי ליה ראה,

דאמר ליה: אמאי תפיסת ליה? לאו משום דאית לך גבאי?

השתא אפקיניהו ושימיניהו, שקול את דידך ואשקול אנא דידי.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי:

מצי אמר ליה: לא צריכנא לשומא דידך, כבר שמויה קמאי דקמך.

53. מו, ב

רפ"י

אריס. שיודעין בו שבאריסות ירד לשדה זו אין לו חזקה:

אמאי. אין לו חזקה והלא עד האידינא שהיה באריסות פלגא היה נוטל כדין אריס והשתא אכלה כולה שלש שנים ואין זה דרך אריסים והיה לו לבעל השדה למחות:

א"ר יוחנן. מתני' באריסי בתי אבות מיירי שרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וגי' שנים ואחרי כן יאכלו הבעלים כמו כן הלכך אין להם חזקה אבל שאר אריסין יש להן חזקה:

אריס. של בתי אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן גי' שנים שהיה לו לאכול והוא לא עשה עמהן כלום:

יש לו חזקה. דלא עביד בעה"ב דנחתי אריסין נכרים בארעיה בלא רשותו ושתיק שמא יקלקלו שדותיו אא"כ עושה האריס עצמו עמהן ורואה מה הם עושים כדלקמיה:

אריס. של בתי אבות: **שחלק לאריסין.** לכל אחד מסר לעשות חלקו בשדה וגם הוא עושה עמהן:

אין לו חזקה. דאע"ג דהיכא דהוריד תחתיו יש לו חזקה הכא אין לו חזקה דכה"ג לא קפיד בעל השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן:

ואיכא למימר הרמניא שויה. רשות נתנו לו להוריד אריסין עמו אם טורח הוא לו לעשות לבדו:

אריס. שהורידהו ראובן ובא שמעון לערער עליו מי מצי אריס להעיד לו לראובן להעמיד בידו מי הוי נוגע בעדות משום דנהנה מן פירות השדה או לא:

א"ל. רב יוסף דיתבי קמיה הכי אמר שמואל כו':

הא דאיכא פירא בארעא. שעדיין לא נטל האריס חלקו אינו מעיד דניחא ליה דתיקו ביד ראובן דאי שקיל ליה שמעון יטול גם הפירות כדין נגזל:

דליכא פירא בארעא. וגם לא טרח בה האריס כלום בשנה זו מצי להעיד דלא מרויח מידי בהאי עדות ואם משום שאם נשאר הקרקע ביד ראובן היה מורידו באריסות הרבה ימצא שדה באריסות וגם מי יודע אם יעשנו אריס שלו אם ירצה יעשה ואם ירצה יחדל:

"אריס - אין לו חזקה".

אמאי?

עד האידינא פלגא, והשתא כולה.

אמר רבי יוחנן:

באריסי בתי אבות.

אמר רב נחמן:

אריס שהוריד אריסין תחתיו - יש לו חזקה.

מאי טעמא?

דלא עביד אינש דנחתי אריסי לארעיה ושתיק.

אמר רבי יוחנן:

אריס שחלק לאריסין - אין לו חזקה.

מאי טעמא?

אימור הרמניא בעלמא שויה.

שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב, ילמדנו רבינו: אריס מעיד, או אינו מעיד?

הוה יתיב רב יוסף קמיה, אמר ליה:

הכי אמר שמואל: אריס מעיד.

והתניא:

"אינו מעיד!"

לא קשיא:

הא - דאיכא פירא בארעא,

והא - דליכא פירא בארעא.

54. מו, ב - מז, א

רש"י

ערב. של לוח כנגד המלוה מעיד ללוח על קרקע שלו להוציאה מן המערער ואימת מעיד:

והוא דאית ליה. ללוח:

ארעא אחריתי. שיוכל המלוה לגבות הימנה את חובו ויפטר הערב ונמצא שאין הערב מרויח כלום במה שמעמיד שדה זו ביד לוח והא ליכא למימר דלכך מתכוין הערב דניחא ליה שיהו שדות הרבה ביד הלוח שאם חייב הלוח עדיין לבעל חוב אחר שיגבה תחלה קרקע האחת ויגבה הערב קרקע השנית ונוגע בעדותו הוא ליכא למימר הכי דכולי האי לא חייש שמא לא יפרע הלוח בזמנו ואת"ל לא יפרע שמא יבא מלוה אחר ויגבה ואח"כ יבא מלוה זה ויפרע ממנו שני חששות לא תייש והלכך לאו נוגע בעדות הוא וכי האי גוונא איכא לתרוצי גבי מלוה מעיד ללוח:

לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. כגון ראובן שמכר שדה אחת ללוי ואחר כך שדה אחרת ליהודה ואתא איניש מעלמא ומערער על של יהודה לומר גזלה ראובן ממני מעיד לו לוי ליהודה דהיינו לוקח ראשון ללוקח שני ומעיד לו שהיא שלו ולא של מערער והוא דאית ליה ליהודה עוד קרקע אחרת שלקח מראובן שיוכל בעל חוב דראובן לגבות חובו הימנה כדין בעל חוב שגובה מלוקח אחרון ואם אין לו גובה משלפניו והלכך כיון דאית לית ליהודה עוד קרקע אחרת המשועבדת לבעל חוב דראובן אי נמי יש לו לראובן קרקע אחרת בת חורין דליהדר עלה בעל חוב דידה מצי לוי לאסהודי ליהודה אהך קרקע דלאו נוגע בעדותו הוא דהא אפי' מפיך ליה מערער מיהודה לא אתי בעל חוב דראובן וטרף מלוי אלא מקרקע אחרת שיש לו ליהודה מראובן או לקרקע אחרת שיש לו לראובן עוד אבל אי ליכא קרקע אחרת לא מסהיד לוי ליהודה מפני שמעמידה לוי בפני בעל חוב דראובן פן יבא ויטרף הימנו ודוקא לוקח ראשון אין מעיד ללוקח שני [היכא דלית ליה ארעא אחריתי] אבל לוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפילו היכא דלית ליה למוכר קרקע אחרת דהא בעל חוב דמוכר לעולם אלוקח שני הדר בין שיש קרקע ללוקח ראשון ובין אין לו והלכך לא מרויח מידי בעדותו וכגון שמכר מוכר ללוקח ראשון שלא באחריות אבל אם מכר לו באחריות לא מסהיד ליה שני לראשון אלא אם כן יש לו קרקע למוכר דליהדר לוקח ראשון עלויה דנוגע בעדותו הוא דחייש דאי מפקי ליה מלוקח ראשון הדר לוקח ראשון עילוואי שקניתי אחריו קרקע המשועבדת לו כן נראה בעיני:

קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוח וזהו דינו דממי שירצה המלוה יפרע תחלה אבל ערב סתמא אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוח בדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב:

אמרי לה מעיד. כמו ערב:

ואמרי לה אינו מעיד. דאכתי נוגע בעדות הוא דניחא ליה דנוקמא תרוייהו ארעא בידה דלוח כי היכי דליהו ליה ארעי טובא זיבורית ובינונית דכי אתא מלוה למגבי בינונית דקבלן כדין בע"ח שדינו בביונית לימא ליה אתן לך בינונית דלוח והלכך הוה נוגע בעדות דאי לא הוה ללוח בינונית לא ליגבי מלוה אלא מביונית דקבלן דהכי הוי דינא דלכל מאן דבעי תבע ברישא אבל בערב סתם ליכא למימר הכי דכל כמה דאית ליה ללוח למיפרע מידי ואפי' זיבורית לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב כדקיי"ל במכילתין (לקמן דף קעד.) לא יתבע לערב תחלה:

(עמ"ל"ק סימן)

תנו רבנן:

"ערב מעיד ללוח,**והוא דאית ליה ארעא אחריתי.****מלוה מעיד ללוח,****והוא דאית ליה ארעא אחריתי.****לוקח ראשון מעיד ללוקח שני,****והוא דאית ליה ארעא אחריתי.****קבלן - אמרי לה: מעיד,****ואמרי לה: - אינו מעיד.**

מז, א

"אמרי לה: מעיד" - כערב דמי.**"ואמרי לה - אינו מעיד" - דניחא ליה דלקהו בידה תרוייהו, דכי אתי בעל חוב מאי דכעי שקיל.**

55. מז, א

כ"י

אומן אין לו חזקה. כדקתני מתני':
אבל בן. של אומן וכגון שאין הבן
אומן יש לו חזקה וכדמפרש לקמן:
גזלן. לקמן מפרש היכי דמי יש
שמפרש שהחזק בגזלנות על שדה זו
ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה ויש
שמפרש לקמן כגון רוצח נפשות על
עסקי ממון והלכך אין לו חזקה על
שום קרקע של אחרים בעולם:

אי דאתו. הנך בניים בטענתא דאבוהון
דאמרי אבינו הורישנו לנו ומש"ה בן
גזלן אין לו חזקה דכי האי גוונא אין
טוענין לירוש דכיון דמכח גזלן קאתי
ואיהו לא טעין מאבי אני יורש דזבנה
מינך קמאי דידי דליהמניה ע"י מיגו
דמצי אמר זבנית מינך הלכך חזקה
שאינ עמה טענה היא שהרי אין לאבא
חזקה וגם הבן הבא מכחו אין חזקתו
חזקה וכיון דמכח אבוהון קאתו
אפילו הנך בן אומן ובן אריס נמי לא
ליהוי להו חזקה:

אלא בטענה דנפשיהו. אנא זבנתה
מינך:

לא צריכא. דקאתו בטענתא דאבוהון
וכגון דאמרו עדים בפנינו הודה לו
המערער לאביהן של אלן שמכרו להם
הלכך הנך בן אריס ובן אומן איכא
למימר קושטא קאמרי כשטוענין
אבינו לקחו ממך שהרי הודה והודאת
בעל דין כמה עדים אבל בן גזלן
אע"ג דאודי האי מערער לאביו לא
מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי'
בחי אביו אם נתנן לבן שהרי הוא
מתוך פחד הודה לו לגזלן כדבר כהנא
כו' אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה
אי אתי בטענה דאבוהו דטעין מאבי
ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי
גוונא טוענין לירוש דאילו היה אביו
קיים הוה טעין מינך זבנתה ולא הוה
אתי בטענתא דאבוהו אף אנו נטעון
בשביל הירוש ורישא דקתני אומן אין
לו חזקה בדליכא עדי הודאה דלצדדין
קתני:

אי לאו דאודי ליה. נגזל לגזלן:

הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה
לשחורו. היה מוסר אותו ואת חמורו
לפקיד כדמתרגמינן (במדבר טז) [לא
חמור אחד מהם נשאתי] לא חמרא
דחד מנהון שחרית דסתם גזלן גברא
אלמא הוא:

פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה.
ואע"ג דלא אתי בטענה דנפשיה היכי
דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבא
דאבוהו שטוען מאבי אבי אני יורש
ואיהו לא היה גזלן ומיגו דמצי אמר
זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הורישת
לאבי ואבי הורישני נאמן דחזקה שיש
עמה טענה מעלייתא היא: ל"א כתוב
בספרים פעמים שכן בנו של גזלן נמי
אין לו חזקה וכגון דאתי בטענתא
דאבא דאבוהו. שאבי אביו גזלן היה
ושניהם אמת אבל הראשון נראה
שאמר רבא ולא האחרון:

היכי דמי גזלן. אותו שאין לו חזקה:
על שדה זו. ובההוא שדה הוא דאין
לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו
חזקה:

כגון של בית פלוני שהורגין בו. אנשי
רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא
שהורגין נפשות על עסקי ממון אין
להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל
אדם ירא למחות בהן וק"ל
כתרוייהו:

אמר רבי יוחנן:

אומן - אין לו חזקה.

בן אומן - יש לו חזקה.

אריס - אין לו חזקה,

בן אריס - יש לו חזקה.

גזלן ובן גזלן - אין להו חזקה,

בן בנו של גזלן - יש לו חזקה.

היכי דמי?

אי אתו בטענתא דאבוהון - אפילו הנך נמי לא.

אי דלא אתו בטענתא דאבוהון - אפילו בן גזלן נמי לא.

לא צריכא דקא אמרי עדים: "בפנינו הודה לו";

הנך - איכא למימר קושטא קא אמרי

האי - אף על גב דאודי נמי לא מהימן, כדבר כהנא,

דאמר רב כהנא: אי לאו דאודי ליה, הוה ממטי ליה ולחמריה לשחורו.

אמר רבא:

פעמים שאפילו בן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה.

היכי דמי?

כגון דקא אתי בטענתא דאבא דאבוהו.

היכי דמי "גזלן"?

אמר רבי יוחנן:

כגון שהחזק על שדה זו בגזלנותא.

ורב חסדא אמר:

כגון בית פלוני שהורגין נפשות על עסקי ממון.

56. מז, א-ב

רפ"י

ירד מאומנותו. ושוב מחזיק בה יש לו חזקה:
בן שחלק. הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו הרי הן ככל אדם אע"ג דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה ולא האב בנכסי הבן ולא הבן כ"ו הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה:

סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל. האב גבי דבן פירות שאכל בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהיו חזקה קמ"ל דלא מחיל:

אלא אשה שנתגרשה פשיטא. דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת ואינה מגורשת. כגון זרק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו דבעלה חייב במזונותיה עד דיהב לה גט ודאי כ"ו זירא ואיכא למימר כיון דמגורשת ואינה מגורשת אשתו היא וחייב במזונותיה והניח לה בעל קרקע זו בידה כדי שתזון מפירותיה ולא הויה חזקה קמ"ל דהויה חזקה דכיון דהתחיל בגירושין והוא שונא לה לא יחד לה קרקע למזונותיה כי בטורח יתן לה מזונות בצמצום כשיחייבוהו ב"ד:

חייב במזונותיה. דאכתי אגידא ביה:
וכולן. אומן ואריס וכל הנך דלעיל דאמרן אין להן חזקה:

ראיה. שטר מכירה או עדי מכירה:
ראייתן ראיה. מילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה:

גזלן שהביא ראיה. עדי מכירה או עדי הודאה אבל מתן מעות לא ראו:

אין ראייתו ראיה. כדרב כהנא דאי לאו דאודי ליה או שכתב לו שטר מכירה הוה ממטי ליה ולחמריה לשחורו אבל אם נתן לו הגזלן מעות בפני עדים ראייתו ראיה כדרב הונא לקמיה דאמר תליוהו וזבין זביניה זביני ואע"ג דרב ביבי מוקי לה לקמן להא אפילו בשנתן מעות הגזלן לנגזל ואפ"ה לא קנה גזלן הא אמרינן לקמן בשמעתין דרב ביבי מימרא היא ומימרא לרב הונא לא סבירא ליה וכדרב הונא קיימא לן בשמעתין:

ואין מעמידין שדה בידו. ולא לכל הבא מכחו כגון בן גזלן או לוקח מגזלן:

מאי קמ"ל. רב הונא גזלן וכל הבא מכחו אין ראייתו ראיה ולא קנה:

תנינא. במסכת גיטין בהניזקין:

לקח מסיקריקון. מגזלן נכרי הורג נפשות על עסקי ממון שאומר לו שא קרקע זו והניחני ומתנה זו לא הויה מתנה דאפילו למ"ד תליוהו וזבין זביניה זביני תליוהו ויהב לא הויה מתנה וטעמא מפרש בגיטין ג' גזירות גזרו [קמיתא כל דלא קטיל ליקטיל מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזין בתרייתא כל דקטיל ליקטילנהו קמיתא ומציעתא כיון דקטילי נכרים לישראל אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא לישקול ולמחר תבענא ליה בדינא והלכך לא קנה הויה מתנה גזלן ויהב לא קנה דקרקע אינה נגזלת ואכתי ברשותא דמריה קמא איתא ואפילו חזר ולקח מבעל הבית שכתב לו שטר כדמפרש לקמן או במתנה או בשטר מכירה בלא מעות דאילו נתן מעות לבעל הבית קנה כרב הונא דהא אפילו סיקריקון עצמו היה קונה אם נתן לו מעות לנגזל והכי מוכח לקמן בשמעתין דרב הונא דאית ליה תליוהו וזבין כ"ו אפילו הכי לא קנה לוקח דמחמת פחד דסיקריקון הקנה לו ללוקח וכיון דאין ראיית הלוקח מגזלן ראיה אפילו כי הדר וזבין מבעל הבית כל שכן וכל שכן דאין ראיית הגזלן עצמו ראיה דמחמת פחד כתב לו השטר ומעולם לא קיבל דמים מן הגזלן דנימא זביניה זביני:

ומשני לאפוקי מדרב. אתא רב הונא:
דאמר רב. עלה דההיא משנה:
לא שנו. דחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל אלא דאמר לו בפני עדים חזק וקני ומעות לא קיבל בפני עדים דנימא זביניה זביני כדלקמן וגם שטר לא כתב לו בעל הבית ללוקח אבל אם כתב לו שטר ודאי אקני ליה ואתא רב הונא למימר דגזלן שהביא ראיה אפילו בשטר אין ראייתו ראיה כדשמואל:
אף בשטר לא קנה. דמאימת סיקריקון כתב לו:
ורב ביבי מסיים. בהא מלתא דאמר רב נחמן א"ל הונא:
משמיה דרב נחמן. שהיה מוסיף בה רב נחמן דבר זה מדעתו ומיהו רב הונא לא סבירא ליה האי תוספתא כדלקמן בשמעתין דכל היכא דאיכא מתן מעות סבר ליה לרב הונא דהוה זביני ולא אדרב ושמואל קאי דבמסכת גיטין בהניזקין דאיתא לפלוגיתיה לא איירי רב ביבי כלל התם:
קרקע אין לו. לגזלן כמו שאמרנו אין מעמידין שדה בידו:
אבל מעות. שנתן לו הגזלן לנגזל בדמי קרקע זו יש לו שיחזירם לו הנגזל ולא קנסינן ליה לגזלן לאבד מעותיו ושמעין מהכא דסבירא ליה לרב ביבי תליוהו וזבין לאו זביניה זביני והיינו דאמרין לקמן דרב הונא לית ליה דרב ביבי:

תנו רבנן:

"אומן - אין לו חזקה.

ירד מאומנותו - יש לו חזקה.

אריס - אין לו חזקה.

ירד מאריסותו - יש לו חזקה.

בן שחלק,

ואשה שנתגרשה - הרי הו נשאר כל אדם".

בשלמא "בן שחלק" איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: אחולי אחיל גביה,

קא משמע לן: לא.

אלא "אשה שנתגרשה" - פשיטא!

מזב,

לא צריכא ^במגורשת, ואינה מגורשת, וכד רבי זירא,

דאמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר שמואל:

כל מקום שאמר חכמים מגורשת ואינה מגורשת - בעלה חייב במזונותיה

אמר רב נחמן אמר לי הונא:

כולן, שהביאו ראיה - ראייתן ראיה, ומעמידין שדה בידו.

גזלן שהביא ראיה - אין ראייתו ראיה, ואין מעמידין שדה בידו.

מאי קא משמע לן?

תנינא:

"לקח מסיקריקון וחדר ולקח מבעל הבית - מקחו בטל" (גיטין נה:)

לאפוקי מדרב,

דאמר רב:

לא שנו אלא דאמר ליה: "לך חזק וקני",

אבל שטר - קנה.

קא משמע לן: כד שמואל, דאמר: אף בשטר נמי - לא קנה, עד שייכתוב אחריות נכסים.

ורב ביבי מסיים בה משמיה דרב נחמן:

קרקע - אין לו,

אבל מעות - יש לו,

במה דברים אמורים:

שאמר עדים: בפנינו מנה לו,

אבל אמרו עדים: בפנינו הודה לו - לא,

כד רב כהנא, דאמר: אי לאו דאודי ליה, הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחורו.

לקח מסיקריקון. מגזלן נכרי הורג נפשות על עסקי ממון שאומר לו שא קרקע זו והניחני ומתנה זו לא הויה מתנה דאפילו למ"ד תליוהו וזבין זביניה זביני תליוהו ויהב לא הויה מתנה וטעמא מפרש בגיטין ג' גזירות גזרו [קמיתא כל דלא קטיל ליקטיל מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזין בתרייתא כל דקטיל ליקטילנהו קמיתא ומציעתא כיון דקטילי נכרים לישראל אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא לישקול ולמחר תבענא ליה בדינא והלכך לא קנה הויה מתנה דהא לא נתן מעות אלא גזלה בחנם והלוקח נמי ממנו לא קנה דקרקע אינה נגזלת ואכתי ברשותא דמריה קמא איתא ואפילו חזר ולקח מבעל הבית שכתב לו שטר כדמפרש לקמן או במתנה או בשטר מכירה בלא מעות דאילו נתן מעות לבעל הבית קנה כרב הונא דהא אפילו סיקריקון עצמו היה קונה אם נתן לו מעות לנגזל והכי מוכח לקמן בשמעתין דרב הונא דאית ליה תליוהו וזבין כ"ו אפילו הכי לא קנה לוקח דמחמת פחד דסיקריקון הקנה לו ללוקח וכיון דאין ראיית הלוקח מגזלן ראיה אפילו כי הדר וזבין מבעל הבית כל שכן וכל שכן דאין ראיית הגזלן עצמו ראיה דמחמת פחד כתב לו השטר ומעולם לא קיבל דמים מן הגזלן דנימא זביניה זביני:

ומשני לאפוקי מדרב. אתא רב הונא:
דאמר רב. עלה דההיא משנה:

לא שנו. דחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל אלא דאמר לו בפני עדים חזק וקני ומעות לא קיבל בפני עדים דנימא זביניה זביני כדלקמן וגם שטר לא כתב לו בעל הבית ללוקח אבל אם כתב לו שטר ודאי אקני ליה ואתא רב הונא למימר דגזלן שהביא ראיה אפילו בשטר אין ראייתו ראיה כדשמואל:

אף בשטר לא קנה. דמאימת סיקריקון כתב לו:
ורב ביבי מסיים. בהא מלתא דאמר רב נחמן א"ל הונא:

משמיה דרב נחמן. שהיה מוסיף בה רב נחמן דבר זה מדעתו ומיהו רב הונא לא סבירא ליה האי תוספתא כדלקמן בשמעתין דכל היכא דאיכא מתן מעות סבר ליה לרב הונא דהוה זביני ולא אדרב ושמואל קאי דבמסכת גיטין בהניזקין דאיתא לפלוגיתיה לא איירי רב ביבי כלל התם:

קרקע אין לו. לגזלן כמו שאמרנו אין מעמידין שדה בידו:
אבל מעות. שנתן לו הגזלן לנגזל בדמי קרקע זו יש לו שיחזירם לו הנגזל ולא קנסינן ליה לגזלן לאבד מעותיו ושמעין מהכא דסבירא ליה לרב ביבי תליוהו וזבין לאו זביניה זביני והיינו דאמרין לקמן דרב הונא לית ליה דרב ביבי:

57. מז, ב

רָשׁׁי

תליוהו זבין. מי שתלו אותו או עשו לו יסורין עד שמכר וקיבל הדמים ואומר רוצה אני:

זביניה זביני. ולא יוכל לחזור בו וטעמא מפרש ואזיל: ואית דגרס תלוה ורבינו חננאל כתב תליוהו ודוקא מכר אבל מתנה לא היא מתנה דכיון דלא מקבל מידי לא גמר ומקני כדמוכח לקמן דאמרינו מודה שמואל היכא דיהב זוזי:

דכל דמזבין איניש. רוב חפצים וכלי ביתו וטליתו שאדם מוכר אי לאו דאניס ודחיק במעות לא הוה מזבין ואפי"ה הוה זביניה זביני בעל כרחו אפילו לא גמר ומקני שלא נתנה תורה חילוק במקח וממכר בין דברים הצריכין לו ומכרן לדברים שאין צריכין לו אלא כולוהו קונה לוקח וה"נ אע"ג דאניס מוכר קונה לוקח הואיל וקיבל דמים אע"ג דלא גמר ומקני:

שאני אונס דנפשיה. שצריך למעות ומתוך כך מוכר חפציו מדעתו דהתם איכא למימר גמר ומקני:

מאונסא דאחריני. שמכריחין אותו למכור דהתם לא גמר ומקני:

יקריב אותו. קרא יתירא דהא כתיב לעיל זכר תמים יקריבנו ומצי למיכתב יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו לפני ה':

מלמד שכופין אותו. להקריב מה שנדר:

עד שיאמר רוצה אני. אלמא היכא דכופין אותו עד דאמר מתוך יסורין רוצה אני קרינא ביה לרצונו דגמר בלבו להקריב והוא הדין לזביני אם אמר רוצה אני הוי זביני דגמר בלבו להקנות:

דתיהוי ליה כפרה. וכי אמר רוצה אני ודאי בלב שלם קאמר:

וכן אתה אומר בגיטי נשים. בהנך דתנן (כתובות עז.) ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פולפוס דכופין ומכין אותו עד שיאמר רוצה אני דונתן מדעתו משמע:

דלמא. התם נמי כי אמר רוצה אני גמר בלבו לגרשה דמצוה קעביד מאחר שחייבוהו חכמים להוציא:

אלא. רב הונא מסברא דדיה קאמר דמתוך יסורים גמר בלבו ומקני הואיל ואיכא תרתין יסורים ומתן מעות דלא מפסיד מידי:

גט המעושה. שכופין אותו לבעל להוציא אם בישראל הוא כשר שכפוהו ישראל וכגון דאמר רוצה אני:

בעכו"ם פסול. ואע"ג דאמר רוצה אני וקא ס"ד דמקשה דבישראל כשר משום דמצוה לשמוע דברי חכמים ובעכו"ם פסול כיון דליכא מצוה אגב אונסיי לא גמר ומקנה ומגרש וקשיא לרב הונא דכיון דליכא מצוה לא מקני אגב אונסיה:

ובעכו"ם. אם אנו רוצים לכופו על ידי עכו"ם ויהיה הגט כשר מלמדים אנו לעכו"ם שיאמרו לו עשה מה שישראל אומר לך דהשתא נמי מצוה לשמוע דברי חכמים:

התם נמי נימא אגב אונסיי גמר ומגרש. דהא לא מפסיד מידי דומיא דזביני שמקבל דמי שדהו דכיון שאשתו שונאתו ובלא גט. נמי לא תעמוד אצלו וגט זה אינו אלא להתירה לאחר"י לא מפסיד כלום:

אפילו בעכו"ם כשר. דאגב אונסיה גמר וגרש דלא מפסיד מידי כדפרישית:

פסול. מדרבנן וצריכה גט אחר ומיהו אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט מזה ומזה:

ותולה עצמה ביד עכו"ם. להחניף לו ולזנות עמו עד שיכריח את בעלה לגרשה:

נימא אגב אונסיה. דסיקריקון גמר ומקני בעל הבית כיון דיהיב ליה זוזי ולא מפסיד מידי דהיינו תליוהו זבין:

אמר רב הונא:

תליוהו זבין, זביניה זביני.

מאי טעמא?

כל דמזבין איניש, אי לאו דאניס לא הוה מזבין, ואפילו הכי זביניה זביני.

ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריני?

אלא,

פדתניא:

מה, א "יקריב אותו" ¹⁹⁸ (ויקרא א, ג) - מלמד שכופין אותו.

יכול בעל כרחו?

תלמוד לומר: "לרצונו".

הא צייד?

כופין אותו עד שיאמר: 'רוצה אני'.

ודלמא שאני התם,

דניחא ליה דתייהוי ליה כפרה?

ואלא מסיפא:

"וכן אתה אומר בגיטי נשים,

כופין אותו עד שיאמר: 'רוצה אני'".

ודלמא שאני התם,

דמצוה לשמוע דברי חכמים!

אלא סברא הוא,

אגב אונסיה גמר ומקנה.

מותיב רב יהודה:

"גט המעושה,

בישראל - כשר,

ובגוים - פסול,

וגוים חובטין אותו ואמריין לו: עשה מה שישאלך אומר לך".

ואמאי, התם נמי נימא: אגב אונסיה גמר ומגרש!

הא איתמר עלה:

אמר רב משרשיא:

דבר תורה, אפילו בגוים כשר,

ומה טעם אמרו בגוים פסול?

כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד גוי,

ומפקעת עצמה מיד בעלה.

מותיב רב הונא:

"לקח מסיקריקון וחסר ולקח מבעל הבית - מקחו בטול" (גיטין נה:).

ואמאי?

התם נמי נימא: אגב אונסיה גמר ומקני!

הא איתמר עלה:

אמר רב:

לא שנו אלא דאמר ליה: 'לך חזק וקני',
אבל בשטר - קנה.

ולשמואל דאמר: אף בשטר נמי לא קנה,
מאי איכא למימר?

מודה שמואל היכא דיהב זוזי.

ולרב ביבי דמסיים בה משמיה דרב נחמן:
קרקע - אין לו,
מעות - יש לו,
מאי איכא למימר?

רב ביבי מימרא הוא,
ומימרא לרב הונא - לא סבירא ליה.

¹⁹⁹אמר רבא:

הלכתא: תליוהו וזבין - זביניה זביני.

ולא אמרן אלא:
בשדה - סתם,
אבל ב'שדה זו' - לא.

מחב,

וב'שדה זו' נמי לא אמרן אלא דלא ארצי זוזי,
אבל ארצי זוזי - לא.

ולא אמרן אלא: דלא הנה לאישתמוטי,
אבל הנה ליה לאישתמוטי - לא.

והלכתא בכולהו:

דהוו זביניה זביני,
ואפילו ב'שדה זו',
דהא אשה ב'שדה זו' דמיא.

ואמר אמרימר:

תליוהו וקדיש - קדושיו קדושין.

מר בר רב אשי אמר:

באשה ודאי קדושין לא הוו.
הוא עשה שלא כהוגן, לפיכך עשו עמו שלא כהוגן,
ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

תינח דקדיש בכספא,
קדיש בבאיאה - מאי איכא למימר?

אמר ליה:

שיויה רבנן לבעילתו בעילת זנות.

רפ"י

מודה שמואל דהיכא דיהיב ליה זוזי. זה הלוקח מן הסיקריקון כשחזר ולקח מבעל הבית יהב ליה זוזי לבעל הבית דאגב דמקבל זוזי גמר ומקני דהיינו תליוהו וזבין אבל בלא מעות לא גמר ומקני דהא רב הונא נמי תליוהו וזבין קאמר אבל תליוהו ויהיב לא הוי מתנה:

ולרב ביבי דמסיים לעיל. במילתיה דרב נחמן דאמר גזלן שהביא ראיה אין ראייתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו ואוסיף רב ביבי אבל מעות יש לו לגזלן שנתן לנגזל אלמא ס"ל לרב ביבי דאפי' נתן הגזלן לנגזל מעות לא קנה דתליוהו וזבין לא הוי זביני והוא הדין להך משנה דסיקריקון דאי נתן הסיקריקון או הלוקח ממנו לבעל הבית מעות דמי השדה לא קנה וקשיא לרב הונא:

מימרא הוא. שהיה אומר משום אחרים ואינה לא משנה ולא ברייתא ואי הוה אמר לה רב ביבי משמיה דנפשיה הוה מהדר גמרא גברא אנברא קרמית בתמיה:

בשדה סתם. שהכריחוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו ומכר את זאת דכיון דמדעתו בירר רעה שבהו בירר שאינו חושש בה כל כך וגמר ומקני:

בשדה זו. הכריחוהו למכור שדה זו ואותה מכר:

דלא ארצי זוזי. לא מנה המעות גילה דעתו דבעל כרחו מקבל: ואפי' בשדה זו ולא ארצי זוזי לא אמרן דלא הוי זביני אלא דלא הוה ליה להאי לאישתמוטי מן התולה בשום דיחוי שבעולם כגון המתן לי עד למחר או עד שתבוא אשתי או שום דיחוי שיכול לטעות בו האנס:

והלכתא בכולהו הוו זביניה זביני ואפי' בשדה זו. ולא ארצי זוזי ולא הוה ליה לאישתמוטי דהוי אונס גמור וכגון דאמר רוצה אני:

דהא אשה. כשמכריחה אדם לקבל קדושו ולהתקדש לו:

כשדה זו דמיא. שאינו חפץ כי אם בה:

ואמר אמרימר. כלומר קיימא לן הכי:

תליוהו וקדיש. קבלה קדושין קדושיה קדושין דדמי לזביני שמוכרת עצמה לזה:

מר בר רב אשי אמר. במכר מודינא דהוו זביני אבל גבי אשה תקון רבנן דלא ליהוו קדושין דהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא כהוגן שלא כדין דאע"ג דמן התורה ליהוו קידושין רבנן עקרינהו והפקירו אותן ועשו מעות מתנה ובמקום אחר מפרש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל ורבנן אמור לא ליהוו קדושין נמצא שלא קדשה זה שהרי בדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו:

תינח דקדיש בכספא. יכולין חכמים להפקיע הקדושין דהפקר ב"ד הפקר גבי ממון וכאילו קדשה בגזל ובחמס דמיא דלא הוו קדושין אבל קדיש בבאיאה שעשה מעשה בגופה היאך יאמרו חכמים שלא תהא ביאה הרי בעל כרחנו ביאה היא: ואית דמפרש תינח דקדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן הם אמרו והם אמרו וקידושין דדבריהן יכולין לעקור אבל קדיש בבאיאה דהוו קידושי דאורייתא מאי איכא למימר וטעות הוא בידם דמגזירה שוה ילפינן לקידושי כסף במסכת קדושין (דף ב.).

וגם לכל דבר אתקוש הוויות להדדי ואמרינן בכריתות (דף ה.) אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך שהרי נותר אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב אלא בגזירה שוה ועוד מאי האי דקמהדר ליה שיויה רבנן לבעילתו בעילת זנות הא כיון דמדאורייתא היא היאך יכולין לעשות ביאתו זנות אלא כיון דאדעתא דרבנן מקדש לא הוי קידושין דאמרי רבנן לא ליהוו קידושין ומתוך כך נמצאת מעצמה בעילת זנות:

58. מח, ב - מט, א

רפ"י

טבי. גברא אלמא הוי:
תלי לפפי. באילן ששמו כינרא למכור לו שדחו ל"א תלה
 אותו בשביל הכינרא שימכרנו לו:
וזבין. כלומר וכן עשה שמכרה לו:
חתם רבה בר בר חנה. ועד אחר עמו אמודעא שמסר פפי
 קודם שנכתב שטר המכירה:
ואאשקלתא. וגם על שטר המכירה חתם:
מאן דחתם אמודעא שפיר חתם. דאע"ג דתליוהו וזבין
 זביניה זביני הני מילי היכא דלא מסר מודעא אבל
 המודעא שכתב בה תבטל המכירה:
ומאן דחתם אאשקלת' שפיר חתם. דתליוהו וזבין
 זביניה זביני וכדמסיק לקמיה:
רב הונא לטעמיה כו'. מהכא שמעינן דכתבינן מודעא
דזביני אפילו בתליוהו וזבין ודלא כרבא דאמר לעיל (דף
מ:) לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישית בפירקין לעיל
 אלא היכא דאניס כמעשה דפרדיסא והכא חזינן עובדא
 אפי' בתליוהו וזבין דכתבי מודעא וג"כ נראין הדברים
 שהרי פסקותיו של רבא לא עמדו מאי דפסיק לעיל
 בתליוהו וזבין [לא אמרן אלא בשדה סתם] שאחר פסק
 שלו אמר לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישי לעיל:
איני. כלומר היאך בטלה מודעא שחתם בה רבה בר בר
 חנה את האשקלתא שחתם הוא עצמו בה:
והא אמר רב נחמן כו'. והכא נמי רבה בר בר חנה
קמסהיד עכשיו על האשקלתא מודעא היו דברינו ואמאי
נאמן:

עדים. החתומין בשטר:
ואמרו אמנה היו דברינו. לא הלוהו כלום אלא כתבנו לו
 ולכשיצטרך ילוה בו והאמינו לזה למלוה שלא יוציא עליו
 שטר מלוה זו לגבות הימנו אפי"כ ילוה לו וזה שעבד לו
 נכסיו מעכשיו אם ילוה אפי' לאחר זמן דלאו מוקדם הוה
 לטרוף שלא כדין:

אין נאמנים. לא מבעיא אם כתב ידן יוצא ממקום אחר
 דלא מהימני לעקרו דלאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר
 איכא אלא אפילו הן עצמם מקיימים אותו ואומרים
 חתמנו אבל אמנה היו דברינו אין נאמנים דמאחר שהודו
 שבכשרות נכתב הרי חתימת השטר כאילו העידו בבי"ד
 כל מה שכתוב בשטר שהלוהו מלוה ללוה וכיון שהגיד
 שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרינן בכתובות בפרק האשה
 שנתארמלה (דף יח:.) א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר
 ומגיד וכי תימא ה"מ על פה אבל בשטר לא הא אמר ר"ל
 עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנתקרה עדותן
 בבי"ד וה"נ מפרש התם דטעמא דר"נ משום דעקר ליה
 לשטרא דבעא מיניה רבא מר"נ תנאי היו דברינו מהו
 מודעא ואמנה טעמא מאי אין נאמנים דקמעקף ליה
 לשטרא וכו' ועוד יש טעם אחר גבי אמנה היו דברינו
 אמאי אין נאמנים כדאמר נמי התם אמר רב האומר
 שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן
 אילימא דקאמר לוח כו' עד אלא דקאמרי עדים אי דכתב
 ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין
 כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני והא איכא
 למימר הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרו לא
 חתמנו ומסקינן אמר רב אשי לעולם דאמרי עדים ודאין
 כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני
 כדרב כהנא דאמר רב כהנא אסור לאדם שישהה שטר
 אמנה בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה
 וכיון דעולה היא עדים אעולה לא חתמי וכי אמר חתמתי
 אינו נאמן דאין אדם נאמן בעדות כשמשים עצמו רשע
 בעדות זו כדאמר התם:

מודעא היו דברינו. אם שטר מכר הוא ואמרו עדים
 החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראינו אנסו
 והכרנו בו אין נאמנים דתרווייהו מודו דשטרא מעליא הוא
 ועכשיו באין לבטלו ע"י עדות מודעא וקרוי זה חוזר
 ומגיד וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לבטלו
 וה"נ אמאי ביטל רב הונא האשקלתא בשביל המודעא
 שהרי רבה בר בר חנה הוא העד שאומר מודעא היו
 דברינו ואינו נאמן:

ומשני ה"מ. דאין נאמנין על פה שמעידין עכשיו מודעא
 היו דברינו ובאים לבטל עדות שבשטר שנעשה כמי
 שנחקרה עדותן בבית דין משעה שנכתב ונחתם ואין עדות
 אחרון מבטל את הראשון דכיון שהגיד שוב אינו חוזר
 ומגיד לא אתא על פה דהשתא ומרע לשטרא דקדים אבל
 בשטרא שנכתב המודעא בשטר וחתמו עליה העדים כי
 הך דרבה בר בר חנה שקדמה לאשקלתא אתי שטרא
 דמודעא דקדים ומרע לשטרא דאשקלתא דבתריה:

טאבי תלא פאפי אכינרא וזבין.
 חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואאשקלתא.

אמר רב הונא:
 מאן דחתים אמודעא - שפיר חתים.
 ומאן דחתים אאשקלתא - שפיר חתים.

מה נפשך: אי מודעא לא אשקלתא!
 ואי אשקלתא לא מודעא!

הכי קאמר:
 אי לאו מודעא - מאן דחתים אאשקלתא - שפיר חתים.

רב הונא לטעמיה,
 דאמר רב הונא:
 תליוהו וזבין וזביניה זביני.

איני?!

והאמר רב נחמן:
 מטא, העדים שאמרו: "אמנה היו דברינו" - אין נאמנים.
 "מודעא היו דברינו" - אין נאמנין.

הני מילי: על פה - דלא אתי על פה ומרעא לשטרא.
 אבל בשטרא - אתי שטרא ומרעא לשטרא.

59. מט, א

כ"י

ומר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנים. כדמפרש לקמיה שלא ניתן ליכתב כדפרישית לעיל משום דכתיב אל תשכן באהלך עולה ועדים אעולה לא חתמי וכשמעיד חתמתי אינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע והלכך אפי' אין כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין דאין נאמן לעשות עצמו רשע אבל לעקירת שטר לא חייש מר בר רב אשי דא"כ גבי מודעא אמאי נאמנים: **מודעא היו דברינו נאמנים.** שהרי ניתן ליכתב דמצוה קעבדי כדי להציל האנוס מאנסו ואפי' כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנים דאין זה חוזר ומגיד אלא מילתא אחריתי קמסהדי כדאמרין נמי התם חתמנו אבל תנאי היו דברינו ולא נתקיים התנאי דמילתא אחריתי היא ונאמנים שעל השטר מעידין שכשר וגם מעידים שאין חייב לו כלום והיכי דמי חוזר ומגיד כדתנן התם פסולים היינו אנוסין היינו קטנים היינו אם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים שהרי פוסלין את השטר לגמרי דקאמרי בפסלות נחתם הוא דפסלין לעדותם משום חוזר ומגיד:

גופא:

"אמר רב נחמן:

"אמנה היו דברינו" - אין נאמנין,
"מודעא היו דברינו" - אין נאמנין.

ומר בר רב אשי אמר:

"אמנה היו דברינו" - אין נאמנין,
"מודעא היו דברינו" - נאמנין.

מאי טעמא?

שזה - ניתן ליכתב,
וזה - לא ניתן ליכתב.

60. מט, א-ב

רפ"ז

אין לאיש חזקה בנכסי אשתו. שאם החזיק בנכסי מלוג של אשתו שנפלו לה מבית אביה בירושה גי' שנים אינה חזקה לומר מאשתי לקחתיה ואבדתי שטרי דאין דרך אשה למחות על בעלה כשמחזיק בנכסיה ואוכל את הפירות מאחר שזן אותה:

פשיטא. דאין יכול לטעון לקוח הוא בידי:

דכיון דאית ליה פירא. בתקנת חכמים שתקנו פירות של נכסי אשה לבעל תחת פרקונה אותן פירי הוא דקאכיל ואין לו בגוף הקרקע כלום ואין צריכה למחות שהכל יודעין שבתורת פירות ירד לקרקע זו ולא דמי למשכנתא דסורא דאמרן דצריך למחות בסוף כל גי' דהתם היינו טעמא שמא לסוף זמן מרובה לא יהו עדים זכורים שבתורת משכון באה לידו ויכול לטעון לקוח הוא בידי אבל נכסי אשה לבעלה כל העולם יודעין שפירות יש לו בקרקע אשתו ולא תהיה לו חזקה בחייה:

דין ודברים אין לי. כלומר לא יהא לי ואפילו הכי אין לאיש חזקה דאין אשתו מקפדת אם יאכל הפירות שלא כדין:

לא אמר כלום. דאין זה לשון מתנה כשאמר לא יהא לי חלק בשלי דעל כרחו הרי הוא שלו עד שיאמר לחבירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה:

מתני' בכותב לה. דין ודברים אין לי בנכסייך:

בעודה ארוסה. דהיינו קודם שיזכה בנכסי אשתו דאינו זוכה בפירות עד שעת נשואין וכדמסיק ואזיל דבירושות הבאות לאדם בתקנת חכמים יכול לעקרן אם מתנה עליה קודם הזמן בעוד שלא באו לידו ואומר לא יהא לי חלק באותו ממון העתיד לבא לי בתקנת חכמים דאין מזכין לו לאדם בעל כרחו:

וכדרב כהנא. הוא דמועיל תנאי זה:

נחלה הבאה לו. העתידה לבא לו כגון נחלה דרבנן כדמפרש לקמן אדם יכול להתנות עליה קודם שתבא שלא יירשנה כגון דקאמר דין ודברים אין לי על אותה נחלה העתידה לבא לי כלומר לא יהא לי דין ודברים:

וכדרבא. כלומר ובאיזו נחלה מועיל התנאי בנחלה הבאה לו בתקנת חכמים כדרבא אבל בנחלה דאורייתא כגון דין ודברים אין לי בירושת אבי כשימות לא יועיל התנאי דבעל כרחו שלו יהא אא"כ יתננה לאחרים בלשון מתנה:

אי אפשי בתקנת חכמים. שעשו להנאתי:

כגון זאת. דלקמן דמדרבנן היא:

שומעין לו. דבעל כרחו דאיניש לא יזכוהו חכמים שאם אינו חושש בטובה שעשו לו חכמים לא ניתן לו בעל כרחו שלדעתו תקנוה חכמים:

מאי כגון זאת. באיזו תקנת חכמים היו מדברים בבהמ"ד שעליה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה שומעין לו:

כדרב הונא אמר רב. כלומר מתקנת מזונות שהבעל נותן לאשה היו עסוקים בבית המדרש והוא נוטל מלאכת ידיה תחתיהן וע"ז אמר רבא כגון זאת התקנה שתקנו חכמים מזונות האשה לטובתה אם אומרת אי אפשי בתקנת חכמים בזו התקנה שתקנו לטובתי דהא לדידי אינה טובה דמלאכת ידי עדיף על מזונותי אזון משלי ואעשה מלאכה לעצמי שומעין לה ואתא לאשמועינן כרב הונא אמר רב שיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת משלך ואיני עושה מלאכה לך כי אם לעצמי כדמפרש טעמא בכתובות (דף נח:): קסבר מזוני עיקר כלומר תחלה תקנו עיקר מזונות לאשה מן הבעל בע"כ בין תעשה בין לא תעשה ואח"כ תקנו מלאכה תחת מזונות שלא תהיה לה איבה וכיון דלטובתה נתכוונו לתקן לה מזונות תחלה והיא עוקרת לומר איני חפצה בתקנה זו איני חוששת למזונותי הרשות בידה וכיון דעקרה תקנת המזונות גם תקנת מלאכת ידיה לבעלה בטלה ממילא דכיון דמזונות אין לה גם הבעל לא יטול מלאכת ידיה והיינו נחלה הבאה לו לאדם לאחר מכאן שהמזונות עתידים לבא בכל יום וה"ה לפירות של נכסי מלוג שתקנו חכמים לבעל פירותיה תחת פרקונה כ"ש וכ"ש שאם אמר איני מקבל עלי תקנת פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שתקנו לי דמועיל התנאי בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות והיינו דאצטריך במתני' למיתני דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו לומר לקוח הוא בידי דאע"ג דכתב לה בעודה ארוסה שלא יטול כלום בפירותיה אפי' הכי שתקה ולא מיחתה לבעלה דמצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ששתקתי אבל מעולם לא מכרתי לו:

"ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו" וכו'.

פשיטא!

פיון דאית ליה לפירא - פירא הוא דקאכיל!

לא צריכא דכתב לה: דין ודברים אין לי בנכסייך.

וכי פתב לה מאי הוי?

והתניא:

"האומר לחבירו: 'דין ודברים אין לי על שדה זו',

"ואין לי עסק בה",

"דיי מסולקות ממנה" - לא אמר כלום!"

אמרי לה דבי רבי ינאי:

מתניתין בכותב לה ועודה ארוסה,

וכדרב פהנא,

דאמר רב פהנא:

נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר - אדם מתנה עליה שלא יירשנה.

וכדרבא,

דאמר רבא:

כל האומר: "אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת" - שומעין לו.

מאי כגון זאת?

כדרב הונא אמר רב,

דאמר רב הונא אמר רב:

יכולה אשה שתאמר לבעלה: "איני ניזונת ואיני עושה".

61. מט, ב - נ, ב

רפ"י

["ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו"].

הא ר'א"ה' - יש.

תימא: "נחת רוח עשיתי לבעלי!"

מי לא תנן:

"לקח מן האיש, וחזר ולקח מן האשה - מקחו בטל" (גיטין נה:),

אלמא אמרה: "נחת רוח עשיתי לבעלי",

הכא נמי תימא: "נחת רוח עשיתי לבעלי!"

הא איתמר עלה:

אמר רבה בר רב הונא:

לא נצרכה אלא באותן שלש שדות,

ואחת - שכתב לה בכתובתה,

ואחת - שיחד לה בכתובתה,

ואחת - שהכניסה לו שום משלה.

למעוטי מאי?

אילימא למעוטי: שאר נכסים - כל שכן דהויא ליה איבה! דאמר לה: עיניך נתת בגירושין ובכמתיה!

אלא למעוטי: נכסי מלוג.

האמר אמימר:

איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג - לא עשו ולא כלום!

פי איתמר דאמימר, היכא דזבין איהו ומית, אתיא איהי ומפקא.

אי נמי, זבנה איהי ומתה,

אתא איהו ומפיק בתקנתא דרבנן, וכדרבי יוסי בר חנינא,

דאמר רבי יוסי בר חנינא:

באושא התקינו:

האשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה - הבעל מוציא מיד הלקוחות.

אבל היכא דזבינו תרווייהו לעלמא,

אי נמי זבנה איהי לדידה - זבינה זביני.

ואיבעית אימא:

אמימר דאמר כרבי אלעזר,

דתניא:

"המוכר את עבדו ופסק עמו שישמשנו שלשים יום,

רבי מאיר אומר:

הראשון - ישנו בדין "יום או יומים"²⁰⁰ (שמות כא, כ-כא), מפני שהוא תחתיו,

והשני - אינו בדין "יום או יומים", מפני שאינו תחתיו.

קסבר: קנן פירות - קננו הגוף דמי.

רבי יהודה אומר:

השני - ישנו בדין "יום או יומים", מפני שהוא בספו.

הראשון - אינו בדין "יום או יומים" שאינו בספו.

קסבר: קנן פירות - לאו קננו הגוף דמי.

רבי יוסי אומר:

שניהם ישנו בדין "יום או יומים",

זה - מפני שהוא תחתיו,

וזה - מפני שהוא בספו.

ומספקא ליה אי קננו פירות קננו הגוף דמי,

אי לאו קננו הגוף דמי,

וספק נפשות להקל.

רבי אלעזר אומר:

נא

נב

ומקשי גמרא הא ראה יש.
דקתני מתניי אין לאיש חזקה
שאין חזקה מועלת לו לקיים
מקחו אבל ראיית עדים או שטר
תועיל לו לקיים מכירתה דאם
מכרה לו אשתו נכסי מלוג שלה
קנה:

תימא נחת רוח עשיתי לבעלי.
שמכרתי לו שלא יכעוס עלי אבל
לא היה בדעתי להקנותו דלא
דמי לתליוהו וזבין דזביניה
זביני דאגב אונסי גמר ומקני
אבל הכא דליכא אונס כ"כ לא
גמרה ואקנייה:

מי לא תנן. דכי הך טענה יכולה
אשה לטעון לאחרים שקנו
מבעלה וכ"ש שמכרה לבעלה
עצמו:

לקח מן האיש. מן הבעל כל
קרקעותיו משועבדים לכתובת
אשתו והיום ולמחר אם ימות
או יגרשנה תטרוף מלקוחות אם
לא תמצא בני חורין שכן כתב
לה כל נכסי אחראין וערבאין
לכתובתך במסי כתובות (דף
נא):

וחזר. זה הלוקח ולקח מן
האשה נתן לה דבר מועט
והקנתו לו כדי שלא תטרוף
ממנו חוב כתובתה:

מקחו בטל. לא בטל בטל ממש
שכל זמן שיחיה הבעל יאכל זה
הלוקח את הפירות שהרי
המוכר מכר לו כ"ז שלא תתגרש
האשה ולא יבא זמן גיבוי
כתובתה שהרי משנה זו בכל
נכסים וקרקעות שיש לו לבעל
מיירי כדמוכח לקמן בסמוך
דאמרי למעוטי מאי אילימא
למעוטי שאר נכסים כו' ובכולן
אי אתה יכול לומר מקחו בטל
לגמרי דאמר בפי האשה שנפלו
לה נכסים בסופה דאי לא תימא
הכי סיפא דקתני לא יאמר אדם
לאשתו הרי כתובתך מונחת על
השולחן אלא כל נכסי אחראין
לכתובתך ואי בעי לזבונן הי"נ
לא מצי מזבין בתמיה משם אנו
למדין שהמכר קיים ואע"פ
שמשועבדין לאשה אלא דלחכי
אהני שעבוד שתוכל לטרוף מהן
כשיגיע זמנה לגבות כתובתה
הלכך האי מקחו בטל אחר
ולקח מן האשה קאי דהוי בטל
לגמרי ההוא מקח וכשתבא
לגבות כתובתה תטרוף ממנו
דמצי אמרה נחת רוח עשיתי
לבעלי למכור לך קרקע
המשועבד לי ולא גמרת בלבי
להקנות לך:

ומשני הא איתמר עלה. דההיא
דחזר ולקח מן האשה אמר רבה
בר רב הונא לא נצרכה למיתני
מקחו בטל היכא דחזר ולקח מן
האשה אלא באותן ג' שדות
המשועבדות לה יותר משאר
נכסים ודעתה סמכא עלווייהו
טפי דהוי מקחן בטל דודאי לא
גמרה ואקנייה אלא נחת רוח
עשתה לבעלה ולקמיה מפרש
למעוטי מאי דלא ליהוי מקח
בטל:

המשך רשי בעמוד הבא

²⁰⁰ כ וזי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם נקם. כא אך אם יום או יומים יעמד לא נקם מי נספו הוא

שְׁנֵיהֶם אֵינָן בְּדִין "יּוֹם אִו יוֹמִים",

זֶה - לְפִי שְׂאִינוֹ תַחֲתִיו,

וְזֶה - לְפִי שְׂאִינוֹ בְּסֻפּוֹ.

וְאָמַר רַבָּא:

מָאִי טַעְמָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר?

אָמַר קְרָא: "לֹא יִקָּם בִּי כִסְפּוֹ הוּא" (שמות כא, כא) - כִּסְפּוֹ הַמְּיוֹחָד לּוֹ.

כִּסְ"י

אחת שכתב לה בכתובתה. כלומר אחת מן הגי' שדות הוא שדה ששיעבד לה בפ"י והזכיר שהוא שדה בשטר הכתובה ששעבד לה וסמכא דעתה עליה טפי משאר נכסים מיהו כל נכסיו נמי שעבד לה שכך כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתך ומיהו לא הזכיר ולא סיים מכולם בפ"י בתוך שטר הכתובה כי אם זה לבדו:

ואחת שיחד לה בכתובתה. לא נכתב בתוך השטר אלא לאחר נישואין ייחד לה אחת משדותיו ועשאה אפותיקי לגבות ממנה כתובתה ומיהו כל שדותיו משועבדים לה בתוך שטר הכתובה אלא על זה בוטחת יותר הואיל ויחדו לה בפני עדים:

ה"ג ואחת שהכניסה לו שום משלה. שדה שהכניסה לו מבית אביה ושמו אותו וכתבו שוויו בשטר הכתובה שקבלו עליו הבעל בדמים והן נכסי צאן ברזל שאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזהו שכותבים ודא נדוניה דהנעלת ליה מבית אבוב כך וכך ממון סך הכל קיבל עליו החתן בכך וכך דינרין וגם זה השדה משעבד לה עם שאר נכסיו של בעל אלא שעל זה בוטחת יותר בשעבודו הואיל ומבית אביה הכניסתו ומג' שדות הללו אם חזר ולקח מן האשה מקחו בטל דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי והמתרץ עצמו מפרש והולך לסיים תירוץ שלו למעוטי מאי כלומר ולמעוטי מאי נקט ג' שדות הללו דהוי מקחו בטל ולא שדה אחרת אילמא למעוטי שאר נכסים וקרקעות של בעל המשועבדין לה אלא חזר ולקח מן האשה יהא מקחו קיים ולא תאמר נחת רוח עשיתי לבעלי והכי קאמר רבה בר רב הונא לא נצרכה כו' כלומר אין משנה זו מדברת בשאר נכסים אלא בהנך ג' שדות דכיון דמשועבדין לה כל כך שהן מיוחדין לה ודאי לא גמרה ואקנייה אלא נחת רוח עשתה לבעלה אבל בשאר שדות שאין משועבדין לה כל כך שאין מיוחדים לה ודאי גמרה ואקנייה ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי והווי מקחו קיים:

כל שכן. דמצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי:

דהויא לה איבה. אם לא תמכור לו ללוקח מבעלה וכל שכן דהוי מקחו בטל ותטרוף האשה ממנו כתובתה כשתתגרש או ימות בעלה דאי לא כתבה ליה ללוקח אמר לה בעלה עיניך נתת בגירושין או במיתה וסבורה את לגבות כתובתך כשאמות או אגרשך ולכך אין את מנחת למכור מנכסי כלום אבל בהנך ג' שדות לא אמר לה בעל הכי דמאחר שייחדם לה דין הוא שתערער במכירתן והלכך רבותא הוא דקאמר לא נצרכה האי דתני מקחו בטל לא מבעיא בשאר נכסים דמילתא דפשיטא היא דמצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי כדי שלא יאמר עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא אפי' בהנך ג' שדות דליכא למימר הכי אפי' מקחו בטל דכיון דמ"מ אינן שלה לגמרי כי אם של בעל מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי:

אלא ודאי למעוטי נכסי מלוג. אתא רבה בר רב הונא דבהנהו אמר אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים דכיון דשלה הן אינה יגורה מבעלה ויכולה למחות לבעלה שלא ימכור ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ומתני' נמי דקתני אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראייה יש בנכסי מלוג מיידי דכיון דהנכסים שלה לא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי:

ה"ג והא אממר כו'. וקס"ד השתא דהכי קאמר איש שמכר ואחריו האשה לא עשו כלום דמצית אמרה נחת רוח כו' וכל שכן אי זבנה לבעלה דנחת רוח עבדה ואמאי קדייקא מתניתין הא ראייה יש: ומשני כי איתמר דאממר לא שמכרו שניהם ביחד אלא איש או אשה קאמר כגון היכא דזבין איהו לאחר ומית דאתיא איהי האשה ומפקא מן הלקוחות גוף הקרקע והפירות מכאן ואילך שבעל אין יכול למכור אלא הפירות שהן שלו בחייו וגם הגוף אם תמות אשתו ויירשנה הוא אבל אם ימות הוא היא תיטול נכסי מלוג שלה הלכך האיש שמכר לא עשה ולא כלום לגבי הכי שאם ימות בחיי אשתו היא תקח נכסי מלוג שלה א"י אם מכרה היא גוף הקרקע בלא פירות שהרי הפירות של בעל הן תחת פרקונה ואח"כ מתה לא עשתה ולא כלום ולא נאמר מאחר שמתה אין לבעל עוד פירות שהרי לא יפדנה עוד וגם גוף הקרקע לא ירש מאשתו אע"פ שהבעל יורש את אשתו שהרי מכרה גוף הקרקע בחייה אי אפשר לומר כן אלא אתי בעל ומפיק כמו שהתקינו באושה כשהיתה סנהדרין לשם באחת מ"י גליות שגלתה סנהדרין כדאיתא בראש השנה (דף לא.) וכדרי' יוסי ברי חנינא כו':

הבעל מוציא מיזד הלקוחות. כדמפרש טעמא בב"ק (דף צ.) דאלמוהו רבנן לשעבודא דבעל משום איבה ועשאוהו לוקח ראשון ומיהו להכי אהני מכירת האשה שאם ימות בעלה בחייה יטלם הלוקח:

אבל היכא דזבנינו תרוייהו לעלמא. הוא מכר את הפירות והיא מכרה את הגוף:

א"נ זבנה איהי לדידיה. לבעלה:

זבנייהו זבני. ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי דבשלה לא עבדה נחת רוח דלא קפיד עליה בעל והלכך שפיר קדייקא מתני' הא ראייה יש שאם יש לו שטר או עדים שמכרה לו אשתו נכסי מלוג שלה הוי המקח קיים:

ואי בעית אימא אממר. כשמכרו שניהם ביחד לאדם אחד קאמר דלא עשו ולא כלום ואפילו לקח תחלה מן האיש וחזר ולקח מן האשה וכ"ש היכא דמכרה היא לבעלה דלא הויא מכר ומיהו לא תקשי ממתניתין דדייקא דהוי מכר דאממר כו' אלעזר ויליף טעמא מקראי דדבר של שני שותפין שהגוף לזה והפירות לזה אין כח לשניהם למכור דלא זה קרוי בעליו ולא זה קרוי בעליו ומתני' רבנן דפליגי עליה דרי' אלעזר:

שישמשו. למוכר:

הראשון. אם הכהו ומת לסוף שני ימים מחמת הכאה זו:

ישנו בדין. יום או יומים יעמד לא יוקם (שמות כא) ופטור דאילו מכה לישראל חבירו אם מחמת מכה זו מת אפילו לסוף שנה נהרג כדנפקא לן מונקה המכה מלמד שחובשים אותו כו' (סנהדרין דף עח.):

מפני שהוא תחתיו. עדיין כל ל' יום וכתוב ומת תחת ידו (שם) ותחת קרינא ביה אבל השני הלוקח אינו בדין יום או יומים אם הכהו ומת אלא הורגין אותו דעבד כנעני כבר ישראל הוא לכל דבריו דגמר לה לה מאשה:

קסבר. רבי מאיר קנין פירות דהיינו תשמיש דעבד כל שלשים יום:

קנין הגוף דמי. כלומר כאילו קנה גופו ואותו שאין לו פירות אין קנין הגוף שיש לו בעבד כלום דאין גופו עומד אלא לפירותיו והלכך ראשון קרוי אדון:

רבי יהודה. דייק סיפיה דקרא לא יוקם כי כספו הוא למי שהוא קנוי לגופו הוי עבד:

שניהם ישנו כו'. ופטורין דספק נפשות דבעלים שהכהו ומי נהרג מהם להקל דנפקא לן מושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה):

שניהם. כלומר שניהם שהכהו נהרגין:

זה. אחרון לפי שאינו תחתיו:

וזה. הראשון לפי שאינו עכשיו כספו שהרי מכרו:

כי כספו הוא. מיותר הוא דמה נתינת טעם היה צריך ליתן בדבר ולומר לא יוקם לפי שכספו הוא אי נמי מדמצי למיכתב כי כסף הוא ומש"ה נמי יליף אממר לגבי נכסי מלוג דכיון דאינו מיוחד לא לאיש ולא לאשה אינו קרוי שדה האיש ולא שדה האשה והלכך אם מכרו שניהם מכרן בטל ויכולין לחזור בם כאדם המוכר דבר שאינו שלו דלא ליהוי מכר:

62. נ, ב

רס"י

"ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו".

"ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו"?

והאמר רב:

אשת איש צריכה למחות,

במאן?

אילימא: באחר - והאמר רב: אין מחזיקין בנכסי אשת איש!

אלא לאו: בבעל!

אמר רבא:

לעולם בבעל,

וכגון שחפר בה בורות, שיחין ומערות.

והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

אין חזקה לנזקין!

אימא: אין דין חזקה לנזקין.

אי בעית אימא:

לאו איתמר עלה:

רב מרי אמר: בקוטרך.

רב זביד אמר: בבית הכסא.

רב יוסף אמר:

לעולם באחר,

וכגון שאכלה מקצת חזקה בחיי הבעל,

ושלש לאחר מיתת הבעל,

מיגו דאי בעי אמר²⁰¹: אגא זבינתה מינה,

כי אמר ליה נמי: את זבינתה ליה, וזבנה ניהלי - מוהימן.

וקמתמה גמרא ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו. בתמיה אלמא אינה צריכה למחות בבעלה הואיל ולית ליה חזקה: אשת איש. שהחזיק אחר בנכסי מלוג שלה צריכה למחות משום דההוא אחר יש לו חזקה ואם לא מיחתה הפסידה: במאן. צריכה למחות מי הוא המחזיק: אילימא באחר. שאינו בעלה וכל זה סיוס הקושיא הוא: אין מחזיקין בנכסי אשת איש. דמציא אמרה על בעלי סמכתו שהוא ימחה ויערער ולכך שתקתי ובשאר בני אדם דלא בעל קאמר רב דאין מחזיקין שכן משמע אין מחזיקין לשון רבים ועוד דאי בבעל קאמר דאין מחזיקין היינו מתניתין לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ומאי אתא לאשמועינן:

אלא לאו בבעל. אלמא יש חזקה וקשיא מתני' לרב: לעולם בבעל. שהחזיק בנכסי אשתו קאמר רב דצריכה למחות שיש חזקה לבעל ואפי' הכי לא תקשי ליה מתניתין דהך חזקה דקאמר רב כגון שחפר בה הבעל בורות שיחין ומערות דלפירות הוא דאשתעבד ליה נכסי מלוג דאשתו ולא לקלקל הקרקע לחפירת בורות וכגון שדה שאינה עשויה לבורות והלכך יש לו חזקה דודאי קנאה מאשתו והלכך מקלקל לה לצרכו וכי האי גוונא הוא דקאמר רב צריכה למחות:

אין חזקה לנזקין. כלומר היכא דמזיק לחבירו אין יכול לטעון לקוחה היא בידי שהרי החזקתי בה ג' שנים בחפירת בורות שיחין ומערות דכי האי גוונא לא הויא חזקה דמציי טעין אידך משום דלא אחזקת כדמחזקי אינשי לא חששתי למחות: אימא אין דין חזקה. להצטרך ג' שנים לנזקין היכא דחזקתו עיי' נזקין אלא לאלתר הויא חזקה דאין אדם רואה (שמחזיקין) קרקע שלו ושותק אלא מוחה מיד והיכא דלא מחה הפסיד והלכך אשת איש דקאמר רב צריכה למחות מיד הוא דצריכה למחות מאחר שחופר בה בעל בורות שאין אדם רואה היזקו ושותק והלכך כי האי גוונא יש לו חזקה:

ה"ג ואי בעית אימא הא איתמר עלה רב מרי אמר כו'. כלומר ואיבעית אימא לעולם חזקת ג' שנים בעינן אפי' היכא דחפר בו בורות כדאוקימנן למילתיה דרב והא דקאמר רב נחמן אין חזקה לנזקין לא בחזקת ג' שנים בקרקע חבירו איירי אלא בעושה היזק לחבירו אפי' בבית של עצמו כגון עשן וריח רע ואתא לאורויי שלא יזיק לחבירו ואפי' החזיק ימים רבים אין חזקה מועלת לו להזיק חבירו:

רב מרי אמר כו'. כבר פירשנו בלא יחפור:

רב יוסף אמר. מתני' לא תקשי לרב דמאי דקאמר רב אשת איש צריכה למחות לאו בבעל קאמר דהא אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כדקתני מתני' אלא לעולם באחר שהחזיק בנכסי קאמר רב דצריכה למחות ודקשיא לך האמר רב אין מחזיקין בנכסי אשת איש לא תקשי דהיינו דאין מחזיקין בחיי הבעל שאם החזיק בנכסי בחיי הבעל ג' שנים אינה חזקה ואינה צריכה למחות דמצית אמרה על בעלי סמכתו איני דוקא פירות שהיו לבעלי בנכסים שלי אותן מכר לך אבל הגוף שהוא שלי לא היית יכול לקנות שגם הוא אין לו חזקה בנכסי באכילת פרי דכיון דאית ליה פרי הכל יודעין דפרי הוא דקאכיל ולכך לא חששתי למחות אבל הכא במאי עסקינן כגון שאכל הלוקח מקצת חזקה בחיי הבעל שמכר לו וגי' שנים שלימות לאחר מיתת הבעל כי האי גוונא קאמר רב דצריכה למחות כדמפרש טעמא לקמיה והכי קאמר רב אשת איש שמכר בעלה לאחר נכסי מלוג שלה צריכה למחות לאחר מיתתו דסד"א כיון דהכל יודעין שהבעל מכרם לו ולא היא וגם הוא מודה כמו כן שהבעל מכרם לו לא תועיל חזקתו אף לאחר מיתת הבעל כלום שהרי לא יכול לטעון לאשה מינך זבנתה אחרי כן ואכלתיה שני חזקה דכיון דמתחלה הבעל מכרה לו ופירות הוא דהוי ליה לבעל באותה שדה ואותן מכר לזה הרי זה כאריס שיורד לקרקע באריסות לפירות שאינו יכול לטעון אחרי כן לקחתיה הימנך והלכך לא יאצטרך למחות קמייל רב דצריכה למחות לאחר מות בעלה קודם שיחזיק בה ההוא אחר ג' שנים דודאי אפי' שמתחלה היתה קנויה לו מן הבעל יכול לטעון הבעל מכר לי הגוף אם יירשך ואם ימות קודם לך פירות מיהא קניתי ומיד כשמת הרי נסתלקתי ממקחי ולכך קניתי ממך שהרי עתה נעשה השדה שלך והלכך מיגו דאי בעי אמר אגא זבנתה מינך אחר מות בעלים ואכלתיה שני חזקה כי קאמר יודע אני דזבינתיה לבעליך ואחרי כן זבין ניהלי מהימן ולא דמי לאריס שאין יכול לטעון לקחתיו אחרי כן משום דסתם אריס אין זמן לאריסותו אלא כל הימים בתורת אריסותו עומד אבל זה שלוקחה מן האיש על מנת שאם ימות יפסיד מקחו שתטול האשה נכסי מלוג שלה התם ודאי כשמת הבעל הרי זה כאילו יורד עכשיו מחדש לשדה אשה זו והיא שותקת שלש שנים איכא למימר דזבונא זבינה ליה:

²⁰¹ הגהות הבי"ח מוחק: ליה. ויש שגרסו לה.

63. נ, ב

רש"י

ודייני גולה. שמואל וקרנא
בפרק ראשון דסנהדרין (דף יז):
ע"ש):

מחזיקין. והיה לה למחות:

מסתברא אמרי. היכא דהויא
מקצת חזקה בחיי בעלה ושליש
לאחר מיתת הבעל כמו שפירש
רב יוסף לעיל התם הוא
דמסתברא דמחזיקין דהא רב
גופיה הי"ק לעיל אשת איש
צריכה למחות דמשמע
דמחזיקין ומיהו דייני גולה בכל
עניני פליגי אדרב:

כדרב יוסף. גמרא הוא שקיצר
דברי רב אבל רב לא הזכיר רב
יוסף שהרי קדם לו רב הרבה
דורות:

גופא:

אמר רב:

אין מחזיקין בנכסי אשת איש.

ודייני גולה אמרו:

מחזיקין.

אמר רב:

הלכה כדייני גולה.

אמרו ליה רב פהנא ורב אסי לרב:

הדר ביה מר משמעתיה?

אמר להו:

מסתברא אמרי כדרב יוסף.

64. נא, א

רס"י

כיון דאית לה מזוני. מהבעל:
מזוני הוא דקאכלה. הכל יודעין דלפירות
 יורדת והלכך לא מיחה בעל:
דיחד לה. בעל קרקע אחריתי למזונות
 ואפי הכי לא קפיד בעל אי אכלה טפי
 והלכך לית לה חזקה:
ודייק חזקה הוא דלית לה. בלא שטר:
הא ראייה יש. אם יש לה שטר מכירה
 מבעל הוי מקחה קיים:
לימא. הבעל אעי"פ שהקרקע נקנה בכסף
 מעות הללו שקבלתי ממנה לא קני לה
 הקרקע:
לגלויי זוזי בעינא. מעות הטמינה ממני
 ונתכוונתי לגלות לי מעותיה ובחזקת
 מעות שלי לקחתים מידה ולא לשם מכר
 ולא לדעת קנין מכירה קבלתי ולא גמרת
 והקניתי:
שמעת מינה המוכר כו'. ופלותא היא
לקמן:
אימא. דוק הכי:
הא ראייה יש. אם יש לה שטר מתנה
 דהתם גמר ונתן לה דליכא גלויי זוזי:
בתחומא. בתי מדרשות שלהן בסוף
 התחום היו כדי שיוכלו לבא שם בשבת מן
 העיירות שמסביב:
א"ל. היכא דאיכא שטר מכירה אפילו
 לגלויי זוזי מייכוין בקבלת המעות הוי קנין
 גמור דדל זוזי מהכא ותיקני בשטר
 מכירה דגבי מעות הוא דאיכא למימר
 קבלת מעות הללו לא ליקני דלגלויי זוזי
 נתכוין ולעצמו קבלם אבל גבי שטר
 המכירה לא שייך למימר הכי אלא הרי
 הוא כשטר מתנה דהכל מודין בו לקמן
 דקנתה דמה ריוח יש לו בכתיבת שטר
 המכירה אלא ודאי גמר ואקני לה והא
 ליכא למימר דאי לא כתב לה שטר לא
 הוה יחבה זוזי ולגלויי זוזי נתכוין גם
 בכתיבת השטר דכל כך לא מסיק איניש
 אדעתיה:
מי לא תנן כו'. וקס"ד דאפי בשטר
מכירה קאמר דקני בלא נתינת מעות
דכיון דכתב לו שטר מכירה אין יכולין עוד
לחזור זה בזה ומעות חייב לו הלוקח
למוכר:
ולאו איתמר עלה. דבשטר מתנה מיירי
 אבל שטר מכר לא קנה וא"ל רב הונא
 לרב נחמן ולאו מותיב רב המנונא
 לשמואל כו' אלמא שטר מכר נמי קנה
 ואכתי מאי מילי מעלייתא:
הרי זו מכורה או נתונה. ואמר ליה רב
 נחמן לאו אמרינן התם בפרק ראשון
 דקדושין דרב המנונא מותיב לה וגם
 מפרק לה דהך ברייתא דקתני שטר מכר
 קונה במוכר שדהו מפני רעתה קרקע רעה
 דבהיא ודאי גמר ומקנה מיד בשטר
 ומעות ליהו מלוה גבי דלוקח עד דתבע
 ליה אבל בשאר קרקעות לא קנו בשטר עד
 דהיב זוזי כשמואל ואכתי איכא מילי
 מעלייתא:
ה"ג במסכת קדושין רב אשי אמר
במתנה ביקש ליתן לו כו'. וואתקפתא
 דהך ברייתא דהוה קשיא לשמואל קאי
 ובא רב אשי לומר דהך ברייתא לא בשטר
 מכר איירי כלל אלא בשטר מתנה ודבר
 הרגיל הוא שכותבין בשטר מתנה לשון
 מכר לפיכך כחו דמקבל מתנה שאם
 יערערו עליו יבא הנותן לפצותו כדן מוכר
 דלא ליהוי תרעומת עילויה וה"ק שדי
 מכורה לך וגם נתונה תהיה לך הרי זו
 מכורה להיות אחריותה על הנותן כדן
 מוכר וגם נתונה היא ולית בה משום דינא
 דבר מצרא דאמרינן בבבא מציעא (דף
 קח:) מתנה לית בה משום דינא דבר
 מצרא והיינו דאיכא ייפוי כח דמכר
 ודמתנה: ה"ג רב אשי אמר במתנה כו':

"ולא לאשה בנכסי בעלה" וכו'.

פשיטא!

כיון דאית לה מזוני, מזוני הוא דקא אכלה!

לא צריכא דיחד לה ארעא אחריתי למזונה.

הא ראייה - יש.

לימא לגלויי זוזי הוא דבצי!

שמעת מינה:

המוכר שדה לאשתו קנתה, ולא אמרינן: לגלויי זוזי הוא דבצי!

לא, אימא הא ראייה יש, בשטר מתנה.

אמר ליה רב נחמן לרב הונא:

לא הוה מר גבן באורתא בתחומא,

דאמרינן מילי מעלייתא.

אמר ליה:

מאי מילי מעלייתא אמריתו?

המוכר שדה לאשתו - קנתה,

ולא אמרינן: לגלויי זוזי הוא דבצי.

אמר ליה:

פשיטא!

דל זוזי מהכא ותיקני בשטרא!

מי לא תנן:

"נכסים שיש להן אחריות - נקניו בכסף ובשטר ובחזקה" (קידושין כו.).

אמר ליה:

ולאו איתמר עלה:

אמר שמואל:

לא שנו אלא בשטר מתנה,

אבל בשטר מכר - לא קנה, עד שיתן לו דמיה.

ולאו מותיב רב המנונא!?

"בשטר ביצד?"

כתב לו על הנייר, או על החרס:

אף על פי שאין שוה פרוטה: "שדי מכורה לך",

"שדי נתונה²⁰² לך" - הרי זו מכורה ונתונה?"

ולאו והוא מותיב לה והוא מפרק לה.

במוכר שדהו מפני רעתה?

רב ביבי מסיים בה משמיה דרב נחמן, ורב אשי אמר:

במתנה בקש ליתנה לו,

וְלָמָּה כָּתַב לוֹ בְּלִשׁוֹן מְקָרָר?
כִּדְי לְיַפּוֹת כּוּחוֹ.

מִיִּתְיָבִי:

"לָזֶה מִן הָעֶבֶד וְשִׁחְרָרוֹ,
מִן הָאִשָּׁה וְגֵרָשָׁה - אִיו לָהּ עָלֶיּוּ בְּלוֹם".

מֵאֵי טַעְמָא?

לְאוּ מִשּׁוֹם דְּאִמְרִינָן: לְגַלּוּיִי זִוְיָ הוּא דְבָעִי!

שְׂאֵנֵי הֶתֶם,

דְּלֹא נִיחָא לִיה לְשׁוּוּיָה נַפְשִׁיָה: "עֶבֶד לָזֶה לְאִישׁ מִלִּזְהוּ"²⁰³ (משלי כב, ז).

רַש"י

לוֹה מִן הָעֶבֶד. וְכַתֵּב שֶׁטֶר מְלוּה
וְשִׁיעֶבֶד לוֹ נִכְסִיוֹ:

לְגַלּוּיִי זִוְיָ הוּא. דְּשִׁיעֶבֶד לוֹ
נִכְסִיוֹ:

דְּלֹא מִשּׁוּי נַפְשִׁיָה כּוּ'. אֲנִן סְהַדִּי
דְּשׁוֹם אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּרִצּוֹנוֹ עֶבֶד
לוֹה אִם יִכּוֹל לְהַפְטֵר בְּשׁוֹם עֵינִין
וְהַלְכָךְ אֵיכָא לְמִימַר לְגַלּוּיִי זִוְיָ
הוּא דְּבַעֵי אֲבַל גְּבִי מִכָּר גִּמְרָא
וּמִקְנָה שְׁהָרִי אֵינּוּ נַעֲשֶׂה עֶבֶד
לוֹה בְּהַךְ שֶׁטֶר מִכִּירָה כִּלְלָא
וְאִפְּלוּ קִבְּל עֲלֵיו אַחֲרִיּוֹת עֲדִיין
לֹא נִטְרַפָּה מִן הַלּוֹקַח דְּלִיהוּי
עֶבֶד לוֹה לְגַבֵּי לּוֹקַח:

65. נא, א-ב

רפ"י

שלח רב הונא בר אבא.
לתלמידי בית המדרש:
והבעל אוכל פירות. דלא גרע
מכנסים שנפלו לה בירושה:
במתנה בקש ליתו לה. ולא
יאכל פירות כדאמריי לקמן
במתנה קנתה ואין הבעל אוכל
פירות ומיהו במוכר לחבירו אין
לומר כן שאינו אוהבו כל כך:
מיתבי כו'. ההיא קשיא דלעיל
ולשני המימרות נקשית בבית
המדרש:

במתנה קנתה ואין הבעל אוכל
פירות. דנותן בעין יפה נותן:
רברבי. רב שקדם לרבי יוחנן
רבו של רבי אלעזר כדאיתא
בשחיטת חולין (דף צה:). דכל
זמן שהיה רב קיים הוה שלח
ליה רבי יוחנן לקדם רבינו
שבבבל ועוד דאמר ליה לריש
לקיש שכל אותן הימים היה
הוא בישיבה ואני בעמידה ועוד
דאמריי בעירובין (דף יג: ע"ש)
אמר רב האי דמחזדן מחבריא
טפי משום דחזיתיה לרבי מאיר
מאחוריה:

כוטרי. ר' אלעזר שהיה תלמידו
של רבי יוחנן ואע"ג דרבי אבא
ורבי אבהו וכל גדולי הדור
חבריהם דאמרי לעיל במתנה
בקש ליתן לה כו' סבירא להו
כר' אלעזר דאין הבעל אוכל
פירות אינהו נמי זוטרי נינהו
לגבי רב שתלמידי רבי יוחנן
היו:

כרברבי עבדי. ר' יוחנן שהיה
חבירו של רב:

תרת. בתמיה שני דברים של
רבא סותרין זה את זה לא
קנתה משמע לא גוף ולא פירות
דלגלויי זוזי הוא דבעי והבעל
אוכל פירות משמע שקנתה גוף
הקרקע דלאו לגלויי זוזי הוא
דבעי:

במעות טמונין. שלא היו ידועין
ומפורסמים לבעל לא קנתה
דלגלויי זוזי הוא דבעי:
מעות שאין טמונין. קנתה
והבעל אוכל פירות דליכא גלויי
זוזי שהרי גלויין ועומדין הן:

נא,ב

שלח רב הונא בר אבין:
המוכר שדה לאשתו - קנתה,
ובהעל - אוכל פירות.
ברם רבי אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור אמרו:
במתנה בקש ליתנו לה,
ולמה כתב לה לשום 'מקר'?
כדי לפות את פחה.

מיתבי:

"לוה מן העבד ושחררו,
מן האשה וגרשה - אין להו עליו כלום".
מאי טעמא?
לאו משום דאמרי: לגלויי זוזי הוא דבעא!

שאני התם, לא לישויי איניש: "עבד לזה לאיש מלוה"²⁰⁴ (משלי כב, ז).

אמר רב:

המוכר שדה לאשתו - קנתה,
והבעל - אוכל פירות.
במתנה - קנתה,
ואין הבעל אוכל פירות.
ורבי אלעזר אמר:
אחד זה ואחד זה - קנתה,
ואין הבעל אוכל פירות.

עבד רב חסדא עובדא כרבי אלעזר.

אמרו ליה רבן עוקבא ורבן נחמיה בני בנתיה דרב לרב חסדא:
שבביק מר רב רבי ועביד כזוטרי.

אמר להו:

ואנא נמי כרברבי עבדי,
דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן:
קנתה, ואין הבעל אוכל פירות.

אמר רבא,

הלכתא:

המוכר שדה לאשתו - לא קנתה,
והבעל - אוכל פירות.
במתנה - קנתה,
ואין הבעל אוכל פירות.

תרתיה!?

לא קשיא:

כאן - במעות טמונין,
כאן - במעות שאין טמונין.

אמר רב יהודה:

מעות טמונין - לא קנתה,
מעות שאינן טמונין - קנתה.

²⁰⁴ עשירי ברש"י ומשול ועבד לזה לאיש מלוה

66. נא, ב - נב, א

רפ"י

תנו רבנן:

אין מקבלין פקדונות: לא מן הנשים,
ולא מן העבדים,
ולא מן התינוקות.

אבל קבל מן האשה - יחזיר לאשה.
ואם מתה - יחזיר לבעלה.

קבל מן העבד - יחזיר לעבד,
ואם מת - יחזיר לרבו.

קבל מן הקטן - יעשה לו סגולה,
ואם מת - יחזיר ליורשיו.

נב, א

וכולו, שאמרו בשעת מיתתו: "של פלוני הו" - יעשה כפירושן,
ואם לאו - יעשה פירוש לפירושן.

דביתהו דרבה בר בר חנה כי קא שכבה, אמרה: "הני פיי - דמרתא וכוני כרתא",
אתא לקמיה דרב,

אמר ליה: אי מהימנא לך - עשה כפירושא,
ואי לא - עשה פירוש לפירושא.

ואיכא דאמרי:

הכי אמר ליה: אי אמידא לך - עשה כפירושא,
ואי לא - עשה פירוש לפירושא.

לא מן הנשים כו'. דאיכא למימר גנבום
לבעליהן ולאזוניהם ותינוקות נמי שמא
גנבו מבית בעל הבית שהם דרים שם
ואסור לסייע ידי עוברי עבירה וכשלא
יקבלו מהם יחזירו למקום שגנבו שם:
יחזיר לאשה. ולא לבעל דאין לנו
להחזיקה בגנבתה:

יחזיר לבעלה. שאפי' אם ניתן לה ממון.
זה על מנת שאין לבעלה רשות בה מכיון
שמתה יורשה בעלה שהבעל יורש את
אשתו והלכך יחזיר לבעל דממה נפשך
עכשיו הרי הוא של בעלה:

יחזיר לרבו. דמסתמא כל מה שקנה עבד
קנה רבו ונראה בעיני דהוא הדין אם
נשתחרר העבד ואח"כ מת יחזיר לרבו
שהרי עבד היה כשהפקיד ליה וסתם
עבדים גזלין הן אבל אם נתגרשה
האשה ואחר כך מתה יחזיר ליורשיה
ולא לבעלה דמשנתגרשה אין הבעל
יורשה:

קבל מן הקטן. לא יחזיר לו שהרי אין
יודע לשמור וכמשליך לאיבוד דמי מי
שהחזיר לו אלא יעשה לן סגולה אוצר
עד שיגדל ויחזיר לו ולקמן מפרש מאי
סגולה:

ואם מת. קטן יחזיר ליורשיו:

וכולן שאמרו. אפי' קטן:

בשעת מיתתו. אורחא דמילתא נקט
דכשהן בריאין אם רוצים להחזיר
לבעלים יטלו שלהן מיד הנפקד ויחזירו
לבעליהן דמה להן לגלות הדבר:
יעשה כפירושן. יחזיר הנפקד לאותו
פלוני שפירשו אלו:

ה"ג ואם לאו יעשה פירוש לפירושן.
כלומר ואם לא מהימן לההוא נפקד
שהפקדון של אותו פלוני הוא אלא של
בעלים שלהם הוא ומתוך בושה אינם
רוצים לומר שהוא של בעלים דלא
ליתחזקו כגזלנים וגנבים יעשה הנפקד
פירוש אחר לפירושו שיחזור לבעליהן
של אלו ולא לאותו פלוני וכי האי גוונא
אמרינן בסמוך בההיא עובדא דביתהו
דרבה בר בר חנה ויש מפרשים ואם לאו
יעשה פירוש לפירושן כלומר אם לא
פירשו בשעת מיתתה יעשה פירוש למה
שהם היו צריכין לפרש שיחזיר לבעליהן
ולא נהירא דא"כ היינו רישא ואם מתו
יחזיר לבעליהן ואם מת יחזיר לרבו
דמיירי בשמת ולא פירש למי יחזיר
וקאמר דיחזיר לבעלים ותרי זימני למה
לי ואית ספרים דכתב בהו ואיכא
דאמרי יעשה פירוש לפירושו כלומר לא
יעשה כמה שפירשו הן אלא יחזיר
לבעלים ולא נהירא דא"כ רב דאמר אי
מהימן לך כו' דאמר כמאן לא כרישא
ולא כסיפא:

כיפי. עגילים אנורי"ש כדאמרינן בעלמא
(עירובין דף צו: ה) כיפי תלא ליה
עגילים תלה באזניהם:

דמרתא. שם חכם אחיו של ר' חייא
כדאמרינן (סנהדרין דף ה.) מרתא
ואייבו וחנא ור' חייא כו':

ובני בריתא. של מרתא ושל בני בתו:

אי מהימנא לך. שלא גנבה ממך כלום:

עשה פירוש לפירושא. עכב לעצמך:

אי אמידא לך. אותם שהיא אומרת
שהם שלהם אם עשירים הם וראוין
להפקיד כיפי ושאר חפצים עשה
כפירושה והחזירם להם אי נמי אי
אמידא לך אשתך שיש לה אוהבים
שנתנו לה ממון ע"מ שלא יהא לך חלק
בו ומתנה זו שנותנת לקרוביה משלה
עשה כפירושה:

.67 נב, א

רפ"י

ס"ת. ללמוד בו הרי פירות
 והקרן קיים:
 דאכיל מיניה. הקטן תמרי
 והקרן קיים אבל בעיסקא לא
 שמא יארע בה דבר תקלה
 ותאבד:

"מן הקטן - יעשה לו סגולה".

מאי "סגולה"?

רב חסדא אָמר:
 סְפֵר תּוֹרָה.

רְבֵה בַר רַב הוּנָא אָמר:
 דִּיקְלָא דְאָכַל מִיְנֵיהּ תִּמְרֵי.

68. נב, א

רַט"י

אפי' חלקו. נתפרדו האב והבן שאין הבן סמוך על שולחן אביו ואין הבן בנכסי אביו כלום אפי'ה אין מחזיקין זה על זה דלא קפדי אהדדי:

חלקו לא. כלומר בחלקו לא מיירי מתני' אלא כיון דחלקו יש להן חזקה זה על זה:

הכי גרסינן עבד רב פפי עובדא חלקו לא. כלומר כרבא עשה דהיכא דחלקו לא דברה משנתנו אלא ודאי יש להן חזקה: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל איתמר אחד מן האחין שהיה נושא ונותן כו'. אחד מן האחין כגון גדול אחין לאתר מות האב:

"לא לאב בנכסי הבן, ולא לבן בנכסי האב".

אמר רב יוסף:
אפילו חלקו.

רבא אמר:
חלקו לא.

אמר רב ירמיה מדפתי:
עבד רב פפי עובדא 'חלקו לא', כרבא.

אמר רב נחמן בר יצחק:
אישתעי לי רב חייא מהורמיז ארדשיד,
דאישתעי ליה רב אחא בר יעקב משמיה דרב נחמן בר יעקב:
'חלקו לא'.

והלכתא
חלקו, לא.

תניא נמי הכי:
"בן שחלק ואשתו שנתגרשה - הרי הן בשאר כל אדם".

69. נב, א

רש"י

אונות. שטרי מכירות לשון כחי וראשית אוני (בראשית מט): **ושטרות.** של הלואה: **יוצאין על שמו.** שבשמו נכתבו שהוא לקח והלוח: **שלי הן.** ואין לאחי חלק בהן שנפלו לי הממונות שהלויתי וקניתי בהן קרקעות הללו מבית אבי אמא ואין אתם יורשים עמי והלכך נקט אבי אמא דאילו מבית אבא כולן יורשין בשוה דבאחין מן האב עסקינן שכולן יורשין ממון של אביהן ביחד ולא יטול זה יותר מזה והלכך מאין לו ממון זה לבדו אם לא ירשו מאמו וכגון שאינם בני אם אחת:

עליו להביא ראיה. שהממון שלו אע"פ שכתובין השטרות בשמו דכיון שהיה הוא לבדו נושא ונותן בנכסים שנכתבו על שמו וכדמפרש לקמיה שאין חלוקין אפי' בעיסתו דכיון דלא נודע מעולם מאיזה צד יבא לן ממון בלא אחין אין לתלות השטרות אלא בממון האב ואינו יכול להוציא הממון מחזקת האב ולקמן מפרש ראיה במאי:

על האחין להביא ראיה. שהשטרות הללו ממנון אביהן דאמאי דכתב בשטר סמכינן והרי על שמו נכתב ואע"ג דהלכתא כשמואל בדיני בהא הלכתא כרב דתניא לקמן כוותיה ורב חסדא ורבה ורב ששת נמי כרב סבירא להו דמפרשי מילתיה לקמן:

אבא. רב כך היה שמו כדקרי ליה בשחיתת חולין (דף קלו): אבא אריכא דאמרינן מאץ ריש סדרא בבבל אבא אריכא ואמרינן במסכת נדה (דף כד): רב ארוך בדורו היה והאי דקרי ליה רב כמו שקורין לרי' יהודה הנשיא רבי בארץ ישראל קרו ליה נמי בבבל רב וכן מצאתי בספר ערוך המובא מרומא:

שאם מת. ויש לו בנים ליורשו על האחין להביא ראיה דכיון דיתמי לאו בני איתויי ראיה נינהו ואין יודעין לחפש זכותן וגם השטר מוכיח שהיה ממון של אביהן על שכנגדו להביא ראיה אבל כשהאח עצמו קיים היה מטיל רב עליו להביא ראיה דאם איתא דשלו הוא ממון זה יכול לחפש ולמצוא ראיה ואם לא ימצא ראיה הפסיד:

מתקיף לה רב פפא. למאי דאמר שמואל מודי לי אבא:

כלום טענינן להו ליתמי כו'. בתמיה אילו היה אביהן קיים היינו מחזיקין הממון ביד אחין עד שיביא ראיה שאינו שלהן ולפי שמת יפה כחן של יתומין ממנו ויפסידו אתין בתמיה ואע"ג דאמרינן (לעיל דף מא): טוענין ליורש גבי חזקת ג' שנים שאע"פ שלא דר בו אביו אלא יום אחד וזה החזיק ג' שנים אחרי כן הויא חזקה ואע"ג דאבוהון לא מהניא ליה חזקת שלש שנים לומר לקוח הוא בידי אלא אי"כ יש עמה טענה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה וגבי בנו לא בעינן טענה זו אלא מאבי ירשתי אלמא טענינן ליתמי מאי דלא מצא אבוהון למטען לא דמי דהתם נמי אין טוענין בשביל היתומים אלא שאביהן קנאה מן המערער כמו שהיה הוא האב יכול לטעון ולפיכך הויא חזקה אע"ג דלא טענו מידי אבל הכא האב לא מצא טעין לאחין שיביאו ראיה ואנן היכי נטעון במקום היתומים כן:

המשך רש"י בעמוד הבא

איתמר:

אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית, והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו, ואמר: שלי הם, שנפלו לי מבית אבי אמא.

אמר רב:

עליו להביא ראיה.

ושמואל אמר:

על האחין להביא ראיה.

אמר שמואל:

מודה לי אבא: שאם מת - על האחין להביא ראיה.

מתקיף לה רב פפא:

כלום טענינן להו ליתמי מידי דלא טען להו אבוהון?!

והא רבא אפי' זוגא דסרבלא, וספרא דאגדתא מיתמי בלא ראיה, בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר.

קדש'לח רב הונא בר אבין:

דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, ואמר: "לקוחין הן בדי" - אינו נאמן!

נב,

קש'א!

אמר רב חסדא:

לא שנו אלא דאין חלוקין בעיסתו,

אבל חלוקים בעיסתו - אימור מעיסתו קימין.

"ראיה" - במאי?

רבה אמר:

ראיה בעדים.

רב ששת אמר:

ראיה בקיום השטר.

אמר ליה רבא לרב נחמן:

הא רב, והא שמואל,

הא רבה, והא רב ששת,

מר כמאן סבירא ליה?

אמר ליה:

אנא מתניתא ידענא,

דתניא:

"אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית,

והיו אונות, ושטרות יוצאין על שמו, ואמר: שלי הן,

שנפלו לי מבית אבי אמא -

עליו להביא ראיה.

ובן האשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית,

והיו אונות ושטרות יוצאין על שמה,

ואמרה: שלי הן, שנפלו לי מבית אבי אמא או מבית אבי אמא -

עליה להביא ראיה."

מאי "ובן"?

מהו דְּתִימָא:

אִשָּׁה כִּיּוֹן דְּשְׁבִיחָא לָהּ מִיִּלְתָּא, דְּאִמְרֵי קָא טְרַחָא קַמֵּי יְתִמֵּי, לָא גְזַלָּהּ מִיְתִמֵּי,
קָא מְשַׁמַּע לָן.

רפ"י

והא רבא אפיק כו'. סיומא דאתקפתא דרב פפא היא:

זוגא דסרבלא. זוג מספריים של סורקי בגדים שגוזזין בהם הסרבליים:

בלא ראיא. הבעלים שהיו להם עדים שהן שלהן הוציאום מן היתומים בלא ראיא ועדים שיעידו שהשאלו לאביהן של יתומים לפי שהן עשויון להשאל ולהשכיר שאם אמר אביהן לקוחין הם בידי עליו להביא ראיא אף היתומין עליהן להביא ראיא שלקחון אביהן מן הבעלים וכיון דלית להו ראיא החזירם רבא לבעלים ולא נאמר כיון שמת האב על הבעלים להביא ראיא:

כדשלח רב הונא כו'. כלומר להכי אפקינהו רבא משום דדברים העשויון להשאל ולהשכיר אין אדם נאמן לומר לקוח הוא בידי כדשלח רב הונא:

קשיא. לדידן קשיא אמאי אמר שמואל מודי לי אבא כו': ופסק ר' חננאל דהלכתא כשמואל דהיכא דמית על האחין להביא ראיא וכן פירש נקטינן מרבתי ז"ל כל היכא דאמר בגמ' תיובתא דפלוני תיובתא בטלו דברי מי שהתיובתא עליו לגמרי אבל היכא דעלתה בקשיא כי הך דשמואל לא בטלו דבריו דאמרינן לא הוה בריא להן דבטלה שמועה זו לגמרי אלא לא אשתכח פירוקא בהווא שעתא דתליא וקיימא ואעפ"כ אין נראה בעיני דלא שנת תיובתא ולא שנת קשיא דקאי אמילתא דאמוראי חדא היא ולא הויה עיקר אלא לגבי תיובת' ממשנה או מברייתא שייך לומר תיובתא ומפירכא דאמוראי שייך למימר קשיא והא דשמואל נראה בעיני דלא סמכינן עליה כל עיקר וכן בפ"י ר"ח כתב מר"ש גאון כי זה שאמר שמואל ומודי לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיא אין הלכו: כמותו:

לא שנו. הא דקאמר רב עליו להביא ראיא:

אלא שאין חלוקין. בשום דבר בעולם אפי' בעיסתן הלכך מאין לו לזה כלום בלא אחיו:

קימץ. עצרן ביותר ולכך נתעשר והיה לו ממון לבדו שאין לאחיו חלק בו ומהממון ההוא לקח קרקעות והלוה לאחרים:

ראיה במאי. אדרב קאי שהלכה כמותו דאי אדשמואל היכי אמר רב ששת ראיא בקיום השטר והרי לשמואל דאית ליה על האחין להביא ראיא צריך להן לפסול שטרן של זה ולא לקיימו:

ראיה בעדים. על בעל השטר להביא ראיא דמעיסתו קימץ או מאבי ירש והיה ממון של שטרות הללו שלו:

בקיום השטר. שכתבו לו בית דין הנפק על שטר זה וכיון דקיימוהו ב"ד בדקו השטר וחקרו ועמדו על אמיתת הדבר שכל הכתוב בשטר אמת הוא והשטר הרי כתוב בשמו של זה:

הא רבה והא רב ששת. דפליגי אליבא דרב ואי כרב סבירא לך ראיא במאי אי כרבה אי כרב ששת:

מתניתא ידענא. כרב ומיהו לא פירש לי אי כרבה אי כרב ששת: ורבינו חננאל פסק בעדים צריך להביא ראיא ולא בקיום השטר דהא אפי' רב ששת מודי דראיה בעדים שוה יותר מקיום השטר:

וכן האשה. אלמנה:

מבית אבי אבא. ה"נ מצי למימר מבית אבא ומשום רישא דקתני מבית אבי אמא קתני נמי סיפא מבית אבי אבא:

מאי וכן. דמשמע ואפי' האשה דינה כן ומאי רבותא איכא טפי דקתני וכן הכי הוה ליה למיתני אשה שהיתה נושאת ונותנת כו' ודרך תנא לומר שני דברים שוין וזימנין דאמרינן דצריכי תרווייהו אבל הכא דקתני וכן משמע דבלא זו אף זו קתני:

דשביחא לה מילתא. חשיבות היא לה שמאמינן אותה בית דין לעשותה אפוטרופוס בשל יתומין וגם משבחין אותה בני אדם על כך ומקושי גדול תאמר על שלהן שהוא שלה וסד"א דליהמנה קא משמע לן: בבבא בתרא ירושלמי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו בחיי אשתו אבל לאחר מיתת אשתו יש לו חזקה ולא לאשה בחיי בעלה בנכסי בעל אבל לאחר מיתת בעלה יש לה חזקה ולא לבנכסי הבן בחיי הבן אבל לאחר מיתת הבן יש לו חזקה ולא לבן בנכסי האב בחיי האב אבל לאחר מיתת האב יש לו חזקה ואיכא לדמויי להך דתניא לעיל בן שחלק ואשה שנתגרשה כו': במתני' לא גרסינן ופרץ בפניו דהא נכסי הגר לא שייך ביה בפניו דהא מית ליה הגר:

אטו כל הני. דאמרינן לקמן במתני' נותן מתנה ואחין שחלקו לאו על ידי חזקה דנעל גדר הן קונין כדקתני מתני' בתמיה:

70. נב, ב

כ"י

במה דברים אמורים. דבעין גי
שנים:

בחזקה שיש עמה טענה. כלומר
ערעור:

אבל בחזקה שאין עמה טענה.
שבעל הקרקע מודה לו ליטלה
כגון נותן מתנה כו' כיון דנעל
גדר ופרץ כל שהוא בפני עדים
הויא חזקה לקנות שלא יוכל
לחזור עוד זה בזה:

"במה דברים אמורים: במחזיקה,

אבל בנותן מתנה,

והאחיו שחלקו,

והמחזיק בנכסי הגר - נעל גדר, ופרץ כל שהוא - הרי זו חזקה".

אטו כל הני דאמרינן לאו בני חזקה נינהו?!

חסורי מחסרא והכי קתני:

"במה דברים אמורים: בחזקה שיש עמה טענה,

כגון מוכר אומר: "לא מכרתני", ולוקח אומר: "לקחתני",

אבל חזקה שאין עמה טענה, כגון:

נותן מתנה, והאחיו שחלקו, והמחזיק בנכסי הגר,

דלמקמי בעלמא הוא,

נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה".

71. נב, ב - נג, א

כ"ט

בקדושין דבי לוי: בתוספתא ברייתא דמס' קדושין שסידר לוי כמו שסידרו ר' חייא ר' אושעיא:
נעל וגדר ופרץ בפניו. במקח וממכר מיירי דתנן בקידושין (דף כו.) דקרקע נקנית בחזקה:

ומתמה גמ' בפניו הוא דהוי חזקה אבל שלא בפניו. דמוכר אם נעל וגדר שלא בפניו לא תיהוי חזקה בתמיה:
ה"ק. אם גדר ופרץ לוקח בפניו דמוכר לא צריך למימר ליה מוכר ללוקח לך חזק וקני אלא מכיון שנתרצה לו למכרה בכך וכך מעות והחזיק זה בפניו הויא חזקה דניחא ליה בהך חזקה והלכך שתיק ולא יוכל מוכר לחזור בו עוד והלוקח נתחייב לו דמי מקחו:

שלא בפניו צ"ל כו'. אם בא להחזיק שלא בפניו דמוכר כגון בעיר אחרת או אפי' באותה העיר שלא מדעתו של מוכר לא הויא חזקה אלא א"כ א"ל מוכר ללוקח לך חזק וקני ואפי' אם נתן לו מעות לא קני במעות כגון בעיר שכותבין שטר דאין הכסף מועיל עד שיחזיק או עד שיכתוב השטר כדאמר' בפ"ק דקדושין (דף כו.) עלה דהך משנה נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף כו' אמר רב ל"ש אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב לו את השטר ואי פריש פריש שפירש בכסף אקנה קנין גמור בלא חזקה ושטר אבל מסתמא לא קני במעות עד דמחזיק:

בעי רב. הך ברייתא הוה שמיעא ליה דקתני בפניו אבל שלא בפניו לא הויא חזקה עד דא"ל בהדיא לך חזק וקני וקמבעיא ליה מי לימא דבמכירה מיירי אבל במתנה מכיון שאמר לו נותנני לו קרקע זו והלך והחזיק שלא בפניו הויא חזקה ואע"ג דלא א"ל לך חזק וקני וכדמפרש טעמא לקמיה דנותן בעין יפה נותן או דלמא לא שניא:

מאי תיבעי ליה לאבא. במתנה טפי ממכר ק"י הוא דלא קני עד דא"ל לך חזק וקני: **ומה מכר דקיהיב ליה זוזי.** לוקח למוכר היום ולמחר לאחר שיחזיק שהרי ע"מ כן הוא מחזיק כדי לפרוע דמים למוכר דמוכר לא מפסיד כיון ג' דקבל כל הדמים א"נ יהיב ליה מקמי דמחזיק זוזי לא קנה כדפרישית לעיל וכגון במקום שכותבין את השטר כדתניא בקדושין (דף כז.) מכר לו י' שדות ב"י מדינות כיון שהחזיק בשדה אחת קנה כולן מה שאין בשניהן בד"א שנתן לו דמי כולן כו' אלמא אחר נתינת דמים בעינן חזקה ואפ"ה אי א"ל מוכר ללוקח לך חזק וקני הוי חזקה ואי לא לא:

מתנה. דאין לו כי אם חסרון ממונו לא כל שכן דצריך למימר ליה לך חזק וקני ולא ליהוי חזקה עד דא"ל דלמא לכשירצה להחזיק כבר חזר בו ממתנתו:

ורב. דקבעי לה סבר איכא למימר מאן דיהב מתנה בעין יפה יהיב שמחמת חיבה נתן לו והלכך ניחא ליה שילך ויחזיק ואיכא למימר דכמאן דא"ל דמי והלכך מספקא ליה ושמואל נמי דפשיטא ליה ס"ל היכא אמרינן בעין יפה נותן ה"מ כגון לאחר שהחזיק ונתקיימה המתנה הוא דאמרינן בעין יפה נותן לו מכל וכל שלא שייר לעצמו במתנה זו דאמרן לעיל [נא:] המוכר שדהו לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות אבל כל זמן דמספקא לן אי גמר להקנות המתנה או לא מספקא אין לנו לומר שנתן את שלו במתנה עד דמפרש ואומר לך חזק וקני:

תני רב הושעיא בקדושין דבי לוי:

"נעל, גדר, פרץ כל שהוא, בפניו - הרי זו חזקה."

"בפניו" - אין,

שלא בפניו - לא?!

אמר רבא:

הכי קאמר: בפניו - לא צריך למימר ליה: "לך חזק וקני".

שלא בפניו - צריך למימר ליה: "לך חזק וקני".

נגא

ב"ר:

מתנה - היאך?

אמר שמואל:

מאי תבעי ליה לאבא?

השתא, ומה מכר דקא יהיב ליה זוזי,

אי אמר ליה: "לך חזק וקני" - אין

אי לא - לא

מתנה - לא כל שכן?!

ורב סבר, מאן דיהיב מתנה,

ב"ר יפה יהיב.

72. נג, א

רפ"י

דאמר שמואל גדר גדר. שהיה בנוי פחות מ"י והשלימו לעשרה לפי שלא יוכלו לעלות עליו וליכנס בשדה:

פרץ פרצה. הרחוב הפרצה:

דמעיקרא. כשהיה פחות מ"י לא הוו סלקי לה אין יכולין לעלות דרך עליו ליכנס בשדה כגון שהיה עשוי בשיפוע או היה בנוי על מקום מדרון:

והשתא נמי לא סלקי לה מאי קעביד. ואמאי הוי חזקה דכל בנין בלא צורך לא הויא חזקה:

ואלא דמעיקרא הוו סלקי לה. מיהא בדוחק והשתא שהשלימו לעשרה לא סלקי לה כלל טובא עביד ואין זה ראוי לקרות כל שהוא ואע"פ שבנין כל שהוא גדר:

והשתא סלקי לה בדוחקא. והיינו כל שהוא דכל שהוא אהני דהא אכתי סלקי לה קצת והאי דנקט שמואל והשלימו לעשרה לאו דוקא דה"ה לפחות מ"י (והוא) דהשתא אהני להכי דסלקי בדוחקא ומעיקרא הוו סלקי לה ברווחא ואורחא דמילתא נקט דסתם השלימו לעשרה מעיקרא סלקי לה ברווחא והשתא סלקי לה בדוחקא:

והשתא קעיילי לה ברווחא. דפורתא אהני ולא בעי לתרוצי דמעיקרא לא עיילי כלל והשתא עיילי לה בדוחק דטובא עבד דשווייה פתח וגבי נעל כל שהוא נמי איכא לפרושי כה"ג שסתם פתח סתימה כל שהוא דמעיקרא עיילי לה ברווחא והשתא עיילי לה בדוחקא א"נ שקבע מנעול בדלת לנעול בו דהיינו בנין אבל סגר את הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר אינה חזקה דאין זה אלא עושה מצוה לשמור בית חברו ומברית ארי מנכסי חברו הוא כדלקמן בשמעתין ואע"ג דגבי שכירות בתים אמרי' בפסחים (דף ד.) משמסר לו מפתחות הוי בחזקת שוכר וה"ה לגבי לקנותו ה"מ במוכר ומשכיר לחברו אבל בנכסי הגר מי מסר לו מפתחות שיקנה הלכך צריך בנין כל שהוא:

וכמה "כל שהוא"?

כשמואל,

דאמר שמואל:

גדר גדר, והשלימו לעשרה, ופרץ פרצה כדי שיכנס ויצא בה - הרי זו חזקה.

האי "גדר" - היכי דמי?

אילימא דמעיקרא לא הוו סלקי לה, והשתא נמי לא סלקי לה - מאי עבד?!

ואלא, דמעיקרא הוו סלקי לה, והשתא לא סלקי לה, טובא עבד!

לא,

צריכא דמעיקרא הוו סלקי לה ברווחא,

והשתא קא סלקי לה בדוחקא.

האי "פרצה" - היכי דמי?

אילימא דמעיקרא הוו עיילי בה והשתא נמי עיילי בה - מאי עבד?!

ואלא, דמעיקרא לא הוו עיילי בה, והשתא קא עיילי בה, טובא עבד!

לא,

צריכא דמעיקרא הוו עיילי בה ברווחא,

והשתא עיילי בה ברווחא.

73. נג, א-ב

רפ"י

נתן צור. בחור שבגדר השדה וכולה שמעתי אנכסי הגר קאי וה"ה לקונה דבר מחבירו :
נטל צור. מן הגדר ועשה בו נקב :
ה"ז חזקה. וכגון דמהני לשדה כדמפרש ואזיל :
מאי נתן כו'. למאי אהני האי נתינה ונטילה דליהוי חזקה :

אילימא נתן צור וסכר מיא. ראה נהר שוטף ורוצה ליכנס דרך נקב ובא זה וסתם את הנקב בצרור וסכר את המים מן השדה שלא יכנסו בו שלא ישטפו את השדה :
ואפיק מינה מיא. שנאספו לה מים בצד האחד ועשה נקב בצד השני כדי שיצאו לחוץ :

האי מבריה ארי וכו'. הא למה זה דומה למשיב אבידה דכל ישראל מצווין להציל ממון חביריהם מן ההיזק ואין קרוי חזקה אלא דומיא דגדר ופרץ שעושה בו בנין או כל תיקון הצריך לו לשדה כגון משקה מים או זומר או זורע או חורש :

דצמד לה מיא. כמו צמיד פתיל (במדבר יט) ויצמדו לבעל פעור (תהלים קו) חיבר המים שבתוכו שלא יצאו לחוץ וזהו כמו משקה את השדה דומיא דחורש שמתקן את השדה ומייפו בהשקאה זו :

דפתח ליה מיא. ע"י נטילת צרור נכנסו המים מן הנהר דרך חור שבכותל :

וא"ר אסי אר"י ב' שדות. של גר הסמוכין זה לזה אלא שיש מצר אחד ביניהן :

החזיק באחת מהן. כגון דרפק בה כדלקמן ונתכוין לקנותה לבדה ולחברתה לא נתן לב לקנות קנאה לאותה שדה לבדה ואי לא הוה מצר בינתיים הוה קנה את כולם מסתמא בחפירה כל שהוא :

לקנות אותה ואת חברתה. כשמחזיק באחת נתכוין לקנות בחזקה זו את שתיהן :

אותה קנה. לבדה אבל חברתה לא קנה דמצר מפסיק כדאמר ר' יוסי בר חנינא לקמן בשמעתיה (נה. ע"ש) המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר ודוקא נכסי הגר דממילא קני הלכך אין בו כח לקנות אלא אותה שדה שהחזיק בה אבל במכר מודי ר' יוחנן שאם החזיק באחי מהן קנה כולן כדאמרין בפי ראשון דב"ק (דף יב.) ולקמן בהמוכר את הבית (דף סז.) אמר שמואל מכר לו י" שדות בעשר מדינות החזיק באחת מהן קנה כולן ותניא בהדיא כוותיה דשמואל בפ"ק דקדושין (דף כז.) ומפרש טעמא דסדנא דארעא חד הוא וכדמפרש התם בברייתא בד"א שקנה כולן שנתן לו לוקח למוכר דמי כולן דכולהו אשתעבוד ליה ללוקח בשביל מעותיו אהני חזקת אחת מהן לקנות כולן אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו והלכך גבי נכסי הגר נמי דליכא מתן מעות לא קני אלא ההיא שדה דאחזיק בה :

אף אותה לא קנה. דלא נתכוין להחזיק בה ואין חזקה אלא מדעתו דאין אדם קונה שלא מדעתו :

בעי ר' זירא החזיק באחת מהן לקנות אותה והמצר כו'. מי לימא האי דלר' יוחנן לא קנה חברתה בחזקתה דאיך היינו משום שלא נתכוין להחזיק במצר וכיון שהוא מפסיק לא תועיל חזקה לשדה אחר שאינו מחובר לה אבל הכא דמתכוין לקנות גם את המצר עם חברתה מאי מי אמרי' האי מצר דהאי ארעא שהחזיק בה הוא וקנה גם המצר ודהאי ארעא של מצר שני גם הוא ויקנה גם אותה :

או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. המצר מופלג מן השדה גבוה או נמוך וכל אחד מקום חשוב בפני עצמו הוא מצר לבד ושדה לבד ולא מבעיא דחברתה לא קנה אלא אפילו המצר לא קנה והאי דא"ר יוחנן חברתה לא קנה הוא הדין דאפילו מצר לא יכול לקנות בחזקת השדה אלא אורחא דמילתא נקט שאין חוששין בני אדם בקניית המצר כי אם בקנין השדה :

והחזיק במצר. דרפק ביה פורתא :
לקנות שתיהן. השדות דמכאן ומכאן :

מהו. דאם תמצוי לומר החזיק בשדה לא קנה המצר התם היינו טעמא שאין המצר צריך מן השדה ואין זקוק לו כלל אבל המצר משועבד הוא לשדה לשמרו כמו שהאפסר משמר את הבהמה ואמרינן בקדושין (שם) תדע אילו מכר לו עשר בהמות באפסר אחד מי לא קנה הבהמות בשביל שמחזיק באפסר והאי מצר נמי אפסרא דארעא הוא וכמי שמחזיק בשדות דמי :

או דלמא האי לחודיה קאי. המצר לגמרי ולא דמי לאפסר של בהמות כדאמר' נמי בקדושין מי דמי התם אגודו בידו הכא לא אגודו בידו :

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן :
נתן צור והועיל,
נטל צור והועיל - הרי זו חזקה.

מאי "נתן" ומאי "נטל" ?

אילימא: נתן צור וסכר מיא מינה, נטל צור ואפיק מיא מינה - האי 'מבריה ארי מנכסי חברו' הוא!

אָלָא,

נתן צור דצמד לה מיא,
 נטל צור וארוח לה מיא.

ואמר רב אסי אמר רבי יוחנן :

שתי שדות ומצר אחד ביניהן,

החזיק באחת מהן לקנותה - קנאה;

לקנות אותה ואת חברתה - אותה קנה,

חברתה לא קנה.

לקנות את חברתה - אף אותה לא קנה.

נגב,

בעי רבי זירא :

החזיק באחת מהן לקנות אותה ואת המצר ואת חברתה - מהו?

מי אמרינן: מצר דארעא חד הוא, וקני,

או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי?

תיקו.

בעי רבי אלעזר :

החזיק במצר לקנות שתיהן -

מהו?

האי מצר אפסרא דארעא הוא וקני,

או דלמא האי לחודיה קאי, והאי לחודיה קאי?

תיקו.

74. נג, ב

רפ"י

זה לפנינו מזה. והפנימי יש לו דריסת הרגל על החיצון לצאת לרה"י דרך עליו: פנימי לא קנה. דאין פנימי משועבד לחיצון כלל דליהני חזקה שלו: ה"ג לקנות אותו ואת החיצון קנה שתייהן:

לקנות את החיצון. לבדו לכך החזיק בפנימי אף פנימי לא קנה:

קמא לבני בעלמא הוא דאפיך. הפך לבנים בעלמא וסדרן זה על זה דכל זמן שלא העמיד דלתות מאי קעביד מעיקרא עיילי ברווחא והשתא נמי עיילי לה ברווחא דתחלת בנין אינו עיקר אלא גמרו וכדתנן (לעיל דף מב.) נעל וגדר דהיינו העמדת דלתות אבל בנה כל שהוא לא קתני:

המוצא פלטרין. בנויין ואין חסר כלום ואין לו מה לחדש בבית שתהיה חזקה: גדולים לא גרסינן:

סיוד. טיח בסיד:

כיור. ציורין מחוקין על הקיר:

וכמה. הוי ייפוי להחזיק:

וכנגד הפתח. דרך כניסת פתח הבית בכותל שכנגדו דשם נראה יותר לנוי אבל במקום אחר טפי מאמה בעי:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

שני בתים זה לפניו מזה,

החזיק בחיצון לקנותו - קנאו.

לקנות אותו ואת הפנימי - חיצון קנה,

פנימי לא קנה.

לקנות את הפנימי - אף חיצון נמי לא קנה.

החזיק בפנימי לקנותו - קנאו.

לקנות אותו ואת החיצון - קנה שניהן,

לקנות את החיצון - אף פנימי לא קנה.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר,

ובא אחר והעמיד להן דלתות - קנה.

מאי טעמא?

קמא, לבני בעלמא הוא דאפיך.

אמר רב דימי בר יוסף אמר רבי אלעזר:

המוצא פלטרין בנכסי הגר,

וסד בהן סיוד אחד, או כיור אחד - קנאו.

וכמה?

אמר רב יוסף:

אמה.

אמר רב חסדא:

וכנגד הפתח.

75. נג, ב

רש"י

הא מילתא. דלקמן אמר לן רב ששת מדעתו:

ואנהרינהו לעיניו ממתניתא. והאיר עיינו להביא לנו ראייה לדבריו ממתניתא דלקמן:

הציע מצעות. ושכב שם על הקרקע בנכסי הגר קנה ואף על גב דלא היינו נעל וגדר ופרץ שלא תיקן שום תיקון בקרקע אלא שנהנה גופו מן הקרקע ששמשו הקרקע הוי חזקה ונראה בעיני דמהכא ילפינן דנפקא לן קרקע נקנה בחזקה בקדושין מהאי קרא ושבו בעריכם אשר תפשתם במה תפשתם בשיבה ועוד מדכתיב וירשתם אותה וישבתם בה במה ירשתם בשיבה והיינו בכלל ישיבה כשוכב על הקרקע:

כיצד בחזקה. אעבד כנעני דתנן בקדושין שנקנה בחזקה קאי: **נעל לו.** עבד לרבו ששימש העבד לרבו הויא חזקה וכן כולן אף הציע מצעות ששמשו הקרקע קנה:

והנעילו. היינו נעל לו מנעלו דרישא ואגב שיטפא דהלבישו אמר נמי הנעילו:

גרדו. כמו ויקח לו חרש להתגרד בו (איוב ב):

והגביהו קנאו. לקמיה מפרש מי הגביה למי:

אמר ר"ש כו'. לקמיה מפרש: **מאי קאמר.** הגביהו דקאמר ת"ק מי הגביה למי ומאי קמהדר ליה ר"ש דלפום ריהטא משמע דהיינו ת"ק:

הגביה העבד לרבו. כגון שהיה צריך להגבהה זו כגון להעלותו למטתו קנאו לעבד בהגבהה זו שהרי שימש לרבו שנסמך עליו והיינו דומיא דהציע בנכסי הגר דכיון שנסמך ונשען בשכיבתו על הקרקע קנאה:

הגביה רבו לו לא קנאו. דלא שייכא הגבהה כי אם במטלטלי שאין דרך להגביה בני אדם:

לא תהא חזקה. דהנעיל והלביש והרחיץ והפשיט גדולה מהגבהת רב לעבד וקנה רב לעבד שהרי הגבהה חמורה היא דקונה אפילו ברשות מוכר מה שאין כן במשיכה ומסירה וגם קונה ברשות הרבים ובסימטא:

אמר רב עמרם:

האי מילתא אמר לן רב ששת, ואנהרינהו עיניו ממתניתא: המציע מצעות בנכסי הגר - קנה.

"ואנהרינהו עיניו ממתניתא" - מאי היא?

דתניא:

"**כיצד בחזקה?**

נעל לו מנעלו,

או התיר לו מנעלו,

או שהוליד בליו אחריו לבית המרחץ,

הפשיטו,

הרחיצו,

סבו,

גרדו,

הלבישו,

הנעילו,

הגביהו - קנאו.

אמר רבי שמעון:

לא תהא חזקה גדולה מהגבהה,

שהגבהה - קונה בכל מקום."

מאי קאמר?

הכי קאמר:

הגביהו לרבו - קנאו,

הגביה רבו לו - לא קנאו.

"**אמר רבי שמעון:**

לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום."

76. נג, ב-נד, א

כ"י

דשדא ליפתא בי פילי שזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקת הלפת בתוך החריץ לא הויה חזקה שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זרע ואח"כ מכסהו ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר ממילא הוא דקשבח ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו וכן צמד לה מיא דאמרן לעיל הרי משקה את השדה ומנגב את הקרקע אבל האי מאי קעביד ואכילת הלפת נמי אינה חזקה דאכילת פירות אינו קונה ולא הויה חזקה לקנות שהרי אינו עושה בלקיטת הפירות ולא באכילתם שום תיקון בקרקע שיהא דומה לנעל גדר ופרץ וגם לא להציע מצעות בנכסי הגר דהתם קמיתחני גופו מן הקרקע וקמשמשא ליה קרקע כעבד לרב והכי נמי אמרינן לקמן בשמעתין והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו. קנה לענין חזקת שלש שנים להיות אכילת הפירות של שלש שנים עומדים במקום שטר ובנכסי הגר לא קנה כלומר לגבי לקנות קרקע מיד כדין קרקע שנקנית בכסף בשטר ובחזקה דנעל וגדר לא הויה חזקה:

פילי. כמו פילאי:

אמר רב ירמיה בי ר' אבהו אמר רב יהודה:

האי מאן דשדא ליפתא בי פילי דארעא דגר - לא הוי חזקה.

מאי טעמא?

בעידנא דשדא לא הוי שבחא.

השתא דקא שבח, ממיילא קא שבח.

77. נד, א

רס"י

דפסח דיקלא. כמו ויפשחני (איכה ג) נוטל מן הענפים ויש שמשפחין אותו לצורך הדקל לפי שענפיו מרובים ואין מניחין אותו ליגדל ומהניא ליה הפשיחא כזימור בכרם:

אדעתא דדיקלא. כדי שיגדל: **קני.** הדקל:

אדעתא דחיותא. אם מפשיחו לצורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנאת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק בדקל ולקנותו בחזקה זו לא קני ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר אלא ללקיטת פירות מתכוין לא הויא חזקה וכמחזיק שלא מדעת דמי וכי קאמר מתכוין אני לקנות בלקיטה זו הרי הוא כמי שהולך בשוק ואומר רוצה אני להחזיק בשדה פלוני בדביבור בלא מעשה לא הויא חזקה דתרתוי בעינן שיעשה תיקון בקרקע בידיים ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק:

היכי דמי. מנא ידעינן אי אדעתא דדיקלא או אדעתא דחיותא עבד שלא יוכל לכפור ולטעון אדעתא דדיקלא עבדי:

מהאי גיסא ומהאי גיסא. אם מכל צדדין ליקט כאן מעט וכאן מעט אדעתא דדיקלא שכן מנהג לעשות דכי האי גוונא הוא דאיכא למימר אדעתא דדיקלא ואע"ג דאיכא למימר נמי אדעתא דחיותא מסתמא כל אדם אדעתא להחזיק מתכוין וכל היכא דאיכא למימר הכי והכי אמרינן אדעתא למיקני מכוין:

כולה מחד גיסא. מקלקל הוא את האילן שמגלהו כולו מצד אחד וההוא ודאי אדעתא דחיותא לחוד מכוין דלאילן לא חייש:

האי מאן דזכי זכיאי. מכבד ומטהר את השדה מקיסמים ועשבים רעים:

אדעתא דארעא. שתהא נוחה לחרוש:

אדעתא דציבי. ללקט עצים לשרוף לא קני דכל לקיטת פירות לא קני:

שקל רברבי וזוטרי. איכא למיתלי אדעתא דארעא אבל שבק זוטרי ליכא למיתלי אלא אדעתא דציבי לחוד דגדולים הראוין לשריפה מלקט:

דאתקיל תיקלא. מסיר המכשולות ומשוה פני הקרקע שתהא חלקה ולא תכשל המחרשה ותשבר:

קני. דדמי לחרוש:

דבי דרי. גורן לדוש שם תבואה דכיון דקרקע זה לחרישה עומד ולא לגורן ואף לאחר שיחליקנו לגורן ויחבוט שם חטין יהא צריך שם לחרוש ולזרוע נמצא שאין גורן זה כאן כי אם קלקול ואין זה מתקן השדה כי אם מקלקל וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול ומעיקרא לא מתקן הוא ולא דמי לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל דברים הללו אין סופן לסתור אבל גורן זה סופו לקלקלו ולסתרו דעיקר דארעא לחרישה קיימא אבל אם רצה לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני דקני דאין לך חזקה גדולה מזו:

מוליא. תל:

נצא. גומא:

שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא. לקח התל והשליך בגומא נמצא שהשוה כל הקרקע איכא למימר דלחרוש עשה שלא תתעכב המחרשה:

מוליא במוליא ונצא בנצא. התל הרחיב במקומו והשפילו ונתן מגבהו סביבתו לצדדין שלא יהא זקוף כל כך וכן נצא בנצא שפתי הגומא השפיל וגדר לאמצעיתה ונעשית הגומא חלקה הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו:

אדעתא דבי דרי. ראוי הוא לחבוט חטים ולא לחרישה וכל החזקות הללו בין בנכסי הגר בין במתנה בין במכר והאחין שחלקו:

דפתח מיא. שיכנסו בשדה:

פתח תרי בני. אחד לצד הנהר ליכנס המים ואחד לצד שני לצאת:

אדעתא דכוורי. לצוד דגים נתכוין ולא להשקות השדה דאי להשקות השדה מתכוין היה לו לעשות פתח אחד ויתעכבו שם המים וגם הדגים יהו נצודין שם מאיליהן:

בתפשיחא. כדאמרן לעיל דפסח דיקלא אדעתא דחיותא כולה מחד גיסא:

רפק תותיה פורתא. דהיינו עודר תחת האילן דמהני ליה כחורש לזריעה:

כדמחזקי אינשי. אדעתא דדיקלא דהיינו מהאי גיסא ומהאי גיסא: **הצר צורה.** צורת חיה או עוף:

בנכסי הגר. בכתלי הבית אבל סיוד וכיור דאמר לעיל (דף נג:) אמה כנגד הפתח לאו היינו צורת בריה אלא ציורים בעלמא מעשה צעצועים ופרחים אבל צורת חיה או עוף חשובה ודי באחד ולא בעינן אמה ולא כנגד הפתח:

דרב לא קנה לגינתא דבי רב. גינה הסמוכה לבית מדרשו והיתה של גר ומת וקנאה רב בכך שעשה בה צורה להחזיק בה ומכללא דהך מעשה איתמר הך דרב:

אמר שמואל:

האי מאן דפשיח דיקלא,

אדעתא דדיקלא - קני.

אדעתא דחיותא - לא קני.

היכי דמי?

שקל מהאי גיסא ומהאי גיסא - אדעתא דדיקלא.

כולא מחד גיסא - אדעתא דחיותא.

ואמר שמואל:

האי מאן דזכי זכיאי אדעתא דארעא - קני.

אדעתא דציבי - לא קני.

היכי דמי?

שקל רברבי וזוטרי - אדעתא דארעא.

שקל רברבי ושבק זוטרי - אדעתא דציבי.

ואמר שמואל:

האי מאן דאתקיל תיקלא אדעתא דארעא - קני.

אדעתא דבי דרי - לא קני.

היכי דמי?

שקל מוליא ושדא בנצא - אדעתא דארעא.

מוליא במוליא ונצא בנצא - אדעתא דבי דרי.

ואמר שמואל:

האי מאן דפתח מיא בארעא אדעתא דארעא - קני.

אדעתא דכוורי - לא קני.

היכי דמי?

פתח תרי בני, חד מעייל וחד מפיק - אדעתא דכוורי.

חד בקא - אדעתא דארעא.

ההיא איתתא דאכלה דיקלא בתפשיחא תליסר שנין,

אתא ההוא, רפיק תותיה פורתא,

אתא לקמיה דלוי, ואמרי לה קמיה דמר עוקבא:

אוקמיה בדייה.

אתאי קא צווחא קמיה!

אמר לה: מאי אעביד לך, לא אחזיקת כדמחזקי אינשי.

אמר רב:

הצר צורה בנכסי הגר - קנה.

דרב לא קני לגנתא דבי רב, אלא בצורתא.

78. נד, א-ב

רפ"י

המסויימת במצריה. שיש לה מצר בארבע רוחותיה:
כיון שהכיש בה. וחפר במרא מכוש אחד הכאה אחת בקרקע קנה כולה דהיינו רפק בה פורתא וכגון קרקע שעומד לחרישה אבל בבית לא הוי חזקה ול"ש מכר ול"ש נכסי הגר קנה כולה:

לא קנה אלא מקום מכושו בלבד. ודוקא נכסי הגר אבל מכר וקבל זוזי אפילו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן כדאמר שמואל בפרקי קמאי בב"ק וקדושין וכדפרישית לעיל (דף נג:.) ובהך פלוגתא הלכתא כרב דהא ר"נ עבד עובדא כוותיה דרב לקמן בשמעתין:

ושאינה מסויימת במצריה. אלא בקעה גדולה ופתוחה לשדות אחרים או לרשות הרבים עד כמה צריך לחפור ויקנה כולה אליבא דרב דהא ודאי לשמואל לא חשיבא מסוימת טפי משאינה מסוימת דאפילו במסוימת קאמר לא קנה אלא מכושו וכ"ש בשאינה מסוימת יש מפרשים בענין אחרים ולא נהירא לי כלל:

כדאזיל תיירא דתורי והדר. כשיחרוש צמד בקר שורה אחת מקצה גבול השדה ועד קצהו והדר ובחזרתו יעשה עוד שורה אחרת דהיינו שתי שורות על פני כל השדה משפתו אל שפתו ממזרח למערב מתוך כך קנה כל השדה גם מן הצפון לדרום דכיון דחרש שתי שורות על פני כל אורך השדה או על כל רחבו כאילו חרש כולו שהרי החזיק בו מראשו ועד סופו כן נראה בעיני:

איתמר:

שדה המסויימת במצריה:

אמר רב הונא אמר רב:

כיון שהכיש בה מכוש אחד - קנה כולה.

ושמואל אמר:

לא קנה אלא מקום מכושו בלבד.

נד, ב, ושאינה מסויימת במצריה, עד כמה?

אמר רב פפא:

כדאזיל תיירא דשורי והדר.

79. נד, ב - נה, א

רָשִׁי

אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי העובד כוכבים. שמכרם עובד כוכבים לישראל שקבל העובד כוכבים הדמים ממנו ועדיין לא החזיק בה ישראל זה הקונה אותם:

הרי הן כמדבר. הפקר כדמפרש לקמן שאם קדם ישראל אחר והחזיק בה קנה כאילו הן נכסי הגר שמת ויש מפרשין דמעוה מיהא יחזיר ללוקח ראשון ולי אין נראה כלל דא"כ מאי הרי הן כמדבר אלא זכה בהן לגמרי ואם יכול לוקח ראשון לדון עם העובד כוכבי ולהוציא ממנו מעותיו יעשה ואם לאו יפסיד ומיהו נראה בעיני דהאי שני רשע מיקרי דכיון דיהב לוקח ראשון זוזי לא גרע מעני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה דמיקרי רשע ההוא אחר ופירש רבינו חננאל דלית הלכתא כשמואל ומשום דמקשי עלה אביי אידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ובא רב יוסף לתרץ והקשהו אביי ואמר דמעולם לא אמרה שמואל דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולי נראה דהלכתא כשמואל דהא רב נחמן דדיינא הוי והלכתא כוותיה בדיני דן כוותיה לקמיה וגם הרבה אמוראים כשמואל ס"ל לקמן וסליק שמעתין בהכי והא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא רב יוסף עצמו היה יודע תירוץ לדבר דא"כ לאביי אנא לא ידענא עובדא הכי הוה כו' לא חשש לתרץ מאחר דהוה מייתי ראייה מעובדא: **כי מטו זוזי לדיה.** מן הלוקח:

אסתלק ליה. העובד כוכבים שהרי כל קנינו של עובד כוכבים בכסף כדאמר' בפ"ק דקדושין (דף יד:): ומשקבל המעות לגבי דידיה הויא מכירה גמורה שאין יכולין עוד לחזור זה בזה וישראל לא קני במתן מעות עד דאתא שטרא לדיה כדאמרין בקדושין וכדפרישית לעיל דאפילו מישראל חבריה לא קני בזוזי עד שיכתוב לו את השטר וכ"ש מעובד כוכבים דסתם עובדי כוכבים אנשים הם ואין בדעתו לקנות בלא שטר והלכך אי אתא ישראל אחרינא רפק ביה פורתא מקמי האי קנה ודוקא בלוקח מעובד כוכבים אבל לוקח מישראל חבירו נהי דלא קני לוקח עד דאתי שטרא לדיה אחר מיהא אין יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין ברשות מוכר קיימא שכל זמן שלא החזיק הלוקח או לא בא השטר לידו יכולין שניהם לחזור זה בזה:

מי אמר שמואל הכי. דקני ליה שני לארעא דעובד כוכבים בחזקה בלא שטר מן העובד כוכבים: **והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא.** כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון חבירו ע"פ חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל:

ומלכא אמר. לא ליכול ארעא שום מחזיק בארעא אלא א"כ יש בידו שטר מכירה מן המוכר והיאך יקנה זה המחזיק הואיל ואין לו שטר מן העובד כוכבים אנא לוקח ראשון יקנה בדינא דמלכותא לכי אתי שטריה דעובד כוכבים לדיה:

אמר ליה אנא לא ידענא. רב יוסף נמי בע"כ הוה ידע להא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא והא דקמהדר ליה לאביי אנא לא ידענא כו' ודאי היה יודע תירוץ לדבר אלא דעדיף ליה למימר עובדא ולכך לא חשש לתרץ ואביי מהדר ליה דמהוה עובדא ליכא לאיתווי ראייה ומיהו רב יוסף לא חזר בו דמכל מקום שמואל אמרה כדאמר בסמוך והאי דקשיא ליה דינא דמלכותא דינא רב יוסף לא ס"ל האי דאמר אביי ומלכא אמר לא ליכול ארעא אלא בשטרא דלאו דינא דמלכותא הוא אלא בחזקה נמי ליכול:

בדורא דרעותא. שם מקום אי נמי כפר של רועים: **אתא לקמיה דרב יהודה.** רוב מעשיו שמע משמואל רבו: **דורא דרעותא קאמרת.** בתמיה וכי משם אתה מביא ראייה דנכסי העובד כוכבים הרי הן כמדבר:

באגי מיטמרי. שדות טמונות שלא היו הבעלים נותנין את המס למלך אלא מבריחין עצמן:

דאינהו גופייהו. בעלים ראשונים לא הוו יהבי טסקא ומדינא דמלכותא לא היה בידם דבעלים כח למכור ומכרן בטל וזה השני שהחזיק קנה בדינא דמלכותא שהתנה בחזקתו על מנת ליתן את הטסקא למלך ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא בחזקה בלא שטרא אבל בקרקע שהיא ירושה לעובד כוכבים מאבותיו ומכרה לעולם אימא לך אם בא אחר והחזיק בה מוציאין אותה מידו ומחזירין לראשון כשיהיה לו השטר מן המוכר:

ליעבד לי מר כאידך דשמואל. כיון דשמואל סבירא לך ולא ליקני אלא ההוא פורתא דרפק והא לא מצי למימר ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולא ליקני אלא בשטר דכיון דמודי רב הונא דשמואל אמרה להאי דנכסי הגר הרי הן כמדבר על כרחך זוקק אתה לתרץ דלא תקשי שמואל אדשמואל וכדפרישית לעיל:

אין מוציאין כו'. כשמואל: **וכן היו רבותינו כו'.** כל זה שלח רב הונא בר אבין:

אמר רב יהודה אמר שמואל:
נכסי גוי - הרי הן כמדבר,
כל המחזיק בהן - זכה בהן.

מאי טעמא?

גוי מפי מטו זוזי לדיה אסתלק ליה.
ישראל לא קני עד דמטי שטרא לדיה.
הלכך הרי הן כמדבר, וכל המחזיק בהן זכה בהן.

אמר ליה אביי לרב יוסף:
מי אמר שמואל הכי?
והאמר שמואל: 'דינא דמלכותא דינא',
ומלכא אמר: לא ליקני ארעא אלא באיגרתא!

אמר ליה:

אנא - לא ידענא,
עובדא הוה בדורא דרעותא,
בישראל דזבן ארעא מגוי,
ואתא ישראל אחרינא רפיק בה פורתא,
אתא לקמיה דרב יהודה: אוקמה בידי דשני.

אמר ליה:

דורא דרעותא קאמרת?
התם באגי מטמרי הוו,
דאינהו גופייהו, לא הוו יהבי טסקא למלכא,
ומלכא אמר: מאן דיהיב טסקא - ליכול ארעא.

רב הונא זבן ארעא מגוי,

אתא ישראל אחר רפיק בה פורתא.

אתא לקמיה דרב נחמן: אוקמה בידיה.

אמר ליה: מאי דעתידך?

דאמר שמואל: נכסי גוי הרי הן כמדבר, וכל המחזיק בהם זכה.

ליעבד לי מר כאידך דשמואל,

דאמר שמואל: לא קנה אלא מקום מכושו בלבד!

נה,א

אמר ליה: בהאי אנא כשמעתיך²⁰⁵ **סבירא לי,**

דאמר רב הונא אמר רב: כיון שניכש בה מכוש אחר - קנה כולה.

שלח רב הונא בר אבין:

ישראל שלקח שדה מגוי,

ובא ישראל אחר והחזיק בה,

אין מוציאין אותה מידו.

וכן היה: רבי אבין,

ורבי אילעא,

וכל רבותינו, שוין בדבר.

80. נה, א

כ"י

["אמר שמואל: 'דינא דמלכותא דינא'"].

אמר רבה:

הני תלת מילי,

אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמואל:

דינא דמלכותא דינא.

ואריסותא דפרסאי עד ארבעין שנין.

והני זהרורי דזבין ארעא לטסקא, זבינהו זביני.

והני מילי לטסקא,

אבל לכרגא - לא.

מאי טעמא?

כרגא אקרקע דגברי מנח.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר:

אפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא.

אמר רב אשי:

אמר לי הונא בר נתן, קשי בה אממור:

אם כן, בטלת ירושת בנו הבכור,

דהיה ליה 'ראוי', ואין הבכור נוטל ב'ראוי' כבמוחזק!

אמרי ליה:

אי הכי, אפילו טסקא נמי!

אלא מה אית לך למימר? דיהיב טסקא ומית,

הכא נמי דיהיב כרגא ומית.

אמר רב אשי:

אמר לי הונא בר נתן:

שאילתינהו לספרי דרבא, ואמרו לי:

הלכתא: כרב הונא בריה דרב יהושע.

ולא היא,

התם לאוקומי מילתיה²⁰⁶ הוא דאמר.

ואמר רב אשי:

פרדכת מסייע מתא.

והני מילי דאצילתיה מתא,

אבל אנדיסקי - סיעתא דשמיא, היא.

דינא דמלכותא דינא. בהגוזל קמא (ב"ק דף קיג:) אמר תדע דקטילו דיקלי וגשרי גשרי ועברינן עלייהו:

דאריסא דפרסאי ארבעין שנין. חזקת פרסיים מ' שנים היא עיי דינא דמלכותא דאע"ג דלא קני איניש אלא בשטר מיהו או החזיק בה עכו"ם מ' שנים ובא ישראל וקנה ממנו הוי קנין גמור ולא יוכל ישראל אחר לומר שלי היא שגולה עכו"ם ממני ואע"ג דאמרינן (לעיל דף לה:) ישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואין לו חזקה אלא בהוא שטרא שמכרה ישראל לעכו"ם הכא יש לו חזקה אי נמי אתא לאשמועינן דאע"ג דבשאר מקומות הויא חזקה לישראל בג' שנים בארץ פרס אינה חזקה בפחות ממ' שנים דדינא דמלכותא הוא שם כן:

הני זהרורי. בעלי נחלות העשירים קונים מעבדי המלך שדות עניי העיר שאין יכולין ליתן הטסקא למלך והן פורעין את המס ומחזיקין בקרקעות בשביל המס שכן דינא דמלכותא דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל:

זבינייהו זביני. מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים ראשונים או יתעשרו ויאמרו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזבינייהו זביני:

זהרורי. על שם נחלה שקרוי זיהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא:) ואי א"ל זיהרא אפילו בוסתני ופרדסי והילך תלת מילי קמייטא דינא דמלכותא דינא ובאריסא דפרסאי והני זהרורי שתלויין בדינא דמלכותא דינא הרי תלת:

והני מילי. דזבינייהו זביני אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים:

אבל לכרגא. בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הו זביני דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע:

אקרקפתא דגברא מנח. או יתפשוהו עד שיתן מאליו או יברח מן העיר והך מלתא גמרא קאמר ליה:

אפי' שערי דכדא. שכבר נתלשו מן הקרקע ומונחין בכדו וכל שכן קרקע עצמה ולא שנה זבין ארעא לטסקא או לכרגא זבינייהו זביני דהכי הוי דינא דמלכותא:

שערי דכדא. כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין זבינייהו זביני:

אם כן. דאפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הבכור דכל ממוון האב אם מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וכגבוי דמי ומיהו לאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי תבטל ותבטל לשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה:

אי הכי אפי' טסקא נמי. רב אשי הוא דקפריך עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הבכור:

אלא מאי אית לך למימר. היכי דמי דלא תבטל כגון דיהיב טסקא של אותה שנה בתלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוה ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו':

ולא היא התם. לית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זבון לכרגא לא הו זבינייהו זביני דכרגא אקרקפתא דגברא מנח ואינהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתיהו בעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימי ומיהו שלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זביני:

פרדכת. אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישובו של עולם כלל:

מסייע מתא. הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר:

והני מילי. דמסייע ליתן במס הקהל:

כגון דאצילתיה מתא. עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הצילוהו והקלו במשאו בטענותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נתרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קצוב לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקצוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפצוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אבל אנדיסקי.** ממונין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל רצו ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה או לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו:

81. נה, א - נו, א

רפ"י

המצר והחצב כו'. ב' שדות של גר ומצר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לא קנה את חבירתה אלא האי דאחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמעתא [והוא הדין אם אין שם מצר אבל יש חצב נטוע בינתים מפסיק]:

חצב. הוא אילן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל לפי שיוורד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (ביצה דף כה:): חצובא מקטע רגליהון דרשעים שמושיגין גבול רעיהן וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או טומאה לא.** הוי הפסק לחשבן ב' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מצר מפליג קרקע המחוברת לחיבה שתי פאות ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במכוש אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכושו וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא דחזקה מעלייתא בעינן שיחזיק בכל השדות:

פאה וטומאה. לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתיים:

אפי' לפאה ולטומאה. דמאי שגא מחזקה:

פאה מאי היא. לגבי מאי מהני הפסק:

דתנן. דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת:

הנחל. כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע קרקע קשה מלא צרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה:

והשלולית. קבוצת מי גשמים בהכנס צאן לדיר (ב"ק

דף סא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום ששוללין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים המחלקת שלל לאגפיה:

דרך הרבים. ט"ו אמה רוחב דרך היחיד ד' אמות ולא זו אף זו קתני:

שביל הרבים. שהולכין שם רבים ברגליהן אבל דרך הרבים מקום הילוך העגלות והסוסים וכולה לא זו אף זו קתני:

הקבוע בין בימות החמה. ואפילו בימות הגשמים שאין רגילים להלך בבקעה מהלכין שם שאין חרישה וזריעה לשם:

טומאה מאי היא. מאי הפסק שייך בשדה לענין טומאה:

דתנן כו'. ואליבא דר"א הוא דשייך הפסק כדמפרש ואזיל:

בימות הגשמים. הויא רה"י לטומאה וספיקה טמא שהרי אין מהלכין בה בני אדם שלא לקלקל הזריעה:

הלכתי למקום הלז. נכנסתי בבקעה זו:

וחכמים מטמאים. דסוף סוף מה לי שדה אחת מה לי ב' שדות חדא ספיקא היא שמא הלך עד הקבר והאהיל שמא לא הלך וספיקו טמא:

ספק ביאה טהור. היכא דמספקא ליה אם נכנס באותה שדה ואם תמצא לומר נכנס ספק אם בא עד מקום טומאה אם לאו וספק ספיקא הוא וטהור אבל היכא דליכא אלא ספק מגע דפשיטא ליה דנכנס באותה שדה

אלא שספק לו אם נגע בקבר אם לאו חדא ספיקא הוא וטמא והלכך לרבי אליעזר אי מפסיק מצר וחצב

בינתים וטומאה באחת מהן ואין יודע באיזה מהן נכנס ספק ביאה הוא וטהור ואי ליכא מצר בינתים ספק מגע

איכא ולא ספק ביאה דכולהו שדה אחת הן וטמא: וקדייק גמרא דלרבין אמר רבי יוחנן דוקא פאה

וטומאה אבל לשבת לא הוי הפסק אי מפסיק מצר וחצב בין שני רה"ר והוציא חצי גרוגרת בזה ואחר כך

הוציא חצי גרוגרת בשני חייב דאפילו לרבי יוסי דפטר בשני רשויות דאין המצר מפסיקן לשני רשויות:

במסכת שבת תנן המוציא אוכלין חייב בגרוגרת דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ולא חשיבא הוצאת דבר

חשוב בפחות מכגרוגרת:

בהעלם אחד חייב. שלא נודע לו בינתים שהוא שבת ידיעה מחלקת:

ברשות אחת. ברה"ר עצמה שהוציא בה חצי גרוגרת ראשון באותה עצמו הוציא האחרון:

בשתי רשויות. הרבים המופלגים זה מזה פטור דרשויות מחלקות ס"ל:

ואמר רבה. אימתי חשיבי שתי רשויות:

והוא שיש חיוב חטאת ביניהן. שיש רה"י בין שתי רה"ר שאם הוציא ממנו להן או מהן הכניס לו חייב חטאת הלכך חשיב הפסק לעשותן שתיים:

אבל כרמלית. כגון בקעה שבינתים לא מחלקא להו דבטל מן התורה להכא ולהכא:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן:

המצר,

והחצב - מפסיקין בנכסי הגר.

אבל לענין פאה,

וטומאה - לא.

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

אפילו לפאה,

וטומאה.

"פאה" - מאי היא?

דתנן:

"ואלו מפסיקין לפאה,

הנחל,

השלולית,

דרך הרבים,

דרך היחיד,

ושביל הרבים,

ושביל היחיד הקבוע,

בין בימות החמה,

ובין בימות הגשמים" (פאה ב, א).

"וטומאה" - מאי היא?

דתנן:

"הנכנס לבקעה בימות הגשמים,

וטומאה בשדה פלוגית,

ואמר: הלכתי למקום הלז,

ואיני יודע אם נכנסתי לאותו מקום ואם לאו,

רבי אליעזר: מטהר,

וחכמים: מטמאין.

שהיה רבי אליעזר אומר:

ספק ביאה' - טהור,

ספק 'מגע טומאה' - טמא" (טהרות ו, ה).

אבל לשבת - לא.

רבא אמר:

אפילו לענין שבת,

דתניא:

"הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים והניחה,

וחזר והוציא חצי גרוגרת אחרת,

בהעלם אחד - חייב,

בשני העלמות - פטור.

רבי יוסי אומר:

בהעלם אחד בדרשות אחת - חייב,

בשתי רשויות - פטור."

נה, ב

נו, א

ואמר רבה:

והוא, שיש חיוב חטאת ביניהם,

אבל פרמלית - לא.

רפ"י

אבל פיסלא לא. כגון חתיכת עץ או עמוד שאין גבוה י' אמות ואין רוחב ד' א"נ גבוה י' אלא שאין רוחב ד' דהוי מקום פטור דאפילו מדרבנן מותר לטלטל מתוכו לרה"ר ומרה"ר לתוכו וכן מתוכו לרה"י ומרה"י לתוכו וכיון דבטל לגמרי להכא ולהכא אפילו מדרבנן דליכא מקום חשוב של ד' טפחים הלכך לא הוי הפסק:

רבא אמר אפילו פיסלא. מחלקת הרשויות לפטרו מחיוב שבת דלא גרע ממצר וחצבא:

ואזדא רבא לטעמיה. דאמר לעיל אפי' לענין שבת:

כרשות גיטין דמי. דאמרי' במס' גיטין בהזורק (דף עז.) דאם הקנה לה חצרו להתגרש וזרק לה גט ונפל על הפיסלא שבחצר אינה מגורשת דהא פיסלא מקום אחר הוא בפני עצמו ואינו בכלל חצר וחצר הקנה לה ולא פיסלא דחד מקום מושיל איניש תרי מקומות לא מושיל איניש הכי מפרשינן לה התם וקאמר רבא רשות שבת דומה לרשות גיטין דה"נ לענין שבת הויא הך פיסלא מקום חשוב בפני עצמו ומחלק רשויות אם הוא ממוצע בינתים דכי היכי דלא בטיל פיסלא לגבי חצר ה"נ לא בטיל הכא לענין שבת לגבי רה"ר: וקבעי גמרא לר' יוחנן דאמר המיצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר שלא יקנה בחזקת חברו עד שיחזיק בשתיהן ואם אין שם לא מצר ולא חצב דאינה מסויימת במצריה מה לי אמר רבי יוחנן כמה צריך להחזיק שיקנה הכל דאילו רב ושמואל אמרו לעיל כדאזיל תיירא דתורי והדר אלא משום דשמעינן ליה לרבי יוחנן שיעור אחר קבעי ליה:

אביי אמר:

אפילו כרמלית,
אבל פיסלא - לא.

רבא אמר:

אפילו פיסלא.

ואזדא רבא לטעמיה,

דאמר רבא:

רשות שבת - כרשות גיטין דמי.

82. נו, א

רפ"י

פירש רבי מרינוס משמו. של רבי יוחנן:
כל שנקראת על שמו. כל שנקראת על שדה אחד בלשון יחיד על שמו שקורין לה שדה פלוני שאין אומר שדות פלוני קנה הכל במכוש אחד:
בי גוגותא דפלניא. כל השדה שהיה הגר משקה מבורו קנה הכל במכוש אחד:
מאי חצובא. איזה דבר הוא ומאי חשיבותו להחשב כמצר:
שבו תיחם. בין שבת לשבת בין איש לאיש לפי שאינו יונק לא מכאן ולא מכאן:
לא מנה יהושע כו'. כדאמר בפ"ק (לעיל דף יד:) יהושע כתב ספרו:
על הגבולין. כדי להראות התחומין ופשטיה דקרא אתא לאשמועינן מה טעם חשב אותן עיירות:
כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה. בשעת מיתתו כדכתיב ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן (דברים לד):
חייב במעשר. דהם הם ז' עממים הכתובים בכל מקום אבל קיני קניזי וקדמוני שנתנו לאברהם אבינו בין הבתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו לעתיד כדאמר בב"ר אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו' (שם) זאת למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה כן נראה בעיני ואף על גב דרפאים נמי כתיב באברהם לא ממעטין ליה דהיינו חוי דלא כתיב התם ומצינו שכבשם משה דכתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים כלומר היינו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים:
תניא ר"מ אומר כו'. כולהו הני תנאי בפירוש דקיני קניזי וקדמוני פליגי:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן:

המצר, והחצב - מפסקין בנכסי הגר].

אין שם לא מצר ולא חצב - מאי?

פירש רבי מרינוס משמו:

כל שנקראת על שמו.

הכי דמי?

אמר רב פפא:

דקרו ליה בי גוגותא דפלניא.

יחייב רב אחא בר עזיא קמיה דרבי אסי, ויחייב וקאמר משמיה דרבי אסי בר חנינא: חצובא - מפסקין בנכסי הגר,

מאי 'חצובא'?

אמר רב יהודה אמר רב:

שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ.

ואמר רב יהודה אמר רב:

לא מנה יהושע אלא עירות העומדות על הגבולין.

אמר רב יהודה אמר שמואל:

כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה חייב במעשר,

לאפוקי מאי?

לאפוקי: קיני,

קניזי,

וקדמוני.

תניא:

"רבי מאיר אומר:

נפתוחא, ערבאה, ושלמאה.

רבי יהודה אומר:

הר שער, עמון, ומאב.

רבי שמעון אומר:

ערדיסקיס, אסיא ואספמיא".

83. נו, א-ב

רפ"י

מתני'

נמצאו זוממין. שבאו ב' ואמרו להם היאך ראיתם חזקה זו והלא באותו הזמן עמנו הייתם במקום פלוני:

משלמין לו את הכל. כפי דמי קרקע שהיו רוצים להפסידו יגבה מהן כדכתיב (דברים יט) כאשר זמם ולא כאשר עשה לבד קרקע שלו שיטול מן המחזיק: **שנים בראשונה כו'.** דהיינו ג' כתות לגי השנים כת לשנה כת לשנה אם נמצאו זוממין כולם: **משלשין ביניהן.** כל כת תתן השליש דג' כתות הם וק"ל (מכות ה:) אין עדים נעשים זוממין עד שזומו כולם:

שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם. דהיינו אח לשנה אח לשנה ואחד עם האח שאותו אחד מעיד עם כולן:

הרי אלו ג' עדיות. ולהכי כשר עדותן דאשתא דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ואין כאן שני עדים קרובים בעדות אחת: **והן עדות אחת להזמה.** שאם הזזו משלשין ביניהן וגם אין ניזומין עד שזומו כולן:

גמ'

מתני'. דחשיב לגי כתות של עדים עדות אחת לשלש שני חזקה:

דלא כר"ע. דר"ע לא מהני עדותן כלל הואיל וכל אחד אין מעיד על חזקה שלימה דשלש שנים אלא על שליש חזקה והיינו חצי דבר:

אבא חלפתא. אבי חלפתא דר' יוסי סתם היינו רבי יוסי בן חלפתא:

שהיה ר"ע אומר דבר. על פי שנים עדים יקום דבר שלם ישתלם כל הממון ע"פ עדים השנים:

ולא חצי דבר. כל כת וכת אינה מעידה אלא על שליש החזקה והיינו שליש דבר ולא דבר שלם הואיל ואין שני עדים מעידים על כל הג' שנים:

ה"ג אילימא למעוטי אחד כו'. במס' נדה (דף נב:) אמר ב' שערות שאמרו אפי' אחת בגבה ואחת בכריסה:

בכריסה. באותו מקום:

משנה

היו שנים, מעידין אותו שאכלה שלש שנים, ונמצאו זוממין - משלמין לו את הכל.

שנים בראשונה, ושנים בשניה, ושנים בשלישית - משלשין ביניהם.

שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם, הרי אלו שלש עדיות, והן עדות אחת להזמה.

גמרא

מתניתין דלא כרבי עקיבא.

דתינא:

אמר רבי יוסי:

כשהלך אבא חלפתא אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה, ואמרי לה: רבי יוחנן בן נורי אצל אבא חלפתא ללמוד תורה, אמר לו: הרי שאכלה שנה ראשונה בפני שנים, שניה בפני שנים

שלישית בפני שנים - מהו?

אמר לו: הרי זו חזקה.

אמר לו: אף אני אומר כן, אלא שרבי עקיבא חולק בדבר זה, שהיה רבי עקיבא אומר: "דבר" ²⁰⁷ (דברים יט, טו) - ולא חצי דבר.

ורבנן האי: "דבר" - ולא חצי דבר, מאי עבדי ליה?

אילימא: למעוטי אחד אומר אחת בגבה, ואחד אומר אחת בכריסה - האי חצי דבר?! חצי עדות היא!

אלא,

למעוטי שנים אומרים: אחת בגבה,

ושנים אומרים: אחת בכריסה.

84. נו, ב**רש"י**

חצי עדות הוא. דאין כאן אלא עד אחד לכל שיער ועד אחד אינו נאמן לעשותה בת עונשין לחייבה וקרא חצי דבר אתא למעוטי שהרי דבר כתיב וחצי עדות למעוטי לא איצטרך קרא דבהדיא כתיב לא יקום עד אחד וגו' :

אלא. האי דבר למעוטי חצי דבר דכי האי גוונא כגון שנים אומרים אחת בגבה ראינו ולא בדקנו יותר ושנים אומרים אנו בדקנו מלפניה וראינו אחת בכריסה ואי לאו מיעוטא דקרא דבר ולא חצי דבר לא היה לנו לפסול עדות זה דעדות זה כשר הוא מאחר שיש ב' עדים על כל שיער שהרי אינן מכחישים כלל זה את זה אלא כת זו בדקו מגבה וכת שניה בדקו מלפניה ובשעה אחת ראו ב' שערות אלו מכאן ואלו מכאן דליכא למימר שומא נינהו השתא דכתיב דבר עדותן בטלה דבי שערות דבר אחד הוא ואין מועילין אלא כשהו ביחד בבת אחת שאם נראה אחד היום מכאן ולמחר גדל שני במקום אחר וכבר נשר הראשון אמרינן שומא נינהו ואין כלום אלא אם כן ישנן ביחד וכל כת וכת יכול לראות ב' השערות דהא ביחד היו נמצא שכל כת עדות של חצי דבר מעידין וכל אחד אינו מעיד שהיא גדולה אלא חצי סימני גדלות ראינו אבל ג' שני חזקה דמתניי שאין יכולין להיות כי אם בזה אחר זה ומי שרואה אכילת שנה זו אינו יכול לראות של שנה שניה אלא אם כן שוהה שנה שניה בזה המלכות הלכך כל שנה ושנה וכל יום ויום חשיב דבר שלם בפני עצמו דעל כרחך כיון דקרא למעוטי אתא ומיעוט אחד הוא דאיכא (למימר) אין לך למעט כי אם חצי דבר דמסתבר טפי למעוטי דהיינו עדות דבי שערות בשתי כתות :

ואחד אומר. אותן ג' שנים שאתה אומר אכלה חטין אני מעיד כמותך שאכלה אבל אכילת שעורים היתה הרי זו חזקה וטעמא מפרש לקמיה : **מתקיף לה ר"נ אלא מעתה כו'.** ר"נ לא היה יודע טעמו של רב יהודה המפורש לפנינו דבין חטין ושעורין טעו אינשי אלא ס"ל דהא דקאמר רב יהודה אחד אומר אכלה חטין ואחד אומר אכלה שעורין כו' לאו באותן ג' שנים דקמסהיד האי מסהיד האי דא"כ עדות מוכחשת היא ותיבטל אלא ס"ל לר"נ דה"ק רב יהודה אחד אומר אכלה חטין ג' שנים כפי מנהג עובדי אדמה ואומר אכלה שעורים שלש שנים כפי מנהג עובדי אדמה והיינו שש שנים בדילוג ושאלתי לעובדי האדמה ואמרו לי שלעולם כך הוא המנהג שנה אחת חטין ושנה אחת שעורין כן כל הימים ואינה צריכה שביתה כלום ה"ז חזקה שהרי אין מכחישים זה את זה כלל וממ"נ כל אחד מעיד שאכלה שני חזקה והלכך הויא חזקה דדמיא להא דר' יהושע בן קרחה דאמרי בפירקין לעיל (דף לב.) אין עדותם מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה וטעמא דר' יהושע מפורש בסנהדרין בפי' זה בורר דאע"ג דאמנה דקמסהיד האי לא מסהיד האי מיהו תרוייהו אמנה קמסהדי והכא נמי תרוייהו אחזקה קמסהדי :

אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית כו'. דהיינו כרב יהודה הכי נמי דתיהוי חזקה הא ודאי לא תיהוי חזקה דלא דמיא כלל לר' יהושע בן קרחה אלא היכא דאחד אומר אכלה ראשונה ושניה ושלישיית ואחד אומר אכלה ד' ה' ו' דתרוייהו אחזקה מעלייתא קמסהדי אבל הכא לא זה ולא זה מעידים על חזקה רצופה דחזקה בדילוג אינה כלום וכן עיקרה של שיטה זו כמו שפירשתיה :

א"ל רב יהודה הכי השתא התם כו'. וכיון דליכא אלא עד אחד לשנה חצי עדות הוא הכא תרוייהו בדא שנתא מסהדי כשזוה אומר אכלה חטין וזה אומר אכלה שעורים אין לנו לחוש ולומר דלמא בדילוג קא מסהדי אלא מסתמא על אותם שלש שזה מעיד השני נמי מעיד וכיון דעדות שלימה יש על השלש שנים מה יש פסול עוד אי משום דזה אומר אכלה שעורים :

בין חטין ושערי לאו אדעתיהו דאינשי. אין מבינין יפה בין קמת חטים לקמת שעורים :

אמר רב יהודה:

**אחד אומר: אכלה חטים,
ואחד אומר: אכלה שעורים -
הרי זו חזקה.**

מתקיף לה רב נחמן:

**אלא מעתה, אחד אומר: אכלה ראשונה שלישיית וחמישיית,
ואחד אומר: אכלה שניה רביעית וששית,
הכי נמי דהויא חזקה!?**

אמר ליה רב יהודה:

הכי השתא!?

התם - בשתא דקא מסהיד מר, לא קא מסהיד מר.

הכא - תרוייהו בחדא שתא קא מסהדי.

מאי איכא למימר?

בין חטי לשערי לאו אדעתיהו דאינשי.

85. נו, ב - נז, א

"שְׁלֹשָׁה אַחִין וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶן - הָרִי אֵלּוּ שְׁלֹשׁ עֵדוּת, וְהֵן עֵדוּת אַחַת לְהִזְמָה".

נז, א

ההוא שְׁטָרָא דְהוּהָ חֲתִימֵי עֲלֵיהּ בֵּי תַרֵּי.
שְׁכִיב חֵד מִיַּנְיָהוּ,

אַתָּא אַחוּהָ דְהָאִי דְקָאִי, וְחֵד אַחֲרֵינָא, לְאַסְהוּדֵי אַחֲתִימַת יְדִיהָ דְאִידָךְ.

סָבַר רַבִּינָא לְמִימַר:

הֵיִינוּ מִתְנִיתִין:

"שְׁלֹשָׁה אַחִין וְאֶחָד - מִצְטָרֵף עִמָּהֶן".

אָמַר לִיהָ רַב אֲשִׁי:

מִי דְמִי?!

הָתָם - לָא נְפִיק נְכִי רִיבְעָא דְמְמוֹנָא אַפּוּמָא דְאֲחִי,

הָכָא - נְפִיק נְכִי רִיבְעָא דְמְמוֹנָא אַפּוּמָא דְאֲחִי.

רפ"י

ההוא שטרא. והוצרך המלוה לקיימו:

שכיב חד מינייהו. מת אחד מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד בא ומעיד לבדו על חתימת ידו ואין צריך לצרף עמו אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי כדתנן בפ"ב דכתובות (דף כ:.) זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי כו' וחכמים אומרים אין צריכין לצרף עמהם אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי ואמרין בגמ' לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעדין אנחנו ראינו המלוה וחתמנו הלכך בתרי סגי ולא צריך חד מינייהו לאסהודי אדחברי' והיכא דמת אחד מהן אמרין התם אליבא דרבנן דצריך שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת והחי יעיד הוא לבדו על חתימת ידו אבל העד החי לא יצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת המת דכיון דעל מנה שבשטר הן מעדין וכי אמר זה כתב ידי נפקא פלגא דממונא אפומיה שהרי הוא לבדו מעיד על חתימתו ואין צריך אחר להעיד עמו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא על פומיה אשתכח דכוליה ממנונא נכי ריבעא נפק אפומיה ואנן על פי שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה והלכך הכא דשכיב חד מינייהו אין עד החי יכול להצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא צריך שנים מן השוק להעיד עליו:

אתא אחוה דהאי דקאי. אחיו של עד החי בא להצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו כדפרישית דצריך שנים מן השוק להעיד על חתימת דאידך המת:

היינו מתניתין. דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מכשרא להו מתניתין לשלשה אחין בעדות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אותה שנה שזה מעיד אף כאן העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו על חתימת יד המת:

התם. במתניתין לא קנפיק כל הממון:

נכי ריבעא. חסר רביע דהיינו שלשת חלקים ממון אפומא דאחי אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דאחי והלכך כשירין לעדות זו דטעמא דפסיל רחמנא קרובים בעדות אחת לפי שאינן חשובין אלא כאיש אחד ולגבי חזקת שלש שנים כאיש אחד דמו שהרי איש אחר שמצטרף עמהן מועיל בשלשתן אם ראה החזקה שלש שנים:

אבל הכא. גבי שטרא נפיק נכי רבעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממון אפומא דאחי וכי חשבת לאחי כעד אחד נמצא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגוי:

מתגי'

אלו דברים שיש להם חזקה. כלומר אלו מיני תשמישין דאמרין לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיחה בו חבירו יש לו חזקה לזה המחזיק ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמיש זה במתנה או מכרתו לי כגון תשמישין קבועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם נעשין שלא ברשותו והלכך בשלש שנים הוא חזקה דומיא דבורות שיחין ומערות ובית השלחין וכל הנך דלעיל דכיון דקביעות תשמיש הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והוא חזקה בשלש שנים ורבינו חננאל פירש אלו דברים שיש להם חזקה כאשר כבר פירשנו ולא נהירא אלא לקמיה קאי כדפרישית דאי לעיל קאי ומסקנא דמתני' דלעיל היא אריכות לשון של הבל הוא בלא צורך ועוד דאכתי תנינן לקמן יש להם חזקה טובא כללא דמילתא כל הני יש להן חזקה דתנן במתניתין עד סוף הפרק בחזקת שלש שנים מיירי כדמוכח בברייתא (לקמן נט): בא לפני רבי חייה אמר לו יגעת בני יגעת:

היה מעמיד בהמה כו'. כל הנך דברים המיטלטלין הן ואינן תשמיש של קביעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכך אין לו חזקה למחזיק לומר מדוע לא מתית בידי דאמר ליה בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחזקת בגוף הקרקע כדמחזקי אינשי ולא הייתי נפסד כלום ומעתה אני מקפיד:

תנור וכירים. מטלטלין הן וכן ריחים בריחא דידא:

אבל עשה מחיצה בחצר כו'. הרי זה גדר והרי זו חזקה כל מקום תוך המחיצות שעשה יכול לטעון לקוח הוא בידי: הכניס תרנגולין לתוך הבית. של חבירו שלש שנים גם על זאת ודאי מקפיד אינש ואם לא מיחה הפסיד דודאי על פיו עשה וברשותו:

ועשה מקום כו'. או עשה מקום:

עמוק שלשה. כדי שלא יתפור:

או גבוה שלשה. מחיצה גבוהה שלשה:

גמ'

מאי שנא רישא. דבהעמדת בהמה כדי בלא מחיצה אין זו חזקה:

ומ"ש סיפא. דבעשיית מחיצה קנה וקא ס"ד השתא דבאינש בעלמא שאינו בר תצר זו קאמר דאין זו חזקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שיבא כאן בהמותיו ומדלא מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חזקה ולקמן מתרץ לה בשותפין:

אמר עולא. כל חזקה רעועה דלא קנה אם בא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד והוא הדין לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חזק וקני והלך והחזיק חזקה רעועה דלא קנה כגון העמדת שם בהמתו או תנור וכירים דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום תיקון בגוף הקרקע:

בנכסי חבירו נמי לא קנה. כלומר לענין חזקת שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרויה חזקה להיות במקום עדי מכירה דהא לא עבד ולא מידי:

כל שאילו בנכסי הגר קנה. כגון עשיית מחיצה ורפק בה פורתא:

המשך רש"י בעמוד הבא

משנה

אלו דברים שיש להן חזקה,

ואלו דברים שאין להן חזקה:

היה מעמיד: בהמה בחצר,

תנור, ריחים, וכירים,

ומגדל תרנגולים,

ונותן זבלו בחצר - אינה חזקה.

אבל, עשה מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים,

וכן לתנור, וכן לכירים, וכן לריחים,

הכניס תרנגולין לתוך הבית,

ועשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה - הרי זו חזקה.

גמרא

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

אמר עולא:

כל שאילו בנכסי הגר קנה - בנכסי חבירו קנה.

כל שאילו בנכסי הגר לא קנה - בנכסי חבירו לא קנה.

מתקיף לה רב ששת:

וכללא הוא!?

והרי ניר בנכסי הגר קנה - בנכסי חבירו לא קנה!

והרי אכילת פירות בנכסי חבירו קנה - בנכסי הגר לא קנה!

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

הכא בחצר השותפין עסקינן,

דבהעמדה כדי - לא קפדי,

ואמחיצה - קפדי

ובהעמדה כדי לא קפדי!?

והא תנן:

"השותפין שנדרו הנאה זה מזה - אסורין ליכנס לחצר" (נדרים מה:).

אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

הכא ברחבה של אחורי בתים עסקינן,

דבהעמדה כדי - לא קפדי,

ואמחיצה קפדי.

רב פפא אמר:

אידי ואידי, בחצר השותפין.

ואיכא דקפדי ואיכא דלא קפדי,

גבי ממונא - לקולא,

גבי איסורא - לחומרא.

רבינא אמר:

לעולם לא קפדי,

והא מני? רבי אליעזר היא,

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

אפילו ויתור אסור במודר הנאה".

רפ"י

בנכסי חבירו נמי קנה. כלומר הוא חזקה ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא ומיהו הכניס תרנגולין לתוך הבית דקתני סיפא דהוי חזקה בנכסי הגר לא היא חזקה והאי דלא פריך לה משום דעדיפא מינה קפריך רב ששת ואית דמפרש דהכניס תרנגולין נמי הוי חזקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולא מילתא היא דנעילת דלת לאו חזקה היא דאינו דומה אלא למבריא ארי כדאמרן לעיל (נג.) ונעל דלת בבנין מיירי שעשה דלת או סתימה:

וכללא הוא. בתמיה דקא מדמית חזקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחזקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **ניר.** אמרינן בפירקין דלעיל (דף לו:) דלכולי עלמא ניר לא הוי חזקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק בה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחזקה זו לפי שהכל תלוי באכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזרע ואחר יאכל:

והרי אכילת פירות. לקיטת הפירות דבנכסי חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהוי אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרן בכוליה פירקין:

ובנכסי הגר לא קנה. דאין זה נעל וגדר כדאמרן לעיל (דף נד.) האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון.** לעולם גבי איש נכרי שבא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו בה שותפות לא שגא רישא ולא שגא סיפא דהויא חזקה שאין בני חצר מניחין לנכרי להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים הויא חזקה:

והאם בחצר השותפין עסקינן. שאחד מן השותפין עצמו העמיד בהמותיו ותנור ואשפה שלו בחצר ג' שנים ולא מיחו בו וסתם חצר לכניסה ויציאה הוא ולא להעמיד שם בהמותיו וחפציו זמן מרובה והלכך בהעמדת בהמותיו גרידא בלא בנין לא הויא חזקה דבהעמדה כדי לא קפדי שותפין זה על זה עד שעה שיצטרכו לאותו מקום וכשירצו יקפידו ויסלק זה חפציו דאין לו חזקה בשתיקתן:

אמחיצה קפדי. ומדשתקו ולא מיחו ודאי ברשותן עשה והויא חזקה: **אסורין ליכנס לחצר.** שכל זמן שלא חלקו את החצר נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בלא יחל דברו שהרי נהנה מחבירו שעומד בחצרו דבהעמדה קפדי דאם איתא דלא קפדי מותר לעמוד בחצר חבירו אע"פ שמודר ממנו הנאה דכיון דלא קפדי בעמידה הרי הפקיר את החצר לכל בני החצר לעמוד בו ולגבי עמידה אין לו חלק בו:

הכא ברחבה כו'. מתני' ברחבה שאחורי הבתים דאינו מקפיד כל כך אבל בחצר שלפני הבתים צריך שיהא מקום פנוי לביאה ויציאה והלכך קפדי בהעמדה כדי:

אידי ואידי. מתני' דהכא ודנדרים:

איכא דקפדי. בהעמדה כדי:

גבי ממונא. לענין חזקה:

לקולא. יש לנו לילך להקל ולומר שאין השותפין מקפידין זה על זה ומותר להעמיד זה בהמותיו בחצר כל זמן שאין חבירו מעכב עליו והיינו קולא שאנו מתירין לזה מסתמא להעמיד שם בהמותיו אף על פי שלא נטל רשות מחבירו ובדוכתא אחרינא (ב"מ דף מא.) אמרינן דשואל שלא מדעת גזלן הוי והכא בלא דעת יכול להכניס בהמותיו והלכך לא הוי חזקה דהא לא קפדי ומאיזה טעם נאמר כך משום דאייל שותף לחבריה המחזיק אנא מהנך דלא קפדי אנא והלכך שתקתי ואין חזקתך חזקה ואם רצונך להחזיק אייתי ראיה דמהנך דקפדי אנא ותיהוי חזקתך חזקה והלכך לא הויא חזקה שכל מקום שיש טענה למערער למה לא מיחה לא הויא חזקתו של מחזיק חזקה:

גבי איסורא. השותפין שנדרו:

לחומרא. ואסורין ליכנס לחצר דדלמא מהנך דקפדי נינהו וכל ספק איסורא דאורייתא לחומרא:

לעולם לא קפדי. בהעמדה כדי כדתנן דלא הויא חזקה וגבי נדרים נמי מותרין ליכנס לחצר:

והא דקתני אסורין רבי אליעזר היא. דמחמיר בנדרים טפי דאפילו דבר שאינו הנאה כל כך אסר:

אפילו ויתור אסור. כגון בעה"ב שמודר הנאה מחנוני ושלח לו בעל הבית פרוטה לחנוני לקנות ממנו מאה אגוזים בפרוטה והוסיף לו חנוני אחת יתירה או שתיים אסור בעל הבית באותו ויתור שהותר לו חנוני דמתנה הוא ואף על פי שלשאר לוקחים נמי הוסיף כמו כן ומיהו רבנן שרו דמ"מ בשביל המקח הוא מוסיף לזה על החשבון הקצוב לפרוטה שאילו לא היה לוקח ממנו בדמים לא היה נותן לו חנוני לבעל הבית כלום:

87. נז, ב

רס"י

בכל שותפים מעכבין כו'. בכל תשמישין הקבועין בחצר דומיא דהעמדת בהמות תנור וכיריים שממעטין אויר החצר יכולין לעכב אם האחד רוצה לעשות לבדו וחביריו אין רוצים לעשות כן:

חוץ מן הכביסה. שתקנו לו חכמים שיעשה בחצר בעל כרחן של שותפין חביריו:

לפי שאין דרכן כו' להתבזות. שצריכות לעמוד שם יחיפות לגלות שוק לעמוד בנהר:

שאין מסתכל. כשהוא הולך על שפת הנהר:

היכי דמי. דמשתבח ביה קרא אם עוצם עיניו דמשמע שאם לא יעצם עיניו אינו לא צדיק ולא רשע:

אי דאיכא דרכא אחרינא. ואזיל בהך:

רשע הוא. ואף על פי שעוצם עיניו שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה דקיימא לן חולין (דף מד:) הרחק מן הכיעור:

אנוס הוא. אם מסתכל דרך הליכתו ואנוס רחמנא פטריה ולמה מוזיקו הכתוב העצים עיניו דמדמשתבח ביה קרא שמעינן דצריך לעצום עיניו:

למינס נפשיה. להטות עיניו לצד אחר והיינו דמשתבח ביה קרא דאי אניס נפשיה חסיד הוא:

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה:

בפל שותפין מעכבין זה את זה,

חוץ מן הכביסה,

שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה.

"ועצם עיניו מראות ברע" ²⁰⁸ (ישעיהו לג, טו).

אמר רבי חייה בר אבא:

זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה.

היכי דמי?

אי דאיכא דרכא אחריתא - רשע הוא.

אי דליכא דרכא אחריתא - אנוס הוא!

לעולם, דליכא דרכא אחריתא,

ואפילו הכי מיבעי ליה למינס נפשיה.

88. נז, ב - נח, א

ר"י

בעא מיניה ר' יוחנן מרבי בנאה. שמעתין דרבי בנאה קחשיב ואזיל אגב גררא דהך דלעיל: **כל שאין בשרו נראה מתחתיו.** שיהא ארוך עד פיסת רגלו שלא יראה כשילך יחף: **טלית.** מקטורן שמתכסה בו על כל בגדים שהוא לובש: **שאין נראה כו'. וכל שכן דאי קאי עד להדי חלוק דאיכא צניעות טפי:** **שני שלישי גדיל ושליש גלאי.** שני שלישי רוחב השלחן מכוסה במפה מצד האוכלין לקנח את פיהן ולתת עליה את הפת ושליש החיצון מגולה להניח עליו קערות וכסות שלא ילכלכו המפה ויתבזו האוכלין ואית דמפרשי שלישי גלאי באמצע שני שלישי גדיל דהיינו מפה מבחוץ ומבפנים כל סביב השלחן ואמצעותו מגולה גדיל קרי המפה על שם שארוגה ולשון צח הוא: **וטבעתו.** של שלחן שהיו רגילין לעשות בשפתו לתלות בו יהיה מבחוץ ולא מבפנים מצד האוכלין וכדמפרש ואזיל: **מבפנים.** בצד הסמוך לו: **היכא דאיכא ינוקא.** שיושב אצל אביו לאכול צריך להושיב השלחן שיהא צד שבו קבוע הטבעת מבחוץ פן יצחוק התינוק בטבעת וינענע השלחן: **ואי ליכא ינוקא.** יעשה מבפנים ולא יהפכנה מבחוץ פן יכשל בה השמש שהולך ובא סביב השלחן: **הא דאיכא שמעא.** שמש יעשה מבפנים פן יכשל בה השמש: **והא דליכא שמעא.** יעשה מבחוץ ולא מבפנים פן יזקן בה האוכלין ומיהו היכא דאיכא שמעא יעשה מבפנים מצד היושבין ולא מבחוץ שיכולין להזהר מן הטבעת יותר מן השמש שהוא הולך והן יושבין: **הא ביממא.** יהיה מבחוץ שיוכל השמש להזהר ולא מבפנים דמזיק לאוכלין שצר להם המקום: **למדורה.** שמוקפת קדירות והאש באמצע אף כאן המפה והלחם באמצע והקערות סביב: **כל שאין תחתיה כו'. דאמרינן** בפסחים (דף קיב.) אוכלין תחת המטה אפי' מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן: דרך לנעול מנעלין בימות החמה וסנדלים בימות הגשמים בשביל הטיט: **אלא סנדלים בימות החמה.** שמינחים שם עד ימות הגשמים שיצטרך להם: **לאוצר בלוס.** בסמ"ך כמו עיסה בלוס במסכת שבת בפרק כלל גדול (דף עו:) עיסה מעורבת ממינין הרבה וכן אוצר בלוס (גיטין דף סז.) מינין הרבה מעורבין בתוכה ביחד וכן מיטת עם הארץ כל דבר מניחין תחת מטתן אוכלין וכלים:

בעא מיניה רבי יוחנן מרבי בנאה: חלוק של תלמיד חכם, כיצד?

כל שאין בשרו נראה מתחתיו.

טלית של תלמיד חכם, כיצד?

כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח.

שלחן של תלמיד חכם, כיצד?

שני שלישי גדיל, ושלישי גלאי ועליו קערות וירק. וטבעתו מבחוץ.

והא תניא: **"טבעתו מבפנים!"**

לא קשיא: הא - דאיכא ינוקא, הא - דליכא ינוקא.

ואי בעית אימא: הא והא דליכא ינוקא, ולא קשיא: הא - דאיכא שמעא, הא - דליכא שמעא.

ואי בעית אימא: הא והא דאיכא שמעא, ולא קשיא: הא - ביממא, הא - בליליא.

נח, א ושל עם הארץ דומה למדורה, וקדרות מקיפות אותה.

מטה של תלמידי חכמים, כיצד?

כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה, ומנעלין בימות הגשמים.

ושל עם הארץ - דומה לאוצר בלוס.

89. נח, א**רָשׁ"י**

רבי בנאה. אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי צדיקים אבל אחר לא כדאמרי' (חולין דף ז:): גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן והיה נכנס במערות ומודד מדת ארכן מבפנים ואח"כ מודד מבחוץ כנגדן ועשה שם ציון סיד כדי להכיר מקום הטומאה ולא יביאו טהרות דרך כאן שלא יאהיל על הקבר:

אשכחיה לאליעזר. דתניא במסכת דרך ארץ דשבעה צדיקים קיימין שלא מתו וקא חשיב בהדיהו אליעזר עבד אברהם:

בכנפה. בין זרועותיה:

א"ל. רבי בנאה לאליעזר:

זיל אימא ליה. לאברהם:

בנאה קאי אבבא. ותן לו רשות ליכנס:

אמר ליה ליעול. דאין כאן חוצפא דאיגנינא באנפיה בכנפה דשרה:

דמידע ידיע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא. ולא צריכנא לאיצטנועי מיניה:

ה"ג על עיני ונפיק. נכנס ר' בנאה ונסתכל מדת אורח המערה ויצא ואח"כ ציון מבחוץ:

למערתא דאדם הראשון. כדדרשין בעירובין (דף נג.) ממרא קרית ארבע א"ר יצחק קרית ארבע זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאח:

בדמות דיוקני. יעקב דאמרינן בסמוך שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון:

בדיוקני עצמה. דהיינו אדם הראשון דכתיב ביה (בראשית א) בצלם אלהים ברא אותו:

הא בעינא לציוני. מבחוץ ולפיכך צריך אני למדוד תחלה מבפנים:

כמדת החיצונה. שבה ג' אבות ואמהות כך מדת הפנימית וכמאן דדריש מכפלה שני בתים זה לפנים מזה ופלוגתא דרב ושמואל היא בכיצד מעברין (עירובין דף נג.):

כך מדת התחתונה. ודי לך בציון עליונה:

בשני עקיביו של אדם הראשון כו'. והאי דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב הא פרכינן ליה במסכת שבת בפרק שואל (דף קנב): ומוקמינן לה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים:

שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב. ובהשוכר את הפועלים פריך וליחשוב נמי ר' יוחנן ומשני הדרת פנים לא הויא ליה:

אמגושא. מכסף:

חטיט שכבי. חופר המתים להפשיטם בגדיהם:

אתא אביי כו'. בשביל שהיה העובד כוכבים אוהבו:

רבי בנאה הוה קא מציינ מערתא,
כי מטא למערתא דאברהם,
אשכחיה לאליעזר עבד אברהם, **דקאי קמי בבא**.
אמר ליה: מאי קא עביד אברהם?
אמר ליה: גאני בכנפה דשרה וקא מעיינא ליה ברישיה.
אמר ליה: זיל אימא ליה בנאה קאי אבבא.
אמר ליה: ליעול, מידע ידיע דיצר בהאי עלמא ליכא.
עיינ, עיין, ונפק.

כי מטא למערתא דאדם הראשון,
יצתה בת קול ואמרה:
נסתפלת בדמות דיוקני, בדיוקני עצמה אל תסתכל.

הא בעינא לציוני מערתא.

כמדת החיצונה כך מדת הפנימית.

ולמאן דאמר: "שני בתים זו למעלה מזו",
כמדת עליונה כך מדת התחתונה.

אמר רבי בנאה:

נסתפלתי בשני עקיביו,
ודומים לשני גלגלי חמה.

הכל בפני שרה - כקוף בפני אדם,
שרה בפני חיה - כקוף בפני אדם,
חיה בפני אדם - כקוף בפני אדם,
אדם בפני שכינה - כקוף בפני אדם.

שופריה דרב כהנא - מעין שופריה דרב,

שופריה דרב - מעין דרבי אבהו,

שופריה דרבי אבהו - מעין שופריה דיעקב אבינו,

שופריה דיעקב אבינו - מעין שופריה דאדם הראשון.

ההוא אמגושא דהוה חטיט שכבי,

כי מטא אמערתא דרב טובי בר מתנה, **תפשיה בדיקניה**,

אתא אביי, **אמר ליה**: **במטותא מינה, שבקיה**.

לשנה אחריתי הדר אתא, **תפשיה בדיקניה**,

אתא אביי לא שבקיה, **עד דאיתי מספרא וגויא לדיקניה**.

90. נח, א-ב

כ"ט

ההוא דאמר להו: מצוה מחמת מיתה היה ומחלק נכסיו לבניו על פיו:
חביתא דעפרא. אני מניח לאחד מבני ודרך חכמה אמר שלא יבינו הכל שהוא עשיר ובעל נכסים:
חביתא דגרמי. חבית מלא עצמות: **אודרא**. מוכין:
אית לכו ארעא. נשתייר לכם קרקע מאביכם דאם כן היינו חביתא דעפרא והבהמות שיש בהן עצמות זהו חביתא דגרמי:
בוסתרקין. כל מיני בגדים עשויין ממוכין:
לחד ברא. לאחד מבני אותו שיבררו בית דין:
חבוטו. הכו הכאות על קברו ולנסותו נתכוין שאותן שהן ממזרים הן עזי פנים וילכו לחבוט: **אמר להו כולהו נכסי דהאי**. שלא רצה לחבוט על קברו של אביו שזה הוא הצנוע שבכם ומסתברא דלזה אהב יותר ויפה דן רבי בנאה דלא שייך הכא אלא שודא דדייני והיינו שודא שלא רצה לחבוט והכי נמי אמרינן גבי ההוא דאמר נכסי לטוביה כו' (כתובות דף פה.):
אזלו. תשעה האחין:
ואכלו ביה קורצא. הלשינו עליו:
אזלא דביתו. דרבי בנאה לצעוק אל בית המלך בלשון חכמה כדי שלא יבינו הם אלא על ידי בעלה:
ואכלו בישריה. של עבד:
וקמלו ביה מיא. שואבים בו מים בעורו ומשקו ביה בעורו לחברייא לבני הישיבה:
לחכימא דיהודאי. לרבי בנאה:
זרנוקא. נוד של עור וכך אמרה תייש הוה לי וגזלוהו ממני ושחטוהו ואכלו את הבשר ומן העור עשו חמת ושואבין בו מים ושותין בו:
באבולא. על דלתות השער היה כתוב כדי שילמדו משם בני אדם:
כל דיין. המיוחד לדון דיני העיר וזימנין דמיתקרי לדינא שתובעין אותו לדון על ממונן שתובעין ממנו:
לא שמיא דיין. ופסול לדון דכיון דאוהב בצע הוא יקבל שוחד:
ומזמין ליה לדינא. שלא כדין ויצא מן הדין זכאי:
ומפקין מיניה ממונא בדינא לא שמיא דיין. דגזלן פסול לדון שיעוות הדין בשביל שוחד:
בריש כל מותא אנא דם. ראש לכל המיתות הוא דם שאין אדם מת אלא ע"י רוב דם שלא הקיז בזמן הראוי לו:
בריש כל חיון אנא חמר. שהיין מחיה כל שותיו:
דדרכיה למימת. כגון גוסס:
בריש כל מריעין אנא דם. כל תחלואי האדם על הדם הם שמתרבה עליו:
בריש כל אסוון אנא חמר. שאם ישנה יין כהלכה וכראוי לא יבא לידו חולי:
תמן מתבען סממנין. שם מבקשין סממנים לרפואה שבמקום שאין יין מצויין תחלואין:

ההוא דאמר להו:
 חביתא דעפרא לחד בראי,
 חביתא דגרמי לחד בראי,
 חביתא דאודרא לחד בראי.
 לא הוה ידעי מאי קאמר להו.
 אתו לקמיה דרבי בנאה, אמר להו:
 אית לכו ארעא?
 אמרו ליה: אין.
 אית לכו חיותא?
 אין.
 אית לכו בסתרקין?
 אין.
 אי הכי, הכי קאמר לכו.

ההוא גברא דשמעה לדביתהו דקא אמרה לברתה: אמאי לא צניעת באיסורא?
 הך איתתא, עשרה בני אית לה, ולית לי מאבוד אלא חד,
 כי שכיב, אמר להו: כל נכסי לחד ברא.
 לא ידעי להי מינייהו?
 אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו:
 זילו חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו להי מיניכו שבקא,
 אזלו כולהו,
 ההוא דבריה הוה - לא אזל.
 אמר להו: כולהו נכסי דהאי,
 אזלו אכלו קורצא בי מלכא,
 אמרי: "איכא גברא חד ביהודאי, דקא מפיק ממונא מאנשי בלא סהדי, ובלא מידי".
 אתניהו חבשוהו.
 אזלא דביתהו, אמרה להו:
 "עבדא חד הוה לי,
 פסקו לרישיה,
 ופשטו למשכיה,
 ואכלו בישריה.
 וקא מלו ביה מיא, ומשקו ביה לחברייא,
 ולא קא יחבי לי דמי,
 ולא אגריה".
 לא ידעי מאי קא אמרה להו.
 אמרי: ניתו לחכימא דיהודאי ולימא, קריוהו לרבי בנאה,
 אמר להו: זרנוקא אמרה לכו.
 אמרי: הואיל וחסים פולי האי, ליתבי אבבא ונידון דינא.
 חזא דהוה כתיב באבולא: "כל דיין דמתקרי לדון - לא שמיא דיין",
 אמר להו: אלא מעתה, אתא איניש מעלמא ומזמין ליה לדינא, פסליה?
 אלא: כל דיין דמתקרי לדון ומפקין מיניה ממונא בדין - לאו שמיא דיין.
 כתבו הכי:
 "ברם סאבי דיהודאי אמרי:
 כל דיין דמתקרי לדון ומפקין מיניה ממונא בדין - לאו שמיא דיין".
 חזא דכתיב: "בראש כל מותא אנא דם, בראש כל חיון אנא חמר".
 אלא מעתה, דנפיל מאגרא ומית, ודנפיל מדיקלא ומית - דמא קטליה?
 ותו: מן דדרכיה למימת - משקו ליה חמר וחי?
 אלא הכי בעי למכתב: בראש כל מרעין אנא דם, בראש כל אסוון אנא חמר.
 כתבו הכי: "ברם סאבי דיהודאי אמרי:
 בראש כל מרעין אנא דם, בראש כל אסוון אנא חמר.
 באתר דלית חמר, תמן מתבעו סמנין".

נח, ב

91. נח, ב

רפ"י

כתיב אפיתחא דקפוטקיא.
 מילתא באנפי נפשה היא ואגב
 גררא נסבה וללמוד בני העיר
 משם כתבו ששלשה שמות הללו
 מדה אחת הן ונפקא מינה
 למקח וממכר שאם התנה
 למכור לחבירו מלא מדה זו
 באיזה לשון שיאמר יתן שיעור
 אחד ומקומות מקומות יש יש
 שקורין אנפק או אנטל או אנבג
 וכדאמר בקדושין (דף ע.): לישתי
 מר אנבגא א"ל מי סני מר
 אספרגוס כדאמרי אינשי או
 אנטל כדקריוהו רבנן:

ואיזהו אנטל. גמרא קאמר ליה
 כלומר ואיזהו שיעורו של
 אנטל:

רביעית של תורה. רביעית הלוג
 דהיינו ביצה ומחצה ומשום
 דארבעה כוסות של פסח שיעורן
 ברביעית ומצאו להן חכמים
 סמך מן התורה מדי כוסות
 האמורים במצרים מדי לשוני
 גאולה האמורים בפי והוצאתי
 (וגאלתי ולקחתי והבאתי)
 לפיכך קרי ליה רביעית של
 תורה וכן רביעית של יין לנזיר
 הלכה למשה מסיני ובמסכת
 נזיר (דף לח.) חשיב עשר רביעית
 הן שמן התורה שיעורן בהך
 רביעית והכי נמי אמרינן (חולין
 דף קז.) דשיעור אנטל היינו
 רביעית דאתקין ר' יעקב מנהר
 פקוד נטלא בת רביעתא:

כתיב אפיתחא קפוטקיא: "אנפק, אנבג, אנטל".

ואיזהו "אנטל"?

זהו רביעית של תורה.

92. נחב - נטא

רפ"י

משנה

המרזב - אין לו חזקה,

יש למקומו חזקה.

המזחילה - יש לה חזקה.

סולם המצרי - אין לו חזקה,

ולצורי - יש לו חזקה.

חלון המצרית - אין לה חזקה,

ולצורית - יש לה חזקה.

איזו היא חלון המצרית?

כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה.

רבי יהודה אומר:

אם יש לה מלבן,

אף על פי שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה - הרי זו חזקה.

גמרא

מאי "המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה"?

אמר רב יהודה אמר שמואל:

הכי קאמר: "המרזב אין לו חזקה" - מרוח אחת,

"יש למקומו חזקה" - משתי רוחות.

רבי חנינא אומר:

"המרזב אין לו חזקה" - שאם היה ארוך מקצרו.

"יש למקומו חזקה" - שאם בא לעוקרו אינו עוקרו.

רב ירמיה בר אבא אומר:

"המרזב אין לו חזקה" - שאם רוצה לבנות תחתיו בונה.

"יש למקומו חזקה" - שאם בא לעוקרו אינו עוקרו.

נטא, תנן:

"המזחילה - יש לה חזקה".

בשלמא למאן דאמר: הנהך תרתי - שפיר,

אלא למאן דאמר - "שאם רצה לבנות תחתיו בונה" - מאי נפקא ליה מינה?

הכא במזחילה של בנין עסקינו,

דאמר ליה: "לא ניחא לי דתתראע אשיתאי".

מתני'

המרזב. צינור קטן ורגילין לתלותו לסוף צינור גדול ההולך על פני כל הגג ורגילין להפכו לכל ראש שירצו ומרחיק קילוח מים מן הכותל ולשון מרזב טפה של מים זב דרך שם כדכתיב (ישעיה מ) כמר מדלי לשון טפה והלכך אין לו חזקה דאינו דבר קבוע ואם החזיק בו בעל הגג ג' שנים ותלה אותו באויר חצר חבירו אינו יכול לטעון החזקתי דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד בעל חצר ושתיק שנתים ושלוש:

אבל יש למקומו חזקה. בגמי מפרש לה:

המזחילה. הוא צינור הגי'. ול מחזיק כל אורך הגג ומילתא דקביעותא הוא הלכך יש לו חזקה דלא עביד אינש דשתיק אלא קפיד ומדשתיק איכא למימר הדין עם המחזיק דודאי נתרצה עצמו בדמים:

סולם המצרי. קטן הוא הלכך אין לו חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד ולא חש למחות והלכך אם נתן סולמו בחצר חבירו לעלות לגגו ולשובכו אינה חזקה:

ולצורי. סולם גדול:

חלון המצרית. קטנה היא אין לה חזקה אם עשה חלון בכותל ביתו להביט דרך שם ולשמור פרדסו וגינתו והחלון פתוח לחצר חבירו והחזיק בה שלש שנים אינה חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא חשש למחות אבל אם עשאו להאיר שלא היה לו אורה מצד אחר כי אם מכאן יש לו חזקה דלשם קביעות עשאו דאינו יכול להשתמש בביתו בלא אורה וכל מידי דקביעות הוי חזקה והכי אמר שמואל בגמי' ולאורה אפילו כל שהוא הוי חזקה:

מלבן. הוא משקוף החלון מלמעלה ומלמטה מימין ומשמאל כעין פתח:

גמ'

אין לו חזקה מרוח אחת. אם המרזב מונח בראש דרומי של מזחילה ושוף שם מים והחזיק בו ג' שנים אינה חזקה ואם צריך בעל חצר להשתמש שם צריך זה לעקור מרזבו מכאן ולהניח בראש השני של מזחילה דאין בעל הגג מפסיד בכך כלום והלכך אין כאן קביעות להיות מונח לעולמים לרוח זה והלכך לא חשש בעל חצר למחות:

אבל יש למקומו חזקה. באחת משתי רוחות או צפוני או דרומי שאם יעקרנו מצד זה יניחו בצד אחר ואין בעל חצר יכול לעקרו לגמרי מן החצר שהרי החזיק מיהא בתוך החצר דלגבי אחת משתי רוחות הוי מרזב מילתא דקביעותא דסתם בית אי אפשר בלא מרזב וכשעשה זה מרזב בתחלה בחצר לשם קביעות עשאו והיה לו לבעל החצר למחות בתוך שלש ומדלא מיחה הפסיד:

שאם היה ארוך. יותר מכדי צרכו ותופס באויר חצר הרבה מקצרו והיינו אין לו חזקה לארכו אבל יש למקומו שהוא מונח שם חזקה דלא יעקרנו ממקומו כלל אפילו מצד זה לצד אחר אלא באותו רוח שהחזיק ובאותו מקום הויא חזקה:

שאם רוצה. בעל החצר לבנות תחתיו בונה בנינו עד שמגיע למרזב ולא מצי טעין בעל הגג כי היכי דאחזיקי במקום המרזב אחזיקי נמי במה שתחתיו שאם נותן רשות לתלות מרזבו באויר לא נתן לו קרקע שלו שתחת המרזב ולא שעבדו לו לבלתי עשות בו צרכיו בין בנין בין כל דבר הצריך לו אבל אם בא לעקרו ולהגביה בנינו במקום שהיה המרזב אינו יכול לעקרו דלמקומו מיהא יש לו חזקה:

תנן המזחילה יש לה חזקה. ובמאי דקתני המרזב אין לו חזקה קאמר אבל המזחילה יש לה חזקה:

בשלמא למאן דאמר הנהך תרתי שפיר. דלשמואל דאמר אין לו חזקה מרוח אחת שפיר איצטריך למימר אבל המזחילה יש לה חזקה דדבר קביעות הוא ואין רגילין לעקרה ממקום למקום וכן דר' חנינא שאם היה ארוך מקצרו אבל המזחילה יש לה חזקה ואין מקצרין אותה:

אלא למאן דאמר. גבי מרזב דלהכי אין לו חזקה שאם רצה לבנות תחתיו בונה מאי שנא מזחילה דקאמר יש לו חזקה שאין בונין תחתיה מאי נפקא ליה מינה לבעל מזחילה אי בני בעל חצר תותה הא לא מפסיד מידי ובעל חצר לא שעבד לו חצירו למזחילתו לדבר שאינו מזיק לו:

של בנין. אבנים:

דאמר לא ניחא לי. שתבנה תחתיה:

דתיירע אשיתאי. כלומר מזחילה שלי תפול לקול מקבות והגרזן וכל כלי ברזל בהבנות בניןך אבל גבי מרזב לא חשיב כל כך אפילו הוי של בנין בונה תחתיו אי נמי האי דקא מפליג בין מרזב למזחילה היינו משום דסתם מרזב של עץ וסתם מזחילה של אבנים:

93. נט, א

רפ"י

צינור. של שופכין :
לדידי נמי קני לי מיא דאיגרוך.
 להשקות בהמותיי שעל מנת כן
 נתרציתי לך ודמי למקח וממכר
 שאני שעבדתי לך חצירי בשביל
 מימך ואם אתה חוזר בכ אני לא
 אחזור בי :
מעכב. על בעל הגג :
אינו מעכב. דלא שעבד לו מימיו
 אלא כל ימי שיהיו יורדין
 לחצירו :
אזול שילוה לרבי ביסא. אביו
 של ר' חמא וזקנו של רבי
 אושעיא :
לא במהרה ינתק. כדרשינן נמי
 (ב"מ דף פה.) מפי זרעך ומפי
 זרע זרעך וגוי מדור שלישי
 ואילך תורה מחזרת על אכסניא
 שלה :
זה ר' אושעיא. שאמר כזקנו :

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 צינור המקלח מים לחצר חברו,
 ובא בעל הגג לסותמו,
 בעל החצר - מעכב עליו,
 דאמר ליה: "כי היכי דאת קנית לך חצר דידי למשדא ביה מיא,
 לדידי נמי קני לי מיא דאיגרוך".

איתמר:

רבי אושעיא אמר: מעכב.
רבי חמא אמר: אינו מעכב.

אזל שיליה לרבי ביסא,
 אמר להו: מעכב.

קרי עליה רמי בר חמא:

"והחוט המשלש לא במהרה ינתק"²⁰⁹ (קהלת ד, יב) -
 זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בנו של רבי ביסא.

94. נט, א

כ"י

חוקין. שליות אשקלויני"ש :
וקבעי גמרא מ"ש גבי סולם
דלא קמפרש. מתני' שיעורא כי
 היכי דקמפרש גבי חלון :
משום דקבעי לאיפלוגי רבי
יהודה. גבי חלון הוצרך ת"ק
 לפרש שיעורו :

א"ר זירא למטה מד' אמות.
 מקרקע הבית קתני מתני' דחלון
 צורי יש לו חזקה דכיון דאיכא
 תרתי שהוא גדול ונמוך ויכולין
 להסתכל ממנו בחצר יש לו
 חזקה שלא היה זה מניחו
 לעשות אלא ודאי ברשותו עשה
 ואם בא שכנו לבנות הדין
 להתרחק כדתנן (לעיל דף כב.)
 החלונות מלמעלן ומלמטן
 ומכנגדן ד' אמות ואם בא עכשיו
 אחד מהן לפתוח חלון צורי
 למטה מד' אמות מקרקע הבית
 שכנו יכול למחות בידו ומעכבו
 שלא יפתח :

למעלה מד' אמות. מקרקע
 הבית אין לו חזקה דאין חבירו
 מקפיד וכשבונה שכנו אינו יכול
 לעכב עליו ולומר לו הרחק בניך
 מן החלון שלי שלא תאפיל עלי
 שיכול לומר לו סתום אותו
 שאין לך חזקה ואם אין לו חלון
 שם וביקש עכשיו לפתוח חלון
 למעלה מד' אמות אין יכול שכנו
 למחות בידו ולמנעו ודוקא חלון
 צורי אבל חלון המצרי בין
 מלמעלה מד"א בין מלמטה אין
 לו חזקה וגם אין יכול השכן
 למחות :

ור' אילעא אמר אפילו למעלה
מד' אמות. אע"ג דלית ליה
 חזקה יכול למחות לבלתי עשות
 שכנו שם חלון כדמפרש טעמא
 לקמיה זימנין דמותבת שרשיפא
 וקא חזית בבית ר' זירא לא
 חייש להכי דלא חציפי אינשי
 כולי האי למיעבד הכי :

מדת סדום. אין מהנה לחבירו
 אע"פ שאין חסר בכך כלום.
 לר"ז כופין דלמעלה מד' אין
 מניחין אותו למחות שהרי אינו
 חסר כלום ולרבי אילעא אין
 כופין ויכול למחות :

ושאני הכא. דאיכא חסרון :

שרשיפא. ספסל :

ההוא דאתא וכו'. רוצה היה
 לעשות חלון צורי למעלה מד'
 אמות וחבירו היה מוחה בידו :

עביד ליה כר' אילעא. אלמא
 הכי הלכתא :

אמר שמואל ולאורה אפילו כל
שהוא יש לו חזקה. חלון העשוי
 ליכנס ממנו אור במקום אפל
 לא בעינן חלון צורי אלא אפילו
 כל שהוא יש לו חזקה דחלון
 העשוי לאורה מילתא
 דקביעותא דכל הימים אדם
 צריך לאורה וכיון שעשה חלון
 זה לכל הימים עשאו והיה לו
 לבעל חצר למחות בתוך ג'
 ומדלא מיחה איכא למימר
 דברשותו עשה ומתני' לאו
 בחלון העשוי לאורה מיירי אלא
 בחלון העשוי לשמור גנות
 ופרדסים דרך החלון :

"סולם המצרי - אין לו חזקה".

היכי דמי **"סולם המצרי"**?

אמר רבי ינאי :
כל שאין לו ארבעה חוקין.

"חלון המצרי - אין לה חזקה".

ולצורית - יש לה חזקה.

איזו היא חלון המצרי?

כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה".

מאי שנא גבי סולם דלא מפרש, ומאי שנא גבי חלון דמפרש?

משום דקא בעי איפלוגי רבי יהודה בסיפא.

אמר רבי זירא :

למטה מארבע אמות - יש לו חזקה, ויכול למחות,
למעלה מארבע אמות - אין לו חזקה, ואינו יכול למחות.

ורבי אילעא אמר :

אפילו למעלה מארבע אמות - אין לו חזקה, ויכול למחות.

לימא ב'כופין על מדת סדום' קא מיפלגי,

דמר סבר: כופין,

וקמר סבר: אין כופין?

לא,

דכולי עלמא כופין,

ושאני הכא, דאמר ליה: זימנין דמותבת שרשיפא תותך וקיימת וקא חזית.

ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי,

שדריה לקמיה דרבי אבא בר ממל,

אמר ליה: עביד ליה כרבי אילעא.

"חלון המצרי אין לה חזקה".

אמר שמואל :

ולאורה - אפילו כל שהוא יש לו חזקה.

95. נט, א-ב

רפ"י

מתני'

הזיז עד טפח יש לו חזקה. מי שיש לו כותל סמוך לחצר חבירו והוציא זיז טפח בולט מכתלו לחצר חבירו הויא חזקה ואין בעל החצר יכול לבנות שם בנין לסתור את הזיז דכולי האי לא הוה שביק ליה בעל החצר להוציא זיז טפח בחצרו בלא רשותו שהרי יכול למחות כדקתני ואזיל ומדלא מיחה בתוך ג' איכא למימר דברשותו הוציא:

ויכול למחות. כלומר הבא להוציא זיז טפח בתחלה לחצר חבירו יכול למחות בו בעל חצר שלא למלאות אויר חצירו ולא אמרינן זה נהנה וזה אינו חסר דודאי איכא חסרון כדאמרינן בגמרא גבי זיז פחות מטפח דמגו דמשתמש בעל הגג בזיז רואה בחצר ואיכא חזק ראה: **פחות מטפח אין לו חזקה.** שאם ירצה בעל החצר לבנות שם בונה משום דלא קפיד דבציר מטפח לא חשיב:

ואינו יכול למחות. בגמרא מפרש מי אינו יכול למחות במי: **זיז.** הוא כעין נטר או ראש קורה הבולט מן העלייה לחוץ וראוי לתלות בו חפציו:

גמ'

מאי קאמר. דמשמע דהכי קאמר שאם החזיק בהוצאת זיז ארוך טפח יכול להוציא כמו כן זיז ארבעה דכיון דהחזיק בזיז טפח החזיק נמי בארבעה ומילתא בלא טעמא הוא שאם נתרצה לו בעל החצר בטפח לא נתרצה לו בארבעה:

הכי קאמר החזיק. בזיז שהוא רוחב טפח באורך ד' טפחים בולט מן הכותל לחוץ החזיק נמי בזיז שהוא רחב בד' על ד' אורך דכיון דהניח לו אורך של מקום חשוב נתרצה לו נמי ברחבו דאין מקום חשוב בפחות מד' על ד' והוא הדין שאם החזיק ברחב טפח במשך עשרה לא החזיק כי אם ברחב ד' אבל אם החזיק ברחב טפח במשך ג' לא החזיק ברחב ג' אלא מה שהחזיק החזיק ולא יותר:

משנה

הזיז: עד טפח - יש לו חזקה, ויכול למחות,
פחות מטפח - אין לו חזקה, ואין יכול למחות.

נט,ב

גמרא

אמר רבי אסי אמר רבי מני,
ואמרי לה אמר רבי יעקב אמר רבי מני:
החזיק בטפח - החזיק בארבע.

מאי קאמר?

אמר אביי:
הכי קאמר: החזיק רוחב טפח במשך ארבע,
החזיק ברוחב ארבע.

96. נט, ב

רש"י

אמר רב הונא לא שנו. דאין יכול למחות:

אלא בעל הגג. שהוא בעל הזיו: בבבל החצר. דאינו יכול למחות בו ולומר אל תשתמש בזיו שלי דמה הפסיד בעל הגג הלא כשישתמש בעל החצר ויתלה בזיו חפציו לא יראהו לבעל הגג שהרי הוא תחתון לו וליכא היזק ראייה ואי משום דממלא מקום הזיו שעכשיו אין יכול בעל הגג לתלות בו חפציו להא לא חיישינן דכיון דאין לו חזקה ויכול זה בעל חצר לחתכו לזיו אם יצטרך כל שכן שישתמש בו בעודנו תלוי באויר שלו אי נמי הכי קאמרה מתני' אין לו חזקה לבעל הגג וגם אינו יכול למחות בבעל החצר אם בא לקבוע זיון סמוך לכתלו דהא ליכא היזק ראייה:

אבל בעל החצר. יכול למחות בבעל הגג שלא יוציא זיו פחות מטפח בתחלה אי נמי שלא ישתמש בזיו שהוציא כבר מפני שהוא עליון וכשיבא להשתמש יראה בעלילה זו בחצר ואיכא היזק ראייה:

ורב יהודה אומר כו'. טעמא מפרש לקמיה:

ומר סבר לא שמה היזק. רב יהודה והלכך אינו יכול למחות בעל החצר בבעל הגג:

ושאני הכא דא"ל. בעל הגג לבעל החצר לשום תשמיש לא חזי לי האי זיו כל שהוא שאלך ואעמוד עליו ואראה בחצירך בעלילה זו ולא חזי אלא למתלי בי חפציו וכשארצה לתלות מהדרנא אפאי ואושיט זרועי ואתלה דכיון דיכולני לתלות בחזרת פנים אם אסתכל בחצירך אהא נתפס כגנב והלכך ליכא היזק ראייה ורב הונא [א"ל] זימנין דבעיתת ליפול מן הגג כשתעמוד בשפת הגג ותשורח לתלות דבר על הזיו ולא תהדר אפך ולא תבוש מלהסתכל בחצירי ולא תהא נתפס כגנב דאפילו כי לא בעיתת תטעון כך ותאמר מחמת ביעתותא לא אהדרנא אפאי והלכך איכא היזק ראייה:

"פחות מטפח - אין לו חזקה, ואינו יכול למחות."

אמר רב הונא:

לא שנו אלא בעל הגג בבעל החצר, אבל בעל החצר בבעל הגג יכול למחות.

ורב יהודה אומר:

אפילו בעל חצר בבעל הגג - אינו יכול למחות.

לימא בהיזק ראייה קמיפלגי:

דמר סבר: שמה היזק,

ומר סבר: לאו שמה היזק?

לא,

דכולי עלמא: שמה היזק,

ושאני הכא,

דאמר ליה: לתשמישתא - לא חזי,

למאי חזי? למתלא ביה מידי, מהדרנא אפאי ותלינא ביה.

ואידך אומר ליה: זימנין דבעיתת.

97. נטב, טא - ס,א

רפ"י

מתני'

לא יפתח אדם חלונותיו לחצר. שיש לו בשותפות משום היזק ראייה וכל שכן לחצר חבירו כדמפרש בגמרא: לקח בית בחצר אחרת. הסמוך לזה החצר:

לא יפתחנו לחצר השותפין. דאע"ג דיש לו חלק בחצר אינו יכול לרבות עליהם אכסנאין:

לא יפתחנה. שהרי הוסיף דירורין בחצר ומטריח על בני החצר שמרבה עליהן דריסת הרגל:

ופותחה לתוך ביתו. דכיון דדרך פתח שלו יוצאין לחצר אין טורח לבני החצר שאינו מרבה עליהן דירורין וכדמפרש בגמרא שלא הוסיף על ביתו כלום אלא חולקה לשנים שהרי כל ביתו יכול למלאות אכסנאין אם ירצה:

גמ'

מאי איריא לחצר השותפין. הרבים דלא יפתח דמשמע מפני שהן רבים חיישינן שלא יעשה להן היזק ראייה אפילו יחיד ראייה נמי אסור להזיקו והלכך אפילו לחצר חבירו נמי לא:

אבל לחצר השותפין. איכא למימר דשרי לפתוח דבלאו הכי בעי איצטנועי מחבירו בחצר שזה יכול לראותו דרך פתח ביתו הפתוח לחצר ולא מזקי ליה חלונות מידי קמ"ל מתניתין דקתני לא יפתח דא"ל האי לבעל החלונות עד האינדא כי הוה משתמשנא בחצר הוה בעינא לאיצטנועי מינך שלא תראני דרך פתח ביתך ואי הוינא בבית לא הוה בעינא לאיצטנועי מינך שהרי לא היו עושין פתח כנגד פתח כדקתני מתניתין אבל השתא אפי' בבית בעינא לאיצטנועי מינך כדי שלא תראני דרך חלונותיך שהן גבוהות א"נ עד האינדא כי הוית בחצר בעינא לאיצטנועי מינך כי הוית בבית לא בעינא לאיצטנועי מינך השתא אפילו כשאתה בבית בעינא לאיצטנועי מינך:

שפתח חלונותיו. והיה טוען שעשה ברשות בני חצר:

החזקה. סבר לה לאלתר הויה חזקה דכיון דבפנינו החזיק ושתק אם איתא דשלא ברשות עשה היה לו למחות והיינו דאמרן בפירקין לעיל (דף מא.) כמאן כרבי יהודה וכו' ישמעאל (וכרבי) יוסי דאמרי כל בפנינו לאלתר הויה חזקה ואין הלכה כן:

לך יגע וסתום. דלא הויה חזקה עד שלש שנים:

ולסתום. אם החזיק בחלון ג' שנים בחצר השותפין ובא חבירו וסתמו שבנה כותל כנגדו והוא שתק לאלתר הויה חזקה לזה הסותם שלא יפתח עוד חבירו אלא ברשותו וחזקה ג' שנים שהיה חלונו פתוח אינה כלום מאחר ששתק כשסתמו זה:

שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק. ומדשתק אודווי אודי ליה דשלא כדין החזיק מעיקרא:

משנה

לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין, לקח בית בחצר אחרת - לא יפתחנה בחצר השותפין. בנה עלייה על גבי ביתו - לא יפתחנה לחצר השותפין, אלא אם רצה, בונה את החדר לפניו מביתו, ובונה עלייה על גבי ביתו, ופותחה לתוך ביתו.

גמרא

מאי איריא "לחצר השותפין"? אפילו לחצר חבירו נמי לא!

'לא מיבעיא' קאמר,

לא מיבעיא לחצר חברו - דלא,

אבל לחצר השותפין, דאמר ליה: סוף סוף הא קא בעית אצטנועי מינאי בחצר, קא משמע לן:

דאמר ליה: עד האינדא בחצר הוה בעינא אצטנועי מינך,

השתא אפילו בבית נמי בעינא אצטנועי מינך.

תנו רבנן:

"מעשה באדם אחד שפתח חלוניו לחצר השותפין,

ובא לפני רבי ישמעאל בר רבי יוסי, אמר לו: החזקה, בני החזקה.

ובא לפני רבי חייא, אמר: יגעת ופתחת, יגע וסתום."

אמר רב נחמן:

ולסתום,

ס,א

לא לתר הוי חזקה,

שאין אדם עשוי שסותמים אורו בפניו ושותק.

98. ט, א

רס"י

שמרבה עליהן את הדרך. שרוב בני אדם יוצאין ונכנסין עכשיו בחצר יותר מבתחלה וליכא צניעות כדמעיקרא:

והלוא מרבה עליהן את הדרך. בבנין עלייה זו שלא היתה שם קודם לכן והוא מכניס לתוכה דירורין לבד דירורין שבביתו אע"פ שכולן נכנסין ויוצאין דרך פתח ביתו הרי נתרבו נכנסין ויוצאין בחצר:

מאי. בונה החדר דקתני מתני לא בונה ממש כדקאמרת אלא שחלקו לחדר שלו לשנים שעשה מחיצה באמצעיתו להושיב שם דירורין מרובין דבדבר זה יש לו רשות שיכול למלאות כל ביתו דירורין:

ומאי עלייה אפתא. יציע מפרשי לקמן (פרק המוכר את הבית) אפתא ואמרינן ג' שמות יש לה יציע צלע ותא ומוכח התם מקראי דהיינו בנין נמוך בצדי הבית או מאחוריו ואינו שוה לגג הבית ומתניי הכי קתני ובונה עלייה על גביו דההוא חדר שלפנים מביתו דהיינו נמי שחלקו בגבהו ועולה דרך ארובה מן החדר להחיא עלייה דהיינו יציע שהרי אחורי הבית הוא והלכך קרוי יציע וגם גבי יציע אשכחן כי האי גוונא תחתיים שניים ושלישים כדכתיב הצלע התיכונה וכתוב ובלולים יעלו על התיכונה ומן התיכונה וגו' (מלכים א' ו') והלכך אין כאן תוספת בנין כלל לא בחדר ולא בעלייה דחדר היינו שחלק רחבו של חדר ועשאו שני חדרים קצרים וכן עלייה שבנה מעזיבה באמצעית גבהו של חדר ונמצאת עלייה בנויה מאיליה:

"לקח בית בחצר אחרת - לא יפתחנו לחצר השותפין".

מאי טעמא?

מפני שמרבה עליהם את הדרך.

אימא סיפא:

"אלא אם רצה בונה את החדר לפנים מביתו, ובונה עלייה על גבי ביתו" והלא מרבה עליו את הדרך!

אמר רב הונא:

מאי "חדר"? שחלקו בשנים. ומאי "עלייה"? אפתאי.

.99 ס, א

רס"י

מתני'

לא יפתח אדם לחצר השותפין.
אפילו היכא דיש לו חזקה:
חלון כנגד חלון. אלא משהו
ירחיק זה שלא כנגד זה וטעם
משום צניעות כולה מתני' מפרש
בגמ':

גמ'

וירא את ישראל שוכן. ראה
היאך שוכנים ולפיכך אמר מה
טובו אהליך וגוי שאין פתחי
אהליהם מכוונים ומחנה ישראל
כחצר השותפין דמי דלא היה
רה"ר אלא במחנה לוייה
כדאמרינן במס' שבת (דף צו):
אמר ראויין הללו כו'. מדכתיב
התם מה טובו אהליך קדייק:

משנה

לא יפתח אדם לחצר השותפין:
פתח כנגד פתח,
וחלון כנגד חלון,
היה קטן - לא יעשנו גדול,
אחד - לא יעשנו שנים.
אבל פותח הוא לרשות הרבים:
פתח כנגד פתח,
וחלון כנגד חלון,
היה קטן - עושה אותו גדול,
ואחד - עושה אותו שנים.

גמרא:

מנהני מילי?

אמר רבי יוחנן:

אמר קרא: "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו"²¹⁰ (במדבר כד, ב).
מה ראה?

ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה,
אמר: ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה.

100. ט"א

כ"י

סבר רמי בר חמא למימר. דמאי דקתני היה קטן לא יעשנו גדול היינו דאי הוה פתח בר ד' אמות רחב לא ירחיבנו לח' אמות דקמפסיד לבעלי החצר דקשקיל השתא תמני אמות בחצר כנגד כל הפתח באורך ארבע אמות רחוק מן הפתח כדאמרינן בפרק ראשון (לעיל יא.) היה רחב שמנה נוטל שמנה אמות באורך החצר כנגד רוחב כל הפתח ואילו מעיקרא לא הוה שקיל אלא ארבע אמות אבל לצניעותא לא הוה חייש רמי בר חמא דכי היכי דמצטנעי מפתח קטן מצטנעי מפתח גדול:

בר תרתי. דשקיל נמי ד' אמות בחצר כבר ארבעי כדאמרי' נותן לכל פתח ארבע אמות:

לישווייה בר ארבעי. דלא מפסיד לחבריה מידי דמעיקרא נמי הוה שקיל ד' אמות בחצר:

"היה קטן - לא יעשנו גדול".

סבר רמי בר חמא למימר:
בר ארבעי לא לישווייה בר תמניא,
דקא שקיל תמניא בחצר.
אכל בר תרתי לישווייה בר ארבעי שפיר דמי.

אמר ליה רבא:

מצי אמר ליה:

בפיתחא זוטרא - מצינא לאצטנועי מינד,
בפיתחא רבה - לא מצינא אצטנועי מינד.

101.ס, א

רַס"י

לישוויה תרין בני ארבעי.
 דהשתא נמי לא שקיל אלא
 תמני בחצר כמעיקרא
 ולאיצטנועי נמי לא חיישינן
 דמה לי חי' אמות בפתח אחד מה
 לי חי' אמות חלוקות לבי' פתחים
 בשני מקומות מ"מ חי' אמות יש
 לו פתוחות לחצר:

בחד פיתחא מצינא איצטנועי.
 כשהוא נעול יכולני להשתמש
 בחצר אי"נ להשתמש שלא כנגדו
 אבל בשני פתחים לא מצינא
 לאיצטנועי כל כך דאפי' אם
 האחד נעול השני יהיה פתוח:

"אָחַד - לֹא יַעֲשֶׂנוּ שְׁנַיִם".

סָבַר רַמִּי בַּר חֲמוּא לְמִימַר:
 בַּר אַרְבָּעֵי - לֹא לִישׁוּוִיָּה תְרִי, בְּנֵי תַרְתֵּי תַרְתֵּי,
 דְּקָא שְׁקִיל תְּמַנֵּי בְּחָצֵר.
 אָבַל בַּר תְּמַנֵּי - לִישׁוּוִיָּה בְּנֵי אַרְבָּעֵי אַרְבָּעֵי שְׁפִיר דְּמֵי.

אָמַר לִיָּה רַבָּא:
 מְצִי אָמַר לִיָּה: בְּחַד פִּיתְחָא - מְצִינָא אֲצִטְנוּעֵי מִיְנָךְ,
 בְּתַרְי - לֹא מְצִינָא אֲצִטְנוּעֵי מִיְנָךְ.

102. ס, א

רש"י

סוף סוף הא בעית איצטנועי
מבני רה"ר. שרואין בביתך דרך
פתח הבית ורוכבי סוסים
וגמלים רואין בתוך חלונותיו:

"אבל פותח הוא לרשות הרבים: פתח כנגד פתח".

דאמר ליה: סוף סוף הא בעית איצטנועי מבני רשות הרבים.

103.ס,א

רס"י

מתני'

אין עושין חלל תחת רה"ר.
ואע"ג דמקבל עליה כל היזקא
דאתי מחמתיה שאין רצונם של
בני אדם לזוק ולירד לדין על
עסקי ממונו ומפרש ואזיל מה
הוא אותו חלל בורות שיחין
ומערות:

ר"א מתיר. אלא שיכסהו כיסוי
חזק כדי שתהא עגלה מהלכת
דר"א אזל בתר השתא ולא
חייש לשמא היום ולמחר יכלה
הכיסוי ויפול והכי אמרינן
בבבא קמא (דף נב:):

זיזין. קורות קטנות:

גזוזטראות. קורות גדולות
הבולטות מן הבית לחוץ ואיכא
למיחש פן יכשלו בהם בני רה"ר
והלכך אין מוציאין דהא כל בני
רה"ר ליתנהו גביה דלימחלו:

כונס לתוך קרקע שלו. את
כותלו ומניח מקרקעו לחוץ
כשיעור הוצאת זיזין ומוציא:

ובה זיזין וגזוזטראות. הבולטות
לרשות הרבים:

הרי זו בחזקתה. דטענינן ללוקח
ואומרים אימר כונס לתוך שלו
היה אבל המוכרה לו שהוציא
הזיזין הוא היה צריך להביא
עדים שכנס לתוך שלו או
שיטעון שני חזקה החזקתי
וכנסתי לתוך שלי דהויא לה
חזקה שיש עמה טענה אבל
לוקח לא צריך למיטען מידי
אלא כך לקחתיה וא"צ לטעון
היאך הוציא המוכר את הזיזין
לחוץ לרה"ר דטוענין ליורש
וטוענין ללוקח:

גמ'

ורבנן. דאסרי סברי לא אזלינן
בתר השתא וחיישינן משום
דזימנין דמתליע מתוכו ויפחות
ולאו אדעתיה דעובר ברה"ר
ויעבור ויפול:

משנה

אין עושין חלל תחת רשות הרבים,
בורות שיחין ומערות.

רבי אליעזר:

מתיר, כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים.

אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרשות הרבים,
אלא אם רצה - כונס לתוך שלו ומוציא.
לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות - הרי זו בחזקתה.

גמרא:

ורבנן?

זימנין דמפחית ולא אדעתיה.

104. ס, א-ב

רש"י

מפיק למבואה. מוציא למבואה והמבוי מקום הלוך כל בני החצירות הוא:
הו מעכבי עילויה בני רה"ר. הו שנופיו מזיקין לגמל ורוכבו:
זיל האידנא. שהיה רוצה לקשט עצמו תחלה כדלקמן:
אי קוץ דידי. אם שלי קצוץ כבר:
כיון דחזא דמעכבי. הבין שבשביל כבודו שותקין על שלו:
ולימא ליה זיל קוץ כו'. ואמאי אייל זיל האידנא כו':
התקוששו. הסר קש מבין עיניך תחלה כמו לקושש קש (שמות ה) כלומר קשוט עצמך:

"אין מוציאין זידין וגוזזותאוח".

רבי אמאי הוה ליה זיזא דהוה נפיק למבואה,
 וההוא גברא נמי הוה ליה זיזא דהוה מפיק לרשות הרבים.
 הו קא מעכבי עליה בני רשות הרבים,
 אתא לקמיה דרבי אמאי, אמר ליה: זיל קוץ.
 אמר ליה: והא מר נמי אית ליה!
 דידי - למבואה מפיק, בני מבואה מחלין גבאי,
 דיך - לרשות הרבים מפיק, מאן מחיל גבך?

רבי ינאי הוה ליה אילן הנזטה לרשות הרבים,
 הוה ההוא גברא דהוה ליה נמי אילן הנזטה לרשות הרבים,
 אתו בני רשות הרבים הו קא מעכבי עילויה,
 אתא לקמיה דרבי ינאי, אמר ליה: אייל האידנא ותא למחר.
 בליליא שדר קצייה לההוא דידיה,
 למחר אתא לקמיה, אמר ליה: זיל קוץ.
 אמר ליה: הא מר נמי אית ליה!
 אמר ליה: זיל חזי, אי קוץ דידי - קוץ דיך,
 אי לא קוץ דידי - לא תקוץ את.

ס, ב

מעיקרא מאי סבר? ולבסוף מאי סבר?

מעיקרא סבר: ניחא להו לבני רשות הרבים דיתבי בטוליה,
 כיון דחזא דקא מעכבי, שדר קצייה.

ולימא ליה: זיל קוץ דיך, והדר אקוץ דידי?

משום דריש לקיש,

דאמר: **"התקוששו וקושיו"**²¹¹ (צפניה ב, א) - קשוט, עצמך, ואחר כך קשוט אחרים.

105. ס, ב

רפ"י

איבעיא להו כנס. לתוך שלו ולא הוציא עכשיו זיזין מהו שיחזור ויוציא לאחר זמן מי אמרינן דויתרה לבני רה"ר ואבד כחו או לא:

וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא. קס"ד לא יוציא עוד זיזין דאבד כחו:

ואיפכא איתמר. דמוקמינן לרבי יוחנן כר"י דהלכתא כוותיה וקי"ל כרב יהודה בהך:

מצר. שבין שתי שדות שהחזיקו בו והכא נמי הרי החזיקו בהך כניסה:

איכא רווחא. כשיחזיר כתלים למקומן אכתי איכא כל רווח רה"ר וסתם רה"ר מרווח הוא:

"אבל אם רצה בונס לתוך שלו ומוציא".

איבעיא להו:

כנס ולא הוציא, מהו שיחזור ויוציא?

רבי יוחנן אמר:

כנס - מוציא.

וריש לקיש אמר:

כנס - אינו מוציא.

אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה:

בר תחליפא, אסברה לך: להוציא פולי עלמא לא פליגי דמוציא, כי פליגי להחזיר כתלים למקומן.

ואיפכא איתמר:

רבי יוחנן אמר: אינו מחזיר,

וריש לקיש אמר: מחזיר.

"רבי יוחנן אמר: אינו מחזיר" - משום דרב יהודה,

דאמר רב יהודה: מצר שהחזיקו בו רבים - אסור לקלקלו.

"וריש לקיש אמר: מחזיר" - הני מילי היכא דליכא רווחא,

הכא - הא איכא רווחא.

106. ט, ב

רש"י

ה"ג אמר רב הונא נפלה כו'. אי נמי ואם נפלה ולא גרס שאם נפלה:
חוזר ובונה אותה. להוציא זיוין כבתחלה:
אין מסידין. בית משום אבל בית המקדש:
ואין מכיירין. צורות שצר בסיד וי"מ דהיינו נמי סיוד אלא שהכיר לבן יותר:
מפייחין. צורות של מיני צבעונים:
נפלה אינו חוזר כו'. אלמא כל בנין שאינו רשאי לעשות בתחלה אם היה לו ונפל אינו חוזר ובונה וגבי הוצאת זיוין לרה"ר נמי כיון דאי אפשר להוציא בתחלה אם נפל אינו חוזר ומוציא:
איסורא שאני. מהזיקא:
חול או תבן. מכהה לבנונו:
טרכסיד. בנין חזק וטוב ואף על פי שמשחיר קצת אסור:
אפשר בפירות. ויפה אמרת ונפרוש גם מן הלחם:
בפירות אחרים. שאין מביאים ביכורים אלא מז' המינין:
שכבר נגזרה גזירה. חורבן ונתחייבנו להתאבל דכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו):
במארה אתם נארים. קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האוצר כדכתיב במלאכי הביאו את כל המעשר וגו' ואעפ"כ ואותי אתם קובעים אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה:
הגוי כולו. כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה ומסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן ככולן אלמא לא חשיבא גזירה אח"כ רובן יכולין לעמוד בה:
אלא כך אמרו חכמים כו'. מסקנא דמילתיה דרבי יהושע היא:

"לקח חצר ובה זיוין וגוזטראות - הרי היא בחזקתה".

אמר רב הונא:
 נפלה - חוזר ובונה אותה.

מיתבי:
"אין מסידין, ואין מכיירין ואין מפייחין בזמן הזה, לקח חצר מסוידת, מכוירת, מפויחת - הרי זו בחזקתה. נפלה - אינו חוזר ובונה אותה!"

איסורא שאני.

תנו רבנן:
"לא יסוד אדם את ביתו בסיד, ואם עירב בו חול או תבן - מותר. רבי יהודה אומר: עירב בו: חול - הרי זה טרכסיד, ואסור. תבן - מותר."

תנו רבנן:
"בשחרב הבית בשניה, רבו פרושין בישראל: שלא לאכול בשר, ושלא לשחות יין. נטפל להן רבי יהושע, אמר להן: בני, מפני מה: אי אתם אוכלין בשר? ואין אתם שותין יין?"

נאכל בשר?! שממנו מקריבין על גבי מזבח ועבשיו בטל! נשתה יין? שמנסבין על גבי המזבח ועבשיו בטל! אמר להם: אם בן: לחם לא נאכל, שכבר בטלו מנחות! אפשר בפירות. פירות לא נאכל, שכבר בטלו בכורים! אפשר בפירות אחרים. מים לא נשתה, שכבר בטל ניסוך המים! שתקו.

אמר להן: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר - אי אפשר שכבר נגזרה גזרה, ולהתאבל יותר מדאי - אי אפשר שאין גוזרין גזירה על הצבור, אלא אם בן רוב צבור יכולין לעמוד בה, דכתיב: **"במארה אתם נארים ואתי אתם קבעים הגוי כלו"**²¹² (מלאכי ג, ח-י).
אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד - ומשייר בו דבר מועט.

וכמה?

אמר רב יוסף:
 אמה על אמה.

אמר רב חסדא:
 כנגד הפתח.

²¹² ח הוקבע אדם אלהים מי אתם קבעים אתי ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה. ט במארה אתם נארים ואתי אתם קבעים הגוי כלו. י הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובהנוני נא מואת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברך עד בלי די

רס"י

כסא דהרסנא. קערה של מאכל דגים מטוגנין בשמנן בסולת:
בת צידעא. טנפ"ל שרגילות לסוד שם ולהשיר שערן:
שנאמר אם אשכחך וגו'. אכולהו קאי:
אפר מקלה. אפר הכירה השרופה באש קרוי כן ומשום דאיכא אפר פרה נמי הוצרך לפרש כן:
פאר תחת אפר. מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו תפילין כדכתיב פארך חבוש עליך (יחזקאל כד):
לשבוע הבן. מילה שהיא לסוף ז'
ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו. בענין טוב ולא ע"י עובדי כוכבים ומצות לא יבטלו עוד:
אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין. במה שלוקחין נשים שאינם סבורים שיש איסור בדבר:
ואל יהיו מזידין. דמשום דלא יוכלו לעמוד בה יבטלוה ונמצאו מזידין הלכך לא גזרינן:

עושה אדם כל צרכי סעודה - ומשייר דבר מועט.

מאי היא?

אמר רב פפא:
 כסא דהרסנא.

עושה אשה כל תבשיטיה, ומשיירת דבר מועט.

מאי היא?

אמר רב:
 בת צדעא.

שנאמר: **"אם אשכחך ירושלים תשפח ימיני. תדבק לשוני לחמי"**²¹³ (תהלים קלו, ה-ו).

מאי על "ראש שמחתי"?

אמר רב יצחק:
 זה אפר מקלה שבראש חתנים.

אמר ליה רב פפא לאב"י:
 היכא מנח לה?

במקום תפילין,

שנאמר: **"לשיום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר"**²¹⁴ (ישעיהו סא, ג).

וכל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה, שנאמר: "שמחו את ירושלים"²¹⁵ (ישעיהו סו, ו).

תנ"א:

אמר רבי ישמעאל בן אלישע:
 מיום שחרב בית המקדש,
 דין הוא שנגזר על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין,
 אלא אין גזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה;
 ומיום שפשטה מלכות הרשעה,
 שגזרת עלינו גזירות רעות וקשות,
 ומבטלת ממנו תורה ומצות,
 ואין מנחת אותנו ליבנס לשבוע הבן, ואמרי לה: לישוע הבן,
 דין הוא שנגזר על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים,
 ונמצא זרעו של אברהם אבינו בלה מאליו,
 אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

הדרן עלך חזקת הבתים

²¹³ ה אם אשכחך ירושלים תשפח ימיני. ו תדבק לשוני לחמי אם לא אוקריי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי
²¹⁴ לשיום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח מנה וקרא להם אילי הצדק מטעם ה' להתפאר
²¹⁵ שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שיטו אתה משוש כל המתאבלים עליה